

Ratner, B.

אהבת ציון וירושלים.

מס' שקלים.

פ"א ה"א במשנה ומתקנין את הדרמים וכו'. בכבלי מו"ק ' ע"א באחד באדר וכו' ויוצאין לקוץ את הדרמים ולתקן הרחובות ולמור המקוואות וכו'. זלפנינו בשנויים. ועי' בתוספתא שקלים ריש פ"א.

פ"א ה"א ולמה באדר וכו'. מובא בס' והזהיר (תשא). ובילקוט שמעוני עה"ת ר' השפ"ב מובא בהרבה שנויים.

פ"א ה"א ר' שמואל בר רב יצחק. בילקוט הנ"ל אמר ר' יצחק.

פ"א ה"א ותני עלה ביום שהוקם המשכן. ס"ע פ"ו. ועי' באצו"ר רה"ש 7.

פ"א ה"א ר' מבי ר' יאשיה בשם כהנא. בילקוט הנ"ל ר' מבי ור' יאשיה בשם ר' (ליתא) כהנא נאמר כאן חדשו (חדשי) ונאמר להלן חדשו (חדשי) וכו'.

פ"א ה"א ואמר סופא דל כן. בילקוט הנ"ל ואמר סופא דלא כי (דל כן) הא מתניתין דתניא (כהרא דתני) וכו' יכול יהא תורם באוזה רגל (חדש) שירצה נאמר כאן חדשי וכו'.

פ"א ה"א מהו משמעין וכו'. בערוך (רל"ו) ערך שמע בתחילת שקלים באחד באדר משמעין על השקלים ירוש' מהו משמעין (משמעין) ר' חונא אמר מכריון וכו'. ובס' והזהיר מהו משמעין וכו'. ובשבלי הלקט (קצ"ג) ומפורש בירושלמי מאי משמעין (משמעין) מכריון וכו'. ובפי' על שקלים למפרש קדמון (בבית האוצר א', ס"א ע"ב) ירושלמי מאי משמעין מכריון כמה דאת אמר ויתנו קול ביהודא וירושלים להביא לה' משאת משה עבד האלהים (ו' מלות ליתא) וכתב הר' אליעזר מגרמיווא דל"ג הכי דלא כתיב ביה השמעה, אלא ה"ג ואשר ישמיעו ויעבירו קול בכל עריהם וכו' ולי נראה דאין צריך למחוק הגירסא דלא מייתי ראיה על השמעה שהוא לשון הכרזה, אלא מייתי ראיה שצריך לזרו את ישראל להביא חובות המוטלין עליהן ואין סומכין לוטר שיביאום מעצמם עכ"ל. ובהכתוב בעין יעקב בשקלים וכתב הרא"ש עליו וז"ל ול"ג דאין צריך למחוק הגירסא דלא מייתי ראיה על השמעה שהוא לשון הכרזה אלא מייתי ראיה שצריך לזרו את ישראל וכו'. ומה נראה שבעל הפי' בהכתי' הנ"ל הוא הרא"ש. ובהנהות הב"ח כאן וב' הרא"ש שאין צריך למחוק הגירסא דלא דייק על השמעה וכו'. ונראה שהב"ח לקח זה מהכתוב בעין יעקב הנ"ל. ובכל המס' שקלים לא נראה שהיה להב"ח פי' הרא"ש ופי' הרא"ש על שקלים מובא בכמה מקומות כפי' ר"ש שיריליו המובא במלאכת שלמה על שקלים. וזולת פי' על מס' שקלים מהר"א מגרמיווא והרא"ש הנ"ל. נזכר בסמ"ג עשין מ"ה (ב' פעמים) פי' על שקלים מר' יצחק בר' אשר. והפי' הזה נזכר בכמה מקומות כתוב' ביומא בשם ריב"א. ופי' הראב"ד על שקלים היה עוד לפני הר"ש שיריליו שזכרו, כפי עדות ר"ש העדני במלאכת שלמה בשקלים פרק ג' ה"ב ובהקדמתו לירושלמי ברכות

(ד' מאינן). ופי' ר' משה תקו' ז"ל על שקלים הנזכר במגיל' עז (שקלים פ"ג ה"ד) ע"ש. וע"ד ר"מ תקו' עי' אצו"ר שביעית צד 49 שורה 11. ונזכרו מהראשונים תוספות על נדרים מר"מ תקו'. ובהרשימה מכת"י מאקספארד מניבועה (צד 80) מובא פירושים על שקלים. (א) מר' משולם. ונזכר שם כמה פעמים רבו ר' דוד בר' קלנימוס. ונראה שזה ר' משולם היה בנו של ר' דוד הנ"ל. ונזכרו שניהם בהגהת אשרי ספ"ב דכתובות. (ב) ממפרש בלתי נודע שמוכר כמה פעמים רש"י. ובגליון שם נזכר ר' שמואל בר שניאור. (ג) שם (צד 110) נזכר פי' על שקלים טמחבר בלתי נודע.

פ"א ה"א ר' חלבו ורב חונה. כס' והזהיר אמר ר' חלבו בר חונא (רב) בשם ר' חייא רבה. וכן הוא שם לקמן בוו' ההלכה. ועי' באהבת ציון וירושלים למגילה צד 6. **פ"א** ה"א כדי לעשות פומפי לדבר. כעין זה בירושלמי יומא פ"ב ה"ג. ושם פ"ב ה"א כדי לעשות פומפי לדבר. ובסוכה פ"ד ה"ז כדי לעשות פומפי לדבר. ובכריתא במגלה תענית פ"א מפני שהיו צדוקין אומרים מביאין תמידין משל יחיד וכו'. וכשנברו עליהם ונצחום התקינו שיהיו שוקלין שקליהן ומניחין אותן בלשכה וכו'. ועי' גראמץ ח"ג נאטע א' אות כ'.

פ"א ה"א ר' יהודה בר פזי בשם רבי. וכ"ה בילקוט וכו'. והזהיר הנ"ל. ויותר קרוב לאמר שתיבת רבי ר"ת. ר' יוחנן. כי לא נמצא במ"א שיאמר ר"י בר פזי בשם רבי. וזה שכתוב במדרש אסתר פ"ד פסוק והקרב כשנתחתן ר' יהודה בן פזי לר' בקשו וכו'. זה לקח בעל המדרש מירושלמי שבת פ"ב ה"ג ומסוף דוריות. אולם שם כתוב דבר פזי. והוא כנוי למשפחה ולא שם פרטי. ובשול"ת ריב"ש סי' רע"א בירושלמי דבי הושעיא ודבי בר פזי וכו'. ומ"ש בירושלמי סנהדרין פ"ב ה"ג ר' יודה בר פזי בשם ר' פזי בשם ר' יוחנן וכו' (כן בדפוס) קראקא ויטאכיר וקראטאשין וכן הביאו הירושלמי הוהסין וסדר הדורות). אולם בד' ויניציאה ליתא המלות: בשם ר' פזי.

פ"א ה"א הן נקרא וכו'. בשנזיים בילקוט עה"ת ר' שם"ח הן נקרי ולא נבעית (נבעת) וכו'. ועי' בוזר שם ובס' והזהיר.

פ"א ה"א א"ר בא בר אחא. בילקוט הנ"ל א"ר אחא בר אבא. ובע"י ר' אבא ב"א. ובס' כבוד חכמים (המבדוג תס"ג) אר"ב רב אחא.

פ"א ה"א על אופי של אומה זו. כס' והזהיר על אופנה של אומה זו. ובפירש"י ב"ר פ"ד כדרגסנין בשקלים אין יכולין לעבוד על אופי זו וכו' ע"ש.

פ"א ה"א תנא ר' יוסי בר"ח וכו'. מדרש תנאים דברים (צד 2).

פ"א ה"א ר"ח בשם רשב"נ. מובא כס' והזהיר ובילקוט עה"ת ר' שם"ג וברש"י תשא ל' ט"ו בשנויים. וע"ש בהערות ירדני הרב רי"ל קרינסקי נ"י במקורי רש"י שם.

פ"א ה"א תרומת שקלים לקרבן. עי' משנה זבחים צ' ע"ב כל האשמות שבהורה וכו' בכסף שקלים וכו'.

פ"א ה"א אף בפרשה הזאת. בילקוט הנ"ל אף בפרשה זו (הזאת) שלש תרומות מחצית השקל תרומה לה' (שמות ל' י"ג) (יהן תרומת ה' (שם ל' י"ד) לתת את תרומת ה' (שם ל' ט"ו). ולפנינו בדו"ר כ"ז חסר.

פ"א ה"א שכל המצוות הנוהגות בא"ש נוהגות באדר הראשון. בד' ויטאמיר הגי' שהמצוות הנוהגות באדר שני אינן (ליתא) נוהגות בא"ר. וכן הוא בס' והזהיר. ובמגילה (פ"א ה"א בדו"ר) אלא ללמדך שהמצוות נוהגות באדר שני.

ובתוספתא

בתוספתא מגילה פ"א (שעם הר"ף) שכל מצוות שנוהגות באדר השני נוהגות באדר הראשון ר"א ב"ר יוסי אומר משום ר' זכריה בן הקצב אין צריכין לקרותה באדר השני שכל מצות הנהגות באדר שני אין נוהגות באדר ראשון וכו'.

פ"א ה"א ר' בא ר' ירמיה בשם רב. ביד מלאכי סי' רי"ג הנהיג ר' פלוני במקום פלוני כר' פלוני לא משמע מזה דפסק הלכה כמותו כן למדתי מן הירושלמי דפ"ק דשקלים דקאמר ר' ברכיה בשם רב (ר' בא ר' ירמיה בשם רב) וכו' הלכה כרשב"ג ר' חנא דציפורי (ר' חונה רבה דציפורין) אמר הנהיג ר' חנינא בציפורי (בציפורין) כהדא דרשב"ג לא אמר אלא הנהיג אבל הלכה (הא להלכה) לא ע"כ (בירושלמי) עכ"ל. ועי' דמאי פ"ה ה"ט וגמין פ"ד ה"ט ר' חנא רובא דציפורין אמר הנהיג ר"ה בציפורין כהדא דר' שמעון. וכן הוא בכ"מ.

פ"א ה"א אלא שנוהגין אדר השני תניין. הוספתא מגילה פ"א וע"ש. ובס' התרומות (שער נ"ה אות א') גרסין בשקלים לענין שטרא מאי תניתיה ר' מאיר אומר (ה' טלות ליתא) ראשון כותב ראשון שני כותב סתם ר' יהודה אומר ראשון כותב סתם שני כותב שני (לפנינו משונה) ובכל מקום שנחלמו ר' מאיר ור' יהודה הלכה כר' יהודה והא מלתא בנדרים מייתי לה אנב גירא וכו' ע"ש ובס' והזהיר. וננוסחאות הכבלי, קצת כגו' התרומות הנ"ל. ועי' בפירוש כד' קראמאשין.

פ"א ה"א מתקנין את הדרכים וכו'. בהגהות הגר"א בשקלים כאן: ה"ג מתקנין את הדרכים תמן תנינן משקין בית השלחין וכו'. והגר"א מוחק כאן כל הברייתא אלו הן צרכי רבים וכו'. אבל מכפי שנראה בסמוך להרמב"ם בפי' המשניות כאן היה כ"ז בירושלמי כאן.

פ"א ה"א ופורין ערכין וכו'. ברמב"ם (ערכין פ"ה ה"א) כט"ו באדר וכו' וגובין את הערכין וכו'. ובכ"מ שם ובירושלמי אלו הם צרכי הרבים פורים ערכין וחרמין והקדשות וכו'. ועי' לקמן ט"ש בכז"ק פ"א ה"א.

פ"א ה"א את המנעל מעל גבי האימוס. וב"ה כמו"ק פ"א ה"ב ובביצה פ"א ה"ב. ובדפוסים החדשים האימוס. ובהכותב בעין יעקב שקלים (וויניציא שפ"ה) בירושלמי ופורקין את המנעול מעל גבי המים (האימוס) ואין מחזירין אותם (אותו) ר"ל שמפקדין הגבים שהמים מכונסים בהם לבני אדם בגלל שישתו מהם בימות החמה, והכוונה כי כל מה שהיה מאלו הדברים תלוי ומסוגר וכו' שמזרזים וממהרים להשלימו ולהגיעו לתכליתו מחצי חדש אדר עכ"ל. ודבריו נובעים מפ' המשניות להרמב"ם כאן. וז"ל ואמרם צרכי הרבים ביארם בירושלמי ואמרו אלו הן צרכי רבים וכו' ופורקין את המנעול מע"ג המים ואין מחזירין אותו ר"ל שמפקדין הגבים שהמים מכונסים בהם וכו'. ובפיהמ"ש להרמב"ם כמו"ק פ"א לא זכר הירושלמי השנוי שם. ועי' ברע"ב. כדפוס ויטאמיר בירושלמי כאן הגי' ומפרקין את המנעל מעל גבי המים. וזה הגהה בגוף הירושלמי עפ"י גי' הרמב"ם הנ"ל.

פ"א ה"א תפתר שהיתה השנה אפילה. בחי' ריבב"ן כלאים ל"ק כדמתרין בירושלמי כאן בככיר כאן באפיל, ובבבלי עוד מתרצין כאן בזרעים כאן בירקות.

פ"א ה"א ר' עזיאל. בבבלי כט"ס: ר' עזיה וכו'. ועי' אצו"ר כמו"ק פ"א ה"ב.

פ"א ה"א ר' אילא בשם רשב"ג ועברו וכו'. רוב הלכה זו מפורש בתוס' שקלים פ"א.

פ"א ה"א אם היה חורש. בערוך (רל"ז) ערך חרש וברא"ש שקלים וכו'.

והיה חורש בנתיים.

פ"א ה"ב שהיו נהנין מן הכלאים. כשנויים בבבלי מו"ק ו' ע"ב וע"ש. ובס' והזהיר שהיו נהנין מן הגזל וכו'. ובריבב"ן בשקלים כאן מובא כל המאמר בשנויים.

פ"א ה"ב ר' יונתן בריה דריב"א. בשרידי ירושלמי דר' יצחק בר אחא. אבל שם (צד 121) נראה שהיתה הגי' כמו שהוא לפנינו.

פ"א ה"ב של בית ר"ג עיבורה במוצ"ש מיר. בבבלי סנהדרין י"ב ע"א של בית ר"ג היו מעכרין במוצאי שביעית (מיר). וברש"י שם הגי' בית רשב"ג. ועי' ברש"ל שם ובר"ס.

פ"א ה"ב ואר"א בשם רשב"ל דב"ש היא. בפאה פ"ה ה"א ר"א בשם רשב"ל דב"ש היא דב"ש אומרים הבקר לעניים הבקר (ו' מלות חסרות כאן). וכן הוא בשם הירושלמי בר"ש פאה שם. ובהנהות הגר"א שם הגיה: ג"ב ברם ככ"ה עניים ועשירים אוכלים. וכ"ה בשקלים בד' ויטאמיר ברם ככ"ה עניים אוכלים ומעשרין וצ"ל ועשירין. והנהה זו נובע מירושלמי פאה דפוס אמשטרדם. וגם מ"ס עניים מעשירים. ועי' במשנה א' פ"ו דפאה ובה"א אינו הקבר עד שיבקר אף לעשירים בשמיטה. ועכשיו ראיתי בשרידי ירושלמי (121) שהגי' כמו שהוא בפאה הנ"ל.

פ"א ה"ב וא"ל ר' יוסי שהוא פטור ממעשרות דברי הכל משום קנס. כל המאמר הזה הוא בשבט כאן כי בפאה הנ"ל סה"א ר' מגא בשם רשב"ל דב"ש א"ל ר' יסא שמענו וכו' ונשנה משם כאן. ובכאן צ"ל כמו שהוא שם בפאה בריש ההלכה ר"א בשם רשב"ל דב"ש וכו' א"ל ר' יסא שמענו שהוא פטור ממעשרות שהבקר כ"ד הבקר.

פ"א ה"ב וא"ל ר' יוסי. בפאה הנ"ל ר' יסא. ובמלאכת שלמה בפאה שם: ובירושלמי מוקי לה ריש לקיש כב"ש דאמרי הפקר לעניים הפקר ור' יוחנן (וגי' המלאכת שלמה יותר נוחה) מוקי לה ככ"ה ופטור ממעשר משום דהפקר כ"ד הפקר וכו'.

פ"א ה"ג במשנה בט"ו בו שולחנות יושבין במדינה. במס' סופרים פכ"א (הוצאת מיללער ז"ל) ב"ד (ליתא) ובט"ו יושבים שולחנות של חסידים, בכפרים ב"ד ובכרכין בט"ו בו (ט' מלות ליתא, ועי' מ"ש מיללער שם) וברמב"ם (שקלים פ"א ה"ט) בט"ו בו ישבו השלחנים, בכל מדינה ומדינה (ליתא) וכו'. ובפי' הראב"ד לתו"כ (אמור פ"ו) ותנן בשקלים בט"ו באדר שולחנות יושבות (יושבין) וכו'. וכ"ה בדרשות אבן שועיב עה"ת (כ"ט ע"ב).

פ"א ה"ג במשנה התחילו למשכן. בתו"כ אמור פ"ו אין כופין את הצבור ע"כ וכו'. ובפי' ר"ש משאנץ וא"ת והא דתנן משישבו שלחנות (ליתא) במקדש התחילו למשכן, היינו ביחידים. כדקתני את מי ממשכנין ליום וכו', ועוד התם דממשכנין, לאו משום שאינם רוצים להביא, אלא כדי למהר ולהביא עכ"ל. ועי' בפי' הראב"ד שם.

פ"א ה"ג במשנה וישראלים. בפי' הראב"ד לתו"כ הנ"ל: וישראל.

פ"א ה"ג אין ממשכנין עד שיביא שתי שערות. ברוקח (רל"ב) אבל לא ממשכנין מאחר שאינו בן עשרים (ד' מלות ליתא). וכ"ה דעת כמה מהראשונים. ועי' ברמב"ם (שקלים פ"א ה"י) ובכ"מ ובמעשה רוקח שם. ובפי' לפרשת שקלים: מכן עשרים שנה יתנדבו בחנינה וכו'. כלשון המקרא.

פ"א ה"ג אין ממשכנין עד שיביא שתי שערות. כמעשה רוקח הנ"ל שוב מצאתי גירסא אחרת בירושלמי עם פי' חדש על סדר זרעים דקתני ולמשכן אין ממשכנין אעפ"י (עד) שהביא שתי שערות וכו' ע"כ וישרה בעיני הרבה וכו'.

פ"א ה"ג את הכהנים מפני דרך הכבוד. ברמב"ם (שקלים פ"א ה"י) ואין ממשכנין

ממשכנין את הכהנים לעולם מפני דרכי שלום. ובכסף משנה שם ובירושלמי כיני מתניתין אין ממשכנין הכהנים מפני דרכי שלום (דרך הכבוד). ועי' ברע"ב וכתו"ט. **פ"א** ה"ד במשנה בן כוכרי. ובבבלי מנחות כ"א ע"ב ובערכין ר' ע"א בן כוכרי. ובערוך (בן כוכרי) גורם בן כוכרי, וע"ש בערוך השלם. ובילקוט עה"ת שפ"ו בד' שאלוניקי בן כוכרי. ובעין יעקב כאן: בן כוכרי. וכן מובא שם בשם הרמב"ם והרא"ש. ובהקדמה לפיהמ"ש להרמב"ם בורעים בן כוכרי. ולג' הסמ"ג (רפ"ב) עשין קצ"ג במס' יומא בן כוכרי (בד' קאפוסט בן כוכרי) היה ממונה על הפקיעות וכו'. ועי' לקמן במשנה ב' בפ"ה.

פ"א ה"ד א"ר ברכיה טעמא דר' יוחנן בן זכאי וכו'. בסדר הדורות (199) ר' ברכיה בשמו (בשם ר' יוחנן ב"ז). ואולי כיון לכאן. ומ"ש בירושלמי ברכות פ"ד ה"א בדפוס וויניציא (15. 2. 7) ר' חייא בר ווא מצלי וכו' ר' ברכיה חמוניה קרי ק"ש וכו'. וביוחסין השלם (צר 155) הגי' ר' ייסא ור' חייא ברונה מצלי לג' שעין ר' ברכיה חתניה (חמוניה) הוה קרי וכו'. ובויקרא רבה פ' ל' ברכיה ור' חייא אנוי וכו'. ועי' אצו"ר בשבת צד 139.

פ"א ה"ד זה יתנו י"ב שבטים יתנו. בפירש"י ערכין ר' ע"א מפרש במס' שקלים דכתיב זה יתנו זה בגמטריא י"ב שבטים דהיינו נמי שבט לוי וכו'. ועי' בתוס' שם ד"ה כל. וכ"ה בס' והזהיר (תשא).

פ"א ה"ד חטאת יחיד מטה וכו'. בילקוט עה"ת שפ"ו ד' שאלוניקא בשנויים. ובריב"ן בירושלמי אמר (ליתא) ר"ט בשם ר"ה וכו'.

פ"א ה"ד שאין חטאת ציבור מטה רי"א תמות. הוספתא יומא פ"ג.

פ"א ה"ד מותיב לון הו לא נדבת. בשרירי ירושלמי וא' לא נדבת יחיד הוא (היא).

פ"א ה"ד ר"י ור"נ חד אמר וכו'. בילקוט הנ"ל ר' יהודה דאמר כל דעבר בימא וכו' ור' נחמיה דאמר כל דעבר על פקודיא וכו'. ועי' בהרא"ש מובא בעין יעקב ובס' והזהיר הנ"ל. ובפיוט לפרשה שקלים כל העובר בימה, ישקלו שקל כלי מהומה וכו'.

פ"א ה"ד כל דעבר על פקודיא. אונקלוס ויונתן סתרגמים על מנייניא. ובערוך ערך סך (רל"ז) ובירושלמי בראש שקלים כל העובר על הפקודים כל דעבר על סכומא (פקודיא) סכי (ליתא). ובריב"ן ירושלמי כתיב כל העובר וכו'. ובתוס' מנחות כ"א ע"ב ד"ה כל לבן כוכרי אפילו ליום פטורים כמו כהנים כדמפרש טעמא במס' שקלים כל העובר על הפקודים ושבת לוי לא נפקד אבל ויב"ז דריש כל העובר עובר בים סוף וכו'.

פ"א ה"ה במשנה הנכרי וכו' אין מקבלין מידן. בריב"ן: הנכרי והנזירי ששקלו מקבלין מידן ירושלמי תפתר וכו'. ואולי ט"ס הוא.

פ"א ה"ה במשנה קיני יולדות חטאות ואשמות. במשנה שבמשניות מוסיף: אבל נדרים ונדבות מקבלין מידן (ה' מלות ליתא). וכגירסתינו כן בכסף משנה (מעשה הקרבנות פ"ג ה"ב). אבל כלחם משנה שם אבל נדרים ונדבות וחטאות ואשמות מקבלין מהן וכו' כך היא הגירסא במשנתנו ונראה דט"ס הוא וצ"ל ואין מקבלין מידן קיני זבים וכו' אבל מקבלין מהן נדרים ונדבות וכו' דחטאות ואשמות בהדי מילי דאין מקבלין וכו' אבל ראיתי לרבינו וכו' ונראה ודאי דהוא גרס כגי' דידן דגרסינן וכו' ע"ש ובמתניתא דב"מ ובפי' המשניות להרמב"ם כאן. **פ"א** ה"ה במשנה כ"ש נידר ונידב מקבלין מידן. במתניתא דב"מ כל שהוא נידר ונידב אין מקבלין מידם. ונראה שאין זה שנוי נוסח רק שם ט"ס שדילג מנידר ונידב לנידר ונדב וצ"ל שם כמו שהוא לפנינו.

פ"א ה"ה לרבות את הנרים וכו'. ובויקרא רבה פ"ב סכס פרט לגוי וכו'. וע"ש במפרשים. באו"ז ח"א השנ"ד מר' ישעיה זמאי דכתב מר דבתו"כ אדם לרבות את הגוי וכו' ע"ש ובתו"כ ויקרא פ"ב אדם לרבות את הנרים וברמב"ם שקלים (פ"ד ה"ח) וגוי שהתנדב מעות וכו' אין מקבלין ממנו ואפילו גר הושב שנאמר לא לכם וגו'. ובכ"מ שם ירושלמי פ"ק דשקלים זמ"ש ואפילו גר הושב הוא נלמוד מדמשהו התם כותי עם הגוי וכו' וכ"ש לגר תושב. ועי' בתשב"ץ ח"ג סי' מ"ג.

פ"א ה"ה מכס להוציא את המשומדים. בדפוסים האחרונים את המומרים. ועי' בחולין ה' ע"א ובתשב"ץ ח"ג סי' מ"ז ואולי בעל העימוד ז"ל סמך על ברייתא דתו"כ דתניא התם מכס להוציא את המשומדין שאינו מכס וכו'.

פ"א ה"ה אלא רישא בגוים וסיפא בכותים. כריבב"ן ירושלמי וכי יש קני וכו' אלא רישא בגוים וסיפא בכותים הא דתני אין מקבלין אבותים קאי ואצטריך לאשמעינן משום דכותים עומדין בין ישראל ומקיימין מקצת מן המצות אעפ"י כן אין מקבלין מהן וכו'.

פ"א ה"ה מתניתא פליגא על ר' יוחנן אין וכו'. בתוספתא שקלים פ"א אין מקבלין מהן נדבה להקדש בדק הבית ואם הקדישו הקדישן הקדש. ועי' ערכין ה' ע"ב.

פ"א ה"ה מתניתא פליגא על רשב"ל הכל שוון שהן נודרין ונידרין. תוספתא ערכין ז"א.

פ"א ה"ה פתר לה עולה וכו'. בפ"י ר"ש משאנץ להו"כ (בחוקותי פ"ג) והא דאמרינן התם וזה מורים שהנכרי נודר ונורב, התם נודר להביא עולות כדמפרש כגמרא דשקלים אבל להביא לבדק הבית אינו נודר וכו'. ובפ"י הראב"ד שם ואיכא למימר מאי נודרין עולות והכי איתא בשקלים ירושלמי עכ"ל ועי' מנחות ע"ג ע"ב.

פ"א ה"ה מעתה אין מקבלין מהן וכו'. ברמב"ם (מתנות עניים פ"ח ה"ח) וע"ש בכ"מ, ובפ"י המשיניות להרמב"ם ואמרם בהש"ס אין מקבלין מהם לא (ליתא) לאשה המים ולא (ליתא) לחומת העיר ולמגדלותיה ר"ל ירושלים לפי שאמרו וכו'. ובסמ"ג עשין קל"א גוי שאמר דמי עלי וכו' שאין מקבלין מן הגוים נדר או נדבה לחזק בדק הבית או בדק ירושלים שנאמר לא לכם וכו' וכן מביאה בירושלמי דשקלים.

פ"א ה"ו במשנה אבל לא כהנים. ברמב"ם (שקלים פ"ג ה"ב) וכן הכהנים פטורים מן הקלכון. ובכסף משנה שם: נלמד ממה ששינו השוקל ע"י כהן וכו' ויש ספרים שגורסים במשנה דלעיל בהדיא אבל לא כהנים.

פ"א ה"ו במשנה השוקל על יד העבד ע"י האשה ע"י הכהן וכו'. בכסף משנה (שקלים פ"ג ה"ב) שם (במשנה) השוקל על יד כהן (הכהן) על יד אשה (האשה) ע"י עבד (העבד) ע"י קמן (הקמן) פטור וכו'.

פ"א ה"ו במשנה הקמן פטור. כס' והזהיר ע"י הקמן אסור.

פ"א ה"ו במשנה על ידו ועל יד חבריו חייב בק"א. הר"ש שיריליו כתב: הכי גרסינן ואם שוקל על ידו של חבריו חייב שני קולבנות וכו' והנוסחא שכתבתי מצאתי בספר ישן מאד שנכתב בשנת חמשת אלפים ושבעים והיא העיקר וכו' עכ"ל. ובילקוט עה"ת ד' שאלונקי ואם שקל על ידו ועל יד חבריו חייב שני קולבונים. וזה כג' הכת"י הנ"ל.

פ"א ה"ו מתניתא דר"מ וכו'. במלאכת שלמה כאן: והילך לשון הירושלמי תני אלו חייבין בקולבין (כנראה שצ"ל וכו' וקאי על מתניתין) קולבין א' רמ"א אומר

אומר שני קולבנות מתניתא דר"מ היא (ליתא) דר"מ אמר כשם ששקלו הורה (אע"פ שאין שקלו תורה, ועי' ברפוס ויטאמיר) כך קולבנו תורה (סבר ר"מ וכו') דאר"מ מין מטבע וכו'. ובחי' ריבב"ן ירושלמי אע"פ שאין שקלו הורה קלבנו (קולבנו) תורה כלומר אע"פ שלא נתחייב לתן השקל על חבירו הואיל שנותן יתן גם הקלבון סבר ר"מ וכו' פי' אם נתן שקל שלם ולא נתן בתורת קלבון ההוספה אפילו הכי פטור בקלבון וכו'.

פ"א ה"ו כמין מטבע וכו'. רבה נשא פי"ב. וכתרגום יונתן שמות ל' י"ג ובתוס' חולין מ"ב ע"א ד"ה זאת דאמר במדרש כמין מטבע אש הראה הקב"ה למשה וכו'. ועי' בחי' מהרי"ט כתובות צ"ט. ובחי' ריב"ב הנ"ל ובתוס' מנחות כ"ט ע"א ד"ה שלשה.

פ"א ה"ו אחד שקל שהוא נותן וכו'. בחי' ריבב"ן ירושלמי אמר ר' אלעזר (לעזר) דר"מ וכו' רב אמר ד"ה היא אחד שקל שהוא נוטל ואחד לדבר תורה (אחד שקל שהוא נותן ואחד שקל שהוא נוטל ואחד לד"ת וכו').

פ"א ה"ו רב אמר ד"ה היא. בשרירי ירושלמי ר' אמי דברי הכל היא אחד שקל נוטל ואחד לדברי תורה. על דעתיה דרבי (דרב) שלשה קולבנות אינן וכו'. ועי' לעיל.

פ"א ה"ו במשנה על יד שבינו. ברש"י חולין כ"ה סע"ב דתנן בשקלים וכו' או (ליתא) ע"י שבינו או (ליתא) ע"י בן עירו פטור וכו'.

פ"א ה"ו במשנה אם הלחם חייב. בילקוט שאלונקא הנ"ל ואם חולה חייב.

פ"א ה"ו במשנה האחין השותפין וכו'. לקמן בזה הפרק בה"ו האחין והשותפין שחייבין בקולבון ופטורין (פטורין) וכו'. וכ"ה במתניתא דב"מ. אבל בקדושין פ"א ה"ו האחין השותפין. וברמב"ם (שקלים פ"ג ה"ד) האחים שעדיין לא חלקו וכו'. ובהשנות הראב"ד שם לא מצאתי לזה שרש בגמרא ולא בתוספתא ולא בירושלמי ואני אומר שהטעמו מה שראה במקצת ספרים האחין והשותפין והוא מ"ס אלא האחין השותפין. ובמגדל עז שם מחלוקת ישנה הוא בין הספרים והסופרים במשנה זאת וכו' ובכל הספרים הישנים והשותפין בוא"ו וכן קבלה ר"מ ז"ל וכו'. ועי' בכסף משנה שם ובערוך ערך קלבון.

פ"א ה"ו במשנה כמה הוא קולבון. בכסף משנה (שקלים פ"ג ה"ו) שם (במשנה) כמה הוא שיעור (ליתא) קלבון מעה כסף (דברי ר"מ) וכו'.

פ"א ה"ו במשנה וחכ"א חצי מעה. עי' בתוספתא שקלים פ"א. ובערוך הנ"ל (רפוס ראשון) ליתא מלת מעה. וכן ליתא בכפתור ופרח פט"ו (שצ"ו). ובתוס' שנועות מ"ד ע"ב ד"ה התקבלת דמפרש במתני' כמה הוא קולבון חכמים אומרים חצי מעה וכו' ע"ש. ובפי' הראב"ד לתו"כ (בחוקותי פרק י') וקשיא לי הא דתנן במשנת שקלים כמה הוא קלבון מעה כסף כדברי (דברי) ר"מ וחכ"א חצי מעה וכו' ע"ש.

פ"א ה"ו אמר ר' לעזר והן וכו' אמר ר' יוחנן וכו'. בכבלי בכורות נ"ו ע"ב מחלוקת בזה ר' ענן ורב נחמן. ומר' אלעזר זר' יוחנן אין זכר. ושם איתא ר' לעזר אמר ל"ש אלא שחלקו מ' וכו' זר' יוחנן אמר אפילו חלקו מ' וכו' ע"ש. ובחי' הרשב"א בקדושין כ"ח ע"ב דגרסי' בירושלמי וכו' א"ר אלעזר וכו' ע"ש. **פ"א** ה"ו ר' חזקיה אמר ר' ירמיה בעי וכו'. בכבורות נ"ו ע"ב א"ר ירמיה פעמים שחייבין בזה וכו' ופעמים שפטורין מזה וזוה וכו' ע"ש.

פ"א ה"ו חלקו את הנכסים ואח"כ חלקו את ההבטחה חייבין בזה וכו' וכו'.

בירושלמי

בירושלמי בכורות שנדפס בימינו (ר' ל"ו ע"א) היך עבדא חלקו הנכסים ולא חלקו הבהמה חייבין בזה ובוה חלקו הבהמה ולא חלקו הנכסים פטורין מזה ומוה. וזה נובע מהנהגת הגר"א בשקלים כאן שהגיה עפ"י הבבלי בכורות הנ"ל.

פ"א ה"ו אמר ר' מנא וכו'. בהשגות הראב"ד (שקלים פ"ג ה"ה) בירושלמי אמר ר"מ וכו' הן עיקר נכסין (נכסין). ובחי' ריבב"ן ירושלמי וכו' הן הן עיקר נכסין והייבין בקולבון (ב' מלות ליתא) פ' רוב נכסין הן בהמה.

פ"א ה"ו מפני שעשיתן וכו'. במגדל עז (שם) יפה עשה (הרכב"ם) שלא סמך על דברי ר' מנא דהא ר' אבין (אבון) אמר ר' שמי פליג עליה מיר דגרסינן ר' אבין אמר ר"ש בעי מפני שעשיתן (שעשיתם) כארון (כאדם) אחר למעשר בהמה התפסרו (את פוטרו) מן הקלבונות (מן הקולבון) ע"כ ולשון בעי כמו מקשה וכן פ' הרב ר' משה תק"ו ז"ל מפי הקבלה וכו' ובחי' ריבב"ן מפני שעשיתן כאדם אחר וכו'.

פ"א ה"ו מעתה וכו'. בריבב"ן אלא (ליתא) מעתה אפילו חלקו וחזרו ונשתתפו שפטורין (חייבין) סמעשר בהמה פטורין מן הקולבין פ' יפסרו וכו' ועי' בפ' רבינו חננאל כביצה ל"ט ע"ב. ובירושלמי בכורות הנ"ל מעתה אפילו חלקו וחזרו ונשתתפו פטורים מן הקולבין ותנינן חייבין בקולבון. וגו' זו לקח מהנהגת הגר"א בשקלים כאן.

פ"א ה"ו ר' בא וכו'. במגדל עז (שקלים פ"ג ה"ד) ועוד גרסינן בירושלמי וכו' רב כיבא (רבי בא) בר' (בשם) אבא בר ר"ה שני (הוא שני) אחין וכו'. ובריבב"ן ר' בא בשם ר' (ליתא) אבא בר הונא (רב הונא) וכו' פ' הואיל וכו'. **פ"א** ה"ו הקלבונות נופלין. בריבב"ן ירושלמי להיכן הקולבון הולכין רמ"א לשקלים כלומר יתערבו רא"א לנדבה נדבת קיץ למונח ר"ש שזורי אומר וכו' ובתוספתא אינו מביא דברי ר"א כלל. וכן הוא בתוספתא שקלים פ"א וע"ש בתום מנחות ק"ח ע"א ר"ה והמעה ופלוגתא היא בתוספתא דשקלים דתניא כמה הוא וכו'. **פ"א** ה"ו שולחנין היו וכו'. כל המאמר בס' והזהיר (ק"ג) וברמב"ם שקלים (פ"ג ה"ה) והקלבונות אינן בשקלים אלא מניחין אותן השולחנים בפני עצמן עד שיסתפק מהן התקדש. ובהשגות הראב"ד שם הרבה מחלוקת יש בתוספתא ובירושלמי. וכיון לירושלמי דילן. ובכסף משנה שם ירושלמי וכו' ר' אלעזר (לעזר) אומר לנדבה ר"ש (השזורי) אומר ריקועי פחים (זהב) צפוי (וציפוי) וכו'. ועי' במגדל עז שם.

פ"ב ה"א במשנה מצרפין שקלים דרבנות. אבל במתניתא דב"מ דרבנות כלשון המקרא. ובכורות נ"א ע"א דתנן מצרפין שקלים לרבנות. וע"ש בגליון ובפ' ר"ג שם ובפ' הערוך ערך דרכון. ובתוספתא בבא בתרא פ"י (שעם הרי"ף) דריאבנות זהב. ובמשנה שם (במתניתא דב"מ) דריכון. ועי' בס' על מטבעות היהודים ללעזי צד 20 הערה 4.

פ"ב ה"א במשנה אם נתרמה התרומה. בכסף משנה (שקלים פ"ג ה"ט) משנה וכו' אם מנשתרמה התרומה וכו' ובני העיר שוקלים אחרים (ליתא) תחתיהם ואוקמה שמואל וכו'.

פ"ב ה"א במשנה אילו ואילו שקלים. במתניתא דב"מ אילו ואילו שוקלין. **פ"ב** ה"א במשנה ואין עולין להן לשנה הבאה. בבבלי יומא ס"ה ע"א תנן התם בני העיר וכו' ואין עולין להן לשנה הבאה ר' יהודה אומר עולין להן לשנה הבאה (ו' מלות ליתא) מ"מ דר' יהודה אומר רבא קסבר ר' יהודה וכו'.

פ"ב ה"א ויעשו אותן מרגליות. בפ"י רש"י בכורות נ"א ע"א ובמס' שקלים מפרש מעמא שמא תיזול מרגליות פו' ורוא הדין לכל שוה כסף שטא יזול ונמצא הקדש מפקיד אבל מביעא לא זייל עכ"ל. ועי' בבלי בבא מציעא מ"ד ע"ב. ובחי' ריבב"ן ירושלמי ויעשו אותן מרגליות כלומר מכל השקלים יקנו מרגליות ויקלו ממשואות יוהר, ושני שמא תזול המרגלית ונמצא ההקדש מפקיד וכו'. ובס' זהוהיר והקשו בה חכמים ויעשו וכו'.

פ"ב ה"א דתנינן תמן וכו' ואין פודין בכלים. לפנינו בבכורות מ"ט ע"ב במשנה ליתא המלות ואין פודין בכלים. וכן ליתא שם במתניתא דבני מערבא. **פ"ב** ה"א מתניתא בתקלין וכו'. בהי' ריבב"ן מתניתא וכו' לא בדא כלומר בתקלין עתיקין מותר לקנות מרגלית ולא היישין שמא תזול שאין באין אלא לחומת העיר ומגדלוהיה. ובהוי"ט ותו קשיא דבירושלמי מתניתין וכו' ומפני כן לבי אומר לי שהגירסא בירושלמי ה"ל להרמב"ם וכו'.

פ"ב ה"א אמר רב אבא ואפילו תימר בשומר שכו' וכו'. בבבלי ב"מ נ"ח ע"א בשם רבה.

פ"ב ה"א א"ר יוסטא בי ר' סימון. האמורא הזה נזכר בירושלמי עירובין פ"ו ה"ד ר' יוסטי בי ר' סימון בשם וכו'. אולם בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תרכ"ו מובא הירושלמי וגורס ר' יוסי בר' סימון. ובנוסחאות הבבלי בשקלים כאן כתוב במעות. אמר ר' איסמנים בן סימון. ובמס' זו בנוסחאות הבבלי נמצאו בכמה מקומות ששמות האמוראים נשתבשו ע"י הסופרים.

פ"ב ה"א אתיא כמ"ד הורמין על הגבוי ועל העתיד לגבות ב"ד וכו'. בתוספתא שקלים פ"ב (הוצאת צוקערמאנרעל) הורמין על המשכון ועל העתיד לגבות דברי ר' מאיר ור' יוסי אומר הורמין על הגבוי ועל העתיד לגבות וכו' ר' שמעון בן אלעזר אומר לא היו עושין כן וכו'. וע"ש בהערות. ובבבלי בבא מציעא נ"ח ע"א דתניא הורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות (מדוע לא נזכרה מדעת ר' יוסי הנ"ל?). ובהוס' שם ד"ה דהנן (כן כגמ' כת"י עי' ד"ס) הורמין על וכו'. דתניא גרסינן דאין זו משנה בשקלים וכו'. ושם כתובות ק"ח ע"א דתנן הורמין עליו האבוד וכו' (ג"כ לא נזכר מדעת ר' יוסי ורשב"א?) וע"ש ברש"י ותוס'. ובשטה מקובצת בכרובות שם וז"ל רש"י במהדורא קמא כדהנן הורמין את הלשכה על השקלים שהובאו לידי שלוחי ב"ד ונאבדו קודם שבאו בלשכה, ועל הגבוי שגבסם שלוחי ב"ד ועדיין לא הגיע שלוח לשם ועל העתיד לגבות וכו' כדאמרין ההם אם עד שלא הורמה התרומה נודע לו אינו חייב באחריותו וכו' עכ"ל. וברש"י יומא מ"ה ע"א דתנן תורמין על האבוד שלא נודע. וכ"ה בתו"י שם. ומכל אלה נראה שהיה כתוב זה בשקלים במשנה א' פרק ב' וחסר לפנינו שם.

פ"ב ה"א על הגבוי וכו'. ברמב"ם (שקלים פ"ב ה"ט) על הגבוי שיש בלשכה ועל הגבוי שעדיין לא הגיע ללשכה ועל העתיד לגבות וכו'. ובכסף משנה שם: ורבינו נראה שגורס על הגבוי ועל דגבוי (ב' מלות ליתא) ועל העתיד לגבות וכו'. ובמס' ג' (עשין מ"ה) ובשהוא הורס מתכוין לתרום על הגבוי שיש בלשכה ועל האבוד (ב' מלות ליתא, ועי' במשנה לעיל) פי' ר"י (דוא ר' יצחק ברי' אשר המפרש לשקלים) שהגיע ללשכה ואבר ועל הגבוי (כגו' הרמב"ם) שעדיין לא הגיע ללשכה ועל העתיד לגבות וכו'. ובהג"מ שם: הס"ג שם הזכיר ג"כ ועל האבוד וכו'.

פ"ב ה"א אר"ל דר"ש היא וכו'. בס' וזהויר בישנויים. וברמב"ם (איסורי המזבח פ"ה ה"ח) הגונב עולת חבירו והקריבה סתם נתכפרו בה הבעלים הראשונים. ובכ"מ שם ירושלמי פ"ב דשקלים ובפרק מרובה נבי מתני' דר"ש אומר גונב קדשים שחייב באחריותו וכו' ע"ש. ובשרירי ירושלמי הדא היא דר"ש דר' ישמעון אמר אע"פ שקבלו עליהם בני העיר לשלם אין ההקדש יוצא בלא שבועה הפריש וכו'. **פ"ב** ה"א אעפ"י שקבלו בני העיר לשלם וכו'. ברמב"ם (שקלים פ"ג ה"ח) ואם אמרו אנשי העיר הואיל ואנו משלמין וכו' אין שומעין להן. ובכ"מ שם: ירושלמי בפרק ב' דשקלים.

פ"ב ה"א הפריש שקלו ואבר וכו' לגיזבר. וברמב"ם (שקלים פ"ג ה"ח) מי שאבר שקלו חייב באחריותו עד שימסרנו לגיזבר וע"ש בכסף משנה.

פ"ב ה"א ר' יוחנן אמר וכו' רשב"ל וכו'. תימא שלא נזכר כאן התוספתא שקלים פ"א המפריש שקלו ואבר והפריש אחר תחתיו ולא הכפיק להקריבו עד שנמצא הראשון וכו'? ויותר פלא שהלא הכיפא מהתוספתא הראשון יפול לחדתין וכו' מובאה כאן בסמוך?

פ"ב ה"א הני הראשונים וכו'. תוספתא שקלים פ"א. ובהוי"ט כאן: הראשונים יפלו לשקלי השנה והאחרונים וכו' כדאמר ר' (ליתא) בירושלמי ופליגי אמוראי חד אמר הראשונים הן אותן שנגנבו או שאבדו (אלו ששלחו בני העיר תחילה וכו') וכו' ע"ש.

פ"ב ה"א ר' פנחס בי ר' חנניה וכו'. במגדל עז (שקלים פ"ג ה"ט) ובכ"מ שם ר' פנחס ברבי חנינא. ובירושלמי דפוס זיטאמר ר' פנחס בי ר' חייא. ובס' וזהויר ר' פנחס בר' נחמיה וכו'. וברייב"ן ר' פנחס ור' אבא. והגירסא ר' פנחס בי ר' חנניא מוטלת כספק כי מצינו בירושלמי לרוב ר' פנחס ור' חנניא חולקים זה עב זה. ולפעמים ר' חנניה שאל את ר' פנחס. ובתנחומא הנדפס מכבר (אחרי אות ח') ר' נחמן בעי קומי דר' פנחס בר חמא בר סימון וכו'. ובתנחומא (רוצאת רשב"ל ז"ל נח ה') אמר ר' פנחס הכהן בר חייא.

פ"ב ה"א אילו ששילחו וכו'. ברמב"ם שקלים פ"ג ה"ט יש מי שאומר שהשקלים הראשונים שיופלו לשקלי השנה הם השקלים שנגנבו כתחלה וכו' ויש מי שאומר וכו'. ובהשגות הראב"ד שם בירושלמי מחלוקת אמוראים. ובמגדל עז ובכ"מ שם ה"כ ח' ואני אומר יפה פי' דעת ר"מ ז"ל ובשביל שלא יטעה הרואה לומר שהוא מחלוקת גאונים או מפרשים גילה דעת ר"מ ז"ל והוא האמת וכו' ירושלמי ומסיים בה אלו הם (הן) הראשונים אלו הם (הן) השניים ר' פנחס בר' חנינא (חנניה) וכו'.

פ"ב ה"ב במשנה ונתרמה התרומה. בכ"מ (שקלים פ"ג ה"א) משנה וכו' אם נתרמה תרומה ואח"כ (ליתא) קרבה בהמה וכו'. וכ"ה במתניתא דבני מערבא. **פ"ב** ה"ב במשנה מן ההקדש. בפי' הראב"ד לתו"כ (ויקרא י"א) ובפסקא אחריתי תנן השוקל שקלו ממעות הקדש אם נתרמה התרומה (וקרבה הבהמה ל"ג) מעל וכו'.

פ"ב ה"ב במשנה וקרבה הבהמה. וכתב החכם הר"ש שיריליו וכו' ולא גרסינן בגמ' דבני מערבא כגירסת הספרים דגרסי בסיפא וקרבה הבהמה (כגו' הראב"ד הנ"ל) ואין לתמוה במה שכתוב בסדרי המשנה שלנו וקרבה הבהמה ולא כן בירושלמי דהא בכמה דוכתי אשבחן הכי וכו'.

פ"ב ה"ב אם קרבה הבהמה וכו'. בפי' הראב"ד לתו"כ ויקרא פ' י"א ועלה

אקשי (ירושלמי) אפילו נתקרב הבהמה אמאי מעל אלו גנב פרתו (עולתו) של חבירו ושחטה סתם לא לבעלים הראשונים עלתה ושני ליה במסויים של בית רבן גמליאל שהיה מתכוין ורוחפו לקופה של תרומה שלא יפול לשיריים לפי שאין מועלין בשירים והרי הן כחולין אפילו לר' מאיר וכו' ע"ש. ולפנינו בשנויים. והמפרשים דחקו עצמם.

פ"ב ה"ב דר' שמעון אומר. לקמן בפרק ד' ה"א בשנויים קלים.

פ"ב ה"ב מה נהנה. בפי' הראב"ד הנ"ל ובמסקנא דמילתא אקשינן ומה נהנה כלומר למאן דתני נתרמה התרומה, וא"ת מפני נחת רוח הרי אין לו נחת רוח א"ר אבין מהוך שנתנו ב"ד זמן למשכן ולא טשכנו כאלו נהנה עכ"ל ולפנינו בשנויים.

פ"ב ה"ב כל שהוא קודש. בילקוט שמעון עה"ת (תרע"ח) אך בכור לא יקדיש כל שהוא קודש אין הקדושה חלה עליו. ובערכין כ"ט ע"א במשנה מקדישו וכו' ואי אתה מקדישו הקדש מזבח.

פ"ב ה"ב טביא סלע של חולין וכו'. ברע"ב כאן: לפי שאין מעילה אלא במוציא מן ההקדש לחולין אבל המוציא מהקדש להקדש וכו' וכן מוכח בירושלמי עכ"ל ולפנינו אינו טבואר.

פ"ב ה"ג במשנה אילו לחמאתי שוין וכו'. עי' בירושלמי נויר פ"ה ה"א. וברמב"ם (פסולי המוקדשין פ"ה ה"ז) מובא בקצור לשון: אלו אביא מהם חמאתי המותר חולין. ועי' בכ"מ שם.

פ"ב ה"ג מה פליגין וכו'. ברמב"ם (שקלים פ"ג ה"ג) הלוקח מעות בירו וכו'. ובכ"מ שם ובירושלמי ר' יוסי (יוסא) בשם ר' אלעזר (לעזר) כמה פליגי (מה פליגין) במכנים (במכנס) פרוטרוט וכו' ר"ח ורב (ר') בשם ר"א וכו' אבל באומי אלו לשקלי (ליתא) וכו' ופסק כר' ביבא משום דמתני' מסייעא ליה. ובפי' המשוניות להרמב"ם וזה הוא מה שאמרו בירושלמי במאי פליגי במכנס פרוטרוט פירושו פרוטמה פרוטה.

פ"ב ה"ג מה אנו קיימין וכו'. בנזיר פ"ה ה"א מה נן קיימין אם באומר שאביא מהן שקלים כ"ע מודיי שהמותר נרבה (חולין) אם באומר שאביא מהם חמאתי כ"ע מודיי שהמותר חולין (נדבה) וכו'.

פ"ב ה"ג מה עבד לה ר"ש בן לקיש. תמוה זה, כי לא נזכר כאן מה מרשב"ל? ובנזיר פ"ה ה"א מה עבד לה ר' יוסי וזה קאי על ר' יוסי בשם ר' לעזר הנזכר לעיל. **פ"ב ה"ג המפריש שקלו וכו'.** ברמב"ם שקלים פ"ג ה"ב המפריש שקלו וכו' לא קדש. ובכ"מ שם ירושלמי פ"ב דשקלים.

פ"ב ה"ג המפריש שנים וכו'. ברמב"ם הנ"ל ובכ"מ שם טביא ירושלמי דילן. ובהשנות הראב"ד בירושלמי אינו כן אלא האחד חולין לפי שהוא או וכו'. ובמגדל עז ואני אומר הלכה ואת פרק מצרפין שקלים כך היא שנויה בירושלמי וכו' אבל א"ו המעמים אינם בגירסות שלנו המפרדות ועל זה סמך ר"מ ז"ל ואם הראב"ד יש לו גירסא אחרת יגדיל תורה ויאדיר עכ"ל. ובלחם משנה (פסולי המוקדשין פ"ה ה"ג) בירושלמי וכו' הפריש שקלו וכו' ואפשר דגירסא אחרת היתה לו לרבינו ז"ל בירושלמי וכו' ע"ש.

פ"ב ה"ג הפריש שתים וכו'. ברמב"ם (פסולי המוקדשין פ"ה ה"ו) הפריש שתים וכו'. ובכ"מ שם (ירושלמי) הפריש שתים וסבור שהוא חייב וכו'.

פ"ב ה"ד במשנה אף לשקלים אין. במתניתא דב"מ ר"א אף לשקלים יש. ומ"ס הוא.

פ"ב ה"ד במשנה חזרו לשקול סלעים וכו'. הרמב"ם בפ' המשניות גרס כגוי' שלפנינו. אבל הראב"ד בהשנות (שקלים פ"א ה"ז) גורס בנוסח אחר וז"ל ע"ד המשנה אמרו ששנינו וכו' חזרו לשקול דינרין חזרו לשקול סלעים בקשו לשקול טבעין וכו' וע"ש במגדל עז. ובשו"ת ריב"ש סי' ס"ו ומ"ש במשנה בראשונה היו שוקלים דרכונות חזרו לשקול דינרין (כגוי' הראב"ד הנ"ל) וכו'. ובערוך דפוס ראשון ערך טבע שכשעלו בני הגולה (ישראל מן הגולה) וכו'.

פ"ב ה"ד במשנה לשקול טבעים. בחרגום יונתן שמות ל' י"ג פלגות סילעא כסילעא דמבעא דקורשא.

פ"ב ה"ד במשנה יד כולם שוה. בערוך (ערך טבע) יד כולן שוה שיעור כולן שוה כלומר יש שוקל שקלו בפעם אחד ויש ששוקל בב' זג' פעמים.

פ"ב ה"ד שכשעלו ישראל מן הגולה וכו'. בס' זהר הרקיע (ע"ח) ומה שאמר בעזרא והעמדנו עלינו וכו' כבר פרשו כגמ' דבני מערבא שהשקל בימי עזרא היה שלשים גרה ושלישיתו הם עשר גרות מחצית השקל שהיה בימי משה וכו'.

פ"ב ה"ד היו שוקלין דרכונות דינרין. וכן בשרירי ירושלמי. והמלה דנרין נראה לי שבט"ס נשנה כאן. ובמשנה ד' לעיל ליתא. וכן הנכון כי מדינרין בעת שהיו הדרכונות לא נזכרו כלל. אולם בערוך ערך טבע ד' ראשון מובא הירושלמי ושם הגירסא כגוי' הדפוס.

פ"ב ה"ד חזרו לשקול סלעים כשזוען. ובערוך הנ"ל סלעים כמשמען. וברמב"ם שקלים פ"א ה"ז ובזמן שהיה המטבע סלעים וכו'. וע"ש בהשנות הראב"ד. ובכ"מ ובירושלמי סלעים כמשמען.

פ"ב ה"ד מיבעין פלגי סילעין. בערוך הנ"ל טבעים פלגות סלעים ובכ"מ טבעין פלגות סילעין. ובמ"ע שם טבעין פלגי סלעים. ובשיטת ריבב"ן ומפרש בירושלמי פלגי סלעא וכו' ע"ש. ובשרירי ירושלמי מובעים.

פ"ב ה"ד בקשו לשקול דינרין קרמין. בשרירי ירושלמי קרשין. ובערוך הנ"ל דינרין קרמין. ובמגדל עז הנ"ל דנרין קנמירין וכו' בקשו לשאול דינרין קנמירין וכו'. ובמוסף הערוך (דנר) דנרין קרמין פי' בל"ד דנרין שהם רביעית. ובס' והזהיר דנרין קוטריין. ובכפתור ופרח פמ"ז (שצ"ב) וקירט הוא לשון רבותינו ז"ל כל קורט משקלו ד' גרעני שיעורה וכו', וכן הזכיר הרופא אבן צינא בספר הקנון הגדול וכו' ע"ש.

פ"ב ה"ד לתת שלישית השקל. בנחביה י' ל"ג לתת עלינו שלישית זגו'.

פ"ב ה"ד שאדם צריך לשלש. בפ' הרמב"ן עה"ת (תשא) ובירושלמי ואמרו בשלישית השקל מכאן שאדם חייב באחריות שקלים שלשה פעמים בשנה (כ"ז ליתא) וכו'. וכ"ה בס' הזהיר (ק"ה) וע"ש שנויים. ובתו"ט כאן: דרשוהו בירושלמי דפרקין שאדם חייב באחריות שקלו וכו'. ובמלאכת שלמה ובירושלמי מיישב דקרא דעזרא דנקט שלישית השקל ולא כתב מחצית השקל לאשמוענין שאדם חייב באחריות שקלו כ"ז שלא נהרמה תרומה שלישית וכו'. ובילקוט עה"ת (שם"ג) אמר ר' יהושע בן לוי שאם רצה אדם לשלש שקלים שלש פעמים וכו' וע"ש בז"ר.

פ"ב ה"ד שחטאו בשש שעות. בס' והזהיר שחטאו בשש עבירות. ובילקוט עה"ת (שפ"ז ד' שאלוניקא) ור' נחמיה (וחרנה) אמר לפי שחטאו בשש שעות ביום (ליתא) וכו'.

פ"ב ה"ד שיהא גרמסין. במגדל. עז (שקלים פ"א ה"ז) שיתא גרומיסין. ובעין יעקב בשקלים (י"ט) שיהא גרמוסין. ובערוך (ערך גרמס) מובא זה בשם

בשם הילמדנו והפסיקתא, ועי' מ"ש באצו"ר לבלאים 26 שורה 16.

פ"ב ה"ר ר' יהושע בי ר' נחמיה. בשרידי ירושלמי בשם ר' נחמיה. ובמגדל עז הנ"ל ר' יהושע בן נחמיה בשם ר' יוחנן בן זכאי. ובילקוט הנ"ל ר' יהודה בר נחמני אמר בשם ריב"ז. והאמורא ר' יהושע בר נחמיה מצוי לרוב במדרשים (עי' ב"ר פ"ז אות ה' ר' יהושע ב"ר נחמיה וכו' והסה"ד לא זכר מזה) אבל בירושלמי לא נמצא במקום אחר.

פ"ב ה"ד ר' פנחס בשם ר' לוי לפי שמכרו בכורה של רחל וכו'. ב"ר פ' פ"ד וע"ש ובתנחומא תשא ובפסיקתא (י"א). ובכפהור ופרח פט"ז (תי"ג) ובילקוט שמעוני עה"ת הנ"ל ובאשכול ח"ב (ע"ד 143) ובס' והזהיר הנ"ל. כנוסחאות הבבלי במ"ס: ר' פנחס בן לוי וכו' בילקוט. וכן מובא מכאן בסדר הדורות (314). **פ"ב ה"ד** לכל אחר ואחר מהן מבע. ילקוט והזהיר וכפ"פ הנ"ל. ועי' במ"כ דב"ר הנ"ל.

פ"ב ה"ה במשנה מותר עשירית האיפה חולין. וכן לעיל פרק זה ה"ג והא תנינן עשירית האיפה חולין. ובמנחות ק"ח ע"א ומותר עשירית האיפה וכו' מותריהן נרבה מאי לאו מותר עשירית האיפה של כ"ג לא מותר מנחת חוטא וכו'. ובמתניתא דב"מ כג' הבבלי.

פ"ב ה"ה אמר ר' יוסה. צ"ל ר' יסא. כמו שדוא לקמן פ"ו ה"א ועירובין פ"ו ה"ח. **פ"ב ה"ה** ר"א על דעלי אבא בר בא. בשרידי ירושלמי אמר ר' יוחנן על דא עלי אבא בר בא. ובפסחים פ"ה ה"ב אמר ר' יוחנן על דא אמר לי אבא בר אבא. ועי' באצו"ר שם 77. ובירושלמי זבחים ד' ר' ע"א דמר ר' יוחנן דו מר לי בא בר בא כד מליק להנא. ושם ד' ו' ע"ב על דא עליל בא בר בא. ואין הלשון נכון.

פ"ב ה"ה דאינון אמרין מנין וכו' אם מן הצאן וכו'. בזבחים ח' ע"ב אמר אבוא דשמואל אמר קרא ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים לה' דבר הבא מן הצאן יהא לזבח שלמים וכו' וע"ש בשטה מקובצת ובמנחות פ"ג ע"ב.

פ"ב ה"ה אמר ר' בון בר כהנא. בחי' ריבב"ן ר' אבא בר כהנא.

פ"ב ה"ה שאינו בא אלא מן האלים בלבד. בירושלמי זבחים הנ"ל שאינו בא אלא מן הכבשים בלבד. וזה לקח מהגהת הגר"א בשקלים כאן.

פ"ב ה"ה התיב ר' בון בכל אתר את אמר מן למעט וכו' א"ר מנא הכי נמי מן למעט וכו'. בזבחים ט' ע"א מתקיף לה ר' אבין בר חייא ואיתימא ר' אבין בר כהנא בכל אתר את אמרת מן להוציא וכאן מן לרבות א"ר מני הכי נמי מן להוציא דלא אתי בן שתי שנים וכו'.

פ"ב ה"ה משנין דבר שהוא לאכילה וכו'. בחי' ריבב"ן משוין (משנין) דבר שהוא לאכילה וכו' ואין משוין (משנין) וכו'. ובמגדל עז (שקלים פ"ד ה"ח) דגרסינן וכו' אמר ר' אבא (אבון) משנין דבר וכו'. וכן הוא בירושלמי זבחים הנ"ל.

פ"ב ה"ה ואין משנין קדשים קלים. בתוספתא תמורה פ"א אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים וכו' אין משנין אותן מקדשתן אפי' מקדושה קלה לקדושה חמורה וכו'. ובחי' ריבב"ן ואין משוין וכו'.

פ"ב ה"ה אין הימר אינו משתנה למחשבת פסול פסול. בירושלמי זבחים הנ"ל אין הימר משתנה למחשבת פסול אינו אלא פסול וכו'. וזה נובע מהגהת הגר"א בשקלים כאן.

פ"ב ה"ה אמר ר' אבא מרי וכו'. בד' האחרונים אחוה דר' יוסי. ובסדר

הדורות (צד 18) קובע מקום מיוחד לר' אבא בר אחוה דר' יוסי שקלים פ"ב עכ"ל. וט"ס בירושלמי שהיה לפניו.

פ"ב ה"ה הלכה אחת היא בנויר. בבבלי נויר כ"ה ע"א הלכה היא בנויר וע"ש. ובמלאכת שלמה כאן: בירושלמי מפרש דהלכתא גמירי לה והאי מותר דהוי נדבה וכו' ע"ש.

פ"ב ה"ה מתניתא מסייעא לרב חסדא וכו'. הוספתא מעילה פ"א וע"ש ובנויר כ"ו. **פ"ב** ה"ה מותר לחמו של נויר ירקב. רמב"ם פסולי המוקדשין פ"ה ה"ח. ובכ"מ שם בפ"ב דשקלים ירושלמי מותר לחמו של נויר ירקב אר"י וזאת וכו' סברין למימר (מימר) הוא מותר (ליהא) לחמו הוא מותר נסכים (נסכין) א"ר יוסי בר ביבין (בון) וכו'.

פ"ב ה"ה שאין לך לחם קרב לעצמו. בפירש"י מנחות ק"ח ע"א שלא מצינו לחם קרב בפני עצמו ועם הורה אחרת אי אפשר להקריבו שהרי אין הורה קריבה בלא לחמה והכי מפרש בשקלים בפרק שני עכ"ל ולפנינו אינו מבואר. **פ"ב** ה"ה ר' לעזר מותר וכו'. צ"ל ר' לעזר דאמרן. ופי' לעיל בריש ההלכה. **פ"ב** ה"ו במשנה מותר נויר לנדבה. ברמב"ם (פסולי המוקדשין פ"ה ה"ט) מותר נויר לאותו נויר (לנדבה). ובכ"מ שם: מותר נויר לאותו נויר הכל משנה במס' שקלים פ"ב עכ"ל.

פ"ב ה"ו במשנה מותר עניים וכו'. בכפתור ופרח פט"ד מותר עניים וכו' כלומר עני שגבו לו כדי להשלים מחסורו והותירו לו על מה שהוא צריך עכשיו הסותר שלו רוא וכו'. ובסמ"ג עשין קס"ב ותניא בתוס' דשקלים מותר עניים לעניים וכו'. ובפסקי ריקאנטי (שס"ג) ורבינו שמחה אמר ואב אמר ליתומה זו ומתה אינו חייב להשיא יהומה אחרת וכו' וראיה מדאמר' בהוספתא דשקלים מותר עניים לעניים וכו' ואם אמר לעני זה או לשבוי זה מותרו שלו פי' הוא ז"ל שלו של נודר ומירו אומר ריא"ז דיש לפרש שלו של עני וכו'.

פ"ב ה"ו במשנה מותר המתים וכו'. במלאכת שלמה מותר פסח וכו' מותר מתים למתים וכן הוא בירושלמי אף של כתיבת יד. וכן פי' הר"ש שיהיו ז"ל בסדר זה. **פ"ב** ה"ו במשנה ר' מאיר אומר. בספר חסידים (של"ר ד' ברלין) ליתא המלות רמ"א. ובר' אחרים מס' חסידים כתוב: ויש אומרים.

פ"ב ה"ו במשנה בונין לו נפש. בב"ר (פ' פ"ב) יבנה לו בית ע"ג קברו ובבבלי סנהדרין (מ"ח ע"ב) רנ"א יעשנו דמוס על קברו או זילוף לפני מטהו. ובס' חמרא וחיי בסנהדרין שם הב"ע שגכו מחיים וכו' והימא דהא סיפא דמתניתין והא גופא מייתי לה בסוף לקמן קתני רמ"א לא יגע בהם עד שיבא אליה ר' נתן אומר יעשנו דמוס על קברו וכו'. ובערוך דפוס ראשון ערך נפש בונין לו נפש פי' בניין על הקבר. ובערוך השלם כעין שבונין וכו'.

פ"ב ה"ו נכו לו בחוקת וכו'. בחי' ריבב"ן ירושלמי נכו (לו) בחוקת שאין לו ונמצא שיש לו סבר ר' ירמיה למימר (ר"י סבר מימר) מותר המת ליורשיו א"ל ר' אמי (אידי) רחומרי (רחומריה) הגע עצמך דלא כוונן אלא ליה ואינו חייב לתן ופטור מנדרו (ה' מלות מריבב"ן בעצמו) מיכן הוכיח (מוכח צ"ל) אם נדר צדקה לאחד, ונמצא שהוא רמאי ויש לו, אינו חייב לתן לו עכ"ל. ובעין יעקב גבו לו וכו' א"ל ר' אבא הגע עצמך דלא אתכוונן אלא לו וכו'. ופי' הראש"ש גבו לו וכו' היו סבורין שלא היו לו מעות לקנות בהם צרכי קבורה וגבו לו ואח"כ נמצא שהיו צריכין לו, אנא לא אמרית וכו' כלומר אני לא אמרתי

דבר ברור אלא אמרתי שהסברה נוסה ואת מנא לך ראייה לסתור ולא השיב לו, מיהו נ"ל בדברי ר' אבא וכו'. ועי' בשו"ת הרא"ש כלל ל"ב סי' ו'. ובשו"ת בשמים ראש סי' שכ"ב והא דאמרינן בירושלמי דשקלים וכו' גבו כחוקת שאין לו ונמצא שיש לו סכר ר"י למיטר מותר המת ליורשו פי' דמ"ש מותרו דהוגכו בטעות וכו' א"ל ר' אבא הגע עצמך שאין מהכוונים אלא לו פי' הכוונה לא היתה אלא לשיצטרך המת וכו'. ועי' ברע"ב שבין לירושלמי דילן. וברדב"ז ח"ר אלף שי"ד.

פ"ב ה"ו ויעשה לו זלוף ע"ג מטהו. בתוספתא שקלים ספ"א או יולח לו זלח בפני מטהו.

פ"ב ה"ו מלית בטלית. בתוספתא הנ"ל כסות בכסות.

פ"ב ה"ו ואין ממחין ביד פרנסין. תוספתא הנ"ל. ובשו"ת הרא"ש כלל ל"ב אות ז' וגרסינן בירושלמי דשקלים וכו' ואין ממחין ביד הפרנסין כלומר אם ראו שיש צורך שעה ורצו לשנות הרשות בידם עכ"ל. ובפי' דרא"ש בב"ב פ"א סי' כ"ט דגרסי' בירושלמי וכו' ביד הפרנסים כלומר אם ראו שיש צורך בדבר ובאו לשנות אין ממחין בידן. ועי' בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תר"ד ות"ה ובשטה מקובצת בב"ב שם. ובהכותב בעין יעקב וכתב הרמב"ם (בפי' המשניות כאן) בשם ירושלמי וגם מגמרתנו כן נראה שהרשות ביד גבאי צדקה לשנות אל איזה דבר מצוה שירצו וכו'. וברע"ב ועוד כוכיח בירושלמי ובגמרא שלנו דהיבא דאיבא שבעה טובי העיר או חבר העיר שכל עסקי צבור נחתכין על פיו ונראה בעיניו לשנות מותר שביום וכו' יכול לשנות וכו' עכ"ל. ולפינו אינו מבואר. ועי' באצו"ר במגילה 66.

פ"ב ה"ו אין עישין נפשות וכו'. מובא בערוך ערך נפש ג'. ובתוס' עירובין נ"ג ע"א ד"ה וגשרים בערוך מפרש נפש ציון כדאמרינן בירושלמי וכו' וכן הביא מפ"ב דשקלים.

פ"ב ה"ו הוה מסמך דאזיל. בעין יעקב: ר' יוחנן הוה מסתמך ואזיל על ר' חייא בר אבא והוה ר' אלעזר חמי ליה וכו'. וכ"ה באגדות הירושלמי עם יפה מראה. ובמעריך (סמך) בירושלמי ברכות ובשקלים ר' יוחנן הוה מסתמך על ר' יעקב בר אידי (ה' מלות ליתא) פי' וכו'.

פ"ב ה"ו דועירא לא שאל. בד' קראטאשין בט"ס: ר' זעירא.

פ"ב ה"ו מהו למיעבר (צ"ל למיעבר) קמי דאורא צילמא. בברכות פ"ב מהו מיעבור קמי אהדורי צילמיה וכו'. ובע"ז פ"ג הי"ג ר"י ב"א הוה מסתמך בריב"ל ממון לאדורי צלמא א"ל נחום איש קדש קדשים עבר ואת לית את עבר (י"א מלות ליתא) וכו'. ועי' מדרש שמואל פי"ט.

פ"ב ה"ו אלא שנקרע ס"ת וכו'. בערוך ערך דבב כס"ג דפרק וכו' ובירושלמי בשקלים וכו' אלא אימר עד שנקרע ס"ת בחמתן פי' זה היה מושכו אצלו וזה היה מושכו וכו'.

פ"ב ה"ו בן קיסמא. ומצאנו בדרך עיר ששמא קיסמא וכו' ועל שם העיר נקרא בן קיסמא. כן הוא הלשון במכתב מר' שטואל בר שמשון באוצר טוב צד 37.

פ"ב ה"ו מיד דוכב וכו'. בערוך (ערך רבב) ירושלמי וכו' ככומר של ענבים וכו' ע"ש. ובשטה מקובצת בכורות ל"א ע"ב ואמר ר' מנחם חסיד ז"ל שראה בפירושי ארץ יון דוכבות לשון זבות וכו' ומיהו בירושלמי בפ' מצטרפין בשקלים כיון שאומרים הלכה מפיהם שפתותיהן מרחשות (רוחשות) עמדה בקבר.

פ"ב

פ"ב ה"ז דשתי קונדיטון. עי' בערוך הנ"ל. ובמנהיג (ד) ובירושלמי בפסחים דומה כאלו טועם טעם קונדיטון וכו'.

פ"ב ה"ז חכים רבי לבר פתייא. בירושלמי שבת פ"א ה"ב חכים רבי לבר פדיה. וכ"ה בקרושין פ"א ה"ז. ועי' באהבת ציון וירושלים לשבת שם.

פ"ב ה"ז א"ל ר"ז לר' אסי. בשבת פ"א ה"ב לר' בא בר זבדא ועי' בקרושין הנ"ל.

פ"ג ה"א במשנה של מעשר בהמה. בתוספתא בכורות פ"ז בפרס הפסח זכו' אין להן קצבה.

פ"ג ה"א אמר ר' אבהו וכו' פרס פלגא. בכורות נ"ח ע"א א"ר אבהו פרום פלגא פלגא דמאי וכו'. ולא נזכר כאן מתוספתא בכורות פ"ז מחלוקת ר"ע ור"י בר"י ע"ש. ובערוך ערך פרס ירושלמי בשקלים כל הן דתנינא (דתנינא) פרס פלגא. וב"ה בס' והזהיר. ובפיהמ"ש להרמב"ם ובמגן אבות להרשב"ץ (פ"א א') בתוספתא אמרו איזהו פרס וכו'. וכן מוכח בריבב"ן.

פ"ג ה"א בשלשים יום וכו'. ועי' אצו"ר פסחים צד 10. לעווי מביא: דל' יום.

פ"ג ה"א רב תנחום בר חייה בשם ריב"ל. בכורות נ"ז סע"ב אמר ר' תנחום ב"יה דרב חייה איש כפר עכו (ג' מלות ליתא) כדי שתהא וכו'.

פ"ג ה"א שתהא בהמה מצויה לעולי רגלים. בירושלמי פסחים פ"ד ה"ז זרבנן אמרין עשרין בכמהה הן עולין. ובס' והזהיר כרי שתהא המצוה לעולי רגלים. וברבב"ן ר"א ור"ת בשם ריב"ל וכו'.

פ"ג ה"א המשהא טיבול עובר. בס' והזהיר עובר. בכל האחר ובירושלמי. בכורות הנדפס בימינו (ד' ל"ח ע"א) הגי' לא כל המשהא את טבולו וכו'. וגירסא זו אינה ישרה.

פ"ג ה"א אמר ב"ע וכו'. בבבלי בכורות ג"ו ובתוספתא שם ותוספתא רה"ש פ"א בשנויים.

פ"ג ה"א שכן נחלקו עליה אבות העולם וכו' ר"י ור' עקיבה. בכורות נ"ח ע"א א"ר יוחנן מפי השמועה אמרתו מפי חני זכריה ומלאכי ופירש"י שר' מאיר ור"א ור"ש אמרו מפי השמועה מפי חני זכריה ומלאכי ולכן לא היה רוצה ב"ע לסמוך על מעשיו עכ"ל.

פ"ג ה"א ב"ע חבר ותלמיד היה לר"ע. ובתוספתא ב"מ פ"ג אמר בן עזאי הוחזק כחו של ר"ע שנתן שיעור וכו'. ועי' אצו"ר ברה"ש 7.

פ"ג ה"ב במשנה בשלש קופות וכו'. בבבלי יומא ס"ב ע"א הי' ר' יוסי אילומא ר' יוסי דקופות דתנן ר' יוסי אומר (ג' מלות ליתא בכל הדוצאות) שלש קופות וכו'. ובדרשות אבן שועיב עה"ת (כ"ט ע"ב) בשלשה קופות של שלשה (שלש שלש) סאין וכו'.

פ"ג ה"ב במשנה אב"ג. בבבלי מגילה כ"א ע"ב דתנן בשלש קופות וכו' והיה כתוב עליהן אב"ג לידע איזו מהן נתרמה ראשון להקריב ממנה ראשון שמצוה בראשון (י' מלות אחרונות ליתא במשנה ואולי הקוונה לברייתא. ועי' ביומא הנ"ל. ובגמרא ירושלמי בפרק זה ריש ה"ב ובפי' רבינו חננאל במגילה שם).

פ"ג ה"ב במשנה אלפא וכו'. במגן אבות להרשב"ץ (פ"ד משנה ב') שכן בלשון יוין קורין אלפא ביתא (ביטא) גמא כמו שזכר במשנה במס' שקלים. ועי' בערוך ערך יוחני ובא"ו (ח"ב ע"ו) דגרסי' בירושלמי וכו' אלף אלפא ביתא ביטא והוא לשון יונית.

פ"ג ה"ב במשנה בפרגור חפות. בראשית חכמה שער האהבה פ"א בפרגור

החפות. ובספר זכרון תורת משה ל"ג ע"ג לא בפרגור ולא בחלוק (ב' מלות ליתא) וכו' **פ"ג ה"ב** במשנה שמא יעני וכו'. בשמות רבא פ' נ"א מובא המשנה בזה הלשון: שנו רבותינו מי שהוא נכנס להרום את הלשכה לא היה נכנס לא בפרגור חפות ולא באנפיליא (במנעל) שאם יעשיר יאמרו מתרומת הלישכה העשיר שאדם צריך לצאת ידי הבריות וכו'. ועי' במתנות כהונה שם. ובבבלי יבמות ק"ב ע"ב למיטרא דאנפיליא לאו מנעל הוא ותנן נמי אין התורם נכנס לא בפרגור חפות ולא באנפיליא (כגו' המדרש הנ"ל) ואין צריך לומר במנעל וסנדל לפי שאין נכנסין במנעל וסנדל לעזרה (ו"א מלות ליתא) וכו'.

פ"ג ה"ב ר"ז שאל ר' אושעיא וכו'. בשבת פ"ח ה"א ר' זעורה שאל לר' יאשיא. ושם פ"ח ה"א לר' יאשיה. ובפסחים פ"י ה"א ר' זעורה שאל לר' יושיה. ובמגדל עו (שקלים פ"ב ה"ו) כגמ' ירושלמית כג' קופות (ב' מלות ליתא וקאי למתניהין) ר' זעירא שאל ית ר' יאשיה וכו'. ועי' בפ' רבינו חננאל בשבת קכ"ז ע"א. ובבית האוצר לרשד"ל ז"ל ח"א בפ' קדמון אחר על שקלים והרמב"ם פ' וכו' אבל בעיא היא בירושלמי כמה שיעורן של קופות והשינוי ילמד סתום מן המפורש וכו' ולא ידעתי מה צורך היה בקופות הראשונות ולא הבין יפה הירושלמי, לכך נדחק לפרש כן, וזה לשון הירושלמי ר' זעירא שאל את ר' יוסי (אושעיא) כמה הוא שיעורן של (שלש) קופות א"ל ילמד (נלמד) סתום מן המפורש תני ג' (בשלש) קופות של ג' ג' סאין של (שהן) תשע סאין של (שהן) כ"ז סאין ופ' הרמב"ם כמה שיעורין של קופות הגדולות ואין פירושו נכון דקופות גדולות מאן דכר שמייה שישאל על שיעורן וכו' שמפורש שיעורן של שלש סאין שהן תשע סאין בהרומה אחת כ"ז בשלש תרומות עכ"ל. וברוקח (ק"ט) ושיעור הקופות להך ט"ז סאין כדמשמע בירוש'. ועי' בכ"מ שקלים פ"ב ה"ו. ובמלאכת שלמה: הרמב"ם וסמ"ג ז"ל דעתם דתרי גווי קופות איכא אבל הרא"ש ז"ל חולק. וכיון למ"ש בפ' קדמון הנ"ל שהוא הרא"ש ככו שהוכחתי לעיל.

פ"ג ה"ב כמה הוא שיעורן וכו'. ראיתי להעיר על דרך המסדר הירושלמי. כאן העתיק רוב ההלכה השנויה בשבת פ"ח ה"א, נ"א שורות. ובשבת פרק י"ח ה"א העתיק מהלכה זו רק ו' שורות. ובפסחים פ"י ה"א העתיק מהלכה זו ל"ד שורות עד לכשיקרה יהא בו כזית. ומדוע האריך במקום אחד, ובמקום אחר קצר? **פ"ג ה"ב** מפני מה כתוב וכו'. בס' והזהיר (ק"ו) בשנויים. ובמגדל עו הנ"ל ולמה כתוב עליהן אב"ג אתמר כן אם להסתפק (ד' מלות ליתא) מסתפק (אין מסתפק) מן הראשונה קודם לשניה ומן השניה (ולא משנייה) קודם לשלישית ע"כ (בירושלמי) וכו'. ובחי' ריבב"ן ואין מסתפקים מן הראשונה קודם השניה ולא שניה קודם שלישית.

פ"ג ה"ב מהו לצאת בקנדימין, באו"ז ח"ב (ס' רנ"ו, נ"ט ע"ב) קנדימון פי' מבושל והוא לשון ירושלמי בשקלים מכאן שמכריזין על יין מבושל כך פי' התם וכו'. ובתשב"ץ ח"ב קס"ח ובירושלמי אמרו שיוצאין ידי ד' כוסות בקנטימון וקנטימון יש בו שליש יין וכו', ובשו"ת בנימין זאב ס' שנ"ב ואמרינן נמי בפ"ק (פ"ג) בירושלמי שקלים וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ב מדתני ר' חייא. בילקוט המכירי משלי כ"ג ל"א מן דחני ר"ז וכו'. ובתשב"ץ ח"א פ"ה ומצאתי בתום דמתניא הכי אין פוחתין לו מד' כוסות של יין שיש בהם כדי רביעית (ד' מלות ליתא) בין חי בין מווג בין חדש בין ישן (ד' מלות ליתא ועי' בבלי פסחים ק"ח ע"ב) רי"א (ליתא) בלכד מיהא בהם שעם

מעם יין ומראה (מעם ומראה יין) וכן היא שנויה בירושלמי דמס' שקלים וכו' עכ"ל.
פ"ג ה"ב מצוה לצאת ביין אדום. בסמ"ג עשין מ"א ויין אדום מצוה מן המוכרח
 כדחניא בירושלמי דשקלים. וע"ש לעיל מצוה כ"ט וכאצו"ר בפסחים ושבח הנ"ל.
פ"ג ה"ב כי יהן בכוס עינו וגו'. לפנינו במשלי כ"ג ל"א בכוס עינו, אבל
 בהרבה כת"י בכוס עינו.

פ"ג ה"ב מבושל כמטובל. בשבת פ"ח ה"א ובפסחים פ"י ה"א מבושל כרי
 תבל. ועי' באצו"ר ביצה צד 118 מה שהעירותי בזה בשם הר' מנחם שהיה
 לו גירסא אחרת בזה.

פ"ג ה"ב מהו לצאת ביין מבושל. בשו"ת מהר"ם טרוטענבורג (הוצאת בלאך
 ז"ל צד 119) במס' שקלים מהו לצאת ביין מבושל בדעתיה דר' יונה כי הוה
 שתי ר' כסי דפסחא הוה דחיק (חווק) רישיה עד חנא דעצרתא עכ"ל. ועי'
 באצו"ר לשבת ופסחים הנ"ל.

פ"ג ה"ב חווק רישיה עד חנא. בירושלמי שבת פ"ח ה"א ופסחים פ"י ה"א
 עד עצרתא ור' יודא בי ר' אלעאי שתי ארבעתי כסוי דלילי פסחא וחוק רישיה
 (י"ד מלות חסרות בשקלים כאן) עד חנא.

פ"ג ה"ב ר' יוסי בשם ר' יוסי בן פוי ור' יוסי בר' ביבון. בפסחים פ"י ה"א
 ר' יודה בן פוי ור' יוסי בי ר' בון. וכצ"ל. ועי' באצו"ר שבת צד 109.

פ"ג ה"ב רבנן דקיסרין וכו'. בשבת פ"ח ה"א תני יבש כוית דברי ר' נתן
 לו' מלות ליתא) רבנן דקיסרין בשם ר' יוסה בי ר' בון (ביבין) בשם ר"י אתיא
 דר' נתן כר' שמעון וכו'. ובהגהות הגר"א הגיה כאן אתיא דר' נתן כר' יוסי
 בר' יהודה. וכבר הוכחתי באצו"ר שבת (109) שהגהה זו לא נכונה, ושרבינו
 חננאל וריד"א גרסו בירושלמי כני' שלפנינו.

פ"ג ה"ב זה שלוקח חטים לשנה. בהגה בפירש"י בב"ר פכ"ב במס' מנחות
 בשקלים והיו חיך תלואים לך מנגד זה שלוקח חטים מן הסדקים מערב שבת
 וערב שבת וכו'. ובדרשות אבן שועיב עה"ת (ל"ח ע"ג) ואמרו עוד במנחות
 א"ל ר' זריקא לר' יודא (לפנינו שם ק"ג ע"ב ליתא לר"י) מ"ט לא מהדר מר
 כו' וא"ר אבין זה הקונה תבואה מע"ש לע"ש (לפנינו משונה) וכו' ואמרו בירושלמי
 על זה המדרש דהא מיתה ודאי היא ואינה חיים כלל אלא והיו חיך תלואים
 לך זה הקונה תבואה מג' שנים לג' שנים ולא תאמין בחיך זה הקונה לשתי
 שנים אבל הסומך על הפלטר מיתה היא בחיים עכ"ל ולפנינו כ"ו ליתא.

פ"ג ה"ב העיר ר' יהושע בן פתורא. וכן לקמן בפרק ח' ה"א רק פעם
 אחת. אבל שם בסוף הלכה א' כר"י בן בתירה. ובתוספתא עדיות פ"ג בכתי"א
 בן פתירה. וכן בשבת פ"ח ה"א ר' יהושע בן בתירה. וכן הוא במשנה עדיות
 פ"ח. וגם במתניתא דב"מ שם. ובתוספתא אהלות פ"ד (הוצאת צ"מ) מצאתי
 את ר"מ ואת יהודה בן פתירוש וכו'. ובתוספתא סנהדרין פ"ג ר' יהודה בן פתירא.
פ"ג ה"ב מה מה למהור למהר מן הבשר וכו'. לקמן בפ"ח ה"א מהו מהור
 מהור מלהכשיר הא לממות מטמא. ובפיהמ"ש להרמב"ם פ"ח משנה א' בעדיות
 וכן יתבאר בירושלמי באמרם דם נבילות מטמא ברביעית ובגמרא שקלים מאי
 מהור מהור מלהכשיר אבל לממא מטמא עכ"ל. ולשון הרמב"ם כאן: וכן יתבאר
 בירושלמי וכו' ובגמרא שקלים וכו' תמוה קצת, הלא מה שהביא בשם הירושלמי
 ג"כ מבואר בשקלים כאן? ומדוע שנה הלשון אח"כ ואמר: ובגמרא שקלים?
 ולא אמר בירושלמי שקלים? ואפשר שלהרמב"ם היה המס' שקלים מחובר לש"ס.

בבלי כמו שהוא לפנינו ע"כ שנה הלשון ובגמרא שקלים. ובעין זה מצינו בפירש"י. עי' לקמן פרק ו' הלכה א'. ומ"ש הרמב"ם ובירושלמי כיון לירושלמי שבת פרק ח' הלכה א'. ובפי' המשניות להרמב"ם בשקלים מובא כמה פעמים ירושלמי דשקלים. ובשני מקומות שם מצינו הלשון: ואמרם בהש"ס (צ"ל ובגמרא) וכיון לירושלמי שקלים. ועי' באצו"ר בשבת צד 110.

פ"ג ה"ב דם השרץ כבשרו מממא. עי' ברמב"ם פ"ב ממאכלות אסורות ה"ז דם השרץ ובשרו מצטרפין לכעדרשה לאיסור וכו'. ומקורו מירושלמי כאן.

פ"ג ה"ב רב אבון דאימין אחתיה דר' יהודה מורינא דנשיא הוה. בשבת פ"ח ה"א ובשקלים פ"ח ה"א הגי' הנכונה: א"ל רב אבדומא נחותא ויאות ר' יהודה מורינא דנשיא הוה.

פ"ג ה"ב קיוון לא יתרום. בס' והזהיר (ק"ו ע"א) תנן רי"א כהן (קיוון) לא יתרום מפני החשד. וברמב"ם (שקלים פ"ג ה"י) עני או מי שנבהל להון לא יתרום מפני החשד וכו'. ובהשנות הראב"ד שם מפני שראה בירושלמי קיוון לא יתרום ונדמה בלבבו שהוא עני ונבהל להון מן ויקוצו וכו' ואינו כן אלא בעל שער מן קווצותיו תלתלים שמא יביא בשערו. ובמגדל עז שם גמרא ירושלמית תנא דבי (ליהא) ר' ישמעאל קבוצ לא יתרום וכו'. ועי' בכ"ס שם. וברוקח (רל"ג) ירושלמי קיוון וכו' קוון בעל שערות וכו'. וברביב"ן קיוון לא יתרום וכו' פי' קיוון מלשון וכו'. וביקום שמעוני עה"ת (ק"ג) לקוון וקרח וכו'.

פ"ג ה"ב מפספסין בקילקין. ברוקח רל"ג הגזברין ספספשין בחלוקן בגופן בבגדיהם. ובס' והזהיר הגזברים היו מפשימין בקלקים מפני החשד. וברביב"ן היו מפספסין בקלקין פי' היו בודקין בשער ראשו שמא הצניע שם כסף. וביקום עה"ת (שפ"ו, ר' שאלונקא) נכנס לתרום את הלשכה מפספשין בו בכניסה וכניצאה. **פ"ג ה"ב** מדברין היו עמו וכו'. ברמב"ם (הנ"ל) ומדברים היו עמו וכו'. וברוקח (רל"ג) בתוספתא (שקלים פ"ג) נכנס וכו' ומדברים עמו משעה וכו'. ועי' בילקום הנ"ל.

פ"ג ה"ב מפני הברכה. ברוקח הנ"ל אם שתק כשיעור ברכה אינו יכול להשיב ואם שתק יותר אמרי' גונב שקלים הוא ונותן לחוק פיו. ואולי מקורו מכאן והיה לפניו נוסח אחר. וברביב"ן בירושלמי וימלא פומיה מוי פי' שלא יוכל להניח בפיו אר"ת מפני הברכה שצריך לברך בשעה שמפריש הרומה בקופות להפריש תרומה ואם היה בפיו מוי לא היה יכול לברך וכו'. ובמלאכת שלמה ובירושלמי וכו' ופריך ההם וימלא פיו מים וכאשר יצא יפלוט המים ונראה אם הם בשעורם וכו' ומשני מפני הברכה שצריך לברך אקב"ו להפריש תרומת שקלים וכו' וכן פי' הראב"ד ז"ל. הר"ש שיריליו ז"ל עכ"ל. ובשו"ת הרשב"א ח"א סי' י"ח בשם הרב ר' יוסף אבן פלט ז"ל שהשיב להראב"ד וכן מתנות כהונה אין מברכין על נתינתן דאין הישראל נותן משלו וכו' ונתינת שקל בשנה כיוצא בו וכדכתיב כי ממך הכל וגו'.

פ"ג ה"ב אי זהו המחזור שבכולן וכו'. במלאכת שלמה: והראב"ד ז"ל גרים איזהו חמור שבכולן ופי' איזו מצוה שבתורה חמורה יותר מכולן וכו'. ובעין יעקב בשקלים (כ"ד וויניצא שפ"ה) גמליאל זוגא שאל את ר' יוסף בר ביבון אי זה הוא חמור שבכולן יכו'. ובתו"מ והא דקאמר בירושלמי איזהו חמור וכו'.

פ"ג ה"ב והייתם נקיים וגו'. כעין זה בהוספתא פאה פ"ד גבאי צדקה אינן רשאי לפרוש זה מזה וכו' ואפילו מצא מעות בדרך אינו רשאי לימלך שנאמר והייתם נקיים וכו'.

פ"ג ה"ד במשנה תרם את הראשונה וכו'. כפי' על שקלים לקרמון אחד (בית האוצר לשר"ל ו"ל) תרם את הראשונה וכו' פי' הרמב"ם שלש קופות הגדולות שבהן כל המזון וכו' ופירוש משובש הוא לפי מה שנשתבש הירושלמי אצלו (עי' לעיל פ"ג ה"ב) חרא שלא הוזכרו נ' הקופות הגדולות במשנה, דלימא עלייהו ראשונה שניה ושלישית, ועוד מאי נפקא מינה מאי זו סתן יתרום תחילה וכו' אלא הכי פירושה תורם את הראשונה, פי' תרומה ראשונה בפרס הפסח, וחיפה כל סעות הנשארות בלשכה בקטבוליות דהיינו עור שלוק, כדי שיתנו עליו השקלים שיביאו ממדינות שסביבות א"י שלא יכלו להביא קורם הפסח ומביאין מפסח ועד עצרת ונותנין אותו על גבי העור השלוק כדי שיתרום מהן בפרס העצרת ולא יתרום מן הדבר שתרם כבר בפרס הפסח וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ד במשנה וחיפה בקטבוליות. במגדל עו (שקלים פ"ב ה"ז) תורם את הראשונה ומחפה בליות ויש שגורסים בקטבוליות וכו'. ובכ"ם שם: תרם את הראשונה וחיפה בקטבולאות וכו'.

פ"ג ה"ד במשנה ולמה היה מחפה. במתני' דב"מ לא היה מחפה. וכן בתוספתא הנ"ל. ובכסף משנה שם: שלישית לא היה מחפה (ולמה היה מחפה ל"ג) וכו' ופירש שם רבינו וכו'.

פ"ג ה"ד במשנה ולשם מדי. בדרשות אכן שועיב עה"ה (כ"ט ע"ג) ליתא. **פ"ג ה"ד** איצטלי של זהב. בד' ויטאמיר איצטלי אסטירות של זהב. ובילקוט עה"ה שפ"ו שהיו בה איסתירות של זהב. ועי' בתוספתא שקלים פ"ב (דוצאת צ"מ).

פ"ג ה"ד לשם ארץ ישראל וכו'. מוכא בס' והזהיר (תשא). ובריטב"א יטא ס"ב ע"א בשנויים. ובספ"ג עשין מ"ה הניא בתוספתא כשהוא תורם שלש קופות אלו תורם הראשונה לשם א"י והשניה לשם כרבין המוקפין לה ולשם בני ישראל הדרים בעמון ומואב והשלישי לשם בבל לשם מדי ולשם המדינות הרחוקות ולשם בל ישראל ואומך ר' יצחק בר ר' אשר שכולם מפריש לשם כולם אלא מוכיר אותם ששקלו שקליהם תחילה כסדר עב"ל ולפינו בתוספתא שקלים פ"ב הנירסא בשנויים. ובתו' יוטא שם ד"ה שלש בתוספתא מפרש וכו' ואומר ריב"א (הנ"ל) דכולן מפריש וכו' ע"ש ובהג"מ שקלים פ"ב ה"ח ואומר רבינו יצחק וכו'. ובילקוט עה"ה (שפ"ו, ד' שאלוניקא) מוכא האמר בהרבה שנויים.

פ"ג ה"ד נטל מן הראשונה וכו'. בתוספתא שקלים פ"ב (דוצאת צ"מ) מפורש להיפך וז"ל ולמה כותבין וכו' לפי שמתחילין ומוציאין מן הראשונה שלמה הראשונה מוציאין מן השנייה שלמה השניה מוציאין מן השלישית שלמו שלשתן והגיע זמן תרומה לתרום וכו'. ובמגדל עו (שקלים פ"ב ה"ז) עוד גרסינן עלה בנמרא ירושלמי נטל מן הראשונה אעפ"י שיש בראשונה חזור (נוטל) לשניה, נטל מן השניה חזור לשלישית (אעפ"י שיש בשניה נוטל) וכו'. וכן הוא בכסף משנה שם. ובס' והזהיר (ק"ז) בשנויים.

פ"ג ה"ד שלמה שלישית וכו'. בתום' קדושין ג"ד ע"א ד"ה מועילין והכי נמי תני במס' שקלים גבי קופות דקאמר ההם שלמה שלישית כלומר שכלתה כל הקופה השלישית חזור לשניה וכו' יחזור ויתרום (חזור ושקל) פי' מתקלין חדהין שהוכחו אחר החג וכו'. ובמגדל עו הנ"ל שלמה וכו' חזור ותורם. ועי' בס' והזהיר הנ"ל. וברביב"ן ירושלמי נטל את (מן) וכו' שלמה השלישית (שלישית) וכו'. ובכסף משנה (שקלים פ"ב ה"ז) לא הספיקו להם השקלים וכו'. שם בירושלמי שלמה שלישית (שלשתן) חזור ותורם (כני' התום') רמ"א יחזור (חזור) וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ד חוזר לשיריים. בתוס' הנ"ל רמ"א יחזור לשיריים וכו' שמא יצמרכו (יצרכו) להם (להן) לבסוף (בסוף) ועי' בס' והוהיר הנ"ל.

פ"ג ה"ד זריות מביאה וכו'. מדרש משלי פ' ט"ו תמן תנינן רפב"י אומר וכו' ועי' בה"ג ד' ברלין (685). ובר"ף ע"ז סי' אלף רמ"ז ופירשה בירושלמי זריות וכו' ע"ש בר"ן. ובמחנות כהונה בחוית פ"א וינעתי ומצאתי בירושלמי וכו' ע"ש ובילקוט עה"ת תצא תתקל"ג. ובמגן אבות להרשב"ץ פ"א משנה ב' ובירושלמי דשקלים וכו' מכאן אמר ר"פ בן יאיר וכו'. ובאו"ז בהקדמה (מ"ד) ובמס' שקלים וכו' כך היה ר"פ ב"י וכו'. ועי' תו"ט סוף סוטה ובמנורת המאור (ק"פ). **פ"ג** ה"ד ענוה מביאה לידי יראת חט. בתוס' ע"ז-כ' ע"ב ד"ה ענוה בירושלמי דשקלים גרים איפכא יראת חטא מביאה לידי ענוה וקא סבר כריב"ל וכו' ע"ש. וברמב"ם טומאת אוכלין פט"ז הי"ב שהפרישות מביאה לידי מהרת הגוף וכו'. ובכ"מ שם וגוססת רבינו כדאיתא בירושלמי פ"ג דשקלים. ולפינו אינו מבואר. **פ"ג** ה"ד דכתיב וכלה מכפר. בראשית חכמה שער האהבה פי"א ובירושלמי הביאו ראייה לזריות שמביאה לידי נקיות דכתיב וכלה מכפר והענין כי וכלה מורה על זריות מפני שפי' השלמת הענין וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ד האנא בשם ר"מ וכו'. ובכפתור ופרח פרק י' ירושלמי מס' שקלים תנא בשם ר"מ כל מי וכו' ואוכל חולין (פירותיו) במהרה וכו' יהא מובטח (מבושר) שהוא מבני העולם הבא הוא. וכן מובא בשערי הנפש להראב"ד שער הקדושה. ובספר זכרון תורת משה (ח"ב, י"ב ע"ב) מי שאוכל חולין (כגו' הכפ"פ) במהרה וכו'. וכ"ה בשבת פ"א ה"ז ואוכל חוליו. ובספרי (של"ג) ליתא זה. ובס' כתב תמים (א"י ג' 92) ובמס' שקלים תניא רמ"א כל מי שקבוע בא"י ומדבר בלה"ק יהא מבושר שהוא בן עוה"כ. ועי' כפ"פ פ"י (צד קצ"ז). ובמנורת המאור (גר' ג' סי' צ"ז) כדגרסינן בפ"ג דמס' שקלים וכו' ומדבר בלשון (לשון) הקודש ואוכל פירותיו וכו'. **פ"ד** ה"א במשנה ולחם הפנים. בילקוט עה"ת שפ"ז מוסיף: וזבחי שלמי צבור. **פ"ד** ה"א במשנה שומרי ספחין בשביעית. בתוספתא מנחות פ"י שומרי ספחין בשמיטין ויובלות להביא מהן עומר ושתי הלחם (ו' מלות ליתא) נוסלין שברן וכו'. ובפי' ר"ש משאנץ לחו"כ (בהר פ"א) הא דתנן שומרי ספחים בשביעית לא שהיו מעכבים לבני אדם לבא שם, אלא שהיו מודיעים להם שהן לצורך העומר, ומעצמם היו פורשים משם וזה בהמהם. ועי' תוס' ב"מ נ"ח ע"א ד"ה שומרים וברמב"ם שקלים פ"ד ה"ה.

פ"ד ה"א מה ראה זמן וכו'. המסדר הירושלמי העתיק כאן מירושלמי תענית פרק ד' כל ההלכה ו' ושנשנה עוד במגילה פ"א ה"ו. והיה ראוי להעתיק רק הברייתא בלא מחלוקת האמוראים. ובשרידי ירושלמי (128) גר"ש ומה ראה זמן עצי כהנים והעם להימנות בתעניות עד והיינו מתענים וכו'. וכוונת הסופר להעיר שהלכה זו נשנה בתעניות הנ"ל. ולא העיר שגם במגילה הנ"ל נשנה ג"כ. ועל הלשון גר"ש עי' אצו"ר פסחים 13 וזמא 92.

פ"ד ה"א בשעה שעלו ישראל וכו'. במשנה למלך שקלים פ"ד ה"ז מסוגיא ירושלמי וכו' תו גרסינן התם בשעה שעלו ישראל מן הגולה וכו' וצ"ל דהירושלמי פליג אש"ס דילן וכו' ע"ש.

פ"ד ה"א שמביאין ממנה העומר והכורים ושתי הלחם. כן הוא במשנה ו' בלים פ"א. אבל לעיל בזה ההלכה בירושלמי ממשנה דפרה כל קרבנות היחיד וכו' חוץ מן העומר ושתי הלחם. ומכורים לא נזכר?

פ"ד ה"א שומרי ספחים בשביעית וכו' ר' ישמעאל. בתוס' מנחות פ"ר ע"א ד"ה בעינא תימא ולר"י ב"י וכו' ושמא הך ברייתא דלא כותיה עכ"ל. ושומרי ספחים וכו' אינה ברייתא רק משנתנו לעיל.

פ"ד ה"א מביאין אותו מספחין שבא"י. כפי' הקצר (שבדפוס קראקא) נוסחא אחרת: שבחוצה לארץ, לא מצאו בחו"ל זורעין אותו בתחילה.

פ"ד ה"א ר"ח בר אדא וכו'. כפי' הראב"ד לת"כ (בהר פ"א) והו' אשכחן בשקלים ירושלמי פרק התרומה ר"ח ב"א בעא קומי ר' מני' (מנא) ולא נמצא הקומץ (בקומץ) על שיריים שאינן נאכלין פי' על משנת שומרי ספחים בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה קא מקשה ושי"מ דספחים בשביעית אסורים לגמרי, והירץ לה עשאוהו (נעשה) כחמשה דברים שהן באין לידי טומאה ואין נאכלין בטומאה. ובפי' ר"ש משאנץ שם ובגמרא מס' שקלים פריך על ההיא דמנחות וכו' ר' חייא בר אבא (אדא) בענין אחר כו'.

פ"ד ה"ב במשנה פרה וכו' מתרומת הלשכה. בספרי (חקת, קכ"ג) ויקחו מתרומת הלשכה.

פ"ד ה"ב במשנה ולשון של זהורית. בס' והזהיר ליתא.

פ"ד ה"ב במשנה וכבש ושעיר המשתלח ולשון שבין קרניו. ברמב"ם שקלים פ"ד ה"א ולשון של זהורית שקושרין בין קרניו. ובילקוט עה"ת שפ"ו ולשון של זהורית שבראש שעיר המשתלח. ובהו"י ביומא ס"ח ע"א ד"ה חולק פרה ולשון של זהורית שבראש שעיר המשתלח באין מתרומת הלשכה וכו'. ועי' בתוספתא שקלים פ"ב ובמשנה למלך שקלים פ"ד ה"א. ולא זכר הסמ"ג עשין ר"ט ושנינו בשקלים זה הלשון היה בא משירי הלשכה ולשון של מעלה שנקשר בראשו היה בא מתרומת הלשכה עכ"ל.

פ"ד ה"ב במשנה ואמת המים וכו' משירי הלשכה. בירושלמי סוטה (פ"א ה"ו) רבני אמר (ב' מלות ליהא) אמת המים, וכו' באין משירי הלשכה וכו'. ובשו"ת מהר"ם מרומנובורג (הוצאת מק"נ 276) כדתנן במס' כלים וכו' חזמת העיר וכו' משירי הלשכה. וברש"י תמורה כ"ג: ששינוי מיתר (ליתא) שירי וכו'.

פ"ד ה"ב במשנה וכל צורכי העיר באין משירי הלשכה. בס' והזהיר באין מתרומת הלשכה. ובהו"ט נדרים פרק ה' משנה ה' כדאשכחן תנא דס"ל שאין באין משירי הלשכה כדתניא בפ"ק דמכילתין האומר כירושלים וכו' ופי' הרא"ש דסובר חומות ירושלים לא אתו משירי הלשכה עכ"ל. ועי' בתוס' כנדרים שם.

פ"ד ה"ב ר' חונייה דברת חזון. ביומא פ"ד ה"ב ליתא זה. ועי' אצו"ר ביומא 49.

פ"ד ה"ב בעשרה זוז. ביומא הנ"ל בעשרה זין. ועי' באצו"ר הנ"ל ובפי' המשניות להרמב"ם בפרה פרק ג' משנה י'.

פ"ד ה"ג במשנה מותר שירי לשכה וכו'. משונה הני' באו"ו ה' צדקה סי' ל' והא דתנן וכו' מותר שירי לשכה מה היו עושין בה לוקחין בה פירות בזול ומוכרין אותו ביוקר והשכר להקדש דברי ר' ישמעאל וכו' ע"ש. ועי' בהשנות הראב"ד פ"ז ה"ט מהכה"מ שנראה שגרס כגי' האו"ו בהמשנה. וכן מובא בפסקי ריקאנמי סי' ס"ה.

פ"ד ה"ג במשנה ר' עקיבא אומר וכו'. עי' בבלי כתובות ק"ו ע"ב ובתשובות מימוני השייכות לס' משפטים והא דתנן במס' שקלים וכו' ר' יעקב אומר וכו'. ועי' בילקוט עה"ת שפ"ו.

פ"ד ה"ג במשנה אין משתכרין וכו'. בס' חסידים (ד"ב תת"ת תפא) ואמר במס'

במס' שקלים אין מרויחין וכו'. ובכפתור ופרח פמ"ד כלומר לסחור בממונם ואעפ"י שהשכר שלהם והלכה כר"ע. ועי' בבבלי כתובות הנ"ל. ובמרדכי ב"מ פ"ג (רפ"ז) וכן משמע פ"ב דכתובות דגרסינן אין משתכרין בשל עניים ולא בשל הקדש וכו'. ועי' במשנה למלך ה' מתנות עניים פ"ח ה"ד.

פ"ד ה"ג רב יהודה בשם שמואל. בכתובות ק"ו ע"א בשנים. וכס' והוהיר (ק"ו) ליתא המלות: הילכות קבלה. וברכה נשא פי"א ר' ועירה (ב' מלות ליתא) ור' יהודה וכו'.

פ"ד ה"ג ר"י בר רדפה בשם אימי. בבבלי כתובות ק"ו ע"א א"ר יצחק בר רדיפא א"ר אמי מבקרי מומין שבירושלים (קדשים) היו נוטלין וכו'. וכן ברבא הנ"ל. וע"ש במ"כ. ובתוספת הרא"ש בכתובות שם והכי איתא בהדיא במס' שקלים ר' יצחק ב"ר בש"ר אמי (אימי) מבקרי (מומי) קדשים וכו'. וע"ש בתוס' ר"ה מבקרי.

פ"ד ה"ג ר' תנחום בר חייה בשם ר' שמלאי. בירושלמי זבחים הנדפס בימינו (ד' נ' ע"א) ר' אחאי ור' תנחום חתנייה דרבי שמלאי. וזה לקח מבמדבר רבה פ' י"א. ור' תנחום חתניה דר' שמלאי לא נמצא במקום אחר. ונראה שהיה כהוב ר' תנחום בר"ח. ר"ת בר' חייה. והלך מעתיק אחד ופתרן הר"ת: ברבי חתניה. דר' שמלאי.

פ"ד ה"ג מגיהי ספרי העזרה. בילקוט עה"ת שפ"ו מגיהי ספרי תורה. ובכתובות הנ"ל מגיהי ספרים שבירושלים. וכס' והוהיר מגיהי ספר העזרה. ובשטה מקובצת כתובות ק"ו ע"א ותלמיד הרשב"א ז"ל כתב וכו' ובשקלים ירושלמי מגיהי ספרים עזרא כך פי' הראב"ד. וכ"ה בנוסחאות הבבלי כאן. ועי' בתוס' מעילה י"ד ע"א ד"ה בונין. ובהקדמת המנחת שי (15) אבל בירושלמי וכו' מגיהי ספר העזרה וכו'.

פ"ד ה"ג בשם אסי. וכס' והוהיר בשם ר' אסי. ובבבלי כתובות ק"ה ע"א אמר רב יהודה (גידול בר בנימין) אמר רב אסי.

פ"ד ה"ג שני דייני. בכתובות שם שלשה דייני גזילות.

פ"ד ה"ג שני דייני גזילות וכו'. בכתובות שם גזורי גזירות (כלשון המשנה בכתובות שם) שבירושלים היו נוטלין שכרן תשעים ותשע מנה (ג' מלות ליתא) מתרומת הלשכה. ובשרירי ירושלמי נוטלין שכרן משירי הלשכה.

פ"ד ה"ג שמואל אמר נשים וכו'. כן מפורש בתוספתא שקלים פ"ב.

פ"ד ה"ג רב חונה מתרומת בדק הבית. ועי' בבלי כתובות ק"ו ע"א. ובמרדש חיות (פסוק הנה ממתו) רב הונא אמר מלשכת בדק הבית וכו'. ובמתנות כהונה ה"ג בירושלמי דמס' שקלים וכו' ר"ה אמר מלשכת בדק הבית וכו' פי' ר"ה חשבו פרבת כבנין וכו'.

פ"ד ה"ג מה פליג שמואל עבד לה כקרבן. וכן הוא בחזית הנ"ל. ובירושלמי זבחים הנ"ל מה פליג שמואל, שמואל עבד ליה ככלי שרת ותני ר' ישמעאל כן כלי שרת באין מתרומת הלשכה. וזה לקח מהגהת הגר"א כאן וז"ל: צ"ל עבד ליה ככלים כי כן תנא דבי ר"י כלי שרת באין מתרומת הלשכה ולא גרסינן כקרבן וכו' עכ"ל.

פ"ד ה"ג תנא ר' יהודה גרוגרות. בערוך מביאו משני מקומות בבבלי. ובסדר הגרוגרות (179) א"ר חזקיה תני ר"י גרוגרת. וכיון לירושלמי דילן. ובמקום אחר בירושלמי לא נזכר ר"י גרוגרות. וראוי לדעת שהברייתא קמורת וכל קרבנות הצבור וכו'

וכו' המובאה כאן בשם ר"י נדונרות נזכרה בבבלי כתובות ק"ז ע"ב בלא זכרון שמו.
פ"ד ה"ג מובח הוהב וכל ב"ש. בכתובות הנ"ל מובח הוהב ולבונה (ליתא)
 וכלי שרת. ועי' בהנהות הגר"א.

פ"ד ה"ג מובח העולה וההיכל והעזרות באין משירי לשכה. ברמב"ם (שקלים
 פ"ד ה"ח) וכן מובח העולה וכו'. ובכ"מ שם ירושלמי פ"ד דשקלים אבל כגמ'
 דידן (כתובות ק"ו). מובח העולה וכו' באים מקדשי בדק הבית ויש לתמוה למה
 הניח רבינו גמרא דידן ופסק כירושלמי. ועי' בהשגות הראב"ד (תמורה פ"ד
 ה"א). ובסמ"ג עשין מ"ה מובח העולה והעזרות באין משירי הלישכה כדמסקינן
 בגמרא דשקלים. ובשטה מקובצת בכתובות הנ"ל מביא הגי' בבבלי כמו שהוא
 בירושלמי. והגר"א בהנהותיו הגיה כאן כמו שהוא בבבלי. וכבר העירותי בכ"מ
 שכן הוא דרכו של הגר"א תמיד להגיה בירושלמי עפ"י הבבלי.

פ"ד ה"ג חוץ לעזרות וכו'. בתוס' קדושין נ"ד ע"ב ד"ה תרי חוץ לחומת
 (ליתא) העזרה כגון חומת העיר (נ' מלות ליתא) באים (באין) מלשכת ב"ה וכו'.
 ע"ש. ובחי' המרשא"ה שם. ובסמ"ג עשין מ"ה וחומת ירושלים וכל מגדלותיה
 וכל צרכי העיר באין משירי הלישכה.

פ"ד ה"ג אבני המזבח וההיכל וכו'. בתוס' קדושין נ"ד ע"א ד"ה מועילין
 ומתוך כך נחא קשיא אחרת שמקשין העולם דבסמ' שקלים אמר אבני מזבח
 ועזרות וההיכל מועלים בהם ופריך התם וכו' יש מעילה בשיריים הרי משיריים
 נעשין וכו' תימא ר"מ היא דאמר מועילין בשיריים כלום אמר ר"מ אלא בתוך
 שנתו ואנו חוץ לשנתו קיימין שהרי מובח והיכל כמה שנים יש שנעשו וקשה
 דהא ר"מ אמר וכו' ע"ש ולפנינו בשנויים.

פ"ד ה"ג אין לך מעכב את הקרבן אלא הכיור והכן בלבד. בירושלמי יומא
 פרק ד' סה"ה מתניתא פליגא על ר' יוסה הכיור והכן מעכבין, פתר לה מקומן
 מעכב. ובהוספתא מנחות פ"ו קרן וכבש ויסוד ורובע מעכבין זה את זה וכו'.
פ"ד ה"ג א"ר חנינא. בהוצאת הבבלי בט"ס: ר' חיהנא.

פ"ד ה"ג כלום אמר ר"מ אלא בתוך שנתו. בהוספתא שקלים פ"ב ומועילין
 בהם כל שנתם עברה שנתן אין מועילין בהן וכו'. ובבבלי קדושין נ"ד ע"א
 מועלים בחדתא ואין מועלים וכו'.

פ"ד ה"ג ואמר ר"א בשם שמואל בר נחמן. בנוסחאות הבבלי בט"ס: ור"א
 בשם ר' נחמני. וחכם אחד ברא גברא מירושלמי כאן: ר' נחמני.

פ"ד ה"ג אמר ר' חנינה שחצית וכו'. בפסיקתא (פרה ד' מ' ע"א) א"ר אחא
 בר חנינה וע"ש ובס' והזהיר (ק"ז ע"ב). ובמלאכת שלמה כאן: ירושלמי א"ר
 חנן שחצית וכו' ע"ש שנויים.

פ"ד ה"ג שיותר מששים כבר זהב. כן מפורש בתוספתא שקלים פ"ב.
פ"ד ה"ג התיב ר' עולא קומי ר' מנא. בס' והזהיר ר' עילי קומי ר' מני
 (מנא). ולעיל פרק א' הלכה א' התיב רבי עולא קומי ר' מנא.

פ"ד ה"ג מעלה היא בפרה סילסול וכו'. כעין זה בירושלמי יומא פ"א ה"א.
 ועי' פ"ב ה"א. ובובחים קי"ג ע"א אמר רב הונא בריה דר"י מעלה עשו בפרה.
פ"ד ה"ג שלא יציצו. בס' והזהיר שלא יצאו הכהנים ויטמאו.

פ"ד ה"ד במשנה רקועי זהב ציפוי וכו'. בתו"י יומא נ"ה ע"ב ד"ה וזהב
 דבסמ' שקלים וכו' קחני שיותר התרומה היו עושין צפוי לבית קדשי הקדשים.
 ובתוס'

ובתוס' קדושין נ"ד ע"א ד"ה מועילין חד אומר שעושין מהן רקועי פחין צפוי למזבח וכו' ע"ש ובערוך ערך רקע ד'.

פ"ד ה"ד במשנה קייץ המזבח. בכ"מ (כלי המקדש פ"ו הי"ג) קייץ למזבח. וכן במדב"מ ובמנחות צ. ובערוך (ערך קץ ג' ד' ראשון) מותר פירות קיץ למזבח.

פ"ד ה"ד במשנה ר"ח ס"ה אומר מותר נסכים וכו'. בילקוט עה"ת (שפ"ה) דפוס שאלוניקא) ר' חנניה סגן הכהנים אומר מותר תרומה לקיץ המזבח וכו' ע"ש. ונראה ששני ר"ח סגן הכהנים היו א' בימי הבית ואחד בזמן אחרון שחולק עם ר"מ ור"י. והאחרונים פלפלו בזה לחנם.

פ"ד ה"ד אלא אם רצה וכו'. בס' והזהיר תני אם רצה יהא ההפסד שלו והשכר להקדש מותר. פי' זה קאי על המשנה והשכר להקדש. וברו"י יש נקודה מפסקת בין המלה שלו והשכר. וזה ללא צורך.

פ"ד ה"ד כהדא בר זמינא וכו'. כעין זה בכתובות פ"ו ה"ו ר' יסא איתפקד נביה מדל דיתמין וכו'. ובס' והזהיר (ק"ו ע"ב) בר קמצא (בר זמינא, וע"ד השם בר קמצא עי' אצו"ר יומא צד 46 ובילקוט המכיר תהלים (קנ"ו) ור' יוסי בן קמצא) וכו'. ובפי' רבינו חננאל בבבא מציעא מ"ב ע"ב בתלמוד א"י בשקלים הלכה וכו' אדא (ליתא) בר זמינא וכו'. ובערוך ערך מדל ב' (רל"י) ירושלמי שקלים וכו' בר זמינא וכו'. ובאור זרוע (ח"ג, בבא מציעא ר"ו) ירושלמי וכו' בר יודא בר זמינא איתפקד גבי מודלא (מדל) דיתמי א"ל ר' סני (מנא) וכו'. ובא"ז שם סי' רל"ו כתב בירושלמי כפיר"ח וצ"ל אדה בר זמינא וכו'. ובשמה מקובצת בבבא מציעא ע' סע"א בשקלים בתלמוד א"י בר אדא בר זמינא וכו' ע"ש.

פ"ד ה"א ר"ח בר אדא וכו'. וכן הוא בא"ז הנ"ל. אבל בשמה מקובצת הנ"ל ר' חייו בר אבא. ובראב"ן (צ"ז ע"א) והכי איתא בשקלים בירושלמי בר אדא איתפקד גבי מודלא דיתמי ועכד בו אנר' ביניה ובין יתמי והפסידה עליה לחודא (ז' מלוה ליתא ועי' בשמ"מ הנ"ל) וכו'. ועי' בבלי בבא מציעא ע' ע"א מעות של יתומים מותר להלוותן קרוב לשכר ורחוק להפסד.

פ"ד ה"ה במשנה מותר הקטורת וכו'. בפי' רבינו חננאל בשבועות י' ע"ב שנינו בשקלים פ"ד קטורת שנשתיירה מן השנה שעברה שמחללין וכו' פי' אומנין שבנו ביה"מ או עשו מלאכה בקדש ובאין לטול שכרן נותנין להן בשכרן מותר התרומה ומחללין אותה בשכרן וכו'.

פ"ד ה"ה במשנה מפרשין ממנה. בתוס' שבועות י' ע"ב ד"ה מפרשין לא גרסינן ממנה שמתרומת הלישכה היו מפרשין והתם במס' שקלים לא איירי בתרומת הלישכה ומאי ממנה שייך. ועי' מעילה י"ד ע"ב ובשמ"מ שם. ובכריתות ו' ע"א. ובילקוט עה"ת (שפ"ו) מפרשין הימנה וכו'.

פ"ד ה"ה במשנה וחורין ולוקחין אותה מתרומה חדשה. בכריתות ו' ע"א דתניא וכו' מתקיף לה רב יוסף הא ככולהו מותרות תני חורין ולוקחין אותה מתרומה חדשה והכא לא תני וכו'. ולפי"ז נראה שלא היה לפנייהם בהמשנה וחורין וכו'. **פ"ד** ה"ה במשנה ואם בא חדש בזמנו וכו'. במתניתא דכ"מ אם בא החדש בזמנו. ובתוספתא שקלים פ"ב וברה"ש פ"א בא חדש בזמנו קריבין מן החדש ואם לאו קריבין מן הישן. ובשביעית פ"י ה"ב והא הניג' אם בא חודש בזמנו זכ"ה ברה"ש פ"ג ה"א. אבל בסנהדרין פ"א ה"ב והתנינן אם בא החדש בזמנו מזה נראה שפירושו ואם בא חדש או החודש ירח חדש ולא כמו שפי' המפרשים תרומה חדשה.

פ"ד ה"ה כולה דר' ישמעאל היא. במלאכת שלמה כאן: בירושלמי מפרש דהך סברא נמי ר' ישמעאל קאמר לה דצפוי כלי שרת חשיב ליה ולפי זה כן שיעור משנתנו דברי ר' ישמעאל וכו'.

פ"ד ה"ה ר' חייה בר יוסף פתר וכו' ר' יוחנן פתר. במנחות צ' ע"א נזכר מחלוקת ר"ח ב"י ור' יוחנן בשנויים גדולים.

פ"ד ה"ה ואפילו בירוצי יחיד. גי' אחרת בתוס' מנחות פ"ח ע"א ר"ה בירוצי וי"ל דמיירי בנסכי צבור ולב כ"ד מתנה עליהן כדמפרש בירושלמי דשקלים וכו'. **פ"ד** ה"ה ולא נמצאו כלי שרת באין משל יחיד. ברמב"ם כלי המקדש פ"ח ה"ו וכן כל כלי השרת ועצי המערכה שמסרן יחיד לצבור הרי הן כשרים וכו'. ועיי' בכסף משנה שם.

פ"ד ה"ה ולא נמצא ההקדש וכו'. בחי' הרשב"א שבועות י' ע"א ובירושלמי הקשו עליה במס' שקלים ולא נמצא הקדש מתחלל על הקדש ופרקינן אמר שמואל בר ביסנא (ר' שמעון בר כרסנא) מביא מעות מן החולין (ב' מלות ליתא) ומביא קמורת ומחללה (ומחללן) עליהן ונותנין אותה (אותן) לאומנין בשכרן. וברמב"ן שבועות שם ובירושלמי במס' שקלים אקשינן ולא נמצא הקדש מתחלל על ההקדש דקא ס"ד דממעות הלשכה היו מביאים אותם מעות האומנין ומפרקינן ר"ש בר בישנא אמר מביא מעות מן החולין ומביא קמורת ומחללה עליהן וכו' פירושו וכו'. וברמב"א שבועות שם וכן שאלו בירושלמי על משנה זו ולא נמצא הקדש מתחלל על ההקדש בתמיהא ופריק אמר ר"ש נ' לקוניה כיני מתני' (ב' מלות ליתא) מביא מעות מחולין ומביא קמורת ומחלל עליהם ונותנים אותה לאומנים וחוזרים ולוקחים אותה מהם (ד' מלות ליתא) פי' דהא דקתני מפרישין שכר האומנין לא מתרומת הלישכה אלא ממעות של חולין שלוקחין בהקפה וכו' ובחי' הר"ן על שבועות שם מביא הירושלמי בזה"ל מביא ב' מעות מן החולין ומביא קמורת ומחללן עליהן (ולא גרס מה שכתוב לפנינו נותן לאומני הבנין וכו' ע"ש) וברביב"ן ובירושלמי לפי שאין ההקדש מתחלל על המלאכה וכו' עכ"ל. וז"ה בתוספתא שקלים פ"ב וע"ש. ולפי הנ"ל נראה שהיתה הגי' משונה לפני הראשונים. איזה מהם גרסו וחוזרים ולוקחים אותה מהם, ואיזה מהראשונים ל"ג לזה. **פ"ד** ה"ה ינתנו לבית גרמו וכו'. בחי' הרשב"א הנ"ל ואותן מעות מה יעשה בהן ינתנו לבית גרמי ולבית אבמינס שהיו בקיאיין במעשה הקמורת ובמעשה לחם הפנים וכו'. וברש"י כריתות ג' ע"א נותנין אותה לאומנין בשכרן ובגמרא מפרש באומני בית אבמינס שהיו נוטלין קמורת במס' שקלים וכו'. וכיון רש"י לירושלמי דילן. **פ"ד** ה"ה א"ר שמואל בר רב והן. צ"ל בר רב יצחק.

פ"ד ה"ה ר' בא בר כהן בעא קומי ר"י. בנוסחאות הבבלי: חביבא בר כהן שאיל לר' יוסי. וגירסתנו יותר נוחה. עי' אצו"ר שבה 71.

פ"ד ה"ה פיטמה בחולין וכו'. בכ"מ (כלי המקדש פ"ב ה"ו) ובירושלמי פ"ד דשקלים וכו' פטמה בחולין ריב"ח אמר פסולה וכו' ע"ש ובבבא שבע כריתות ו' ע"ב. **פ"ד** ה"ה מכתשת עשו אותה ככלי שרת לקדש. בתוס' שבועות י"א ע"א ד"ה מכל תימא אי מכתשת וכו' ויש מפרשים דודאי לא היתה כלי שרת אלא וכו'. **פ"ד** ה"ה תניי ב"ר הוא על המותרות וכו'. לקמן פ"ו ה"ו ויומא פ"א מה"א וקדושין פ"ב מה"ח. וכן הוא ברמב"ם שקלים פ"ב ה"ג. ובכ"מ שם נזכר בירושלמי דילן.

פ"ד ה"ו במשנה אינה היא המירה. במתניתא דב"ם ליתא המלה: אינה.

פ"ד ה"ו ר' יוחנן אמר קמורת. עי' כריתות ו' ע"א. וברמב"ם (ערכין פ"ה ה"י) הקדיש נכסיו מתם והיתה בהן הקמרת וכו'. וע"ש ברדב"ז ובכ"מ.

פ"ד ה"ו אמר רב הושעיה תפטר באומן משל בית אבמינס שהיה נוטל בשכרו. בכריתות ו' ע"א א"ר אושעיא באותה הניתנת לאומנין בשכרן וכו'. ובריבב"ן ירושלמי קמורת ניתנו לאומנין לשכרן לאומני בית אבמינס וכו'.

פ"ד ה"ו מ"ט דכן עזאי וכו'. בתוס' שבועות י' ע"ב ד"ה מפרישין ומיהו לכן עזאי דאמר במס' שקלים דאין הקדש מתחלל על המלאכה ניחא ואפילו לר"ע נמי דאמר מתחלל על המלאכה ה"מ בקמורת דיחיד וכו'.

פ"ד ה"ו במשנה זכרים ונקיבות וכו' ויביא בדמיהן עולות ושאר נכסים יפלו לב"ה. במתניתא בב"מ ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית. וכ"ה לקמן בפרק זה ה"ו ובתמורה ל"א: ועי' זכחים ק"ג ע"א ובא"ז ח"ג סי' קפ"ט. ובפי' ר"ג בכבא בתרא קנ"א ע"א המקדיש כל (ליתא) נכסיו והיה בהן בהמה הראויה לגבי (ע"נ) המזבח זכרים ונקבות ר"א אומר זכרים יקרבו עולות (ימכרו לצרכי עולות) ונקבות וכו' והשאר יהיה לב"ה. ועי' בתוס' בכורות מ"ד ע"ב ד"ה הקדיש.

פ"ד ה"ו אנן קיימין. בריבב"ן אנן קיימין וכו' במקדוש נכסיו כל עמא מורו שהוא (ר' מלות ליתא) לבדק הבית.

פ"ד ה"ו ר' בא רב חונה בשם רב. בריבב"ן ר' בא בר הונא בשם רב. **פ"ד** ה"ו כל עמא מוריי. וכ"ה בהרבה מקומות בירושלמי. ובכריתות פ"ב (ר' קראמאשין ד':) ובשבת (פ"ו י':) הגי' כל עלמא. אבל בר' וויניציא שם ושם הגי' כל עמא.

פ"ד ה"ו וולדן וחלבן מותר וכו'. עי' בחי' מהרי"ט אלגוזי בה' בכורות פ"ה אות מ"ב. **פ"ד** ה"ו ר' חוקיה וכו'. בחי' ריבב"ן ובירושלמי ר' חוקיה בשם ר' יוסי (יוסיה) קדשי בדר הבית נפרין (שפדיין) וכו'. היאך קדשי מזבח (המזבח) וכו'.

פ"ד ה"ו הפריש נקיבה וכו'. הוספתא פסחים פ"ט ותמורה פ"ב בשנויים.

פ"ד ה"ו דתני אשם בן שנה הביא בן שתיים יצא וכו'. בתוספתא זכחים פ"א (הוצאת צ"ט) אשם בן שנה שהביאה בן שתיים וכן שתיים שהביאה בן שנה או ששחטו וכו' תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה. ובתמורה י"ט ע"ב דחניא אשם בן שנה והביאו בן שתיים, בן שתיים והביאו בן שנה כשירה ולא עלו לבעלים לשם חובה וכו'. ועי' מנחות מ"ח ע"ב ובהגהות הגר"א כאן שהגהתו נובע מכללי.

פ"ד ה"ו כמה דר"י אמר וכו' קדושת הגוף ירעו. בתמורה כ' ע"א ל"א א"ל ר' חייא בר אבא לר' יוחנן מדאמר ר' יהושע זכרים עצמן יקרבו עולות למימרא דקדושת הגוף אקדשינהו וכו' ע"ש.

פ"ד ה"ח במשנה ר' יהושע אומר וכו'. בפי' ר"ג הנ"ל ר' יהודה אומר אלו ואלו ימכרו בדמים ויפלו עם שאר בדר הבית: ולפינו הגי' משונה.

פ"ד ה"ח לה' לעולה הכל קרב לעולה. בפי' הראב"ד לתו"כ ויקרא פרק כ"א והמקדיש נכסיו והיו בהן וכו' ובירושלמי דשקלים נפקא ליה מכל נדריהם לכל נדבותם אשר יקריבו לה' לעולה וכו' ע"ש. ולעיל שם בויקרא פרק ו' ובגמ' דשקלים מפרש מעמא דר' יהושע דכתיב וכו' הכל קרב עולה ועי' ברע"ב כאן.

פ"ד ה"ח לרצונכם וכו'. בחי' ריבב"ן ירושלמי אמר ריש לקיש (ר"ז בשם רשב"ל) וכו' לרצונכם תמים (במ"ס ברד"ו: תמית) זכר מנין אפילו נקיבות וכו'.

פ"ד ה"ט במשנה שמעתי את דברי שניהן. בפי' לאחד מקדמונים (בית האוצר א') שמעתי וכו' שהמקדיש (המקדיש) בפירוש וכו'. הרמב"ם פי' שהקדיש לבדק

לכרך הבית בפירוש, ולא נהירא האי פירושא, דמילתא דפשימא היא וכו' ונראה כפי' הרב ר"א מגרמייזא שהמקדיש בפירוש שפירש בהמה ונכסי, מדהפרישן זה סוד, ולא אמר בהמה למזבח ונכסי לכרך הבית, הכל הולך אל מקום אחד. **פ"ד** ה"ט שבטא דכרכא בנייהון. בנוסחאת הבבלי רב אמר דבר פדא בנייהון. וכפי' אחד ראיתי שזה קאי על מחלוקת בר פדא ור' יוחנן בתמורה י' ע"א. ופירושו דחוק שאין שום שייכות למאמר בר פדא כאן. ועוד שאי אפשר שרב יאמר דבר פדא בנייהון. ויותר קרוב שזה מעות מאיזה סופר שלא הבין המלה דכרכא וכתב דבר פדא. ובספרי ראה (צ"ו) מכאן אמרו וכו' או כרכר או שרבים וכו'. ועי' בפ"מ. ובמשניות ספ"ג דע"ז.

פ"ד ה"י במשנה יונת ושמינים. ברדב"ז (ערכין פ"ה ה"ח) שנינו שם וכו' יונת שמינים וסלתות (ליתא) וכו' ושאר הנכסים (נכסים) וכו'. וכ"ה ברמב"ם שם ובהו"כ ויקרא פכ"א.

פ"ד ה"י במשנה ר' לעזר אומר וכו'. וכ"ה במתניתא דב"מ. וברדב"ז (ערכין פ"ה ה"ט) ומה שכתב הראב"ד ז"ל דר' אלעזר ששנה זאת המשנה ס"ל כר' יהושע א"א ליישבו דהא ר' אליעזר פליג עליה דר' ברישא אלא וראי שם תנא אחר היה גורם בהך מתני' ואפשר דגרס ר' אלעזר וכו'. ובכ"מ שם שהראב"ד סובר דל"ג בהאי מתניתא ר' אליעזר אלא ר' אלעזר והוא ר"א בן שמוע.

פ"ד ה"י במשנה ויביא בדמיהן עולות. ג' מלות אלו ליתא בפ"י ר"ג בבב"ב קנ"א. ובפי' ר"ש משאנץ בתו"כ הנ"ל הגי' ודמיהן לכרך הבית וכו' סתם הקדשות לב"ה. **פ"ד** ה"י במשנה יפלו לכרך הבית. במשנה לא נזכר רק דברי ר' לעזר. אבל בתו"כ ויקרא דבורא דנרבה ה' וחכ"א יפלו לנרבה וכו' מה בין דברי ר"א לדברי חכמים וכו' ע"ש.

פ"ד ה"י לא עופות. בהשגות הראב"ד (ערכין פ"ה ה"ז) וא"ה עופות לסה לא יקרבו עצמן עולות משום דכתיב בבקר לא עופות והכי איתא בשקלים ירושלמי. וע"ש בכ"מ ובפי' הראב"ד להו"כ ויקרא פרק ו' ומעמא דר' אלעזר דאמר שהעופות ימכרו ואין הן עצמן קרבים וכו' דכתיב בבקר ולא עופות ואע"ג דאמרינן בעלמא שאין לעוף פרזון וכו' והכי איתא בשקלים ירושלמי עכ"ל. ולפנינו אין זה מכואר יפה. וזכחי' ריבב"ן ירושלמי אמר ר"א וכו' הכל קרב לעולה (עולה) בבקר ולא עופות פי' אין מקריבין הן עצמן וכו' ע"ש. ובפי' הרע"ב ביהר באור. **פ"ד** ה"י שאין לעוף פדיון. תוספתא סוף כריהות.

פ"ד ה"י ואם כל בהמה טמאה וכו'. תו"כ בחקותי פ"ד וע"ש.

פ"ד ה"י ר' אבון ור' בון בעון קומי ר' זעורה. בעירובין פרק א' ה"ט ר' בון ור' בון בעון קומי ר' זעירא. ושם פ"ב ה"א ר' בון ור' בון בעון קומי ר' זעירא. וכן הוא בכמה מקומות. עי' אצו"ר סוכה 75.

פ"ד ה"י הרי הרובע וכו' והרי הן עושין תמורה. בתו"כ ויקרא פ"ג סי' ג' מפורש דכל הפוסלין אין עושין תמורה וע"ש בקרבן אהרן.

פ"ד ה"א במשנה יספק מארבע. בב"מ (נ"ז ע"ב) מספק מארבע. ועי' מנחות צ' ע"א. **פ"ד** ה"א במשנה עד שיהא המזבח מרצה. בשטה מקובצת ב"מ הנ"ל וכן אמרו בירושלמי שאין נותנין לו מעות עד שיתרצה המזבח כלומר שיתרצה במשכון עכ"ל. **פ"ד** ה"א תני בשם ר"ש. בריבב"ן ירושלמי הני רש"א מיד היה מקבל (היו מקבלין את מעותיו) וכו'. ועי' לעיל פ"א ה"א.

פ"ה ה"א במשנה אלו הן הממונין. בפי' על שקלים למפרש קדמון (בית האוצר

האוצר) יש לפרש בשעה שנשנית משנה זו היו אלו הנזכרין במשנה ממונין, אי נמי הממונין הראשונים שנמנו על כך היה שמותם כך, ונקראו הבאים אחריהם על שטם. ובהכותב בעין יעקב ז"ל הרא"ש בענין זה יש לפרש שבשעה שנשנית משנה זו היו הנזכרים במשנה ממונים וכו'. וגם זה לראיה כי הפי' המובא בבית האוצר הוא מהרא"ש.

פ"ה ה"א במשנה אחייה על הנסכים. בעין יעקב אחיה על הסלתות וכו' בס' והזהיר. ובמחנותא דב"מ ובהשנות הרמב"ן לס' המצות (ל"ו). ועי' מ"ש התו"ש בשם הרמב"ם. וכשלמי הגבורים להר"א הרופא פרק ל"ו.

פ"ה ה"א במשנה מתיה בן שמואל. ברש"י ובתוס' מנחות ק' ע"א ד"ה מתתא בשקלים מתתא ב"ש היה ממונה (ב' מלות ליתא) על הפייסות וכו'. ובהזהיר מתתיה ב"ש.

פ"ה ה"א במשנה פתחיה על הקינים. בתשובות הגאונים (מהגניזה 345 הוצאת הרב ר' לוי גינבורג נ"י) פתחיה על הקרב'.

פ"ה ה"א במשנה פתחיה זהו מרדכי. זה ליתא בס' והזהיר. וכן נראה מגמרא ירושלמי בפרק זה ה"א שלא היה זה כהמשנה. וכן ליתא במתניתא דב"מ ובתוס' בבא קמא פ"ב ע"ב ד"ה ועל ובערוך ערך פתח ד' ראשון. אבל במנחות ס"ה ע"א איתא.

פ"ה ה"א ר' חזקיה אמר. בס' והזהיר ר' חזקיה אמר ובריבב"ן ר' חזקיה ורבנן. ועי' בפ"י המשניות להרמב"ם שרמזו להירושלמי.

פ"ה ה"א מה שהתקין זה. בעין יעקב: אלא (ליתא) מה שהתקין וכו'. ובס' והזהיר ומה התקין זה כללות ופרטות. ובס' זכרון תורת משה (ח"ב, ט' ע"ב) וי"א אלו אנשי כנסת הגדולה שהתקינו 'כללים ופרטים וכו'. ועי' בנוסחאות הבבלי. **פ"ה** ה"א ספורות ספורות. בילקוט שמעוני ד"ה (ר' אלף ע"ד) שעשו את החורה ספירות ספירות וכו' ע"ש שניים. ובפ"י לס' יצירה מר"י אלברצלוני (142) כג"י הדפוס. ועי' בס' והזהיר.

פ"ה ה"א ר' חגי בשם רשב"ג וכו'. בהקדמת המפתח לר"ג גאון אמרו דבותינו ז"ל ר"ח וכו'. ובס' והזהיר הנ"ל. ובס' המוסר (צד 83) בשניים. ועי' בהערות רב"ז באכער ז"ל.

פ"ה ה"א ר' אבא בר זמינא בשם ר' זעורה. ברמאי פ"א ה"ג ר' אבא בר זמינא בשם ר' זעירא. ובבבלי שבת קי"ב ע"ב אמר ר' זירא אמר רבא בר זימנא. ועי' בב"ר פ"פ ובמתנות כהונה שם. ובתוס' שבת י"ב ע"ב ד"ה ר"ג ר' אבא בר זימנא בשם ר' אלעזר זעירא. ובס' חסידים (תתרא ד"ב) ר' אבא בשם בר זמינא וכו'. ונוסחאות הבבלי בשקלים כאן במ"ס: ר' אבא בר זימנא. **פ"ה** ה"א חמרתיה דר' פנחס בן יאיר וכו'. בפ"י ר"ג גאון בשבת קי"ב ע"ב משכחת עיקר דילה באדר"ג וזהו המעשה מעשה דחמורו וכו' ומעשה חמורו של ר"פ בן יאיר וכו' ואיתא נמי במס' דמאי ובמס' שקלים דבני מערבא. ועי' בס' והזהיר ובאבות דר"ג נוסחא א' פרק ח'.

פ"ה ה"א ה"א מחמרה על גרסה סנין. בתוס' חולין ז' ע"ב ד"ה הא אתמר עלה אמר ר"י וכו' במס' שקלים ובס' דמאי בירושלמי ובב"ר לא משני מירי אלא השיב להם דמחמרא אנפשה עכ"ל. וביוחסין השלם (22) ואני רוצה עתה וכו' כי לא היה כו"א תלמוד בבלי ה"ר סדרים רצוני לומר סדר מועד תיץ משקלים ובתוספות בריש חולין נראה שיש לה תלמוד בענין ר' פנחס בן יאיר. אבל

אבל שקלים ירושלמי נמצא לי עכ"ל. וכיון היוחסין להתוס' הנ"ל אמנם התוס' כיונו לירושלמי שקלים כאן. ולא לבבלי שקלים שלא היה בעולם. ומלשון התוס' במס' שקלים ובמס' דמאי בירושלמי שהקדימו שקלים לדמאי נראה שהיה לפנייהם כמו לפני רש"י והרמב"ם מס' שקלים ירושלמי מחוברת בש"ס בבלי כמו שהיא לפנינו עי' לקמן פרק ו' ה"א ולעיל פ"ג ה"ב צד 19 שורה א'.

פ"ה ה"א תני סנהדרין וכו'. תוספתא סנהדרין פ"ח. ובבלי סנהדרין י"ז ע"ב בשנויים: וברמב"ם סנהדרין פ"א ה"ה כל עיר שאין בה שני חכמים גדולים אחד (שנים) ראוי ללמד ולהורות בכל התורה כולה ואחד (וכולן) יודע לשמוע וכו'. ובהשגות הראב"ד שם כן צריך להגיה שנים ראויים לדבר וכו'. ובכסף משנה שם מביא מבבלי סנהדרין הנ"ל כל עיר שאין בה שנים אחד לדבר ואחד לשמוע וכו'. ולפינו שם שנים לדבר וכו'. וכג"ל הכ"מ כן הוא בתוס' מנחות ס"ה ע"א ד"ה ויודעים. וע"ש במגדל עז וברדב"ז ובתשובות גאונים קדמונים (ברלין תר"ט) ד' מ"ב ע"ב.

פ"ה ה"א שיש בה שנים. בכ"מ הנ"ל ובירושלמי דשקלים וכו' סנהדרין שהיו וכו'. **פ"ה** ה"א ב"ע וב"ז בן חנינאי ור"א ב"מ. עי' בבלי סנהדרין הנ"ל. ובמדרש הלל (ביהמ"ד ה' 95) מעשה בארבעה זקנים וכו' אלעזר בן סתיה וחנינאי בן חנינאי ושמעון התמני ושמעון בן זומא וכו'. ובירושלמי סע"ש פ"ב ה"י. ובס' והזהיר ב"ע וב"ז ור' חנניה (ב' מלות ליתא) בן חנינאי (חנינאי) וכו'. ובבבלי שבת ק"י סע"ב מנין לסירוס וכו' דברי ר' חנינאי. ובמקור בתו"כ אמור פ"ז כדברי בן חנינאי. **פ"ה** ה"א ור"א בן סתיה. בס' חסידים (אלף ר"ו ד"ב) ר"א בן סתיה. **פ"ה** ה"א אמר רב חסדא. בס' והזהיר ר' חסדי וע"ש.

פ"ה ה"א פעם אחת יבשה א"י וכו'. בתוס' מנחות ס"ד ע"ב ד"ה ועל בירושלמי דשקלים תני לה איירך עובדא שפעם אחת נשדפה א"י כו'.

פ"ה ה"א קמיה דפתחא. צ"ל דפתחיה. וכן מעתיק לעזוי מגוף הירושלמי **פ"ה** ה"א אייתוניה גבי פתחיה. במנחות שם אמר להו מרדכי ופירש"י שם מרדכי שהיה בימי אחשורוש. ובתוס' שם ד"ה א"ל ותימא הוא לומר שהאריך ימים כל כך. ולא העירו מגירסת הירושלמי כאן פתחיה. ובחי' הריבב"ן מפרש בירושלמי וכו' אתא ההוא חרשא (אילם) אותיב חדא ידיה אעיניה וחדא ידיה אסכרא (על סוכרא) אמר להו מרדכי (פתחיה) וכו' ע"ש. ואפשר שהתוס' הנ"ל נרסו כג' הריבב"ן.

פ"ה ה"א זו שאמרה לימתי וכו'. בערוך ד' ראשון ערך זב ומפרש בירושלמי בשקלים וכו' זו שאמרה לימתי סברין מימר שופעת דם (ליתא) כים והינו זבה ודינה אחד לחמאת ואחד לעולה אמר להון רב מרדכי (פתחיה) בימה אסתכנת ונדרה עולות, זו שאמרה לעינתי וכו'. ועי' בס' והזהיר (ק"ט ע"א) וברייב"ן הנ"ל. וביוחסין השלם (10) אחד לעינתי וכו' שהוא מרדכי עצמו כדאיתא בשקלים ירושלמי ובמנחות עכ"ל וזה שלא כגירסתינו.

פ"ה ה"ב במשנה בן בבי. במתניתא דב"מ בן בכי. ובתשובו' הג' (מהגנויה 345) בן בכאי וכו'. ובתוס' ריד"א ביומא כ"ג ע"א בירושלמי בפ"ה דשקלים וכו' דה"ג התם בן בכי על הפתילות וכו'. ועי' מ"ש באצו"ר ביומא 23.

פ"ה ה"ב במשנה בן ארוה על הצלצל. בתוספתא שקלים פ"ב בן ארוה על הדוכן. ובתשובות הג' הנ"ל בן אריא על הצלצל. ור' תנחום הירושלמי גורם בן ארוה על הפקיע (על הצלצל).

פ"ה ה"ב במשנה הוגרס בן לוי. וכ"ה במתניתא דב"מ. ובערוך הגדום. ועי' בערוך השלם ובמשנה י"א פ"ג ביומא. ובתוספתא יומא פ"ב אוגרס בן לוי. ובתשובות הג' הנ"ל אגרס בן לוי:

פ"ה ה"ב במשנה בית אבמינס על מעשה הקטורת. במתניתא דב"מ בית אבמינס לא רצו ללמד (נ' מלות ליתא. ולקמן בזה הפרק ה"ב מוכא זה מברייתא ועי' במשנה י"א פ"ג ביומא) מעשה הקטורת.

פ"ה ה"ב אוכלין בשר ושותין מים והיו באין לידי חולי מיעים. באבות דר"ג פרק ל"ה נוסחא א'. וכשהיו מרבים לאכול בשר הקדשים היו שותים את מי השילוח ומתעכל במיעיהן בדרך שהמזון מתעכל. וע"ש בהערות הרב רש"י שעכמער נ"י. ובמדרש הגדול כ"י פקודי בן אחיה על חולי מעים שהוא מהעסק ברפואות הכהנים להכין להם בכל יום מיני משקה וסממנין כדי שלא יבואו לידי חולי. וזריבב"ן מוכא הירושלמי כג' הדפוס.

פ"ה ה"ב שרברובי. בס' זכרון ח"מ (מ"א ע"ג) שברורי. לעזוי (קכר) ועד היכן. ולגנינו ועד ממי הן שרברובייה מטייה.

פ"ה ה"ב אמר ר"א ומת בנו בצמא. בס' והזהיר אמר ר"א ומת בצמא. וכן באגדות ירושלמי עם יפה מראה.

פ"ה ה"ב ר"ח בשם רשב"נ וכו'. בשנויים בס' חסידים (תתת"ת שנ"א ר"ב). **פ"ה** ה"ב מלאך ירד בדמות ר' פנחס בן יאיר והצילה. וכ"ה ברמאי פ"א ה"ג אבל בבבלי ב"ק נ' ע"א מעשה בבהו של נחוניא חופר שיחין (ג' מלות ליתא) שנפלה לבור גדול באו והוריעו את ר' חנינא בן דוסא וכו'. ובתוס' שם ד"ה דבר בירושלמי מלאך בדמות ר' חנינא (רפכ"י) נודמן לה. ועי' בס' והזהיר (נ"ט ע"ב). **פ"ה** ה"ב עד שמונה פרסאות. בבבלי יומא כ' ע"ב ושמע קולו בג' פרסאות. וע"ש בתו"י ד"ה והיה שלא זכרו ירושלמי דילן.

פ"ה ה"ב קומי דבית ר' שילה. בס' והזהיר קומי בר שילא וכו'.

פ"ה ה"ב שהיה מזויג את הפתילות. בהשגות הראב"ד בכלי המקדש פ"ז ה"א ולמה לא מנה הממונה על הפקיע והוא מכין הפתילות ובכ"מ שם אמת הדבר כי בירושלמי פירשו מה ששנינו במשנה בן כבי על הפקיע כמו שפי' הראב"ד אבל בגמ' דידן וכו'. ועי' ט"ש באצו"ר ביומא. ובתוס' ירד"א ביומא כ"ג ע"א בירושלמי דפ"ה דשקלים מפרש ליה בפתילות ממש דה"ג ההם בן כבי (בן כבי, ועי' לעיל) וכו' ע"ש.

פ"ה ה"ב ר' יוסה עאל לכופרה. בס' והזהיר ר' ייסא על לכופייה. ובערוך (ערך פקע נ', דפוס ראשון) בפרק אחרון בפאה ר' יוסי על לכפרא בעא מקמא לון פרנסין ולא קבלין עליהון וכו' ע"ש. ובאו"ז ה' צדקה (ג') ואמר בירושלמי וכו' ר"י על לכפר' בעי מוקמין לון פרנסין פי' נבאי צדקה וכו'. ועי' בתוס' ירד"א ביומא כ"ג ע"א.

פ"ה ה"ב אמר ר' אחא נעימה יתירה וכו'. כל המאמר בס' והזהיר בשנויים. **פ"ה** ה"ב ואמרו עליו על הוגרס בן לוי. במדרש חזית פ"ג פסוק מי זאת בשנויים. ובס' זכרון תורת משה (ל"ו ע"א) א"ר חייא יהונדב בן דוד נעימה יתירה וכו' נועץ גודלו בתוך פיו וכו'. וגירסתו תמוה.

פ"ה ה"ב נוקרין לו בת ראש. בבבלי יומא ל"ח: בבת ראש. ועי' ד"ס שם ובמלאכת שלמה כאן: ירושלמי וכו' והיו כל (ליתא) אחיו הלויים (הכהנים) נוקרין בבת ראש פי' נרתעין מכה הרמת הקול.

פ"ה ה"ב בית גרמו היו מסיקין מבפנים ורורין מבחוץ וכו'. וכן הוא ביזמא פ"ג ה"ט. ובתוספתא יומא פ"ב (הוצאת צ"ט) של בית גרמו היו מסיקין את התנור מבחוץ והיה נאפה ונדרה מבפנים, של אלכסנדראי לא היו עושין כך, עיש אומרים זו היתה מעפשת וכו'. ועי' בבלי יומא ל"ח ע"א וברקוקי סופרים שם שהאריך בזה.

פ"ה ה"ב בית גרמו וכו' והביאו אומנים מאלכסנדראיא. וכן להלן בזה ההלכה בית אכמינס וכו' והביאו אומנים מאלכסנדראיא. ובערכין י' ע"ב צלצול היה במקדש וכו' והביאו אומנין מאלכסנדראי של מצרים. וב"ה בכ"מ.

פ"ה ה"ב מתמרת ועולה וכו'. במדרש חוית הנ"ל בשנויים.

פ"ה ה"ב היתה פוסה מיר. במדרש חוית הנ"ל היתה פוסה וזורדת למטן מיר. ובמתנות כהונה שם והבי גרסינן בירושלמי בהדיא וכו'.

פ"ה ה"ב ומה ראית מעלה עשן לנגרי. בתו"י יומא ל"ח ע"א ה"ג בספרים ישנים ובכמה ספרים ומה ראית והוכרת מעלה העשן כנגדו פי' וכו' מיהו יש ספרים שכתוב בס' במס' שקלים מעלה עשן עומד לנגרי וכו'.

פ"ה ה"ב לפני ר"ע ולגו עיניו דמעות. במלאכת שלמה: האי תנא סבר כר"ג (כר"ע) דאמר' בירושלמי כתיבת יד דולגו עיניו דמעות ואמר מעתה אסור לספר בנגותם של אלו. ונראה שלפני ר"ש ערני לא היה זה בירושלמי בדפוס.

פ"ה ה"ב שאינן נאמנין. לעווי (מנילה) מעתיק שאינן צנועין.

פ"ה ה"ב שהיה מלביש וכו'. בס' וזהויר (ק"א) כנ"י הדפוס. ובמדרש חוית הנ"ל פנחס המלביש אלביש איסמראמינא ונסב אגריה. ובס"כ שם וה"ג בירושלמי פנחס המלביש וכו' ע"ש. ובערוך ערך לבש דפוס ראשון ירושלמי שהיה מלביש בגדי כהונה פי' לכהן גדול (לפנינו מפורש: בגדי כהונה גדולה). וכן מובא הערוך במלאכת שלמה כאן. ובתוספות להערוך מר"ש גמא (קלוסוס) פנחס המלביש פי' שהוא מלביש כהונה גדולה וכו'. וברא"ש מרות פ"א משנה ד' פנחס המלביש שם היה בגדי כהונה ירושלמי פנחס על המלביש כך היה שם הראשון ונקראו כלם על שמו.

פ"ה ה"ב שהלביש לאיסמרטיות. בריבב"ן לסריוט אחד. ועי' בזהויר שם.

פ"ה ה"ג במשנה אין פוחתין משבעה מרכולין וכו'. במתניתא דב"ט אין פוחתין משלשה גזברין ומשבעה מרכולין. ולקמן בפסקא דמתניתין ה"ג אין פוחתין משלשה גזברין ומשבעה מרכולין. ובפי' המיוחס להראב"ד בתמיר (פ"א) דתניא אין פוחתין מי"ג (ג') גזברין וכו' אמרכלין כך הוא שניה זאת הכרייתא בספרי אבל ספרים הישנים הם חלוקים יש מהם דה"ג כהו אין פוחתין מג' גזברין וכו' ע"ש ובערוך (ערך אמרכל ד' ראשון) אין פוחתין מי"ג גזברין וכו' אמרכלין וכו' ס"א מרכולין וכו'. ובתוס' ריד"א ביזמא נ"ד ע"א דתניא אין פוחתין מי"ג גזברין וכו'. **פ"ה** ה"ג במשנה ואין עושין שררה. במתניתא דב"ט ואין עושין צררה (בכת"י בגמ' בבלי ב"ב ח' ע"ב סררה) על הצבור במסון (ליתא ואיתא לקמן בהלכה ג'). פחות משנים. וב"ה בבבלי ב"ב ח' ע"ב ובשמות רבא פ' נ"א. ובא"ו ה' צדקה סי' ב' מיהו בירושלמי מוכח דאין מעמידין כ"א שלשה וכו' כההיא דפרק בתרא דפאה (ה"ו) ר' חלבו בשם ר' בא בר זבדא אין מעמידין פרנסין פחות משלשה פי' גבאי צדקה וכו'. וב"ה בשם הירושלמי במדרכי ב"ב תפ"ח.

פ"ה ה"ג תני משני כתלוקין. בדפוס קראשאשין קתלקין. ובערוך (דפוס ראשון, ערך קתליכוס) ירושלמי וכו' תני משני קתולוקין. ובחי' ריבב"ן ירושלמי תנא (תני) אין פוחתין (ב' מלות ליתא) מב' כתלוקין ובפי' המיוחס להראב"ד בתמיר הירושלמי

הירושלמי וכו' הנא ומן שני קתילקין כלומר גם מאלו אין פותחין. ובס' והזוהר משני בית'קום.

פ"ה ה"ג ויחיאל ועווהו. ברה"ב ל"א י"ג ויחיאל ועווהו (עווהו) ונחת (ומחת). אבל בכתבי יד שם כהוב ועווירו.

פ"ה ה"ג מרכולין פקידים. בפ' להראב"ד הנ"ל ודריש להאי קרא הכי וכו' ובניהו פקידים היינו אמרכולין וכו'. ועי' בס' והזוהר הנ"ל. ובפירוש בר' קראמאשין. **פ"ה** ה"ג כשהוא חותם הגזבר וכו'. וכן הגי' בחי' ריבב"ן הנ"ל וע"ש. וכן בפ' המיוחס להראב"ד בתמיד ועוד מלשון התוספתא (ליתא) נמי עדיין מוכח ממקום אחר שאמרכולין יותר גדולים מן הגזברין דהתם מפרש שכך היו עושין כשהגזבר הותם ונותן למלך והמלך רואה חותמין ומכיר ומתיר גזבר רואה חותמין ומכיר ומתיר הרי זה מכל מקום משמע שהגזבר פחות מאמרכל וכו'. וכגירסתנו כן גם בס' והזוהר (ק"ב). אבל בספר באר שבע על הוריות י"ג ע"א סגן קודם לאמרכל בירושלמי דשקלים פרק אלו הן המכונים קחשיב עוד מעלה אחת שהסגן קודם לקתיקול (ג' מלות ליתא) וקתיקול קודם לאמרכל עכ"ל. וברמב"ם (כלי המקדש פ"ד ה"ו) ועוד ממנין קתיקולין להיות לסגן כמו הסגן לכ"ג ואין פותחין משנים וכו'. ושם ה"ט וסגן קודם לקתיקול עכ"ל. ובפ' המשניות להרמב"ם בשקלים (פ"ה) ויש שם מעלה למעלה ממעלת האמרכל ונקרא מי שהוא בזה המעלה קתילק ואלו יהיו בזה המעלה פחות משנים נמצא הסגן תחת נשיאות כ"ג והקתילוקין תחת נשיאות הסגן וכו'.

פ"ה ה"ג ר' נחמן בשם ר' מנא. בבלי כ"ב (ח' ע"ב) אמר ר' נחמן וכו'. ולא נזכר בשם ר' מנא. ובשאלות (ס"ב) אמר רב נחמן בר כהן (ב' מלות ליתא) וכו'. וע"ש בהעמק שאלה. וכן הוא בכת"י נכס' כ"ב הנ"ל. עי' ד"ס שם. וברא"ש (דפוס ראשון) שם סי' ל' הגי' ר' נחמן בר נתן. ולו הגירסא כיון היוחסין שהסדר הדרות (288) כתב עליו לא מצאתי זכרו.

פ"ה ה"ג תרין אמורין חד אמר לגנאי וכו'. וכ"ה בבכורים פ"ג ה"ג. אבל בבבלי קרושין ל"ג סע"ב מפורש: ר' אמי ור' יצחק נפחא חד אמר לגנאי וכו'. וע"ש ברש"י ומ"ש בגליון שם. ובכת"י מינכען ליתא בגמרא המלה כדאיתא. וכמו שאיתא כאן תרין אמורין. ובבבלי מפורש מי היו האמוראים כן נמצא בירושלמי סוכה פ"ה ה"ב תרין אמורין חד אמר זה הספידו של משיח וכו'. ובבבלי סוכה ג"ב ע"א פליגי בה ר' דוסא ורבנן וכו'. ובסוכה פ"ה ה"ו תרין אמורין חד אמר חד מינהון כתרין דרהב וחורנה אמר וכו'. ובבבלי ערכין י' ע"ב רב ושמואל חד אמר כל אחד ואחד שקול כשנים של זהב וכו'. ובדמאי פ"ו ה"ג וש"נ תרין אמוראין חד אמר לכתובה אבל לא לתנאין וחרנה אמר בין לכתובה בין לתנאין. ומבבלי כתובות צ' ע"א נראה מפורש שהאמוראים האלו הסה רב הונא ורב יהודה. וכן נמצאו דוגמאות הרבה ואכ"מ להאריך.

פ"ה ה"ד במשנה וארמית כתוב עליהן. לעיל במשנה ב' פ"ג יזונית כתוב עליהן. **פ"ה** ה"ד במשנה גדי משמש עם (לקמן בפרק זה ה"ד דתנינן גדי משמש ניסכי וכו' ול"ג עם) ניסכי וכו'. במנחות צ"ב ע"א ופשמנא ליה סמתני' גדי משמש נסכי צאן של (ליתא) גדולים ושל (ליתא) קטנים של (ליתא) זכרים ושל (ליתא) נקבות וכו'. ועי' ברש"י ובפ' ר"ג שם שהביאו המשנה דשקלים בשנויים קלים. **פ"ה** ה"ד אם מצאנו שחלק בין ניסכי בשנויים מנחות צ"א ע"ב ובספרי שלח ק"ו. **פ"ה** ה"ד או בעזים וכו'. במלאכת שלמה כאן: ובירושלמי וכו' וכתב בספיה

או בעזים הקיש הכתוב גדול שבעזים לקמן שבתיישים (קמן שבעזים לגדול שבתיישים) מה זה וכו' ע"ש.

פ"ה ה"ה הגע עצמך וכו'. בס' והזהיר (ק"ב) תני אומרין הגיע וכו'. וברוכב"ן ירושלמי הגע עצמך שזווג אותו היום שם המשמר (משמר) וכו'. ובמלאכת שלמה ובירושלמי מפרש דכתבו נמי שם המשמר ושם השבת ושם החודש דאילו יוציאוהו לשנה הבאה באותו יום עצמו ויקח נסכים מאחיה וכו' ע"ש.

פ"ה ה"ו ר' יעקב בר אידי וכו'. פאה פ"ח ה"ט. ובס' והזהיר (ק"ב) בשנויים. ובשול"ת מהר"ם בר"ב (סי' תשנ"ג הוצאת בלאך ז"ל) ואמר שלחי מס' בכורים (ליתא) ושלחי מס' פאה ר"י ב"א זר' יצחק בר נחמני (נחמן) וכו'. אלמא דרשאי לתן מתנה לאחר וכו'. ובאז"ז ח"א סי' י"א ואמר שלחי מס' בכורים וכו' ר"י ב"א זר' בר נחמני הוה פרנסין והווי יהבין לר' חמא אבזא דר"ה וכו'. ובס' חסידים (תת"ס ד"ב) ר"י בר אידי וכו' ע"ש. ובשול"ת בשמים ראש סי' צ"ג בכסא דהרסנא מביא האז"ז מכתב יד. ושם הגי' והווי יהבין לר' חמא אחוי (אבזא) דר"ה וכו'. ובס' מטה משה (קע"ז ע"א) ר"י ב"א זר' נחמן בר יצחק (ר"י בר נחמן) גבאי צדקה הוו. ובמנורת המאור (קפ"ט) והווי נותנים מן הצדקה לרב חמא מפני שהיה עני וכו'.

פ"ה ה"ו והוה מסתפי. וב"ה בילקוט המכירי משלי כ"א י"ד. ועי' בפאה הג"ל. ובילקוט שמעוני עה"ת ר' תתקכ"א ר' חנינא (חיננא) בר פפא וכו' יכפה אף ועקרו מקומיה.

פ"ה ה"ו אשרי נותן לדל. בשנויים בילקוט עה"ת (תרס"ה).

פ"ה ה"ו הוה אמר ליה מתנה. מלה אחרונה חסרה בד' קראטאשין.

פ"ה ה"ו נחמיה איש שיחין וכו'. פאה פ"ח ה"ט בשנויים קלים. ובכפתור ופרח פרק מ"ד מס' שקלים וכו' נחניא (נחמיה) חופר שיחין (איש שיחין) וכו'.

פ"ה ה"ו הילך טימיתיה וכו'. בפאה הנ"ל א"ל הילך טימיתיה וזיל זבון קופד וכו'. ובפאה פ"ו ה"ד ואפריש טימיתיה ובנא ביה וכו'. ובכפ"פ הנ"ל הילך טימיתא קופד וזבון קופד ואכל בשרא ומית וכו'. ועי' בשרירי ירושלמי (132).

פ"ה ה"ו נחום איש גס זו וכו'. פאה הנ"ל ובכפ"פ הנ"ל בשנויים.

פ"ה ה"ו למאן דמתחמי ולא חמי וכו'. כעין זה בבבלי חגיגה ה' ע"ב אתם הקבלתם פנים הנראים ואינן רואין תוכו להקביל פנים הרואים ואינן נראין.

פ"ה ה"ו ר' חמא ב"ח ור"ה וכו'. פאה ספ"ח. ומוכא הירושלמי בילקוט שמעוני (הושע) ר' תתקכ"ה ובאז"ז בשם ילמדנו (בהקדמה א"ב, כ"א) ובכפתור ופרח פרק מ"ד (תקצ"ז) ובס' חסידים (תתה"תקז ד' ברלין).

פ"ה ה"ו ר"א עבר אילין תרעייה דסדרא רבא וכו'. בפאה הנ"ל חסר לזה ועי' בס' חסידים הנ"ל. ובתשב"ץ קמן (תקל"ג) ירושלמי דורעים (כווננו לפאה הנ"ל) רבי מחוי ליה לרב (ר' אבון וכו' אתא ר' מאנא) תרעא דבי כנישתא דקא בני א"ל וכי לא הוה בר אנש למילף באורייתא או חולים מוטלים באשפה (ר' מלות אחרונות ליתא בכל ההוצאות) קרא עליו המקרא וישכח ישראל את עושהו ויבן היכלות מכאן הביא הרב ר' שמואל מבזנבערג ראיא שיותר טוב ליתן צדקה ללמוד נערים מליתן צדקה לבית הכנסת עכ"ל. ובתשב"ץ הנדול ח"ג סי' ק"צ ממה שמצינו בירושלמי דורעים בסוף פאה (ליתא) ר' מחוי לרב תרעא לבי כנישתא דקא בני אמר כמה ממון וכו' א"ל אדרבא (ליתא) כמה נפשות וכו' וכי לא הוה תמן (ליתא) בר נש דמלף (לעין) באורייתא או חולים המוטלים באשפה

קרא וכו' ע"כ בירושלמי ומכאן נראה שיותר היה המצוה ללמד התלמידים ולפרנס העניים מבנין בית הכנסת וכו'. ובשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (הוצאת בלאך סי' תרצ"ב) שאלתי למורי אדם שנודר צדקה סתם לתן לכל דבר שירצה אם יש לו לתן הצדקה לנדות לבית"כ או לחולים איזה מהן חביב והביא לי ראייה מן הירושלמי דמס' שקלים שיש לתן קודם לחולים דגרסי' התם וכו' לא הוה בר נש דילעין באורייתא וכו' עכ"ל. והנה חסר כאן הראיה שיותר טוב לתן לחולים. וע"כ נראה שהיתה הגי' כמו שהביא התשב"ץ הנ"ל. או חולים מוטלים כאשפה ובשו"ת מהר"י קולון (שרש קכ"ח) ואע"ג שמתוך מה שכתב התשב"ץ בשם הר"י שמואל מחוץ הירושלמי דורעים יש לרוכיה דמצות בית הכנסת עדיפא ממצות צדקה דגרסי' שם וחזי לרב תרעא דבי כנישתא דקבני וכו' לית תמן בר אינש למילף באורייתא או חולים המוטלין באשפה וקרא וכו' מכאן אומר הר"י שמואל שטוב לתן צדקה דנערים ללמוד תורה או לחולים עניים מלתן לבית הכנסת עכ"ל מדקאמר בירושלמי חולים הכוטלין באשפה וכן הר"ר שמואל אומר חולים עניים (לפנינו בהשב"ץ קטן הנ"ל. ליתא זה בשם הר"ש) ולא קאמר עניים סתם משמע דאם לא היו חולים כ"א עניים דטוב יותר לתן צדקה לבית הכנסת וכו' עכ"ל מהר"ק. ובשו"ע יו"ד סי' רמ"ט יש מי שאומר שמצות ביהכ"נ עדיפא ממצות צדקה וכו'. ובבאר הגולה מראה שם מקום המאמר לשו"ת מהר"ק הנ"ל בשם ירושלמי ורעים. ולפלא שדריקו מהירושלמי דילן דמצות בית הכנסת עדיפא. ומשמעות הירושלמי כוכח להיפך כמו שהביאו התשב"ץ והר"מ בר"ב. הוצא מזה א) שלהילקוט שמעוני וס' חסידים והאו"ז ובעל כפ"פ הנ"ל היתה הגי' בירושלמי כמו שהוא לפנינו ברפוס ובשרירי ירושלמי (132) ב) שלמהר"ם בר"ב והתשב"ץ ועוד קדמונים היתה הגי' לא הוה ב"נ דילעון באורייתא או חולים המוטלים באשפה. **פ"ה** ה"ו הני קדשי המזבח וכו'. ברמב"ם שקלים פ"ד ה"י שקלים שלא הפסיקו להן לכל קרבנות הצבור מוציאין את הראוי להם מקדשי בדק הבית, אבל אין בדק הבית מוציא וכו'. ובהשגות הראב"ד שם בשקלים בירושלמי מצא זה הענין אבל לא כדבריו שלא דברו אלא בכלי שנמצא בלשכת נדבות הכלים וכו'. ובכ"מ שם ירושלמי וכו' תנן התם קדשי מזבח מוציאין הראוים להם מקדשי בדק הבית א"ר היא כן היא מתניתין (ט"ז מלות ליתא) קדשי וכו' כך היא הגירסא הנכונה וכו'. וכ"ה במגדל עז שם. וכ"ה בשנויים קלים בשרירי ירושלמי (133). ובראב"ד (ערכין פ"ב הי"ב) לשון התוספתא (תמורה פ"ד וע"ש) חומר בקדשי מזבח מקדשי בדק הבית (ו' מלות ליתא) קדשי מזבח וכו' כך הוא מתוקן בשקלים ירושלמי וכתוספתא היא להפך וכו' וברב"ז (שם הי"ג) ירושלמי כו' ע"ש ובהגהות הגר"א כאן ובבכורות נ"ג ע"כ.

פ"ה ה"ו והא תנינן וכו'. בכסף משנה (שקלים פ"ד ה"י) וטעמו משום דמסיים בה התם (בירושלמי) והא תנינן כלי שמצאו וכו' א"ר חזקיה וכו' וזה נאמר על מתניתין דקתני שתי לשכות היו במקדש וכו' וסובר הראב"ד דכיון דעל האי מתניתין הוא דאתמר לא נאמר אלא בלשכה זו דווקא ופשטא דירושלמי לא משמע כותיה וכו' ועי' בריבב"ן.

פ"ה ה"ז כיני מתניתא לצורך לשכת ב"ה. כן מפורש הנוסחא במשנתנו ללשכת בדק הבית? אולם בכת"י נמצא הגי' משונה ויפלו דמיה לבדק הבית. עי' ד"ס. וע"כ מגיה הירושלמי לצורך לשכת בדק הבית. ובשרירי ירושלמי 133 הגי' כיני מתניתא לצורך בדק הבית.

פ"ה ה"ז במשנה לשכת חשאים. בספרי (ראה ק"ז) לו בינך לבינו מכאן אמרו לשכת חשאים היתה בירושלים. ובסמ"ג עשין קס"ב תניא בהוספתא דשקלים כשם שדיתה לשכת חשאים במקדש וכו'. וכ"ה בהוספתא שקלים פ"ב בשנוי. ובפי' המיוחס להראב"ד בתמיד בפ"ג ובשקלים וכו' כ' לשכות וכו' ולא ידענא אי דוקא במקדש קאמר כגון סניף למקדש או בעזרה וכו'.

פ"ה ה"ז במשנה כלי שמצאו. בסמ"ג עשין קל"א כל כלי וכו' ללשכת בדק הבית. **פ"ו** ה"ו במשנה י"ג שופרות. בפי' רב נסים גאון בעירובין ל"ב ע"א פי' שופר האזור כאן היא היבה שמקבצין להוכיח מעות וכו' כרמפורש בסמ"ג שקלים י"ג שופרות היו במקדש וכו' ע"ש. ובאגרת רש"י ושיפורא היא קופה וכו' כרחנן בשקלים י"ג שופרות וכו'. וכ"ה בפי' רבינו חננאל בזמא נ"ה ע"ב ובערוך ערך שופר. **פ"ו** ה"א השופרות הללו וכו'. ברמב"ם (שקלים פ"ב ה"א) רחבין מלמטה ופיה צר מלמעלה וכו'. ובכ"מ שם ובירושלמי היו קצרים (צרות) מלמעלה ורחבים מלמטה מפני הרמאים כלומר כדי שלא יבנים אדם רמאי ירו ויעשה כמי שמטיל באחת מהן ויטול ממה שבהן. ובפיהמ"ש להרמב"ם כאן: עגולות (ליתא) עקומות וכו'. ובס' והזהיר (ק"ג) תנא שופרות הללו עמוקות (עקומות) היו וכו'. ועי' בפי' ר"ש משאנץ לתו"כ (ויקרא, נדבה פ"ה).

פ"ו ה"א תני בשם ר' אליעזר. כס' והזהיר בשם ר"א בן יעקב. ובתוספתא שקלים פ"ב (הוצאת צ"מ) ר' אביעזר אומר וכו' ע"ש.

פ"ו ה"א ר' שמעון בן לקיש אומר. בתוספתא הנ"ל ר' יהודה בן לקיש. **פ"ו** ה"א ויראו ראשי הכדים אל הקדש אל פני הדביר וגו'. לפנינו במרכים א' ח'. ויראו הכדים ויראו ראשי הכדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה. **פ"ו** ה"א תני ר"ה וכו'. במלאכת שלמה ירושלמי תני משום (ליתא) ר"ה הקיש עליה בקורנם בעשיית מלאכתו או ליישבה לחברותיה (ה' סלות מר"ש העדני) וכו'. **פ"ו** ה"א הני ר' יודה בן לקיש וכו'. וכן הוא בסוטה פ"ה ה"ג. ובילקוט שמואל ק"א מובא הירושלמי ושם הני' תני ר' יהודה בר אלעאי וכו' ע"ש וכ"ה בשם הירושלמי בילקוט עה"ת שס"ז ובפי' היריד"א בשמואל א' ד', ד', ע"ש זינרסתינו ר"י בן לקיש יותר נוחה כי לקמן בזה ההלכה מפורש שר' יהודה סתם שהוא ר"י בר אלעאי סובר שר' לוחות היו בארון שנים שלמים ושנים שבורים זאיך יאמר שהי' ארון מיוחד לשברי לוחות?

פ"ו ה"א והלא ארון בקרית יערים היה. לפנינו בשמואל א' י"ד י"ח הגישה ארון האלהים כי היה ארון האלהים ביום ההוא ובני ישראל ובכת"י: לפני בני ישראל. ועי' מ"ש בהערותי לסדר עולם רבה פי"ג הערה ז'.

פ"ו ה"א נגנו עמו צנצנת המן וכו'. בתוספתא יומא פ"ב ובבלי שם נ"ז ע"ב בשנויים ועי' באבות דר"ג נוסחא א' פרק מ"א ובהערות הרב ר"ז שעכטער נ"י. **פ"ו** ה"א יאשיהו גנוז כיון שראה שכתוב יולך וגו'. סדר עולם רבה פרק כ"ד וע"ש מ"ש בהערה כ'. ובעקרים (מאמר ג' פכ"ב) כשם ירושלמי ויהי כשמוע המלך את דברי ספר התורה ויקרע את בגדיו לפי שפער שעשה משה לתחילתו הוא נגלל (ירושלמי מגילה פ"א ה"א ועי' באצו"ר למגילה 40 שורה 27) ואותה שעה מצאה נגלל בפסוק יולך ה' אותך ואת מלכך וגו' עכ"ל. ובדרשות אבן שועיב עה"ת (ד' מ' ע"א) ומה שפחד המלך וקרע בגדיו כי נמצא הספר נגלל משני קצותיו על ארור האיש אשר לא יקים וגו' כמו שאמרינן בירושלמי וידוע כי ספר עזרה לתחילתו הוא נגלל וכו'.

פ"ו ה"א אם גולה הוא עמכם. ברש"י כריתות ה' ע"ב וגרסינן במס' שקלים. אמר להם (להן). אם גלה עמכם לבבל שוב אין אתם מחזירין אותו בכתפנים (ליתא) וגנוזו. וברש"י הוריות י"ב ע"א ואמרין במס' שקלים אמר להם וכו'. מכאן וכן סכמה מקומות ברש"י (לדוגמא כיומא נ"ה ע"ב ומנחות נ"א ע"ב ובכריתות ו' ע"א בפירש"י ובנמרא מפרש באומני בית אבמינס וכו'. וכיון למ"ש בנמרא סתם לירושלמי שקלים פ"ד ה"ה וזה לא נמצא ברש"י במקומות אחרים) נראה שרש"י היה בקי במס' שקלים. ושעור בימיו בוודאי היתה מחוברת שקלים לש"ס בבלי.

פ"ו ה"א שהן אלף וחמש מאות. בכריתות ה' ע"א נמצאו כולם אלף ושבעה מאות וחמישים תנא מנינא קמ"ל וכו' דהוו להו תרין אלפים וכו'. וכן הוא בפראגמענט כה"י מנמרא הנ"ל שהו"ל הרב רש"ז שעכמער נ"י. ובכסף משנה ה' כלי המקדש פ"א ה"ב ת"ר שמן המשחה וכו' קנמון בשם מחציתו ר"ן (ה' מאות) וכו' ע"ש. **פ"ו** ה"א שהן אלף וחמש מאות מנים. וכ"ה בסוטה פ"ח ה"ג. וכ"ה בתרומם יונתן בשמות ל' כ"ג. אבל בכריתות ה' ע"א ליתא המלה: מנים. וכן ראוי להיות כי שמן המשחה בשקל הקודש הוא. עי' פיהמ"ש להרמב"ם לכריתות שם ובבכורות מ"ט ע"ב ועי' מאור עינים סוף פ' נ"ו.

פ"ו ה"א דברי ר' מאיר. בבבלי הוריות י"א ע"ב דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר והלא לסוך וכו'. וע"ש מה שהעיר בגליון הנמרא.

פ"ו ה"א ר"א שולקן את העיקרין. כפי' הרמב"ן עה"ת (השא ל' כ"ה) וכן מצאתים בשקלים ירושלמי ר"א שולקן היה במים וכו' שנאמר ועשית אותו (ב' מלות ליתא) שמן וגו'. ובשלמי הגבורים לר"א הרופא (פ' פ"ח צ"ו ע"א) ואתה הקורא דע לך כי כאולי המדפיסים שגגו בדפוס ובמקום עיקרין צריך לכתוב בכל המקומות סממנין כי בסמני שמן המשחה אין בהן עיקרין כלל וכו'.

פ"ו ה"א כה"ג בן כה"ג אפילו עד עשרה דורות מעונין משיחה. וכן הוא בתוספתא סנהדרין פ"ד ובויקרא רבה פ"י אות ח'. וע"ש בהגהת הרש"ש שלא זכר מירושלמי דילן.

פ"ו ה"א אין מושחין מלכים וכו'. ברמב"ם (מלכים פ"א ה"א) ובכ"מ שם פ"ב הוריות ובירושלמי דשקלים ת"ר (ליתא) אין מושחין מלכים אלא על המעין כדי שתמשך מלכותן (ג' מלות ליתא).

פ"ו ה"א יהואחז ספני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים. בסדר עולם רבה פרק כ"ד נמצא יהויקים גדול מאחיו ב' שנים. וע"ש בהערותי הערה כ"ו ובתו"כ צו (מכילתא דמילואים).

פ"ו ה"א באפירסמון משחו. בהוריות פ"ג ה"ד באפי בלסמון נמשחו. ובדפוסים האחרונים במלה אחת: באפיבלסמון. ובמע"ש פ"ה ה"א היו רושמיין באפובלסמון ועי' בגליון שם כד' קראמ'. ובכריתות ה' ע"ב כדאמר ר"פ באפרסמא דכיא וכו'. **פ"ו** ה"א דוד ושלמה נמשחו מן הקרן וכו'. תוספתא הנ"ל ולפי כתב יד א' כתוב זה בסדר עולם רבה (סדר החכמים ב' 38) רמה קרני ולא רמה פני (צ"ל פני). ועי' בהערותי לסע"ר פכ"א הערה ד'.

פ"ו ה"א אמר ר' יודן ענתונדרייא ע"ש לא יסור וכו'. וכ"ה בסוטה פ"ח ה"ג ובחוריות פ"ג ה"ד. ובפי' הרמב"ן עה"ת (בראשית ט"ז י') אמר ר' יהודה ענהוריא. והאמורא הוה נזכר בכמה מקומות בירושלמי וגם בסוף מס' זו פ"ח ה"ו נזכר. ובירושלמי בהוצאות שונות נשתבשו כאן בשם זה: בהוצאת הבבלי

אמר ר' אבא היחידוה, ובהוצאת הירושלמי המאוחרים: אמר ר' יונה אמר ר' אבי יורה וכו'. ובאיוה הוצאות: יונה אמר ר' יורה.

פ"ו ה"א אמר ר' יוחנן הוא יוחנן הוא יהואחז. בהוריות שם בשנויים. ובכריתות ה' ע"ב וא"ר יוחנן הוא יהואחז הוא צדקיהו וכו'. וע"ש בפירש"י ומה שהעיר בגליון מהוריות.

פ"ו ה"א באמה של ששה מפרים וכו'. במדבר רבה פ"ד וע"ש.

פ"ו ה"א אמתא אשיתא. בס' חכמת המשכן (מאמובה תל"ו ד' ג' ע"א) ובירושלמי דשקלים וכו' אמתא שתא ואמתא שתא וכו'.

פ"ו ה"א הלוחות וכו' ורחבו ששה. בסוטה פ"ח ה"ג ורחבן שלשה. ובשטה מקובצת בבבא בתרא י"ד ע"א וז"ל הראב"ד וכו' אבל לפי הגירסא דגרסינן בשקלים בירושלמי הלוחות ארכן ששה ורחבן ג' וכו'. ובתוס' מנחות צ"ט ע"א ר"ה מלמד ובירושלמי דשקלים וכו' משמע דאורכן ששה ורחבן שלשה וכו'. וע"ש בגליון.

פ"ו ה"א תן ארכן של לוחות לאורכו של ארון וכו'. בסוטה הנ"ל תן רחבן של לוחות לאורכו של ארון נשתתירו שם שלשה מפרים תנם לאיסטוה (ב' מלות ליתא) וכו'. ובס' חכמת המשכן הנ"ל הלוחות כל א' ואחת (אחד ואחד) ארכן ששה מפרים ורחבן (ורחבו) ששה וכו' תן רחבן (ארכן) של לוחות לרחבו של ארון וכו' וחצי טפח מכאן לכותל (לשילוט) נשתתיר לשם (ב' מלות ליתא) מקום שם"ת מונח בתוכו.

פ"ו ה"א תן ארכן של לוחות לרחבו של ארון. בסוטה הנ"ל תן רחבן של לוחות לאורכו של ארון. ובס' חכמת המשכן הנ"ל תן ארכן של לוחות לאורכו של ארון וכו'.

פ"ו ה"א אצבע לכתלים מיכן. וכן בסוטה הנ"ל. ובס' חכמת המשכן הנ"ל אצבע ומחצה (ליתא) לכתלים מכאן ואצבע ומחצה (ליתא) לכתלים מכאן עכ"ל. והני' אצבע ומחצה ג"כ בבבלי בבא בתרא י"ד סע"א. ובהגהת הב"ח מחק היבית ומחצה.

פ"ו ה"א ארכן של לוחות לרחבו וכו'. בס' חכמת המשכן הנ"ל תן רחבן לרחבו של ארון נשתתיר שם טפח ומחצה תן מהם אצבע ומחצה (ליתא) לכל כותל וכו' לשילוט מקום שספר תורה מונח (ד' מלות ליתא).

פ"ו ה"א שלש תיבות עשאו. בפירש"י שמות כ"ה י"א וע"ש.

פ"ו ה"א מה ת"ל תצפנו וכו'. בחזית פסוק הורי זהב ומה מקיים ר' חניניה קרייה דריש לקיש (ז' מלות ליתא) אר"פ וכו'. ובמתנות כהונה שם ה"ג ומה מקיים ריש לקיש קרייה דר' חנינא והכי מוכח בירושלמי ופי' תצפנו יתירא דלר' חנינא צריך ללמד על שפחו העליונה ולר"ל למה הוא בא ומשני וכו' וסמך לזה מצאתי בספר ישן.

פ"ו ה"א ר' חניניה בן גמליאל וכו'. וכ"ה בסוטה פ"ח ה"ג. ובמדרש חזית פסוק ירו גלילי זהב מוכא בשנויים. ובמתנות כהונה שם ועל פי מה שמצאתי בירושלמי קלף ישן נושן הנני מניה וה"ג הה"ד ויכתבם וכו' ע"ש ובשמ"ר פ' מ"ו. ובילקוט שמעוני עה"ת ר' שם"ח ור' תתכ"ה מוכא ג"כ בשנויים. ובכת"י מקדמון אחד בירחון אנגלי חלק ט' (689) ומצאתי עיקר זה הסבר מפורש בגמ' רב"מ במס' שקלים כיצד היו הלוחות כתובין ר' חניניה בר ממל (בן גמליאל) וכו'. ובעין יעקב חניניה (בלא ר') בן גמליאל וכו'. ובשלמי הגבורים פרק ל"ד חניניה בן אחי ר' יהושע וכו'. וכן הוא בס' חכמת המשכן הנ"ל.

פ"ו ה"א ר"ש בן יוחי. בס' חכמת המשכן הנ"ל ר"ש בן יוסי.

פ"ו ה"א הם כתובים מטרנונה. ובילקוט הנ"ל הם כתובין נוטריקון. ובכת"י בירחון הנ"ל מטרנונה ופי' מטרנונה מרובע כלומר שהיה על כל לוח ולוח ארבעה פנים פניו ואחוריו וצדו הימין וצדו השמאל וראיה לדבר כי פי' מטרנונה מרובע כי ההיא דגרסינן בפ' מי שמת בב"ב וכו'. ובשלמי הגבורים פרק ל"ד כתובים נוטריקון אולי צריך לכתוב ניכטאריאום וכו'. ושם ד' קע"ב ע"א ואהם בני דעו כי התיבה הזאת מטרנונה היא יונית וכתובה המדפיסים במעות וכו'.

פ"ו ה"א ממולאים בתרשיש. נראה שחז"ל קראו בתרשיש וכן הוא בכמה כת"י. **פ"ו** ה"א רשב"ל וכו' הוה אמר יפה לימדני חנניה ב"א ר"י. בחזית הנ"ל ר' יוחנן (רשב"ל) כד הוה פשיט קרייה (ב' מלות ליתא) והוה מטי וכו' הוה אמר יפה למדני בן אחי ר' יושע. והלשון כאן יפה למדני וכו' בפ' ר' יוחנן או רשב"ל קשה קצת. ובשרירי ירושלמי (134) בכת"א ליתא לזה. וכן ליתא במדרש שה"ש (הוצאת גרינדהוט ר' מ' ע"ב).

פ"ו ה"א מה הים הזה. כמ"כ הנ"ל ה"ג בירושלמי מה הים הגדול (ליתא) וכו'. **פ"ו** ה"א אין מוקדם ומאוחר בתורה. ירושלמי רה"ש פ"א ה"א חיפה אמר וכו' אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה. ובמגילה פ"א ה"ז רב ור' חנינה זר' יוחנן ובר קפרא וריב"ל אמרו וכו' אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה. ועי' באצו"ר שם צד 18.

פ"ו ה"א אלא ואל הארון וכו' ואח"כ ונתת את הכפורת. עי' בפירש"י שמות כ"ה כ"א וזכור לאברהם ובמקורי רש"י שם. ובתו"כ אחרי מות (פ"א) יכול לא יהיה כיסוי לארון אבל יהיה דבר חוצץ בין כפורת לעדות וכו'.

פ"ו ה"ב במשנה וראה את הריצפה שהיא משונה וכו' הארון נגזר. עי' בה"ג ד' ברלין (613). ובס' חסידים (תתתל"ח ד"ב) אחד היה משים ס"ת בחדר התחתון וכו' לא יהיו לעשות כך כי אחד היה חוטב עצים ותחתיו היה הארון נגזר ומת וכו'. ונראה שכיון להמשנה הנ"ל. ועי' לקמן בגמרא. וביומא נ"ד ע"א מתעסק בקרדומו היה.

פ"ו ה"ב ברם כרבנן שבעה שערים היו. כן דעת סתם משנה במדות ספ"א. וכן דעת יוסף הכהן בקדמוניות היהודים.

פ"ו ה"ב ע"ד רבנן איכן היו השתחויות וכו'. בפ' המיזחם להראב"ד בתמיר ובשקלים ירושלמי קא דייק בגמ' דאבא יוסי (יוסה) בן חנן היא אמתניתין דשקלים דקתני י"ג השתחוואות היו דאי כרבנן הא אמרינן דו' שערים היו ומשני ההם אליבא דרבנן דלא כנגד י"ג שערים היו י"ג השתחוואות אלא כנגד י"ג פרצות וכו' ע"ש. ובתוס' כתובות ק"ו ע"א ד"ה שבעה ובגמרא בירושלמי קאמר מתני' אבא יוסף בן חנן דקאמר כנגד י"ג שערים וכו' כי ההוא דתנינן וכו' וא"ת לרבנן נמי דתני שבעה שערים וכו' אינהו נמי מודו דעם הקמנים היו י"ג וכו' ע"ש. ובתוס' ריד"א ביומא נ"ד ע"א ומצאתי התירוץ בירושלמי שהיא חלוקת רבנן וכו' כהאי דתנינן תמן (פ"י בפ"ב דמדות) לפניו ממנו סורג גבוה י' טפחים (ו' מלות ליתא) וכו'. ובחי' ריבב"ן ירושלמי מתני' אבא יוסי בר חנין וכו'. ובשלמי הגבורים (לר"א הרופא פט"ו) וסך די"ג שערים מוקמינן ליה בגמרא בירושלמית כאבא יוסי בן חנן אבל חכ"א שבעה שערים וכו'. ובנוסחאות הבבלי כאן הגי' אבא יוסי בן יוחנן. אולם לפני רוב הראשונים הנ"ל הגי' כמו שהוא לפנינו חנן. אבל בפ' המשניות להרמב"ם ובכפתור ופרח פ"ו הגי' יוחנן.

פ"ו ה"ב וגזרו כנגדן וכו'. בתו"ט במדות פ"ב משנה ג' כתב הראב"ה וכו'.

זבאו נזים ופרצו י"ג פרצים בסורג כנגד י"ג שערי עזרה וכו' עכ"ל ובשקלים אינו כן אלא מ"ד די"ג השתחוויות כנגד י"ג פרצות לא ס"ל שהיו רק ו' שערים וכו' להדיא שם בירושלמי וצ"ל דלהראב"ה גידסא אחרת בירושלמי עכ"ל ועי' מ"ש לעיל בשם התוס' דכתובות.

פ"ו ה"ב בקרני סילי וכלי וכו'. כעין זה בבראשית רבה פנ"א.

פ"ו ה"ב בקרני חנבים. בערוך ערך סלעם בפרק יוה"כ (יוטא ע"ז): מעיין היוצא מבית קודש הקדשים בתחלה דומה כמין קרני סלעם פי' חגב. ועי' בערוך השלם.

פ"ו ה"ב במים מי ברכיים. לפנינו ביחזקאל מ"ז ד' מים ברכים. אבל בכת"י כנוס' הירושלמי.

פ"ו ה"ב באתרין צווחין לשייטא שחונא. באגדות הירושלמי עם יפי מראה שחונה. ובבבלי יוטא ע"ז ע"ב שכן קורין לשייטא סייחא. ובר' קראטאשין בירושלמי: לשייטא שחינא. ובלשון רוסיש לספינה קטנה קורין שחונא.

פ"ו ה"ב ופסולין למי חטאת. בילקוט שמעוני יחזקאל שפ"ג ופסולים לחטאת.

פ"ו ה"ב מי קמפריסות הן. בילקוט חמכירי זכריה (118) מכאן ואילך מיקפריס ותיהון וכו'.

פ"ו ה"ב ים של סמכו. בירושלמי כלאים פ"ט ה"ד ימא דסמכו. ובכתובות פי"ב ה"ג ימא דבוככו. ובתוספתא בכורות פ"ז בימה של סופני. ובתוספתא בבא קמא פ"ח זה ימה של סופני. ובילקוט יחזקאל הנ"ל ימה של סככי. ובכפתור ופרח פ"ז (קל"ב) תוספתא מס' סוכה פ"ג ויאמר אלי וכו' זה ימה של סדום וירדו וכו' וכן הוא מס' שקלים עכ"ל. וכן מובא התוספתא הנ"ל ברש"י ובילקוט יחזקאל הנ"ל. ושם נרשם תוספתא דסוטה הנ"ל וצ"ל דסוכה. וגם בתוספתא שלפנינו בסוכה שם ליתא ים של סמכו. ואח"ז ראיתי שהאריך בזה בעל הערוך השלם ז"ל (בערך ים). ולא זכר התוספתא סוכה והכפז"פ הנ"ל.

פ"ו ה"ב וירדו אל הערבה. לפנינו יחזקאל מ"ז ח' על הערבה.

פ"ו ה"ב ולמה נקרא שמו מוצאים. בפירש"י בב"ר פכ"ג ומפרש בירושלמי וכו' אחד בדור אנוש שהציף שליש העולם (ג' מלות ליתא) ואחד בדור הפלגה (פלגה) שהציף חציו (ב' מלות ליתא) ולמה קורא לים מוצאים וכו'. וע"ש בסתנות כהונה. ובקהלת רבה פ"ג פסוק ידעתי אחד בדור המבול וכו' ועי' במ"כ שם שזכר ירושלמי דילן.

פ"ו ה"ב ולא ירפאו. לפנינו יחזקאל מ"ז י"א לא ירפאו.

פ"ו ה"ב כתיב ונרפאו המים. בילקוט שמעוני הנ"ל כתיב ולא ירפאו ואת אמרת ונרפאו המים אלא מקום היה ששמה נרפאו (ששמו ולא ירפאו). ועי' במעריך ערך ולא שהביא הירושלמי.

פ"ו ה"ב ויורד לכם גשם יורה. כן ביזאל ב' כ"ג בכת"י, ולפנינו: מורה.

פ"ו ה"ב רי"א תרפיה וכו'. דברים רבא פ"א בשנויים. ובסתנות כהונה שם זכר ירושלמי דילן.

פ"ו ה"ב רב ושמואל וכו'. חזית פסוק שלחך מובא זה. ובמ"כ שם ה"ג בירושלמי דשקלים וכו'.

פ"ו ה"ג במשנה כנגד י"ג שערים. במדות פ"ב משנה ו' אבא יוסי בן חנן אומר (ה' מלות ליתא) כנגד י"ג שערים וכו'. ולקמן בגמרא בפרק זה ה"ב מהניתין דאבא יוסה בן חנן אמר וכו'. ובפי' המשניות להרמב"ם בשקלים

כאן

כאן: זה התנא שאמר כי י"ג שערים היו בעזרה הוא אבא יוסי בן יוחנן כך נתבאר בירושלמי עכ"ל.

פ"ו ה"ג את מוצא בשעה וכו'. בויק"ר פי"ט בשנוים. ומה ענינו של האגדה היא לכאן? ונראה שזה ייך להמשנה ה' ולמה נקרא שמו יכניה שבו יצא יכניה בגלותו. **פ"ו ה"ג** כמין יד נומלתן מידו. בעין יעקב כמין יד של אש ירדה (ג' מלות ליתא ואיתא בויק"ר הג"ל) ונמלתן וכו'. ולפני בעל העין יעקב היה כאן המאמר בשלימות ולפנינו קמיעה. וכן מה שכתב המתנות כהונה בויק"ר שם אמרו לו מתלא אמר גור מכ וכו' בירושלמי דשקלים וכו'. גם זה אינו לפנינו.

פ"ו ה"ד במשנה שערים דרומים סמוכין למערב שער העליון וכו'. ובירושלמי עירובין פ"ה ה"ג שבעה שמות נקראו לו (לשער המזרח) שער סור וכו' שער העליון וכו' שער העליון שהוא למעלה מעזרת ישראל וכו'. ומובא בפ' רבינו חננאל עירובין נ"ו ע"ב ובכפרה ופרח פ"ו. ועי' ברמב"ם בית הכחירה פרק ה' ה"ה וזכרש"י סוטה ז' ע"א ומשם לשער נקנור הוא שער העליון וכו'.

פ"ו ה"ד במשנה שער הבכורות. במדות פ"א משנה ד' שער הקרבן. ובתוס' כתובות ק"ו ע"א ד"ה שבעה והמעין שם ימצא דשער הקרבן דפ"ק (במדות) הוא שער הבכורות דפ"ב (שם).

פ"ו ה"ד במשנה למה נקרא שמו שער המים. בילקוט המכירי זכריה (140) למע נקרא שער של מים שבו מכניסין ציזיות של מים של ניסוך מתחת מפתח הבית שנא' והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים עכ"ל. ועי' לקמן.

פ"ו ה"ד במשנה ר"א בן יעקב. במתניתא דב"ה ר' אליעזר בן עקיבא אומר. **פ"ו ה"ד** תני על של כסף. בתוספתא מנחות פ"א כיצד מכניסין לחם הפנים ע"ש היה פורקה סדפוס ונותנה על גבי השלחן שהיה באולם על פתחו של בית. כן הנוסחא בתוספתא הוצאת צוקערמאנדעל ועם הרי"ף. אבל יש נוסחאות בהתוספתא ונותנה ע"ג השלחן של כסף.

פ"ו ה"ד ר' יוסי בשם ר"ש בר רב יצחק ר"ח ממי בה משמיה דר"י לית כאן של כסף מפני שהוא מרתח. בתמיד ל"א ע"ב אמר רב חנינא בשם ר' אמי, ור' אמי בשם ר"ש בר רב יצחק מפני שרוא מרתח. ובתוס' מנחות צ"ט ע"ב ד"ה אחד ואמר בגמ' (ירושלמי) תני של (על של) כסף ר' אחא ור' מיישא (ד' מלות ליתא) ומטו בה משום ר"ש ב"י וכו' לא כדון (כן) תני וכו' אותו חם (חום) וכו' משמע דכולה סוגיא אשולחנות של אולם קיימא דמיוחדים ללחם וכו' ע"ש. וזריבב"ן ירושלמי ר' יוסי בשם רשב"י בשם ר' יוחנן וכו'. ובכאר שבע בסוף תמיד וכתבו התוס' שכן מוכח התם בגמ' ירושלמי וכו' תני של כסף היו ר' יוסי בשם רשב"י וכו' ע"ש. ובמלאכת שלמה: אח"כ מצאתי בפ' הר"ש שיריליו ז"ל דבירושלמי דפירקין משמע דאכולה מהני פריך בין אקריביים בין אלחם הפנים וכו' עכ"ל ולפנינו אינו מבואר זה.

פ"ו ה"ד מפני שרוא מרתח. עי' בהנ"ל. ואעיר למ"ש בשו"ת ברבר למור החכמות (דברי חכמים, ס"ח) כמו שאמרו בירושלמי דשקלים בספ' כפסוק והחכמה החיה אה בעליה א"ר אלעזר כגון עתירו דבי מרקועייה דהו פקועי במבע קרושין דדהבייא ובקלופיתא דכספין מגי סכסגין עכ"ל וזה הלשון הנכבד פי' ר' אשר בפ' הירושלמי שלו (ע"ד פי' הרא"ש לשקלים ראה לעיל פ"א ה"א צד 2) שזאת המשפחה של מרקועין היו חכמים בחכמה אלכמאי"ה והיו מקרישין מיצי עשנים ירועים והיו עושים מהם זהב, ועוד חכמה אחרת בידם שהיו יורעים לברור

לברור בקלות הסינים מהכסף וזאת החכמה ידועה ומפורסמת היום אבל העשבים שהיו מקרישין מיצם ונעשה זהב לא רצו לגלות עכ"ל הרב. ומי שיש בידו הכת"י מפיו הרא"ש הנ"ל על שקלים ראוי לעיין אם נמצא כתוב שם כהנ"ל. וכן ס"ש בתשובות הגאונים שערי תשובה סי' פ"ד בשם רה"ג ז"ל גרסינן בשקלים תבא מאירה לאשה שיש לה בעל ואינה מתקשמת ותבא מאירה לאשה שאין לה בעל ומתקשמת ותבא מאירה לצורכא מרבנן דלא מתקשט בכבודה של תורה עכ"ל ובשו"ת מהר"ם בכ"ב (הוצאת בלאך ז"ל סי' קצ"ט) תבא מאירה לאשה וכו'. ולפנינו בירושלמי שקלים ליתא.

פ"ו ה"ד זה אחד מן הניסים וכו'. ברא"ש פ"ד רתמיר ובירושלמי פריך והלא לא היה מסריח בשר קודש מעולם (ליהא בפירוש ורק הרא"ש מפרש כן) ומשני אין מזכירין מעשה ניסים כלומר אניסא לא סמכין.

פ"ו ה"ד ר"י בן לוי אמר אין מזכירין מעשה ניסים. להפך במנחות כ"ט. דאר"י ב"ל נס גדול נעשה בלחם הפנים סילוקו כסידורו וכו'. ועי' ירושלמי יומא פ"א ה"ד ולא מן הניסים וכו'.

פ"ו ה"ד עשרה שולחנות וכו'. תוספתא מנחות פ"א ומובאה במנחות צ"ח ע"ב ובריתא דטלאכת המשכן פ"ח וע"ש.

פ"ו ה"ד ר' יוסי בר' יהודה אומר על כולם היה מסדר. ובמנחות צ"ט ע"א ר' יוסי בר' יהודה אומר לא היו מסדרין אלא על של משה וכו'. ולפני התוס' במנחות שם ד"ה תרי היתה בהירושלמי הגי' כמו ישוא בבבלי. ובמדרש תרשא (פ"ב במקדמות היהודים) ואע"פ שעשה שלמה י' שלחנות לא היה מסדר לחם הפנים בתחלה אלא על שלחן של משה וכו'.

פ"ו ה"ד תני מורח וכו' דברי רבי וכו'. בתוס' מנחות צ"ט ע"א ד"ה תרי וצריך ליישב הסוגיא דשקלים דמייתי התם וכו' ומתנייא התם איפכא לרבי אלעזר בר' שמעון (דברי רבי) מורח ומערב ולהבי (ר' אלעזר בר' שמעון) צפון ודרום. ובס' מעשה חושב (וויניציא תע"ו ר' ל"ג ע"ב) ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר שגרסת הרמב"ם בבבלי היתה כגירסת הירושלמי דשקלים וכו' דמתניא איפכא דרבי הוא דס"ל צפון ודרום וראב"ש מורח ומערב ומשום הכי פסק דווקא כר' מחבירו במנורה וכו' וכ"ש לגירסא שלפני בירושלמי דהיא כמו בבבלי וכו' ולא מצאתי הפרש בין הירושלמי והבבלי אלא שבירושלמי כתוב ר' אלעזר במקום רבי עכ"ל.

פ"ו ה"ד מ"ד צפון ודרום נמצא שלחן בדרום וכו'. בהוס' הג"ל והדר קא אמר מ"ד מורח ומערב (ניחא) כולן ראויין לשירות וגראה דהיינו כר' אלעזר ב"ש דבסמוך וכו' ומ"ד צפון ודרום נמצא שלחן בצפון ומנורה בדרום וכו'. וע"ש בגליון.

פ"ו ה"ד השלחן היה נתון וכו'. בתוספתא יומא פ"ב שלחן נתון בצפון משליש הבית ולפנים משוכה מן הכותל שתי אמות ומחצה. ובתוס' הג"ל והדר קתני השלחן היה נתון מחצי הבית ולפנים משוך מן הקרן (הכותל) שתי (כשתי) אמות (כלפי הצפון) ומנורה בדרום (כנגדו בדרום) ומזבח (מזבח) הזהב היה נתון בתוך (באמצע) הבית חולק את הבית מחצי (מחציו) הבית (ליתא) ולפנים משוך קימעה כלפי חוץ (הצפון) וכולהו (וכולהם) (היו נתונים) משליש הבית ולפנים אי אפשר ליישב אותה הבריתא וכו' היינו מן הכותל שתיים ומחצה היה משוך אלא שדילג הסופר ומחצה וכו' ע"ש. ובס' מעשה חושב (וויניציא תע"ו ר' כ"ח) דבר זה נזכר בירושלמי וכו' וחולק את הבית מחצה (מחציו) ולפנים וכו' ע"ש.

פ"ו ה"ד משוך קימעה. בס' מעשה חושב הג"ל ועל מאי דאיתא התם שהיה

משוך

משוך קמעה כלפי צפון אין לסמוך עליו לפי שבבבלי מצינו מפורש להפך דגרסינו ביומא ל"ג ע"ב תניא שלחן בצפון וכו' מוכח סמוצע ועומר באמצע ומשוך כלפי חוץ קמעה ואלו כדברי הירושלמי לא היה המוכח סמוצע וכו' ע"ש. ובתוספתא יומא פ"ב (הוצאת צ"ט) ליתא הטלת קמעה וע"ש.

פ"ו ה"ד עשר מנורות וכו'. מנחות צ"ח ע"ב ותוספתא שם פ"א וברייתא דמלאכת המשכן פ"י.

פ"ו ה"ד עשר כמשפטו. בדה"ב ד' י"א כמשפטם.

פ"ו ה"ד על כולם היה מכעיר. במדרש תרשא הנ"ל ואעפ"י שעשה שלמה י' מנורות לא היו מדליקין נרות תחלה אלא על של משה שנאמר וכו'. ועי' בשרירי ירושלמי (136).

פ"ו ה"ד רב יהודה בשם אמי. במנחות כ"ט. א"ר יהודה אמר רב. וברבה (נשא פ"ב) ר' יהודה בשם ר' אמי. ובתוספתא חולין פ"א מנורה אין כשרה אלא מן העשת וכו' ע"ש.

פ"ו ה"ד סעשה במנורת זהב וכו'. בשנויים בירושלמי יומא פ"ד ה"ד ובמנחות כ"ט. ובברייתא דמלאכת המשכן פ"י. וברבה נשא הנ"ל מעשה במנורת בית המקדש שהיתה יתירה על שם מדבר משקל דינר גורדיני וכו' ועי' במתנות כהונה שם.

פ"ו ה"ה במשנה שער ניקנור. בפ"י הרא"ש במדות פ"א משנה ד' ובשקלים בירושלמי כשצרו יונים על חשמונאי היה שם איש א' מגדולי יוונים ושמו נקנור והוא מחרף וכו' ע"ש. ולפינו בשקלים ליתא.

פ"ו ה"ה במשנה ושני פשיפין וכו'. בערוך (ערך פשפש ד' ראשון) בפ"ו בשקלים ושני פשפשין היו לו וכו'. וכן הוא במתניתא דב"ט. ועי' בכפחור ופרח פ"ו (צ"ה).

פ"ו ה"ה במשנה ושנים כסערב ולא היה להם שם. במתניתא דב"ט ולא היה להן שם. וכן הוא במשנה ו' במדות פ"ב. ובמלחמות היהודים ליוסף הכהן (2. 5. 5) בפאת סערבית אשר לחצר בית המקדש ההוא לא היה כל שער. ולכיו אומר לי כי המלות ולא היה להם שם הכתובים במשניות כאן ובמדות הן הגהה מאוחרת מאוזה איש שכהוב עפ"י דעת יוסף הנ"ל שבמערב לא היו שערים. ואח"כ ראיתי במתניתא דב"ט במדות שבאמת ליתא שם המלות הנ"ל.

פ"ו ה"ה תני אמר ר' יודה וכו'. בבבלי יומא נ"ה ע"א תנן התם ר' יהודה אומר לא היו שופרות וכו'. וכ"ה שם בפ"י רבינו חננאל. וע"ש בגליון.

פ"ו ה"ה שמא המות אחת מהן וכו'. וכן הוא בירושלמי יומא פ"א ה"א וגמין פ"ו ה"ד. ובבבלי יומא הנ"ל כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא גזירה משום חמא שמחי בעליה.

פ"ו ה"ה האשה שאמרה הרי עלי קן וכו'. תוספתא שקלים פ"ב ובבלי עירובין ל"ב ע"א בשנויים. ובסמ"ג עשין ר"ח האשה שיש עליה לידה או זיבה מכיאה סעות הקנין ונותנת בשופר ואוכלת בקדשים לערב חוקה אין ב"ד של כהנים עומדין משם עד שיכלו כל המעות שבשופר ויקריבו כנגדן קינון כראיתא בירושלמי בשקלים ע"ב. ובריו נובעים מרמב"ם (מחומרי כפרה פ"א ה"ב).

פ"ו ה"ה בחמא שמתו בעליהן וראי וכו' הא אמרינן בעלמא וכו'. האמר תמוה א) דהלא בירושלמי יומא וגמין הנ"ל כוכח דגם בשמא מתו בעליהן חושש ר' יהודה. ב) הלשון הא אמרינן בעלמא לא מצאתי דוגמתו בירושלמי. ג) בירושלמי לא נמצא שר' יהודה לית ליה ברירה. ועי' בבלי גמין כ"ה ע"ב.

ונראה

ונראה שכל המאמר נוסף כאן באיזה הוספות מכבלי יומא נ"ה סע"ב. ועי' תוס' מנחות ק"ז ע"ב ד"ה כבש.

פ"ו ה"ו במשנה ואחד של זהב. וכן נשנה המשנה במנחות פ"א (צ"מ ע"ב) אבל בתמיד פ"ד תנן התם וכו' ובאולם שנים מכפנים (ושנים באולם מכפנים) על פתח הבית אחד של כסף ואחד של זהב (אחד של שיש ואחד של זהב) וכו'. וכ"ה במתניתא דב"מ בשקלים כאן. ובפי' המיוחס להראב"ד שם ובתו' צרפת כתוב וכו' אחד של כסף ואחד של זהב ופרק שתי הלחם הפנים במנחות גרסינן דאחד היה של שיש ואחד של זהב אמת בדקתי בשני סדרי המשנה מצאתי כך אבל בספרי שהועתק מספרים כתוב לשם כמו בכאן וכו' ועי' בבב"ג (ד' ברלין 611) ובתוס' ריד"א ביומא נ"א ע"ב ובתוס' מנחות צ"מ ע"א ד"ה אחד ובתוס' סוכה מ"ח ע"א ד"ה שני.

פ"ו ה"ו ר' יוסי בי ר' בון אמר וכו'. בנדרים פ"ט ה"ז בשנויים. ובתוס' מנחות ק"ז ע"ב ד"ה לא ודווקא כי אמר עצים אבל כי אמר עץ מיתו גזיר אחד כדאיתא בשקלים עכ"ל. ובהקדמה לר"ש שיריליו לירושלמי ברכות (ד' מאינץ) יש בעי שאינו שאלה דמספקא ליה אלא ששאל לתלמידים או לחכמים ולרדיה פשיטא ליה כגון ההיא דאמרין וכו' א"ר יוסי בר ביבין (בון) ר' אבא בר ממל בעי האומר הרי עלי עץ וכו' עכ"ל. ובס' יעיר און להרחיד"א ערך בעי וראיתי בפירושו (של ר"ש שיריליו) שם פ"ג שופרות שכתב בעי כלומר בקש לרון זה הדין ומצא ראה אמר עץ מביא גזיר אחד עכ"ל.

פ"ו ה"ו לרבות את העצים. כ"ה באיזה נוסחאות בהמשנה ה' יומא פ"ב ובירושלים נדרים הנ"ל כדי לרבות בעצים. ובדפוסים אחרונים בירושלמי כאן הגי' קרבן לרבות את העצים. ובאיזה דפוסים דא"ר חייא קרבן וכו'. ונראה שכיונו להתו"כ ויקרא פ"ח לגי' הראב"ד שם קרבן מלמד שמהנדרין עצים וכו'.

פ"ו ה"ו וארכן באמה גרומה. בזבחים ס"ב ע"ב באמה גרומה. ובפרש"י שם אמה קצירה. ובערוך ערך גרם בסוף פ"ו דשקלים וארכן אמה גרומה כגורי עצים מיירי עכ"ל וע"ש בהערות בערוך שלם. ובשטה מקובצת בזבחים הנ"ל לכך נראה כפי' הערוך אמה גרומה וכו'.

פ"ו ה"ו מקום המערכה. בזבחים ס"ב ע"א מקום המערכה קאמר.

פ"ו ה"ו נאמר כאן אוכרה וכו'. בתוס' מנחות י"א ע"ב ד"ה קומץ יליף לה בת"כ (ויקרא פ"ט ואמור פ"ח) בג"ש דנאמר כאן אוכרתה וגבי קומץ אוכרתה מה להלן מלא הקומץ וכו' ע"ש. ולא זכרו ירושלמי דילן ועי' בפי' מהר"ש משאנץ בויקרא שם.

פ"ו ה"ו בקמצו של כה"ג וכו' בקומץ הבעלים. במנחות י"א ע"ב בשט"ק אות ח' ופלוגתא היא בירושלמי אי קומץ בעלים בעינן או קומץ כהן. ובתוס' מנחות ק"ז ע"ב ד"ה לא במס' שקלים וכו' פליגי אי לשיעור יד בעלים אי לשיעור יד כהן.

פ"ו ה"ו אמר ר' לעזר והוא שהזכיר צורה וכו'. במנחות ק"ז ע"א ודלמא נסכא אמר ר' אלעזר דאמר מטבע וכו'. ובתוס' שם ד"ה ודלמא ובמס' שקלים אמרין הרי עלי (ב' מלות ליתא, ועי' לעיל) זהב יביא דינר זהב אמר ר' אלעזר (לעזר) והוא שהזכיר וכו' אפילו צינורא (צינורה) משמע צינורא פחותה מדינר וכו'. ובכפתור ופרק פרק ט"ז ירושלמי וכו' אמר ר' אלעזר (לעזר) והוא שהזכיר צורה אבל לא הזכיר צורה כביא אפילו צינורא בעלמא (ליתא) פי' צינורא ברזל שעל ראש הכוש שמוין בו וכו' עכ"ל. ובכ"מ (ערכין פ"ב ה"ט) בירושלמי אמר ר"א וכו' אפילו צינורא ומפרש רבינו (הרמב"ם) אם אמר לא לכך נתכונתי מביא אפילו

אפילו עד צינורא וכו'. וכתו"מ (פי"ג מנחות משנה ד') אבל הרמב"ם וכו' סובר דירושלמי וגמרא דידן פליגי וכו'.

פ"ו ה"ו ששה לנדבה חוקיה אמר וכו'. בשנויים במנחות ק"ו ע"ב ובילקום עה"ת שפ"ו. ובתמורה כ"ג ע"ב וששה לנדבה ותני עלה ששה לנדבה לעולה הבאה מן המותרות וכו'. ובתוספתא שקלים לפנינו ליתא זה. וגם במנחות הנ"ל לא זכרו מברייתא זו.

פ"ו ה"ו שמואל אמר כנגד שש קרבנות וכו'. במנחות ק"ח ע"א מאמר שמואל בשנויים. ושם ור' אושעיא אמר כנגד מותר החמאת וכו'. ובתוספתא שקלים פ"ג ששה לנדבה כנגד מותר החמאת וכו'. ובכסף משנה (שקלים פ"ב ה"ב) זמ"ש רבינו שמינית למותר חמאת וכו' תשיעית למותר אשם וכו' אין דבריו מכוונים עם הירושלמי, ובתוספתא מכוון בדברי רבינו ונראה שבידושלמי יש מ"ס עכ"ל.

פ"ו ה"ו כתיב וככלותם וכו'. בהגהות הגר"א כאן הגיה כל המאמר עפ"י הבבלי כהובות ק"ו ע"ב. ועפ"י הגהת הגר"א הנ"ל מובא כל המאמר בירושלמי זבחים ד' ס"ז ע"א. (הנדפס בימינו) ומועתק שם הגהת הגר"א באיזה שבוישים קלים כמו הנא דבי ר' ישמעאל שלא נמצא בירושלמי רק הנא ר"י.

פ"ו ה"ו במשנה קנין וכו'. במנחות ק"ח ע"א ושמואל מ"ט לא אמר כר' אושעיא קנין תנא ליה רישא ור' אושעיא תני ולא תני קנין וכו' וע"ש בפירש"י ובפ"י ר"ג ובהגהות הב"ח שם.

פ"ו ה"ו במשנה עצים לכונה. בחי' ריבב"ן עצים ולכונה גרסינן וברוב ספרים כתוב ללכונה ומעות הוא וכו'. ועי' תמורה כ"ג ע"ב בפירש"י שם.

פ"ו ה"ו במשנה עצים לכונה. במתניתא דב"מ ללכונה. ובריבב"ן עצים ולכונה גרסי' וברוב ספרים כתוב ללכונה ומעות הוא וכו'.

פ"ו ה"ו במשנה זהב לכפורת. בתו"י יומא נ"ה ע"ב ד"ה זהב לכפורים פירש"י (שם) כמו כפורי זהב וכו' וריב"א גרס לכפורת והיינו ריקוע פחים צפוי לבית קודש הקדשים וכפורת היינו לבית הכפורת וכו' ואומר רבי דהבי משמע בהדיא בירושלמי. ועי' רש"י תמורה כ"ג ע"ב שהביא ג"כ גירסאות הנ"ל. ובסמ"ג עשין מ"ה אומר הרב ר' יצחק בר' אשר שפי' לבית הכפורת כלומר לבית קדשי הקדשים לעשות שם צפוי ריקועי פחים וכן משמע בירושלמי. ועי' בערוך ערך כפר.

פ"ו ה"ו במשנה ששה לנדבה. בפירש"י מנחות ק"ו ע"ב תנן התם במס' שקלים י"ג שופרות היו במקדש (בקרש) שבעה מהן מפורשים וכו' וששה (ששה) סהן (ליתא) לנדבה בהן היו נותנין המותרות ההולכות לנדבות צבור וכו'.

פ"ו ה"ו במשנה תקלין חרתין שבכל שנה ושנה. בילקום עה"ת ד' שאלוניקא תקלין חרתין אלו שקלי כל השנה כולה תקלין עתיקין מי שלא שקל (הביא) אשתקד שוקל לשנה הבאה. וכ"ה בערוך ערך אשתקד דפוס ראשון. ועי' בבלי יומא נ"ה ע"ב.

פ"ו ה"ה במשנה הורין וגו' עולה. ברש"י מנחות ס"ה ע"א ויש בהן שנים ששמן תורים וגו' עולה במס' שקלים עכ"ל וע"ש בגליון.

פ"ו ה"ה במשנה משני גזירין. בערוך (גזר) משני גזירי עצים.

פ"ו ה"ה במשנה וחב"א וכו'. בתו"י יומא נ"ה ע"ב רבנן פליגי על ר' יהודה בשקלים ואמרו דקינין הם חובה אחר לעולה ואחר לחמאת וגו' עולה הן כולן עולות נדבה וכו'.

פ"ו ה"ה במשנה זהב לא יפחות מדינר זהב. במשנה מנחות פי"ג (ק"ז ע"ב) הרי עלי זהב וכו'. וכ"ה בכפ"פ פרק מ"ז.

פ"ו ה"ח במשנה מדינר זהב. במשנה מנחות הנ"ל עוד: כסף לא יפחות מדינר כסף נחושת לא יפחות ממעה כסף. ובפי' ר"ש שיריליו זהב לא יפחות מדינר זהב לכפורה (ליתא) וכו'.

פ"ו ה"ח במשנה אשם הוא וכו'. בהוס' שנועות י"ב ע"ב ד"ה הא זה מדרש דרש יהודיע הכהן שמותר חטאת ומותר אשם יהא לגדבת עולה משום דכתיב לה' לכהן איוהו דבר שהוא לה' ולכהן הוי אומר זה עולה וכו' ע"ש ובהג"מ שקלים פ"ב ה"ג ז"ל הסמ"ג שם מדרש זה דרש יהודיע וכו'.

פ"ו ה"ח במשנה זה רכלל. בזבחים ק"ג ע"א ליתא.

פ"ו ה"א במשנה אחר הקרוב. במתניתא דב"מ הקרוב להקל (ליתא).

פ"ו ה"א לא צורכה דלא וכו'. בהקדמה לר"ש שיריליו (לברכות) וכן מצאתי להראב"ד ז"ל במס' שקלים וכו' דפריך התם לית צורכא דלא בין שקלים לקנין וכתב עלה בין שקלים לנדבה מחצה על מחצה לא צריכה למשאל דמתניתין היא אלא בין שקלים לקנין אם נמצאו מעות מחצה על מחצה מה נאמר עליוס ע"כ.

פ"ו ה"א ר' חזקיה אחי. צ"ל ר' חזקיה ר' אחי או ר' אחא בשם רשב"ל. ואח"כ ראיתי בדקדוקי סופרים שהביא גי' ר' חזקיה אחא בשם רשב"ל וע"ש. ויותר נראה שר' חזקיה אחי הוא אחד עם ר' חזקיה עכיה הנזכר בירושלמי שבת פרק י"ד ה"ד. ועי' באהבת ציון וירושלים שם.

פ"ו ה"א האשה הזאת כמה וכו'. בכ"מ (שקלים פ"ג ה"ד) כתב הר' עובדיה מחצה על מחצה יפלו לגזולי עולה (ו' מלות ליתא וקאי למתניתין) בירושלמי פריך בשלמא קרוב לגזולי עולה כיון דמאורייתא אולינן בהר קורבה הוי כאילו ודאי הן כגזולי עולה אלא מחצה על מחצה דמספקא שדינן להו לגזולי עולה לחומרא (בירושלמי שלפנינו ליתא הפירכא) האשה שהביאה המעות הללו כמה תתכפר שמה מקיני חובה נפלו ובשאתה מקריב מהן גזולי עולה כמה תתכפר האשה (י"ב מלות מהרע"ב בעצמו) ומשני ב"ד המכונין על הקינין לוקחין משל צבור כפי אותן המעות שנמצאו ומקנין אותם לבעלי המעות שנמצאו (מ"ז מלות מהרע"ב בעצמו ומ"ש הרע"ב לוקחין משל צבור וכו' זה ליתא בנוסחתנין, ולפנינו תנאי ב"ד הוא המספק הקינין וכו') ומקריבין מהן קנין על הספק והחטאת לא תהא נאכלת עכ"ל. וכן הוא בפי' הרע"ב במשנה כאן.

פ"ו ה"א את הפסולות. לקמן בפרק זה ה"ח את הפסולות ואת האובדות. וכן מביא הירושלמי במלאכת שלמה כאן בשם ר"ש שיריליו ז"ל ובפי' הרע"ב כאן. אבל בפי' המשניות להרמב"ם כאן ל"ג ואת האובדות.

פ"ו ה"ב במשנה לפני סוחרי בהמה וכו'. בפי' רבינו חננאל בפסחים ז' ע"ב לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר כלומר במעות מעשר שני קונין בהמה וכו'. וע"ש ברש"י והוס'.

פ"ו ה"ב במשנה ובשעת הרגל הכל מעשר. בכבלי פסחים ז' ע"א ובבא מציעא כ"ז ע"א מפרש המשנה אמורא דבבלי ר' שמעיה בר יורא מ"ט הואיל ושוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום אלמא אמרינן קמאי קמאי אולי ליה והני אחריני נינהו וכו'. ובירושלמי לא נזכר מזה. מזה נראה שבבבלי התעסקו בלמוד משניות מס' שקלים.

פ"ו ה"ב ר' בא ר' חיה בשם ר"י. בריבב"ן אמר רבא בר חייא בשם ר"י. **פ"ו** ה"ב חזקה שאין הכהן וכו'. ברמב"ם שקלים פ"ג ה"ט שאין הגזבר מוציא וכו'. ובכ"מ שם בירושלמי. וכ"ה ברמב"ם מע"ש פ"ו ה"י וע"ש בכסף

משנה. ובריטב"א ב"מ כ"ז ע"א מפרש בשקלים ירושלמי א"ר יוחנן (ר' בא ר"ח בשם ר"י) חוקה שאין הכהן מוציא מן הלישכה עד שהם מחוללין (שרוא מחללין) על בהמות שקנה (ליתא) וכו'. ובמלאכת שלמה ובירושלמי פריך וליחוש שמא נפלו מן הגובר כשהוציא שקלי הלשכה לקנות קרבנות (לפנינו אינו מבואר הקושיא) ומשני חוקה אין כהן וכו'. ובתוס' פסחים ו' ע"א ד"ה בהר מקשה ר"י היאך נמצאו שם וכו'. ולא זכרו ירושלמי דילן.

פ"ז ה"ג במשנה איברים עולות וחתוכות חטאות וכו'. בתוס' חגיגה כ"א ע"א ד"ה האונן והביא הר"ר אלחנן סעד לדבריו מפרק ו' דשקלים דאמר התם נמצא בעזרה אברים עולות וחתוכות חטאות ומשמע שעולה נקריבה וחתאת האכל וכו'. וע"ש בהנהגות הגרע"א. וברש"י חולין צ"ה ע"א משנה היא במס' שקלים בשר הנמצא (שנמצא) בעזרה וכו' ע"ש.

פ"ז ה"ג הסיע דעת טעון צורה. צ"ל טעון עיבור צורה. ועי' בבלי פסחים ל"ד ע"א דעת ר"ל.

פ"ז ה"ג לאכלו אין את יכול וכו'. בריבב"ן ירושלמי אמר ר"י יאות (ויאות) לאוכלו אי את יכול שמא נתקלקלה צורתו פי' שמא הוא נותר לשורפו אי אתה יכול שמא לא נתקלקלה צורתו (ח' מלות ליתא) כלומר שמא עדיין לא בא לידי נותר לפום כן צריך מימר תעובר לטחור (ליתא) וכו'.

פ"ז ה"ד במשנה מירושלים עד מגדל עדר. בתוס' בכורות ס"א ע"א ד"ה והא ובמס' שקלים נבי תנן בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר זכרים וכו'. וברש"י מנחות נ"א ע"ב דקתני לעיל בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר וכו'. ובערוך ערך מגדל (ד' ראשון) בהמה שנמצאת בירושלים (מירושלים) ועד (עד) מגדל עדר. ובתוס' זבחים ע"ה ע"א ד"ה והא דתנן במס' שקלים וכו' בהמה שנמצאת בין ירושלים למגדל עדר וכו'. ועי' ירושלמי קדושין פ"ב ה"ח.

פ"ז ה"ד במשנה כאין משל צבור. ברמב"ם (שקלים פ"ד ה"ג) כתרומת הלשכה. **פ"ז ה"ד** וחתוכות מותרות לא ממש. בריבב"ן ירושלמי וחתוכות מותרות לא ממש מותרות אלא מותרות משום נכילה שאין לוקין עליהן וכו' ע"ש ולפנינו הגי' משוכשת.

פ"ז ה"ד במשנה וחתוכות מותרות. בבבלי חולין צ"ה ע"א הא אתמר עלה (דמתניתין) רב אמר מותרות משום נבלה ולוי אמר מותרות באכילה. ולפנינו לא נזכר מחלוקת רב ולוי וגם מכאן נראה שבבבלי התעסקו הרבה במשניות מס' שקלים.

פ"ז ה"ה במשנה אר"ש וכו'. כו"ק"ר פ"ב אמר רשב"ג (ר"ש) שבעה דברים התקינו בית דין הגדול (ליתא) וזה אחר מהם וכו'.

פ"ז ה"ה במשנה גוי ששלח עולתו. בלקח טוב (שלח) מיכן אמרו במס' שקלים גוי ששלח עולתו ממדינת הים ולא שלח נסכיה עמה יקריבו נסכיה משל צבור. **פ"ז ה"ה** במשנה כ"ג שמת. בכ"מ (שקלים פ"ד ה"ג) כ"ג שמת ולא מינו כהן אחר תחתיו (ה' מלות ליתא ואיתא במנחות נ"א ע"ב) וכו' משל יורשיו (יורשין).

פ"ז ה"ה אם היו מחרוזות מותרות. בתוספתא שקלים פ"ב בשר שנמצא בעזרה מחרוזות מותר שאין עושין בשר הקדש מחרוזות. ועי' בבבלי חולין צ"ה ע"א.

פ"ז ה"ה דאר"י הנמצא ביד גוי וכו'. בחי' הרמב"ן חולין צ"ה ירושלמי במס' שקלים ובנמצא (ולנמצאת) הלך אחר הרוב א"ר יוחנן בשר הנמצא ביד גוי נמצא כפלמיא (כפלמיא) והן שראו אותו יוצא כמקולין (ממקולין) של ישראל רב נחת לתמן חמיתון מקילין וחמר עליהון ואין זה דרך תלמודינו שבירושלמי פשיט להם היתר הנמצא בקרקע יותר מן הנמצא ביד גוי אע"פ שכל השוחטים

וכל המוכרין ישראל ואינו יכול להולמה וכו'. וגוי' הרמב"ן משונה משלפנינו. וברמב"ם (מאכלות אסורות פ"ח ה"ב) וכן בשר הנמצא ביד גוי וכו'. ובמגיד משנה שם ורבינו שכתב דשכנמצא ביד גוי שאסור נראה שסמך על מ"ש בירושלמי בס' שקלים ובנמצא הלכין אחר הרוב אמר ר"י בשר (ליתא) הנמצא וכו' והוא (זה) שראו אותו יוצא ממקולין (מסקילין) של ישראל וכו' אלמא משמע דמפי אסור נמצא ביד גוי מנמצא בפלמיא וכו' וע"ש בהג"מ.

פ"ז ה"ה ר' לעזר בי ר' חניי. בשמות רבה פ' מ"ב אות ג' ר' חגי בר לעזר. **פ"ז ה"ה** הדא היא דאר"י הנמצא וכו'. ופי' בתמיהא הלא זה כותר דעת ד' יוחנן. ובהגהות הגר"א א"ל לית הדא הוא דאר"י וכו'. ואין הגההו כוכרחת. ובירושלמי קדשים הגדפס בימינו (חולין נ"ז ע"ב) אמרין הא אולי הדא דמר ר' יוחנן. וגוי' זו נובעת מהגהת הגר"א הנ"ל. ועי' בהג"מ ובלחם משנה ה' מאכלות אסורות פ"ח ה"ב.

פ"ז ה"ה כן אמר ר' יוסי רבי. ר' מנא אמר שכן אמר ר' יוסי רבי וכן נמצא זה הלשון בכמה מקומות בירושלמי. ובהגהות הגר"א תבת רבי נמחק ובחנם מחק זה. ובירושלמי קדשים הנ"ל כן הוא דמר ר' יוסי ברבי. וזה טעות כי לא לר' יוסי ברבי שהוא ר"י בן חלפתא הכוונה כאן כ"א על ר' יוסי רבו של ר' מנא.

פ"ז ה"ה חד בר נש ציפורין וכו'. בני' משונה בכפתור ופרח פ"ה (ס"ג) וכן בירושלמי וכו' חד בר נש דצפורי אול בעא לטובן קופד מן מכחא ולא בעא מכחא לזכוני ליה, אול אמר לחד ארמאי ויל זבין לי את דלא בעא מכחא לזבוני לי דאימר תגרא אית לי בהראי, אול ארמאי זבין ליה, שאליה מי נסכת על כרחיה? א"ל אין א"ל האי וראי לאו נבלה יהבי לך (פי' לנכרי נבלה יהיב ליה תחלה וכשאין לו אלא כשרה על כרחו יתן לו כשרה) רי"א אמר בשם ר"ח מעשה בא לפני ר' ואמר לאו כל כמיניה שיאסור מקולין דצפורי כיומר אע"ג דלא יהיב בעל כרחיה לא מתסר (פי' קופד מין בשר) עכ"ל עם המוסגר.

פ"ז ה"ה לא כולא מיניה מיסור. בהגהות הירושלמי המהר"ם די לונזאני (בס' ככר לאדן) נ"ב פירוש אינו נאמן לאסור עכ"ל. ועי' לעיל בשם הכפתור ופרח. **פ"ז ה"ה** אול בעי משיגה וכו'. במעריך (אסקופתה) בירושלמי דשקלים וכו' אול בעי משוגה (משיגה) אסקופתה בנו נהרא כו' דע כי הראש והרגלים והריאה ובני מעים וכו' ע"ש.

פ"ז ה"ה א"ל רב אסיר לך דנא. בעימור הכשר הבשר (ט') והא דאקשינן באלו מציאות בההיא דשקול בשרא דקאמר רב בשר כיון שנתעלם וכו' כיון דאתא לקמיה דרב כדגרסינן בירושלמי דרב אדרב פריך וניתא בירושלמי וכו' וע"ש בשער החדש. ובתוס' בבא מציעא כ"ד ע"ב ד"ה אתא לקמיה דרב גרסינן כדמשמע בירושלמי פ"ק אין מעמידין. ולא העירו שהאמר גם בשקלים כאן. ועי' בשו"ת ריב"ש סי' ע"ג. כל ההלכה כאן מבשר שנתעלם מן העין נראה שמועתקת כאן מירושלמי קדשים ס' חולין פרק ו' על הסמנה שולח אדם ירך לגוי וכו'. ובשקלים כאן נשנה בדרך אגב. וגם ממקומות אחרים בשקלים נראה שהמסדר שאב מירושלמי קדשים.

פ"ז ה"ה גינאי וכו'. במעריך שם נהר וכו' ע"ש. ובערוך (ערך גן) גינאי גינאי בנמ' דבני מערבא וכו' פי' נהר עכ"ל ועי' בערוך השלם.

פ"ז ה"ה נוקניקה וכו'. מובא במוסף הערוך וע"ש. ובמעריך ניקניקה אשתכח בכנישתא דבולי וכו' בירושלמי דשקלים וכו' והם בני מעיים של שור ממלאים בשר

בשר וכו' ונמצאו בבית הכנסת קוסטנטינה שהיה אז בטבריה ונסתפקו אם יש לחוש לבשר נבלה והורה ר"י שהיהודים האומנים שעושים אותם למכור יכירו את מלאכתם ואם יאמרו מלאכתנו היא נאמנים עכ"ל והמערך פי' בכנישתא דבולי בביה"כ בקושטנטינא. ובכתובות פ"ב ה"ה אפי' עדיה בקוסטנזון המתין. אבל בר' קושטנטינא שם הגי' אפילו עדיה בקוסטנאמין תמתין. ובשנ"ת מהר"ם בר"ב (הוצאת בלאך ז"ל) סי' תקע"ג אפי' עדיה בקוסטמין וכו'. ועי' במדרכי כתובות שם. ומוכא בשנ"ת בנימין זאב סי' ל"ו אפילו עדים בקסטין וכו'.

פ"ו ה"ה באוסטרא דגופתא. בבבלי ב"מ כ"ד ע"ב בין טבריה לציפורי וע"ש. **פ"ו** ה"ה דתני המציל מיד הארי וכו'. בהוספתא ב"מ (רוצאת צ"מ פ"ב) וכן היה ר' שמעון בן אלעזר אומר (ה' מלות ליתא) המציל וכו'. ובירושלמי בכא קמא פ"ו ה"ב נזכר ג"כ סתם. וכן הוא בבבלי ע"ו מ"ג ע"א אבל בכא מציעא כ"ד ע"א בשם ר"ש ב"א. ובפי' ר"ח שם וכן היה ר"ש אומר.

פ"ו ה"ה א"ר מנא קומי ר' יוסי וכו'. בהקדמה לר"ש שיריליו ובשקלים בפ' מעות שנמצאו גרסינן אמר ר' מנא קומי דר' (ר') יוסי אנא חמאי (ואנן חמין) לרבנן (רבנן) מכריזין.

פ"ו ה"ו במשנה שיהו הכהנים. בתשב"ץ ח"א קמ"ו שהכהנים וכו'.

פ"ו ה"ו במשנה על הקנין וכו'. בבבלי מנחות נ"א ע"ב ורתנן אר"ש שבעה דברים התקינו ב"ד וכו' א"ר אבדו שני תקנות הוו דאורייתא וכו' א"ר אשי שתי תקנות הואי דאורייתא וכו' ולפנינו בירושלמי אין זכר מזה.

פ"ו ה"ו במשנה שיהו הכהנים נאותין בהן. במנחות כ"א ע"ב תנן התם על המלח וכו' אמר שמואל לא שנו אלא לקרבנם אבל לאכילה לא קא ס"ד מאי לקרבנא למלח קרבנם וכו' אלא מאי לקרבנם לאכילת קרבנם וכו'. וגם מ"אן נראה שהתעסקו בבבלי במשניות שקלים. ובירושלמי אין זכר להשקלא וטריא הנ"ל.

פ"ו ה"ו במשנה המספק את הקנין וכו'. ברמב"ם (כלי המקדש פ"ו ה"ט) וכן קן שנמצא פסול וכו'. ובכ"מ שם בספ"ו דשקלים רי"א המספק את הקנין וכו' ואין לתמוה למה לא פסק כת"ק וכו' ועוד דת"ק הויה ר"ש כמפורש בריש אותה משנה (ליתא) ופסק בר' יוסי לגבי ר"ש.

פ"ו ה"ו ר' הושעיה רבה אמר ויבא וכו'. בבבלי קדושין נ"ה ע"א אמר ר' הושעיה הכא בכא לחוב בדמיהן עסקינן והכי קאמר חיישינן שמא עולות וכו'. וע"ש בפירש"י.

פ"ו ה"ו א"ל ר' יוחנן אומרים לו לאדם צא ומעול בקדשים. כעין זה במנחות מ"ח ע"א אמר לי ר' יוחנן וכי אומר לו לאדם עמוד וחטא כשביל שתזכה. ובחי' הרשב"א בקדושין נ"ה ע"ב וגרסי' בירושלמי א"ל ר' יוחנן וכי אומר לו לאדם צא ומעל בקדשים כדי שתזכה (ב' מלות ליתא).

פ"ו ה"ו כיצד הוא עושה וכו'. כל המאמר בשנויים בקדושין פ"ב ה"ח. ובחי' הרשב"א הנ"ל וכן הוא בירושלמי כאן בפרקין והביאו ר"ח בפירושו וגרסי' התם וכו' כיצד הוא עושה וכו'. ע"ש שנויים.

פ"ו ה"ו מוציאין לחולין. בריבב"ן מוציאין לחולין ע"י מום (ג' מלות ליתא ועי' בבבלי קדושין נ"ה ע"ב עד שתומם וכו') וכו'.

פ"ו ה"ו יולכים לים המלח וכו'. בהוס' מנחות נ' ע"ב ד"ה ומחצה ואע"ג דמשמע במס' שקלים אבודין מליקרב וכו'. ובשמה מקובצת שם בירושלמי במס' שקלים משמע דיותר מעות דעשירות האיפה של כה"ג אבודין דילכו לים המלח.

פ"ז ה"ז פתר לה כר' ישמעאל וכו'. בירושלמי פסחים פ"ז סה"ה חמן תנינן וכו' ר' ישמעאל מכשיר וכו'. ועי' באצו"ר יומא פ"ב צד 19.

פ"ז ה"ז אחד כ"ג וכו' עבודתם כשירה. וכ"ה בתוספתא סנהדרין פרק ו' אבל בתוספתא שקלים פ"ג לא נזכר מכהן גדול ועי' ררבה נשא פ"ו ובמתנות כהונה שם. אבל בהו"כ (צו) עבודתם פסולה, וע"ש במסרת התלמוד ובמשנה למלך כלי המקדש פ"ה המ"ו.

פ"ז ה"ז בן ביום נתקרב וכו'. ברמב"ם (כלי המקדש פ"ה ה"ז) כהן שלא עבד עדיין מימיו וכו'. ובכ"מ בירושלמי בן ביום נתמנה להיות כ"ג וכו'.

פ"ז ה"ז מביא שתים וכו'. ברמב"ם הנ"ל ואח"כ מקריב עשירית האופה שלישית וכו'. וכ"ה במנחות ע"ח ע"א מר בר רב אשי (בשט"מ שם: בר חייא) אמר שלש וכו'. אבל הירושלמי דילן חולק וסובר שתים כמו שהוא בשם רב חסדא במנחות שם.

פ"ז ה"ז ר' יסא בשם ר' חנינא וכו' ר' אחא בשם ר"ח. במנחות נ' ע"ב ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן (ובשטה מקובצת שם מניה: א"ר חנינא) וכו' ר' אמי א"ר חנינא מטגנה וכו'.

פ"ז ה"ז רבי אומר תופנה רבה רבי דוסא אמר וכו'. במנחות נ' ע"ב מחלוקת רבי ור' יוסי. ובתו"כ צו פ"ד מחלוקת ר' יהודה ור' יוסי וע"ש.

פ"ז ה"ז אתיין אלין פלגוזה וכו'. בפ"י הראב"ד להו"כ (צו פ"ד) וכך מצאתי אותה בשקלים אחיין אלין פלוגתא מאן דאמר תופיני (ליתא) תאפנה נאה (תופנה נוי) כמ"ד משגנה ואח"כ אופה וכו'.

פ"ז ה"ז כולה אמרתי דברי ר"י: בחו"כ (צו פ"ה) כולה אמרתי ולא מקצתה (ב' מלות ליתא). ובמנחות נ"א ע"ב כולה ולא חציה דברי ר"י.

פ"ז ה"ז ר' שמעון אומר אינה באה אלא משל צבור. במנחות נ"א ע"ב ר' שמעון אומר חק עולם משל עולם. ובתו"כ הנ"ל שנאמר חק עולם ממי שהברית (שהבריות) שלו. ובפ"י ר"ש משאנץ ה"ג ממי שהברית וכו' ע"ש.

פ"ז ה"ז ר' אבהו בשם ר"י דבר תורה הוא וכו'. כלשון הזה במנחות נ"א ע"ב א"ר אבהו שני תקנות הוו דאורייתא מדיבור כיון דחוו דקא מירחקא לישכה הקינו דלגבי מיורשים וכו'.

פ"ז ה"ז ר' יוחנן בעי מה שלימה וכו'. במנחות נ"ב ע"א אר"ח ב"א בעי ר' יוחנן שלמה בשחרית ושלימה בין הערבים וכו'. ובהקדמה לר"ש שיריליו וכו' אמר ר' פלוני בעי מה וכו' כגון ההוא דאמר וכו' ר' יוחנן בעי מה שלימה בשחרית וכו' ההוא בעיא דמספקא ליה היא. אני חושב כי כל ההלכה לוקחה מירושלמי קדשים מס' מנחות הנאכדה מאתנו.

פ"ז ה"ה בה מועילין ואין מועילין באפרה. במנחות נ"א ע"ב דתניא חטאת היא מלמד שמועילין בה, בה מועילין באפרה אין מועילין. ועי' בספרי חקת (קכ"ד) ובהערה שם.

פ"ה ה"א בששנה דברי ר' מאיר. בבבלי פסחים י"ט ע"ב ליתא.

פ"ה ה"א במשנה ר' יוסי אומר. בנוסחאות הבבלי וחכמים אומרים.

פ"ה ה"א במשנה כל ימות השנה שבאמצע ממאין שבצדדין טהורין. בפ"י הרא"ש למהרות פ"ה משנה ח' הגי' שבאמצע ושכצדדים טמאים מפני שהם מועטין ומסתלקים לצדדין אלמא לא גזרו על הרוקן וכו'.

פ"ה ה"א במשנה מפני שהמעומין. במתניתא דב"ס מפני שהן מועטין ומסתלקין לצדדין.

פ"ה ה"א קצרן של גוים וכו'. בנוסחאות הבבלי קצרין של זבין היו שם. ובפי' רב ניסים גאון בשבת קכ"ז ע"כ במס' שקלים שנינו כל הרוקין וכו' וגרסי' בתלמוד כ"מ ר' אבון בשם ר' יהושע (בן לוי) קצרן של גוים היה שם. **פ"ה** ה"א אמר ר' חנינה וכו'. בשנוים בבבלי מנחות ק"ג ע"כ. וע"ש בגליון. ובתוספתא עדיות פ"ג (הוצאת צ"מ) אמר שמעון בן פתירה נוחרין היו עדרות באיסטרתית של מלך והיו עולי רגלים מפקיעין בדם עד רכובותיהם ולא חשו להם משום מומאה.

פ"ה ה"א מעשה בפררה משל בית רבי וכו'. בילקוט שמעוני עה"ת תתק"ס מביא מכאן: מעשה באשה (בפררה וכו') שמתה ומהרו וכו' ושאל את ר' יעקב (ריב"ל) וכו' ע"ש. ואינו יודע לאיזה צורך שנה המסדר הירושלמי כאן המעשה הזאת שכבר זכרה לעיל פרק ג' ה"ב?

פ"ה ה"א שהוא לוקח מן הסידקי. במתנות כהונה ברכה רות פ"א בסידקי בשוק שמוכרין שם הבואה וכו' והכי מוכח בירושלמי דשקלים דגרס שם ופחדת לילה ויומם זה הלוקח מן הסידקי וכו'.

פ"ה ה"א לוקח מן הפלטר. בערוך (פלטר ד' ראשון) ובירושלמי בשקלים בפ' כל הרוקין ולא תאמין בחיך זה הלוקח (שהוא לוקח) מן הפלטר (בערוך השלם: פת מן הפלטר) ואנן אפלטר (ואנא סמך לפלטר) קא סמיכנא ועי' לעיל פ"ג ה"ב. **פ"ה** ה"א העיר ר"י בן פתירה. במנחות ק"ג ע"ב העיר ר' יהושע (כ' מלות ליתא) ור' יהושע בן פתירה וכו'. וע"ש בגליון. ובמ"ש לעיל פרק ג' ה"ב.

פ"ה ה"א מהו טהור וכו'. כעין זה בתרומות פ"י סה"ו (בדל"ו) מהו טהור טהור מלהכשיר הא לממא אפילו כל שהוא מטמא. וע"ש באהבת ציון וירושלים.

פ"ה ה"א א"ר אבהו בש"ר יוסי בן חנינה לא גזרו וכו'. בבבלי פסחים י"ט ע"ב ר' אלעזר (ליתא) ור' יוסי בר הנניא חד אמר לא גזרו על ספק הרוקין שנירושלים וכו'. וכאן מפורש שר"י בן חנינה אמר כן.

פ"ה ה"א הטמאים מהלכין שיכולת וכו'. מוכח בריבב"ן וע"ש.

פ"ה ה"ב במשנה ר"א כולן טהורין וכו'. ברמב"ם (אבות הטומאות פ"ג ה"ה) כל הכלים וכו' ובכ"מ שם משנה וכו' ר' יוסי אומר כלים (כולן) טהורים חוץ וכו' והמריצה (ליתא, ואיתה במשנה שבמשניות ועי' לקמן בה"ב) המיוחדים לקברות וידוע דהלכה כר' יוסי וכו'. ועי' בערוך ערך מגרף.

פ"ה ה"ב שמריצה את האבן לביה"ק. אבל בפי' המשניות להרמב"ם ומו יצה הוא כלי שהיו מכתתין ומרצצים בו העצמות כדי שיכנסו בסל להוליך אותן ממקום למקום וכו'.

פ"ה ה"ג במשנה בי"ג שונה ומטביל וכו'. ברמב"ם (אבות הטומאות פ"ג ה"ה) אבל אם מצא סכין בירושלים בי"ד בניסן וכו'. ובהשגות הראב"ד שם אין דרך המשנה בשקלים כן בי"ג שונה ומטביל ואם חל י"ד בשבת או בי"ג (ג' מלות ליתא) שוחט בה מיד וכו'. ועי' בכסף משנה שם ובתוס' חגיגה כ"א ע"א ד"ה האונן. **פ"ה** ה"ג במשנה נמצאת קשורה לסכין הרי זו כסכין. בבבלי פסחים ע' ע"א נמצאת קופיץ (ליתא) קשורה לסכין הרי היא כסכין. ובמתניתא דב"מ כנירסתנינו. **פ"ה** ה"ג תני הסכין קשורה לה הרי זו כמותה. נראה שמפרש המשנה שכחוב נמצאת סתם. ועי' לעיל.

פ"ה ה"ד במשנה פרוכת שנמטאת וכו'. כפי' הרא"ש פ"ב דתמיד ומיהו קשה דבתוספתא קתני א' פרוכת שנמטאת באב הטומאה ואחד שנמטאת בולד הטומאה מסבילין אותה בפנים וכו' ע"ש בגליון.

פ"ה ה"ד במשנה ומכניסין אותה מיד. ברמב"ם כלי המקדש פ"ו ה"ח מוסיף לפי שאינה צריכה הערב שמש.

פ"ה ה"ד ר' יודה זר' נחמיה וכו' וחורנה אמר מעשה רוקם וכו'. בבבלי יומא ע"ב סע"ב תנא משמיה דר' נחמיה רוקם מעשה מחט לפיכך פרצוף אחד חושב וכו' ע"ש. ובתוספתא שקלים (פ"ג) ר' נחמיה אומר מעשה חשב שתי פרצופות ומעשה רקם פרצוף אחד וכו'. ובס' חכמת המשכן (ד' ז' ע"א) עוד שם (בירושלמי) במתניתא תנא משמי' דר' נחמיה רוקם מעשה מחט לפיכך (ט') מלות ליתא ועי' בבלי יומא הנ"ל ובר"ם שם) פרצוף אחד חושב מעשה אורג (מעשה חושב) שני פרצופין וכו'.

פ"ה ה"ד מעשה רוקם ארי מיכן וארי מיכן. הגי' תמוה דהלא מעשה רוקם פרצוף אחד ואין נאמר ארי מיכן וארי מיכן? ובמשנה למלך ה' כלי המקדש פ"ח הט"ו וראיתי בירושלמי בפרק בתרא דשקלים וכו' מעשה רוקם ארי מכאן וארי מכאן וכו' זו היא הגירסא הנמצאת בספרים ולא יכולתי להולמה מכמה קושיות וכו' ע"ש. אבל בספר חכמת המשכן (מאנמובה, ישענו) ד' ז' ע"א ירושלמי דשקלים ר' יודה זר' נחמיה חד אמר מעשה רוקם ארי מכאן וחלק (וארי) מכאן מעשה חושב ארי מכאן וארי (וחלק) מכאן וחרניא אמר מעשה רוקם ארי מכאן וארי (וחלק) מכאן מעשה חושב ארי מכאן ונשר מכאן עכ"ל. ובגי' זו מובא הירושלמי בס' מעשה חושב (ויניציא תע"ז ד' י"ד ע"ד). וגי' ישרה היא. וכן הגיה הגר"א מרעתו.

פ"ה ה"ה במשנה רשב"ג משם שמעון בן הסנן. בתמיר פ"ב משום ר"ש הסנן. ובשט"מ שם שמעון בן הסנן. ובפי' ס' יצירה לר"י ברצלוני (27) דתנן בשקלים וכו' ר"ג (רשב"ג) אמר משום ר' שמעון בן הסנן ובבה"ג (ד"ב 611) רשב"ג משום ר"ש בן הסנן. ובכריתות ז' ע"ב רשב"ג שאמר משום הסנן. ובשט"מ שם: שאמר ר' שמעון בן הסנן. וביומא מ"ד סע"ב ובתוספתא שם דברי בן הסנן. ובתוספתא רה"ש פ"ד (הוצאת צוקערמאנרעל) שמעון בן הסנן אומר אם באו וכו'. ובתוספתא כתובות ספ"ב רשב"ג אמר משם ר"ש בן הסנן. ועי' מנחות ק' ע"ב. **פ"ה** ה"ה במשנה על ע"ב נימים וכו'. בשמיר פ"ג ושנו רבותינו פרוכת וכו' ועל ע"ב נירים (וכ"ה בערוך ובילקוט מלכים קס"ח ובבה"ג הנ"ל ובבראשית רבה פצ"ד שהיו מופתלין על שבעים ושנים ניר וכו') נארגת ולא היה בה קשר (ד' מלות ליתא) וכו'.

פ"ה ה"ה במשנה ושתי ריבוא. בבה"ג הנ"ל ושתי ריבוא מנה. ובערוך (ערך רב ד' ראשון) דתנן בסוף שקלים ומשמנים ושתי רבוא נעשת פי' פ"ב כיכרין ס"א ומשמנים ושתי ריבוא (בערוך השלם: ריבוא) כיומר פ"ב בהולות ארגוה. **פ"ה** ה"ה במשנה ושלש מאות כהנים מטבילין אותה. ולעיל בפרק זה ה"ד ר' יצחק בר ביסנא בשם שמואל גזומא. וכן בבבלי חולין אמרו ע"ז גזומא. ובכת"י מתנחומא (הנדפס בבהמ"ד חדר ז' צד 105) הגי' ושני כהנים מטבילין אותה. ולפי גי' זו הגזומא קאי על הכבא ומשמנים ושתי ריבוא היתה נעשית כמו שנראה מירושלמי כאן סה"ד. ובשלמי הנבזרים לר"א הרופא פי"ד ורבינו (הרמב"ם) ז"ל אמר בפי' המשנה דשקלים כי כל מה שנוכר בפרכת הכל לשון הבאי וכו'. ועי' בפי' ס' יצירה לר"י ברצלוני צד 28.

פ"ה ה"ה בר קפרא אמר וכו'. בפי' ר"ש משאנן לתו"כ צו פ"ג ובמס' שקלים פ"גי ב"ק זר' יחנן למר אב הטומאה קורא לטומאה דאורייתא ואפילו היא

היא ולד, ולד הטומאה קורא למה שנמא בטומאה דרבנן, ולמר בין אב הטומאה בין ולד הטומאה הכל דאורייתא ונראה לפרש וכו'. ובפי' הראב"ד שם ועיקרה דהאי פלוגתא בשקלים פ"ב ובגמ' מפרש עלה אבל לא כל הצורך וכו' ע"ש. **פ"ח** ה"ה זה וזה לא דבר תורה הוא. בריבב"ן ובירושלמי מקשה בין לב"ש בין לב"ה אידי ואידי לא דבר תורה הוא פי' בין שנמא באב הטומאה בין שנמא בולד הטומאה טומאהו לאו דאורייתא ואמאין מחלקין וכו'.

פ"ח ה"ה דר' שמעון אמר מאכלו ומשקה של מצורע משתלחין חוץ לג' מחנות. כעין זה בתו"כ תזריע (פרק י"ב) ר' יוסי הגלילי אומר מחוץ למחנה מושבו הבגר ליסר על הבגדים שהם מעונים שילוח חוץ לשלש מחנות. ועי' ברמב"ם מה' טומאת צרעת סוף פי"ג ובהגר"א בשקלים כאן הגיה כהירושלמי. **פ"ח** ה"ו כרכוב המזבח אמה וכו'. ברמב"ם (תמידין פ"ו ה"ג) ושל ר"ח נוהגין על המזבח מלמעלה בין קרן לקרן וכו'. ובכ"מ שם ובירושלמי איהו (אי זהו) כרכוב המזבח אמה בין קרן לקרן וכו'. ובפי' ר"ש שיריליו מפרש בירושלמי דהאי כרכוב לא היינו דקרא אלא אוהו שבין קרן לקרן ואמה (מקום) של הילוך רגלי הכהנים וכו'.

פ"ח ה"ו כוספי שבת וכו'. סוכה פ"ה ה"ו בשנויים קלים. וע"ש באצו"ר 138. **פ"ח** ה"ו כרי לפרסמו ולהודיע שהוא ר"ח. בפי' ר"ש שיריליו והתם (בירושלמי) וגם בבבלי ס"פ החליל מפרש מעמא דלירע שהוקבע החדש בזמנו נתנו אותו למעלה משאר אברים להראות שהן חשובין וכו'. ולפנינו בירושלמי אינו מבואר זה. **פ"ח** ה"ו דא שקלים קדשו. בריבב"ן ירושלמי הא שקלים קדש וכו'. **פ"ח** ה"ו להביא קני ריבעת כסף. בבבלי רה"ש ל"א ע"ב צריך שיפריש רובע לקינו, וע"ש בפירש"י. זכ"ה בכריתות ט' ע"א. ובריבב"ן כאן: והאי דאמר רובע שקל הינו דינר וכו'.

פ"ח ה"ו אמר ר' שמעון. זכ"ה בכריתות הנ"ל. אבל ברה"ש הנ"ל אמר רשב"א. ובפי' רבינו חננאל שם ארשב"ג, יש כי ששונה אמר ר' שמעון בן אלעזר עכ"ל. ובריבב"ן ירושלמי תני הגר וכו'.

פ"ח ה"ו דהני אין מקדישין וכו'. בבבלי יומא ס"ו ע"א דתנן אין מקדישין וכו' זכ"ה בבכורות נ"ג ע"א. וליתא במשנה. וע"ש בגליון.

פ"ח ה"ו ולא מגביהין תרומה ומעשרות בזמן הזה. כ"ז ליתא בבבלי. וכן ליתא בירושלמי בכורות ד' ל"ה ע"א. אבל ידועה דעת הירושלמי בכמה מקומות שמאליהן קבלו את המעשרות וא"כ תרומה ומעשרות מדרבנן.

פ"ח ה"ו הכא את אמר קדשו וכו'. בריבב"ן פי' ברובע שקל של נר והכא אתמר לא קדשו פי' בשקלים ובבכורים א"ל תמן שמא יבנה ביהמ"ק והתתם תרומת הלשכה בזמנה בא' בניסן וכו' ע"ש.

פ"ח ה"ו במשנה רא"א וכו'. בשנויים בתו"כ צו פ"ח וע"ש.

פ"ח ה"ח במשנה איברי התמיד וכו'. בבבלי סוכה נ"ד סע"ב חלבי תמיד של שחר ניתנין וכו' ע"ש. ובתוס' שם ד"ה דתניא איברי תמיד ניתנין מחצי כבש וכו' והיא שנויה כן בסוף מס' שקלים ואין גירסת הספרים שלפנינו נכונה. וברש"י יומא כ"ו ע"א והכי תנן במס' שקלים איברי תמיד (התמיד) ניתנין מחצי כבש ולמטה במזרח (כמערכ). ובפי' המיוחס להראב"ד בתמיד ספ"ד ובפרק החליל פי' בקונטרס דאע"ג דאיכא ספרים דגרסי כהו אימורי (איברי) תמיד וכו' ע"ש.

פ"ח ה"ח במשנה כרכוב המזבח מלמעלן. (בכ"ט תמידין פ"ו ה"ג) כרכוב

המונח מלמעלה. ובבבלי סוכה הנ"ל ושל ר"ח ניתנין תחת כרכוב המונח ולמטה.
וע"ש בדקדוקי סופרים.

מסכת חגיגה.

פ"א ה"א במשנה והסומא. מדברי הגמרא ירושלמי בפרק זה בהלכה א' שאינה מפרשת כלום מדוע סומא פטור מראה נראה שלא גרסה כהמשנה והסומא. ורק נזכר שם שיוחנן בן דחבאי משם ר' יהודה אף הסומא. וזה מתוספתא פ"א דחגיגה. ושם אמרו שרבי חולק ע"ז. אבל בגמרא בבבלי (חגיגה ד' ע"א) נראה ברור שגרסה כהמשנה והסומא. וכעין זה בנדה פ"ב ה"ב אמרין בשם ר"י אין כן סומא. **פ"א** ה"א במשנה והחולה והקטן. צ"ל והחולה וחוקן. כי קטן כבר נשנה לעיל. **פ"א** ה"א מהני' בראיית קרבן וכו'. בפ"י רבינו חננאל בחגיגה ב' סע"ב ירושלמי מתייתן וכו' אבל בראיית פנים אפילו קטן אביו (ליתא) חייב להעלותו (ליתא) שנאמר (מן הדא) וכו'. ובערוך ערך חג ואמר רב האי גאון וכו' ומשנתנו בראיית קרבן היא אמורה וכו'. ובתוס' חגיגה ד' ע"א ד"ה הכל ועוד אמרין בירושלמי דריש מכילתין בד"א (ליתא) בראיית קרבן אבל בראיית פנים בעורה הכל חייבין כמו בהקהל האנשים ובנשים והטף כו'. ובתוס' ערכין ב' ע"ב ד"ה אבל בירושלמי אמרין עלה דא דאיתא בקרבן אבל בראיית פנים בעורה אפילו טף חייבין דכתיב הקהל וגו'.

פ"א ה"א מי שבת שם וכו'. עי' תוספתא חגיגה פ"א ובבבלי חגיגה נ' ע"א ואדר"נ נוסחא א' פ"ח וסופרים פ"ח בשנויים.

פ"א ה"א דלא כבן עזאי. בתוס' חגיגה ג' ע"א ד"ה נשים אמר בירושלמי דלא כב"ע דאמר חייב אדם ללמד לבתו תורה.

פ"א ה"א א"ר יונה ה"א לית כללוי דרבי כללין. כעין זה בתרומות פ"א ה"ב יבמות פ"ט ה"א וה"ב. ובא"ז ח"א סי' שס"ז נראה בעיני דחרש דמתני' מדבר ואינו שומע דלא קי"ל בכללוי דרבי דאמר בירושלמי פ"ק דתרומות וכו' ובירושלמי פ"ק דחגיגה חברי'א בשם ר"ל למען ישמעון וכו' א"ר יונה ה"א דאמרת לית כללוי וכו' וסברין מימר מדבר ואינו שומע חרש שומע ואינו מדבר אינו חרש וכו' ואר"י לפי (ליתא) שאינן (בשאון) וכו' ע"ש.

פ"א ה"א ר' יוחנן בעי חרש באזנו אחת מהו. בבבלי חגיגה ג' ע"א אמר ר' תנחום חרש באזנו אחת פטור מן הראיה וכו'. ובתוס' שם ד"ה חרש בירושלמי א"ר יוחנן בעי חרש באזנו וכו' וע"ש. וכן מובא בירושלמי בילקוט שמעוני בקונדרס אחרון (314) ועי' בהערותי לסדר עולם רבה פ"ז הערה י"ד.

פ"א ה"א כל זכורך לרבנות את הקטן. ספרי ראה (קמ"ג) וע"ש ובבבלי חגיגה ד' ע"א. ומובא בירושלמי בילקוט שמעוני בקונדרס אחרון.

פ"א ה"א פרט לאנדרוניגוס. מובא בילקוט שמעוני בק"א.

פ"א ה"א מהואמר בה ר"י. בתוס' חגיגה ד' ע"א ד"ה זכורך בירושלמי בעי מה אמר ר' יהודה באדרוניגוס דשמעין ליה דמתיר דמחללין עליו שבת וכו' ע"ש שנויים.

פ"א ה"א עבדים וכו' יראה כל זכורך. בד' לקושטנטינא עבדים נשמעיה מן הדא שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה' צבאות (ה' מלות ליתא

ליתא). ובירושלמי ברכות פ"ג ה"ד עבדים מניין שנאמר שמע ישראל וגו' את שאין לו ארון אלא הקב"ה יצא העבד וכו'. ובבבלי חגיגה ד' ע"א אמר רב הונא אמר קרא וכו'.

פ"א ה"א דכתיב ושמחת. בילקוט הנ"ל ושמחת בחניך.

פ"א ה"א איכן היו מראין פנים בהר הכית או בעזרות. (בר' קושט' בעזרה) וכו' ואין טמא מת נכנס להר הכית. בתוספתא חגיגה פ"א הטמא פטור מן הראייה שנא' וזאת שמה וגו' יצא טמא שאינו ראוי לעזרה? ועי' בבבלי חגיגה ד' ע"ב.

פ"א ה"א מהו לשלח חגיגתו וכו' הטמא פטור מן הראייה. בתוס' פסחים פ' ע"א ד"ה אתה דררשנין בפ"ק דחגיגה דטמא פטור מן הראייה שנאמר וזאת שמה וכו' וכן איתא בירושלמי דאיתקש לעולת ראייה. ולפנינו כאן אינו מכואר יפה. **פ"א** ה"א שאינו משלח חגיגתו ביד אחר. בחי' הרמב"ן בסוף סוכה ומפורש אמרו בירושלמי במס' חגיגה שאינו משלח חגיגתו ביד אחר וכו' ע"ש.

פ"א ה"א היורשים מהו שיביאו אותה וכו'. בכאן מחלוקת בזה. ר' אילא ור"ז בשם ר' יוחנן ור' יונתן אבל בבכורות נ"א ע"ב בשם ר' יונתן מה להלן יורשין חייבין אף כאן יורשין חייבין. וברמב"ם חגיגה פ"א ה"י היורשין חייבין להביאה. ובכ"מ שם זכר ירושלמי דילן. וזהו מחוסרי כפרה פ"א ה"א האשה וכו' יביאו היורשים עולתה. ובמשנה למלך שם עי' וכו' במ"ש מרן שם בשם הירושלמי. ובחי' הרשב"א קדושין י"ג ע"ב למה שהקשו בהוס' (כוונתו להתוס') מנחות ד' ע"ב ד"ה לא) מהא דאמרין בספרי (צ"ל בספרא) וכו' שאם הביא חטאחו ומת יבואו היורשים וכו' ע"ש שלא זכר ירושלמי דילן.

פ"א ה"א עולתה ומתה לא יביאו היורשים וכו'. בתוספתא ערכין פ"ג עולות הבאות וכו' ואם סתו היורשין חייבין להביא וע"ש.

פ"א ה"א אם בשירשו קרקע. זה סותר למ"ש בפאה פ"ג ה"ח ר' יוסי בשם ר' יוחנן כי שאין לו קרקע פטור מן הריאיון וכו' מי שאין לו קרקע פטור מן הירדיו וכו' מי שאין לו קרקע פטור מן הראיה וכו' ע"ש.

פ"א ה"א ירשו קרקע וכו'. בכסף משנה הנ"ל אלא ששם (בירושלמי) אמרו שאם ירשו קרקע אפילו לא הפרישה חייבין יורשים להביא ולא ידעתי למה השמיטו רבינו. ועי' בלח"מ שם.

פ"א ה"א ע"ד דשזאל לתבע אין תובעין. בקרבן עדה הגיה לתבוע תובעין. ומהגהה זו נובעת הגירסא בירושלמי ערכין הנדפס בימינו ד' צ' ע"א ע"ד דשזאל לתבוע תובעין וכו'.

פ"ה ה"ב תני יש בראייה וכו'. ספרי ראה (קל"ח) וע"ש בהערה.

פ"א ה"ב שהשמחה נוהגת בין בדבר שהוא משלו וכו'. בתוספתא חגיגה פ"א שמחה נוהגת באנשים ונשים ונוהגת כל שבעה מה שאין כן בשתייהם (ו"א) מלות ליתא). ובבבלי חגיגה ד' ע"ב יש בשמחה מה שאין בשתייהן שהשמחה נוהגת באנשים ובנשים וכו'. ובהוס' שם ד"ה יש ובתוספתא גרסין שהשמחה יש לה תשלומין כל שבעה ולא בשתייהן וכו'.

פ"א ה"ב א"ר לעזר נאמר כאן שמחה וכו'. זה מפורש בספרי ראה (קל"ח).

פ"א ה"ב א"ר יוחנן מעה וכו'. בתמים דעים (רמ"ד) אף אנו מקובלים מפי הירושלמי הגרסי' התם אר"י מעה וכו' יתבי' (תנא) ר"י קמיה (קומי) ור"י ראייה וכו' כהדא (כיי) דתני וכו'.

פ"א ה"ב א"ל (ר' יוחנן) ויש כן זו. בירושלמי ד' וזמאמר ליתא המלה : זו. ובר' קראמאשין הגיהו בגליון : צ"ל ויש כעין זו. ובחנם הגיהו כן. שכבר הוכחתי

הוכחתי באהבת ציון וירושלים לשבת (32) שלשון זה היה שגור בפי ר' יוחנן שהשיב כן כמה פעמים לר' יסא. ובתמים דעים הנ"ל לא גרס כל המאמר עד כיו דתני ר"ה וכו'.

פ"א ה"ב אפי' כל שהוא. בתמים דעים הנ"ל אפילו כל שהוא הוי (ליתא) זהו אמרו חכמים הם שאמרו מעה וכו'. ומה שנאמר לפנינו וקשיא וכו' דוא אמר חכמים וכו' לא גרס הראב"ד.

פ"א ה"ב ר' יוחנן כדעתיה וכו'. בתוס' חגיגה ו' ע"א ד"ה ר"י ועוד אמר במכילתין (בירושלמי) ר"י כדעתיה דאמר כל השיעורים הל"מ ואמר מעה כסף ושתי כסף דאורייתא וכו'.

פ"א ה"ב חכמים הם שאמרו מעה וכו'. בילקוט שמעוני עה"ת (תתק"ו) וחכמים נתנו שיעור בש"א וכו'. ועי' מה שהעיר ממכילתא דר"ש ב"י הרב הג' ר' ישראל לוי נ"י במאמרו על המכילתא דר"ש.

פ"א ה"ב צריך לשנות. בתמים דעים הנ"ל צריך לרשום את השיעור וכו'.

פ"א ה"ב חזר כיה ר' יוחנן. זכין נראה בבבלי חגיגה ו' ע"א.

פ"א ה"ב דא"ר לא בש"ר אינו וכו'. בתוס' חגיגה ח' ע"א ד"ה מופלין וכן מצינו בירושלמי אמר ר' אילא בשם ר' אבי איתפלגון וכו' וע"ש.

פ"א ה"ב היו לפנינו עשר בהמות וכו'. בתוס' חגיגה ח' ע"ב ד"ה כך פי' רבינו חננאל וראה לדבריו משמע בירושלמי דמכילתין היו לפנינו וכו' ע"ש.

פ"א ה"ב ולא ידעין מאן אמר דא. בבבלי חגיגה ח' ע"ב אמר ריש לקיש הפריש וכו'.

פ"א ה"ב שמעון בר בא וכו'. בתוס' הנ"ל רב שמן בר אבא וכו'. ועי' באצו"ר שבת. צד 75.

פ"א ה"ג במשנה ב"מ הראשון של חג וכו'. וכ"ה במתניתא דב"מ ובמשניות נפולי. אבל במשנה בבבלי חגיגה ו' ע"ב יו"מ הראשון של פסח. ובגמרא שם ב"מ חגיגת יו"מ הראשון של פסח אמר ר"א וכו'. ובילקוט עה"ת (תתק"ה, שאלוניקא) חגיגת יו"מ הראשון של פסח כה"א מן המעשר וכו'. ועי' או"י (ח"ב, רל"ו).

פ"א ה"ג מביא אחת מן החולין וכו'. בגי' רבינו חננאל בחגיגה ח' ע"א פי' מופלין בהמה של חגיגה עם בהמות אחרות של מעות מע"ש או של נדרים ונדבות ומפורש בתלמוד א"י שזה שמופל הוא ממעשר שני. ובתשובות הגאונים (זכרון לראשונים כי רס"א) זרכנן דבמערבא מפרשין כלשון הזה מביא אחת מן החולין ומופל לה מן המעשר.

פ"א ה"ג נאמר כאן מסת. בתוס' חגיגה ח' ע"א ד"ה ת"ל בירושלמי מפקינן ליה דכתיב מסת וכו' ע"ש.

פ"א ה"ג אף כאן מעשר. בר' קושט' אף מסת האמור כאן הוא מעשר.

פ"א ה"ד אבל לא בעופות וכו'. עי' ספרי ראה (קמ"א). ובתוס' חגיגה ח' ע"ב ר"ה מי ובירושלמי איכא אבל לא בעופות ומנחות דכתיב זבח בהר עבל. ועי' בילקוט שמעוני עה"ת תתק"ו. ורדב"ז ח"ה סי' אלף תנ"ג.

פ"א ה"ה במשנה מי שיש לו אוכלים וכו'. ספרי ראה (קמ"ג) ובילקוט תתק"ו ובמדרש הנאים צד 95 וע"ש.

פ"א ה"ה עני וידו רחבה וכו'. בתוס' חגיגה ח' ע"ב ד"ה מי בירושלמי וכו' עני וידו מעוטה ע"ז נאמר מעה כסף שתי כסף אין פחות ממעה כסף (ח' מלות. ליתא) ואין פחות משתי כסף. ועי' בילקוט עה"ת (תתק"ז).

פ"א ה"ה הרי עלי חגיגה בחמש סלעים וכו'. בתוספתא מנחות פ"ג הרי עלי שור במאתים וכו' במנה לא יצא וכו' ע"ש.

פ"א ה"ו במשנה ויו"ט האחרון. בפסקי ריר"א לחגיגה (בס' אהלי יצחק) ואפילו (ליתא) יו"ט האחרון. וכן הוא בילקוט עה"ה (הרנ"ב, ותתק"ז ד' שאלוניקא). ובפ"י רבינו חננאל חגיגה ט' ע"א חוגג והולך (במשנה בכלית ליתא: והולך) את כל הרגל כולו (ליתא) ויו"ט האחרון.

פ"א ה"ז ר"י בשם ר"י וכו'. בתוס' חגיגה ט' ע"א ד"ה נאמר ובירושלמי וכו' ע"ש.

פ"א ה"ז תשלומין לראשון. בבבלי חגיגה ט' ע"א ר' יוחנן אמר תשלומין לראשון וכו'.

פ"א ה"ז יהודה בר ספרא בשם ר' הושעיה. בד' קושטנטינא בשם ר' אלעזר. וכבבלי פסחים ע' ע"ב א"ר אילעא משום ר' יהודה בן ספרא אמר קרא וכו'.

פ"א ה"ז וכי שבעה הם. מוכא בילקוט שמעוני בק"א (314).

פ"א ה"ז במלרם כתיב וביום וכו'. עי' תוס' חגיגה י"ז ע"א ד"ה פז"ר.

פ"א ה"ז ברכה א"ר לא זמן. בד' קושט' א"ר אילא זמן. ועי' תוספתא סוכה פ"ד. ובתוס' הנ"ל והכי איתא בירושלמי ברכה בפני עצמו מאי היא (ד' מלות ליתא) א"ל (א"ר לא) זמן א"ל זמן כל שבעה מי איכא (ו' מלות ליתא) וכו'.

פ"א ה"ז במשנה ר"ש בן מנסיא אומר אין קורין מעוות וכו'. צ"ל ר"ש בן יוחאי אמר ככו שהוא במשנה בבבלי. וברישא מהמשנה נזכר ר"ש בן מנסיא.

פ"א ה"ז ר' יודן נשייא וכו'. פתיחתא איכה רבתי ובילקוט שמעוני תהלים ר' התפ"א ובילקוט המכורי שם בשם הירושלמי. וכן מוכא במדרש שה"ש (הוצאת גרינאוט ז"ל) ד' י"ז ע"ב ע"ש ובאצויר מגילה צד 105.

פ"א ה"ז ספרין וטתניינין. במתנות כהונה שם דיפקון ויתקנון גרסינן וכן בירושלמי פ"ק דחגיגה וכו'. ועי' בפסיקתא רבתי (הוצאת רש"ב ז"ל) ק"כ ע"ב.

פ"א ה"ז מצאנו שיותר הקב"ה וכו'. פתיחתא דאיכה רבתי. ומוכא בירושלמי בפ"י רבינו חננאל בחגיגה י' ע"א. ובראשית חכמה שער התשובה פ"ו שדרשו רז"ל בירושלמי על פסוק ויאמר ה' על עובס וגו'.

פ"א ה"ז השאור שבה היה וכו'. באיכה רבתי הנ"ל ברפוסים הישנים כגו' הירושלמי כאן. אבל בד' החדשים שם הגי' המאור שבה וכו'. ובמתנות כהונה שם: מתעסקין בה המאור שבה כך מצאתי בירושלמי דכתיבה יד פ"ק דחגיגה ואמר מאור וכו' אכן בירושלמי שנדפס גרס כמו כאן השאור. ובראשית חכמה הנ"ל המאור שבה היה מקרבן אצלי.

פ"א ה"ז רב חונה אמר למד תורה שלא לשמה וכו'. בבבלי בכמה מקומות בשם רב יהודה אמר רב. ובראשית חכמה הנ"ל אמר רב הונא למד תורה אפילו (ליתא) שלא לשמה שכיון שאתה מתעסק בה אתה חוזר (ו' מלות ליתא) ועושה אותה לשמה עכ"ל (הירושלמי).

פ"א ה"ז ר' יהודה כשהיה. ביפה מראה ר' יהודה נשיאה (ליתא).

פ"א ה"ז ר' אבדו הוה נקסרין וכו'. באצויר לפסחים (52) העירותי שר' יו"ט מיאני ועוד ראשונים הביאו בירושלמי מאמר שלם שחסר לפנינו בזה"ל אבזה דשמואל שדרי' לשמואל לנציבין כדי ללמוד תורה שמע דהוה גמיל חברין אמר המבלי אין קברים בכבל שדרתיך לנציבין הדא אמרה דאין מבטלין תינוקות וכו'. ובבאורי הגר"א לשו"ע יו"ד שם"א על ס"ש שם בשו"ע ותינוקות של בית רבן אין מתבטלת כלל. ירושלמי אבזה דשמואל וכו' הדא אמרה אין מבטלין תינוקות

של בית רבן לרוצאת המת וכו'. ולא זכר הגר"א שבידושלמי שלפנינו ליתא זה.
פ"א ה"ז כשיש שם מי שיעשה. מובא בפ"י רבינו חננאל בחגיגה י' ע"א.
 ובמור יו"ד (שם"א) ירושלמי וכו' הדא דתימא (דאת אמר) כשיש שם מי שיעשה
 מעשה (ליהא) אבל אין שם מי שיעשה מעשה (ליהא) המעשה קודם לתלמוד
 והיינו מה שמחיק בנמרא דירן וכו'. ועי' בס' חסידים (תשס"ו ד' ברלין).

פ"א ה"ז ר"ח ר' יסא וכו'. בתורת האדם להרמב"ן (ל"ד ע"ג ד' וויניציא)
 ירושלמי וכו' ר' חייא ור' יוסא (יסא) ור"א חבשון מיהי קומי ר' אלעזר (ענין
 מיתי לגבי ר' לעזר) וכו'. ועי' בס' חסידים הנ"ל ובאצו"ר פסחים 52.

פ"א ה"ז אמר ליה מגיר הוה. בפ"י רבינו חננאל הנ"ל מגיר הוה כלומר
 אכסנאי הוה. ובתורת האדם הנ"ל אמרין ליה כגיר הוה פי' גמלינן חסד שלא
 את המת ואמר להם ר' אלעזר ולא היו שם אחרים ולמה בטלתם תלמוד תורה?
 והשיבו שכן שלנו היה ונהגנו עמו דרך ארך לגמול לו חסד וכו'.

פ"א ה"ח במשנה הילכות שבת וכו'. בשבת פ"ה ה"ב דתנינן הילכות שבת
 כהררים תלוין בסערה. וזילקוט שמעוני שופטים ט"ט מהנא דבי אליהו אלו
 סנהדרין וכו' הלכות שבת וחגיגות זמועילות וכו'.

פ"א ה"ח במשנה מקרא מועט וכו'. במשנה בבבלי (חגיגה י' ע"א) שהן
 (ליהא) מקרא מועט וכו' ופרש"י יש בהן הלכות שהן תלויות ברמז מקרא מועט
 ובתוספתא סוף עירובין וחגיגה פ"א הלכות שבת חגיגות ומעילות מקרא מועט
 וכו'. ובתוס' (שם ע"ב ד"ה מעילות) מהוך פירש"י וכו' ונראה להר"ר אלחנן
 לפרש דמילתא באפי נפשיה היא מקרא מקרא מועט וקאי לאהלות (ליהא ובבבלי
 חגיגה י"א ע"א תנא נגעים ואהלות וכו') ויש בהן וכו' ובכמה ספרים יש ריוח
 בין מקרא מועט אדלעיל וכו' עכ"ל. וב"ה בירושלמי.

פ"א ה"ה במשנה הדינים והעבודות וכו'. בתוספתא שם ושם אבל הדינין
 זכו' מוסף עליהן הערכין והחרמים והקרקעות ומעשר שני יש להן וכו' אבא יוסי
 בן חנן וכו'. ובירושלמי ובבבלי לא זכרו התוספתא הנ"ל.

פ"א ה"ח תני ר' ליעזר אומר וכו'. בירושלמי נדרים פ"ג ה"א חסר מאמר
 ר' ליעזר. ושם נזכר מאמר חנינה ב"א ר' יהושע שלא נזכר כאן. וב"ה בירושלמי
 סנהדרין פ"י ה"ד וע"ש ובבבלי חגיגה י' ע"א.

פ"א ה"ח רב יהודה בשם שמואל וכו'. בבבלי חגיגה י' ע"א אמר ר"י אמר
 שמואל אי הואי התם אמרי להו דירי עדיפא מדידכו וכו' אמר רבא וכולהו אית
 להו פירכא לבר מדשמואל וכו'.

פ"א ה"ח תני ר' ליעזר וכו'. בשנויים בירושלמי נדרים פ"ג ה"א וסנהדרין חלק (ה"ד).

פ"א ה"ח ר' זעורה רב יהודה ירמיה בר אבא בשם שמואל. בר' קושט' רב
 יהודה בשם שמואל. ודלג הכו"ל בעל שדה יהושע על שמות האכוראים כדרכו תמיד.

פ"א ה"ח ירמיה בר אבא בשם שמואל שלשה שהן יודעין לפתח. בירושלמי
 נדרים פ"י ה"י שהן יודעין לפתוח. ובבבבלי ל"ז ע"ב א"ר יהודה א"ר ירמיה
 בר אבא ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל ג' מתירין את הבכור במקום
 שאין מומחה וכו'. ובנמוקי יוסף בנדרים (ע"ח) וכן אמרו בירושלמי שלשה שיודעין
 לפתוח נדרים (ליהא) מתירין כוקן. ובר"ן נדרים (ע"ח ע"א) אמר ר"א בר יעקב
 להכשיר שלשה הדיוטות האי הדיוטות דאמרין לא כולרו הדיוטות כשרין וכו'
 והיינו דגרסינן בירושלמי שלשה שהן יודעין לפתוח מתירין כוקן וכו'. ועי' בתורת
 של ראשונים (צד 49) בשם רב נמרונאי גאון.

פ"א ה"ח אמרן קומי ר' יסא ר' חונה ראשי כמות. כספרי (במדבר, קנ"ג) ומה ת"ל אל ראשי המטות כגיד שאין היתר נדרים אלא מפי מומחים. ובר"ן נדרים ח' ע"ב כל שרוא חכם וכו' שרי נדרא ושמהא וכו' אלא ראשי מטות והיינו דאמרין בירושלמי אמרו ליה רבנן שרי נדרא ביהיד (ו' מלות ליתא) אמר להו רב הונא ראש לראשי המטות והא רב הונא לאו סמוך דזה (לפנינו משונה הגי') וכו'. ובר"ן נדרים ע"ח ע"ב ומירו עובדא אחרינא איכא בירושלמי דמשמע מינייהו דלא בעיא סמוך דגרס התם אמר (אמרן) קמיה דר' יוסי (יסא) רב הונא שרי נדרין ר' זירא בעא קמיה דר' יוסי (י' מלות ליתא) רב הונא ראשי המטות (מטות) בתכיה א"ל ואין (אין) ליה רב הונא (חונה) מאן אינון (ב' מלות ליתא) ראשי המטות (מטות) ורב (רב) הונא ראש לראשי המטות אלמא רב הונא אע"פ שלא היה סמוך הוה שרי נדרין ביחיד ובי תימא רשותא נקט מריש גלותא אי הכי מאי קמתמה ר' זעירא רב הונא ראשי המטות בתמיה ור' יוסי נמי וכו' ע"ש ובככ"י טור יו"ד סי' רכ"ח ובשול"ת חמדה גנוזה סי' ע"ד. **פ"א** ה"ח אין לית רב חונה ראשי מטות וכו'. בכפתור ופרח (פמ"ד) ואותם שהיו חכמים לא היו רוצים שיקראו רבי ואמרי' בירושלמי להונא הוה קרו ליה רב הונא א"ל תורת חברות כי אין ואתון קרון לי רבי ובגמרי' הפך זה וכו' עכ"ל. ולפנינו בירושלמי ליתא זה. ובברכות פ"ח ה"ב ר' זעורה סליק וכו' א"ל חכם רבי לרב הונא אנשא רבה והוא הוה אמר וכו'. וברח"ש פ"ג ה"א בגין דאת ידע דרב חונה בר נשא רבה וכו'. ובסנהדרין פ"א ה"ב בגין דאת ידע דר' הונא אינשא רבה וכו'.

פ"א ה"ח רב מניתיא רבי וכו'. נדרים פ"י ה"י. ובפי' רבינו חננאל בחגיגה י' ע"א בירושלמי רבי מניתיא לרב להתיר נדרים ולראות כתמים ולדון יחידים (ב' מלות ליתא, ועי' לקמן) מן דמך ר' בעא מר"ג (ליתא) בריה למנוייה נמי בראיית (ג' מלות ליתא) מומי בכורות. ועי' רלב"ח קונטרס הסמיכה ר' ס"ב. **פ"א** ה"ח אע"ג דת אמר ממנין זקנין וכו'. מובא בפי' רבינו חננאל הנ"ל. ובכפתור ופרח פרק י"ב אמרין בירושלמי אפילו למנותו לדבר אחד אינו מותר עד שיהא חכם בכל דיני ההורה, אע"ג דאתמר ממנין הזקנים לדברים יחידים הוא שיהיה ראוי לכל הדברים. ובפי' המשניות להרשב"ם בכורות פ"ד ועוד נתבאר בחגיגה רבני מערבא שאפי' למנותו לדבר אחר (אחד) אינו מותר עד שיהא חכם בכל דיני ההורה אמרו אע"ג דאת אמר ממנין זקנים לדברים יחידים והוא שיהיה ראוי לכל הדברים עכ"ל.

פ"א ה"ח דהוה בבי בעיינו. בנדרים הנ"ל הגי' גבי בעינייה. ובפי' רבינו חננאל ליתא לשתי מלות אלו. וברמב"ם (סנהדרין פ"ד ה"י) חכם מופלא שהוא סומא בעינו אחת אע"פ שהוא ראוי לד"מ אין כומכין אותו וכו'. ונראה שמקורו בירושלמי דילן.

פ"א ה"ח וימניניה לדברים יחידים. בנדרים הנ"ל ומני יתיה לדברים יחידים. ובפי' רבינו חננאל הנ"ל וימניניה וכו' כלומר לשאר דברים דגמיר להו הרא אמרה וכו'. **פ"א** ה"ת ה"א הראוי לכל הדברים ראוי לדבר אחד וכו'. בנדרים הנ"ל ה"א הראוי לדבר אחד ראוי לכל הדברים ושאינו ראוי לכל הדברים וכו'. וברמב"ם סנהדרין פ"ד ה"ח והוא שיהיה ראוי לכל הדברים כיצד חכם וכו'. ובלחם משנה זכר בירושלמי דילן וע"ש.

פ"א ה"ח לר' יודן נשייא וכו'. בפי' רבינו חננאל חגיגה י' ע"א ר' יהודה נשיאה

נשיאה כתב איגרתה דייקר בחו"ל לר"ח ב"א וכתב להו הרי שלחנו וכו' שאינו בוש לומר לא שמעתי. ולפנינו הגי' משונה. והנה כאן מפורש שר' יודן נשיא כתב איגרא דיקר לחו"ל לר' חייא בר בא. אבל כמו"ק פ"ג ה"א שר' חנינה לא רצה לתן איגרא דאיקר לשמעון בר בא שרצה לילך לחו"ל ואמר לו למחר אני רולך אצל אבותיך יהו אומרים לי נמיעה אחת של חמדה שהיתה לנו בא"י התרתה לה לצאת לחו"ל. ובבבלי סנהדרין ה' ע"ב דאמר ליה ר' יוחנן לרב שמן בר אבא (כן בפ' רבינו חננאל שם) הרי אתה ברשותינו עד שתבוא אצלנו. **פ"א** ה"ח עד שהוא מגיע אצלנו. בירושלמי נדרים פ"י ה"י עד שיגיע אצלנו. ואולי הוכן האגרת נתקצרה כאן ע"י המעתקים שרשם שקצר עד המלות: שיגיע אצלנו.

פ"א ה"ח דר' דוסתאי סבא. במדרש תהלים מזמור צ' אות י"ז ר' ברכיה ור' דוסא סבא. וע"ש בהערות רש"ב ז"ל. ונזכר במדרשים ר' דוסתאי דמן כוכבא. ואולי הוא אחד עם הנ"ל.

פ"א ה"ח להתיר בפלגים. בנדרים הנ"ל בפלגים. ובפ' רבינו חננאל הנ"ל מהו להתעטף (ליתא) בפילגים ולהתיר נדרים (ב' מלות טהר"ח בעצמו) ופשטוהו מותר (ליתא) במקום שאין מלות עכ"ל. ובירושלמי ע"ז פ"א ה"ט ולא מפירין נדרים מהלכין אלא עטופין ויושבין. ולזה כיון הר"ח שאמר: מהו להתעטף. ובתוספתא מגילה פ"ד (דוצאת צוקערמאנדעל) הרי שהיה עטוף במעופרת בכירוס ובפלגוס וכו'. ובכת"י אחר: ובפירוס. ובתוספתא שעם הרי"ף ובפירוס אין כבוד שיקרא ויהרגם ויעבור לפני התיבה וישא את כפיו.

פ"א ה"ח לנדרים קלין. בנדרים הנ"ל בנדרים הקלים.

פ"א ה"ח והלא אין כתוב אלא אך מעיין ובור מקוה מים וגו' זאת למד מטנו כמה הלכות. זה קאי על מ"ש במשנתנו המהרות והמטאות וכו' יש להן על מה שיסמכו. ובירושלמי ע"ז פ"ה ה"ד ארץ כותים טהורה וכו' שכליה טהורין וכו' ר' לעזר בי ר' יוסי בשם ר' הנחום (ר' תנחום דכפר נון) בריה דר' חייא דכפר אגרי (ח' מלות אחרונות חסרות לפנינו והיו לפני הר"ש מקוואות פ"ט משנה א' ובפראגמענט כת"י מבית עקר בפט"ב) הדא דת מר להאמינן שאינן שאובין הא למדה ארבעים לא דדרשי אך מעיין ובור מקוה מים מה מעיין ממחר כל שהוא וכו'. ובכפתור ופרח פרק ט"ו (ת"כ, בדוצאת לונץ) ורבינו שמשון הביא בפירושו דבר זה לשונו ירושלמי מס' ע"ז רמורו כותאי בשאובה דפסולה וכו' ע"ש. **פ"א** ה"ח הדברים הסמוכין לכתב וכו'. בפאה פ"ב ה"ז אלא כיני (ליתא) חביבין הן הדברים הנדרשין מן הפה מן הדברים הנדרשין מן הכתב.

פ"א ה"ח וחורנה אמר וכו'. בפאה הנ"ל אם שימרת מה שבפה וקיימת (ושימרת) מה שבכתב את מקבל שכר.

פ"א ה"ח לא מן ההלכות. וכן הוא בפאה הנ"ל. וב"ה בשם הירושלמי בר"ח הנ"ל ובע"ך ערך תלמוד וברשב"ם כבא בתרא ק"ל ע"ב ובהם הוריות ב' ע"ב ד"ה הני ונאור ורוע ח"ג סי' קי"ד ועוד בספרי ראשונים. אבל בס' כללי שמואל (וויניציא ביז"ע ד' י"א) מביא בשם הרשב"ם ב"ב הנ"ל הגירסא אין למדין מן הכללות (ההלכות, ועי' בבלי עירובין כ"ז ע"א) ולא וכו'.

פ"א ה"ח ולא מן האגדות. בפאה דנ"ל ולא מן ההגדות. והאריך בזה בנודע ביהודה מהדורא תניינא חיו"ד סי' קס"א ועוד בספרים רבים.

פ"א ה"ח ולא מן התוספות. וב"ה בפאה הנ"ל. ובסוף הוריות ובמור זה התוספות

התוספות. (ובאו"ז (ח"א תפלה, ק"ח) וכבוד זו תוספתות) ובפי' רה"ג על מהרות כמה פעמים להתוספתות: תוספה.

פ"א ה"ח אלא מן התלמוד. עי' בבלי ב"ב ק"ל ע"ב ונדה ז' ע"ב. ובמבוא התלמוד לר"ש הנגיד אין למדין לא מפי משנה ולא מפי תלמוד וכו' ובתשובות הגאונים (מהגניוה 53) ולא הלכה מפי משנה. ובג' הירושלמי שלפנינו כ"ה ברוב הראשונים הנ"ל. אבל ברשב"ם ב"ב הנ"ל אלא מן הנמרא. וכ"ה בשם הירושלמי בשו"ת ר' בצלאל אשכנזי סי' מ"ו (ר' מ"ט) ובהוי"ט ברכות פרק ה' משנה ד' ובס' כללי שמואל הנ"ל. ועי' בשו"ת רדב"ז סי' תרמ"ז ובבנימין זאב סי' קל"א ובאור זרוע ח"ג (בבא בתרא) סי' קי"ד.

פ"א ה"ח אין למדין מן ההוראה. בפי' רבינו חננאל חגיגה י' ע"ב ר' חנניא בשם שמואל אמר אין למדין מן ההוראה (ההוריי) ולא מן המעשה (הכל מורין שאין למדין מן המעשה) בהרוא דאיכא מאן (ב' מלות ליתא) דפליג אבל בהאי דלא פליג עביר (לפנינו משונה). ובספר כריתות ח"ד סי' י"ד בירושלמי ר' חגי (חנניה) בשם ר' (ליתא) שמואל אין לומדין מן ההוריה הכל מודין שאין למדין מן המעשה א"ל ר' מנא הדא דתימא וכו'. ובשו"ת הרשב"א סי' של"ה בירושלמי דפ"ק דגרסינן ההם ר' חנניא (חנניה) וכו' אמר רבי (ר' מנא) הדא דתימא וכו'. **פ"א** ה"ח ר"א בשם ר' יוחנן כל האסורין וכו'. במרדכי בבא קמא סי' ק"כ ואשכחן דר' יוחנן גופיה שאמר בפ"ק דחגיגה בירושלמי כל אסורין שבתורה וכו'. ועי' סמ"ג לוין ע"ט ובאו"ז ח"א סי' תנ"ח שהביאו ג"כ הירושלמי מחגיגה כאן. ומה ענינו לכאן? ונראה בעיני שלפי שנוכר לעיל שאין למדין מן המעשה וכו' הביא המסדר הירושלמי כאן המאמר שמקורו בתרומות פרק ה' ה"ח וסוטה פ"ח ה"ט ר"א בשם ר"י כשם שמצוה לומר על דבר שהוא נעשה וכו'. וכיון שהביא המאמר הנ"ל הביא ג"כ בדרך אנכ ראש המאמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן כל האסורין וכו'. שאין לו שום שייכות לכאן. אולם בסוטה הנ"ל לא זכר המסדר הירושלמי ראש המאמר הנ"ל והתחיל במאמר ר' אחא בשם ר"י כשם שמצוה וכו'. ועי' באהבת ציון וירושלים בתרומות 46.

פ"א ה"ח כשם שמצוה לומר. עי' באצו"ר בתרומות שם.

פ"א ה"ח כשם שאסור לטהר וכו'. בתשב"ץ ח"ב סי' י' ובירושלמי בתרומות וכן בסוטה וחגיגה אמרו כשם שאסור לטהר הטמא כך אסור לטמא המהור וכו'. ועי' באצו"ר הנ"ל.

פ"ב ה"א במשנה כל המסתכל בד' דברים רתוי לו. בפסקי ריד"א בחגיגה (בס' אחלי יצחק) כל המסתכל בג' דברים ראוי לו וכו' וכל שלא חס על כבוד קונו ראוי (רתוי) לו שלא (כאילו) בא לעולם. ובתשובות הג' שערי תשובה (קכ"ב) כל מי (ליהא) שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם. ובפי' להראב"ד לתו"כ שמיני פ"א רתוי לו וכו' כמו ראוי לו וכו'.

פ"ב ה"א בתחילה היה העולם וכו'. מדרש תהלים מזמור צ"ג אות ה' וע"ש בהערות. **פ"ב** ה"א והארץ עומדת על מים וכו'. בילקוט המכירי עמוס (צד 38) ועמודים על המים וכו' כיוצא בזה בירושלמי דחגיגה עכ"ל. ובילקוט המכירי תהלים מזמור ק"ד, כ"ה, הארץ על מה עומדת על העמודים וכו' וכיוצא בזה בירושלמי. וע"ש בהערות.

פ"ב ה"א זה אחד מששה מקריות וכו'. מדרש איכה ג', כ"ט, ועי' בהערות הרב רש"ב ז"ל. ובילקוט המכירי עמוס הנ"ל ר' הוה פשיט וכו' כן במדרש

במדרש קהלת ובירושלמי דחגיגה וכו'. ובבבלי חגיגה ד' ע"ב בהרבה שנויים.
פ"ב ה"א ר' חגי בשם ר' יעבץ יוצר וכו'. בשנויים גדולים בויק"ר פ' ב"ו
 אות ז' וע"ש במתנות כהונה ובשארי מפרשים.

פ"ב ה"א אילין ציפאריי. בס' כבוד חכמים אילין ציפאריי.

פ"ב ה"א אמר רב אין אדם רשאי לומר וכו'. בר' קושט' אמר רבי. וכפי'
 הראב"ד בתו"כ (מצורע ספ"ה) מלמד שאינו רואה את הנגעים עד שיוורנו רבו
 וכן גרסין בחגיגה ירושלמי פרק א"ד אמר רב אין אדם רשאי לומר דבר בנגע
 הצרעת (ב' מלות אחרונות חסרות בירושלמי בכל ההוצאות) אלא א"כ ראה
 או שימש כיצד הוא עושה וכו'.

פ"ב ה"א מעשה בריב"ז וכו'. תוספתא חגיגה פ"ב ובבבלי שם י"ד ע"ב בשנויים.

פ"ב ה"א דבר לפניך אני. ביפה מראה דבר לפניך שימדתני.

פ"א ה"א שמיחין לפני חתן. בתוס' חגיגה י"ד ע"ב ד"ה במומומי ובירושלמי
 גרים בשמחת חתן וכו'.

פ"ב ה"א או ידננו וגו'. בהוס' חגיגה שם ד"ה נענה ובירושלמי מיייתי
 קרא או ידננו וכו'.

פ"ב ה"א שוב מעשה בי ר' יהושע וכו'. תוספתא חגיגה פ"ב ובבבלי שם
 ט"ו ע"א ובב"ר פ"ב בשנויים.

פ"ב ה"א ר' יודה בר פוי בשם ר"י בי ר"י. תוספתא חגיגה פ"ב ובבבלי
 י"ד ע"ב בשנויים.

פ"ב ה"א ארבעה נכנסו לפרדס. במדרש חזית פ"א תמן תנינן ארבעה וכו'.

פ"ב ה"א בן עזאי הציץ ונפגע. וכ"ה בחזית שם. ובמתנות כהונה שם:
 בן הוא גירסת הירושלמי ובתלמוד דירן (חגיגה י"ד ע"ב) גרס ב"ז וכו' עכ"ל.
 ובתוספתא ברכות פ' מעשה בד' זקנים וכו' ושמעון בן עזאי.

פ"ב ה"א אלישע בן אבויה וכו'. בבבלי חגיגה ט"ו ע"א ובכ"מ במדרשים בשנויים.

פ"ב ה"א אמרין כל תלמיד דהוה חמי וכו'. בתוס' חגיגה ט"ו ע"א ד"ה
 שובו בירושלמי וכו' ע"ש שנויים.

פ"ב ה"א וכיון דהוון שמעין וכו'. בחזית הנ"ל בשעה שהיה נכנס לבתי כנסיות
 וכו' היה אומר עליהן מיליא ומסתמין ועליו נאמר וכו'. ובמתנות כהונה שם
 ובירושלמי פרק א"ד מפרש שהיה מבטלין מדברי תורה בדברי מעם של הסתה.

פ"ב ה"א שנים שעשאו מלאכה אחת. במשנה שבת צ"ב ע"ב הוציאוהו
 שנים פטורין. ובגמ' שם זה יכול וזה יכול ר' מאיר מחייב וכו'.

פ"ב ה"א ומה הויתה דרש תובן. במתנות כהונה במדרש רות פ"ו הכי
 גרסינן בירושלמי בפרק א"ד א"ל ומה את אמרת תובן פי' אלישע אמר לר"מ
 מה אמרת שוב בבית המדרש וכו'. ובילקוט המכירי תהלים מזמור צ' חגיגה
 ירושלמי וכו' ע"ש שנויים. וביפה ענף במדרש רות ה"ג בירושלמי א"ל ומה הויתה
 דריש הו א"ל טוב וכו'.

פ"ב ה"א בזמן שהוא טוב מראשיתו. בפ"ל לם' יצירה טר"י הברצלוני (צד
 10) א"ל ר"ע רבך לא כך אמר אלא כל מי שיש בידו מעשים טובים בראשיתו מטיבין
 לו באחריתו מעשים רעים בראשיתו מרועין לו באחריתו (ו' מלות אחרונות ליתא).

פ"ב ה"א אבויה אבא וכו'. בהרבה שנויים בפ' מהר"י ברצלוני הנ"ל.

פ"ב ה"א שרון מטפחין וכו'. במגן אבות להרשב"ץ (פ"ד משנה ב') ובמדרש
 רות אמרו כי אביו של אלישע וכו' שרון אלין אמרין מומורין אלף ביתין (ג'
 מלות

מלות ליתא) אמר ר"א לר' יהושע אלן עסקין וכו' אלף ביתים פיוטים מיוסדים על אלפא ביתא וכו' וכן נזכר המעשה הזה בירושלמי דחגיגה והיו קורין אותו אחר לפי שבשיצא לתרבות רעה הכע זונה וכו' (כ"ז ליתא בירושלמי). ובילקוט שמעוני עה"ת (תהכ"ה שאלונקא) שרון אילין אמרין אלפא ביטין ואילין אמר הן מזמוריא וכו'.

פ"ב ה"א א"ל רי"ך מאיר וכו'. במדרש רות הנ"ל א"ל חוזר לך א"ל למה? א"ל עד כאן תחוס שבת א"ל מנן את ידע? אמר מטלפי סומי שכבר הלך אלפים אמה וכו'. **פ"ב** ה"א ב"ק יוצאת מבית קדש הקדשים. בתוס' חגיגה ט"ו ע"א ד"ה שובו ובמקום שיש בנמרא שלנו (חגיגה טו.) אחורי הפרגור יש לשם (בירושלמי) מאחורי בית קדשי הקדשים. וגו' הבבלי יותר נוח כי בימי אלישע כ"א לא עמד עוד הבית על מכונו.

פ"ב ה"א שדרשה ר' יעקב לפנים ממנו. בילקוט המכירי הנ"ל ליתא מלות לפנים ממנו. וכן ליתא בתוס' הנ"ל. ודרשת ר' יעקב מפורשת בתוספתא סוף חולין ר' יעקב אומר אין לך מצוה כהורה שאין מתן שכרה בצדה ותחית המתים כתובה בה וכו'. ובמדרש רות הנ"ל שדרשה ר"ע בצבור וכו'. ובמדרש זוטא קהלת (צר 111) ולא ידע הא דרדיש ר' יעקב בר ברתיה. וע"ש בהערות רש"ב ו"ל. **פ"ב** ה"א שראה לשונו של ר' יהודה הנחתום. וכ"ה במדרש קהלת ורות הנ"ל. אבל בבבלי קדושין ל"ט ע"ב לישנא דחוצפית המתורגמן חוא. ובסדר הדורות (233) ובירושלמי וכו' אלישע אחר ראה לשונו של ר' חוצפית בפי חויר וכו'. וגרס בהירושלמי כמו שהוא בבבלי. שוב ראיתי ביוחסין (מ"ד ע"ב, קראקא שמו"א) דאלישע אחר ראה לשונו של ר' חוצפית וכו' ויש נוסחא שהיה לשונו של ר' יהודה הנחתום וכו'.

פ"ב ה"א ויש אומרים אמו כשהיתה מעוברת וכו'. וכ"ה במדרש קהלת פ"ז פסוק טוב אחרית ובמדרש רות פ"ו פסוק ליני הלילה. אבל באור זרוע ח"ב סי' מ"ח כההיא דפרק אין דורשין ירושלמי א"ר כהן (ג' מלות ליתא) אמו של אחר כשהיתה מעוברת לפני ע"ז והריחה מאותה המין ונתנו לה ואכלה (ג' מלות ליתא) וכו'. ובאור זרוע (ח"ד, ע"ו סי' קמ"ו) דאמר כפ' אין דורשין ירושלמי גבי אחר מה נרם לו ומפרש התם יש אומרים כשהיתה מעוברת וכו'. וכבר העירותי במ"א שלהא"ו היו כתבי יד שונים מהירושלמי. ובתוס' חגיגה ט"ו ע"א ד"ה שובו בירושלמי וכו' ור' נתן אומר (ג' מלות ליתא, ובאצו"ר בשבת (צר 35) העירותי לחילוף כזה בין ר' כהן לר' נתן ע"ש) כשהיתה וכו'. **פ"ב** ה"א כאירסה של חמינה. עי' בתוס' חגיגה ובא"ו הנ"ל. ובמתנות כהונה ברות רבה פ"ו הכי גרסינן בירושלמי בכריסה כריסה של וכו' כריסה כמו כאריסה פי' ארס של נחש עכ"ל. ובחלק (ה"ב) בכריסה של עכנא. ועי' במהרי"ט ח"ב או"ח סי' ח'.

פ"ב ה"א מן דקברוניה וכו'. בתורת האדם להרמב"ן (שער הגמול) וכן אמרו עלה בירושלמי מן דקברוניה וכו'. ועי' בחיבור יפה מהישועה לרנ"ג ד' ו' ע"ב. וביוחסין (קראקא שמו"א, כ"ג ע"א) וכן בירושלמי מן דקברוניה ירדה אש מן השמים ושרפה את קברו וכו'. ובמדרש רות הנ"ל וביון שקברוהו באת האור לשרוף את קברו וכו'. וכיפה ענף שם באת האור הנ"ל איתא בירושלמי דפ"ב דחגיגה אבל הבבלי חולק ע"ז וכו'.

פ"ב ה"א בעוה"ו שדומה ללילה. בבבלי ב"מ פ"ג ע"ב דרש ר' יודא ואמרי לה

לה תני רב יוסף מאי דכתיב תשת חשך וגו' זה העולם הזה שדומה ללילה וכו' ובחגיגה י"ב ע"ב ואיבא דאמרי אמר ר"ל וכו'.

פ"ב ה"א ר' לעזר בשם בר סירה. ב"ר פ"ח ובבלי חגיגה י"ג ע"א. ובפי' על ס' יצירה מר"י הברצלוני (270) ואמר ר' אלעזר בן עיראי בזה הענין במזל ממוך וכו' ע"ש ובס' הגלוי לרס"ג, ומצינו במקומות אחרים שר' אלעזר האמורא מביא את הבן סירא.

פ"ב ה"א יתחדשן וכו'. ב"ר פ"א ובמתנות כהונה שם מביא ירושלמי דילן. ובערוך ערך אלם מפורש בב"ר אתפכון אתחדשן אשתתקן. ובאור"ז בח"ב (מ"א) מוכח הב"ר הנ"ל וע"ש. ובכ"ר נודע הגהת רמ"ש ז"ל שצ"ל אתפכון כי פכר בלשון סוריא יורה על אסירה וקשירה.

פ"ב ה"א בנאות וכו' וכו'. בב"ר הנ"ל בנאות אתמהה בשביל להתנאות ולומר אני דורש במעשה בראשית, וכו' אתמהה מבוה על כבורי. וע"ש בפירש"י ובמ"כ.

פ"ב ה"א סבור שהוא כמנעה. צ"ל סבור שהוא כמנאה.

פ"ב ה"א עד שלא נברא העולם את דורש. בבבלי חגיגה י"א ע"ב יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם וכו'. וע"ש ברש"י ובתוס' ד"ה יכול והכי תניא בתוספתא פ"ב מה שהיה ומה שעתיד להיות וכו'.

פ"ב ה"א תני בר קפרא ולמן היום. דרשתי בר קפרא מפורשת בבראשית רבה פ"א ובאן חס". ועי' בהערות חיב ר"י טזעאדאר נ"י.

פ"ב ה"א אתיא הריכ"פ כהרא דבר קפרא. וכן הוא בפסיקתא (כ"א) וע"ש ובמ"ש הריכ רמא"ש ז"ל בהערותיו שם. ובהקדמת האור"ז בא"ב (ט"ו) דרש ריכ"פ במעשה בראשית כהרי דבר קפרא. ועי' בורע אפרים בפסיקתא שם. ובמדרש תנאים (דברים צד 110) ר' אליעזר הקפד אמר שלא תהרהר וכו' ת"ל למן היום וכו'. ונראה שזה מאמר בר קפרא.

פ"ב ה"א אושרין לבית מי בראך וכו'. גי' משונה בפי' הרא"ש לה' ס"ת סי' רל"ב ובהג"מ ה' תפלין פ"א הי"ט אומר בירושלמי רחמינה ובהראשית רבה (פ"א וע"ש בהערות הרב ר"י טהעאדאר) למה מתחלה התורה בבי"ת מה ב' יש לה ב' עוקצין אחת למעלה ואחת מאחוריו (י' סלות ליתא) אומר לבי"ת מי בראך ומראה להם בעוקצו של מעלה זה מלמעלה בראי (מראה להן בנקורה ואומר זה שלמעלן) ומה שמו וזהו להם בעוקצו של אחוריו (בנקורה שלאחוריו) והוא אומר ה' שניו פי' לפי שהבי"ת סמוכה בסדר לאל"ף והוא אחד לפיכך צריכה שיהא לה הג קמן למעלה בצד שמאל וכו'. ועי' באור"ז הנ"ל. ובפי' לס' יצירה לר"י הברצלוני צד 107 ובריאית העולם נמי בבי"ת וכו' ובמנהיג (קי"ז ע"א) ובפ' אין דורשין ירושלמי למה התחלה התורה בבי"ת וכו'. ובס' כבור חכמים (האמכורג תכ"ד) ליתא המלות: והוא מראה להן בנקורה ואומר זה שלמעלן ומה שמו. **פ"ב** ה"א אחד כה"א וכו'. במנהיג (י"א ע"א ד"ב) העולם הזה נברא בה"א והעולם הבא נברא כיו"ד כך שני חכמים כפרק הקומץ רבה ובתנחומא ובכ"ר ובאין דורשין ירושלמי וכו' ע"ש.

פ"ב ה"א בהברא וכו'. במנהיג (קי"ז ע"א ד"ב) ואמרינן בהקומץ רבא ובכ"ר (פ"א וע"ש) העולם הזה נברא כהא וכו' ע"ש שנויים. ועי' בפי' לס' יצירה לר"י הברצלוני צד 113 ובילקוט המכרי תהלים מזמור ק"נ שמבא הירושלמי ובהקדמה להא"ע עה"ת.

פ"ב ה"א ה"א יש נקורה מלמעלן. ברא"ש ובהג"מ הנ"ל וכן משמע נמי בירושלמי

בירושלמי חגיגה דה"א יש לה נקודה אחת למעלה וכו'. ובמנהגי ק"ו ע"א ובאין דורשין ירושלמי מה יו"ד (ה"א) יש לה נקודה אחת מלמעלה וכו' ע"ש. ובאגור (צורות אותיות תפילין) ובירושלמי פ"ק (צ"ל פ"ב) דחגיגה ה"א יש לה נקודה אחת (ליתא) מלמעלה ור"ת פי' שר"ל בעוקץ של אחריה לצד ימין וכו'.

פ"ב ה"א מה ה"א פתוח מכל צד. ב"ר ופסיקתא הנ"ל. ובס' התרומה סי' רי"ג זכן בחגיגה ירושלמי פ"ב איתא לדרשא של יו"ד דריש לה מה"א מה ה"י פתוחה למטה רמו שיוורדין לשאול ויש לה נקודה למעלה רמו שעתידין לעלות וכו'. ועי' ירושלמי מגילה פ"א ה"א תורת הראשונים לא היה לא ה"א שלהם וכו' סתום. **פ"ב** ה"א מה יו"ד כפוף וכו'. בהג"מ הנ"ל בפסיקתא וכו' ויו"ד כפוף וכו'. ובפי' על ס' יצירה לר"י הברצלוני (צר 113) ומפני מה כסוף ראשו מפני שהצדיקים שבו כפוף ראשיהן וכו'. ועי' בס' התרומה הנ"ל אלמא לפי דרשא דפסיקתא יש ליו"ד תג למטה לצד שמאל וכן למעלה בראש שמאל וכו' עכ"ל. ובהגהות מדרכי בניטין (ת"ע) וכתוב בחוס' שאנץ וכו' ובפסיקתא מוכח דיש לה למעלה ולמטה דקאמר עה"ו נברא ביו"ד מה יו"ד יש לה נקודה אחת למטה וכו'.

פ"ב ה"א שאל לר"ש בר נחמן. בב"ר פי"ב מוסף: מפני ששמעתי עליך שאתה בעל הגדה (ו' מלות ליתא) וכו'. וע"ש שהמאמר מובא שם בשנויים. **פ"ב** ה"א שאינו ממונה על ביה שדו. עי' בב"ר פי"ב אות י' ובמתנות כהונה שהביא ירושלמי דילן. ובמדרש תהלים מזמור קי"ד וזילקוט המכירי שם. וזילקוט שמעוני תהלים ר' תשצ"ד. ובפי' הרמב"ן עה"ת בראשית מ"ג י"ט ובב"ר וכו' כך מי ממונה על ביא של עולמו הקב"ה ר"ל שכל מקום יש איש ממונה על הצעקה ועל העזות והקב"ה ממונה על צעקת העשוקים בעולם הצעוקים בייא וכו'. ובזוהר מראה הגי' ומי ממונה על ביה שבעולם (כני' הרמב"ן הנ"ל) הקב"ה וכו'. **פ"ב** ה"א א"ל וכו'. במדרש תהלים הנ"ל אמר ר' יהודה הנשיא לר"ש בר נחמני שאילית לחכימיא ואמרין לי חבל על דמוכדין ולא טשתחחין (י"ז מלות ליתא לפנינו וכו') וכו'. וע"ש בהערות רש"ב ז"ל.

פ"ב ה"א למלך שבנה פלמין וכו'. בכלי חגיגה ט"ז ע"א וב"ר פ"א ועי' במ"כ שם. ובערוך ערך ביב זכריש ב"ר מלך בשר ודם בונה פלמין וכו'. **פ"ב** ה"א בש"א שמים נבראו וכו'. כל המאמר בבבלי חגיגה י"ב ע"א ובויקרא רבא פל"ו. ועי' בבראשית רבה ספ"א ובמ"כ שם ושם שזכר ירושלמי דילן בשנויים קלים. ובפי' על ס' יצירה לר"י הברצלוני (צר 273) ופי' חכמים ז"ל בזה הענין כאשר הקשו לכו"ה ובש"א וכו' ע"ש.

פ"ב ה"א אלא כלפס הזה וכנסויה. במדרש שם ושם כאלפס הזה וכו' וע"ש במ"כ מה שהביא בשם הראב"ד עדיות פ"ב משנה ה'. ובשטה מקובצת ביצה ל"ב ע"א וכן אלפסין חירניות היו עושין להן כיסוי וכדאמרין בירושלמי דפס' עדיות (אולי צ"ל חגיגה?) גבי פלוגתא דביום ברא שמים וארץ ארץ נבראת תחלה ואח"כ שמים כלפס וכסויו וכו'.

פ"ב ה"א מלמד שניהם שקולים זה בזה. תוספתא סוף כריתות וע"ש. **פ"ב** ה"ב במשנה יוסי בן יועזר וכו'. במשנה ד' פ"ח דעדיות ר' יוסי בן יועזר. וכן הוא במתניתא דב"מ שם ובבבלי ע"ז ל"ו ע"א. ואולי הוא אחר מאוחר מיוסי ב"י שזכר במשנה כאן. וביוחסין השלם (23) השיג בזה על הרמב"ם מעדיות הנ"ל שהרמב"ם הביאו רק מחגיגה כאן. ולפי הנ"ל תוסר התמיה. ובמשנה י"ב בערלה פ"ב יועזר איש הכירה היה מתלמידי שמאי וכו'. ובמנן אבות להרשב"ץ

להרשב"ץ (פ"א משנה ד') ובמס' ערלה יש יוסי בן יועזר איש צרדה מתלמידיו ב"ש וכו' ואינו זה עכ"ל.

פ"ב ה"ב במשנה יוסי בן יוחנן. בפסקי ריד"א יוסי בן יוחנן איש ירושלים.

פ"ב ה"ב במשנה הלל אומר לסמוך ושמאי אומר וכו'. במשנה בבבלי (חגיגה ט"ז ע"א) שמאי אומר שלא לסמוך הלל אומר לסמוך. ובתוס' שם ד"ה שנים ואל תתמה על הא דחשיב שמאי מקמי הלל וכו'.

פ"ב ה"ב בראשונה לא היתה מחלוקת וכו'. תוספתא חגיגה פ"ב.

פ"ב ה"ב ועשו אותן ד'. בתוס' חגיגה ט"ז ע"א ד"ה יוסי בירושלמי וכו' ומה שאמר בירושלמי ועמדו שמאי והלל ועשו ד' לא מצינו בפ"ק דשבת (י"ד ע"ב) רק בשלשה דברים שנחלקו בהן. ובאמת כוונת הירושלמי חוץ מה שנחלקו בסמיכה, הוסיפו שמאי והלל עוד ג' מחלוקת וביחד ד' מחלוקת. ועי' כחות יאיר בהשמטה לסי' קצ"ב.

פ"ב ה"ב ולא שטשו את רביהן כל צורכן. כן הוא בירושלמי סנהדרין ספ"א. אבל בתוספתא חגיגה פ"ב וסנהדרין פ"ו ובבבלי סנהדרין פ"ח ע"ב ליתא המלות את רביהן.

פ"ב ה"כ ר' חייה בשם ר' יוחנן. בבבלי חגיגה ט"ז ע"ב אמר רב שמן בר אבא אר"י. ובפ"י רבינו חננאל שם א"ר אלעזר.

פ"ב ה"ב א"ר יוסה. בבבלי הנ"ל אמר רמי בר חמא ש"מ סמיכה בכל כחו.

פ"ב ה"ב יש אומרים סמיכה וכו' וי"א כנגד וכו'. בבבלי חגיגה ט"ז ע"ב להיכן יצא אביי אמר יצא לתרבות רעה רבא אמר יצא לעבודה המלך וכו'.

פ"ב ה"ב מלובשין תורקי והב. בבבלי הנ"ל לבושין סריקון. ובפ"י רבינו חננאל שם ובערוך ערך סרק הגי' לובשי סריקון של זהב (ב' מלות ליתא בבבלי) ובמדרש וזמא על שה"ש (צר 41, הוצאת רש"י ו"ל) בימי מנחם והלל שנפלה מחלוקת ביניהם ויצא מנחם הוא ושמונה מאות תלמידים מלובשין סריקונין של זהב וזא ענן בן מטרון ובעינין בן יהודה אחיו של מנחם והרגו וכו' ע"ש שכל המאמר ליתא לפנינו.

פ"ב ה"ב אנו תנינן יהודה ב"מ נשיא וכו' אית תניי וטחלף. בתוספתא חגיגה פ"ב מחלוקת ר"מ ור' יהודה. ומובאה בבבלי שם ט"ז ע"ב מחלוקת ר' טאיר וחכמים. ובפ"י רבינו חננאל שם ר' מאיר אומר יהודה ב"מ נשיא וכו' וחכ"א שמתען ב"ש נשיא וכו' ומסתברא כר' מאיר דברייתא מסייעא ליה וכו' ע"ש. **פ"ב** ה"ב יהודה בן טבאי נשיא וכו'. בבבלי חגיגה ט"ז ע"א בשנויים. וכל המאמר בהרבה שנויים ביוחסין ד' לוגדון צד 80. ובסדר הדורות (163) כתב היוחסין ובירושלמי סנהדרין (אינו שם רק בחגיגה פ"ב ה"ב) וכו' עכ"ל עם המוסגר. ובאמת נמצא המאמר לפנינו גם בסנהדרין פ"ו ה"ט בד"ו.

פ"ב ה"ב עד מתי ארוסי. בסנהדרין פ"ו ה"ט עד מתי בעלי שרוי בתוכך וכו'. ובתוס' חגיגה ט"ז ע"ב ד"ה אב"ד עד מתי אחי יושב וכו'. ובמגן אבות להרשב"ץ פ"א משנה ה' ובירושלמי כמס' חגיגה היו מביאים סווע שיהודה ב"מ נשיא ממעשה שברח יהודה ב"מ וכו' ע"ש.

פ"ב ה"ב פירש מתי גו אלפא. ביוחסין הנ"ל פרש מיתי ליה ג' אסתרא וכו'.

פ"ב ה"ב תרין חסידין וכו'. בסנהדרין פ"ו ה"ט תרין תלמידין וכו'. ומובא בס' חבור יפה מהושעיה ד' ג' ע"ב מר' נסים גאון בשנויים. ועי' תוספתא עתיקתא ח"ב צד 66 ובמעשיות כביהמ"ד ח"ה צד 181.

פ"ב ה"ב בריה דמעין מזכס. בירושלמי סנהדרין פ"ו ה"ט בר מעין מזכס. זבבלי סנהדרין מ"ד סע"ב כי הווא מעשה דבעיא מיכסא. (ואולי צ"ל בבבלי בריה מיכסא כמו שהוא בירושלמי). זבפירש"י שם כנא בשנויים כל המעשה שנאמרה כאן ובסנהדרין הנ"ל בירושלמי. ועי' בערוך ערך בעיא ובהוס' חגיגה מ"ו ע"ב ד"ה אב"ה. וכבר העיר ע"ז רנ"ג בהקדמה להמפתח בזה"ל: ושם ענין לא הוא מכאור בהלמודנו אבל הוא מכאור בתלמוד א"י כאשר אמרו במס' סנהדרין כי ההוא מעשה דבעיא מכסא אשר בארו בגמ' דסנהדרין דא"י פ"ו. ובכרייתא דמס' נדה פרק ב' ה"ד בנו של הורדוס המזכס. וע"ש ברערו. ובס' זכרון תורת משה ח"ב ג' ע"ב ובמנורת המאור סי' נ"ד ומיה בריה דמעין וכו'. **פ"ב** ה"ב הקדים תפילין של ראש לתפילין של יד. במעשר שני פרק ה' ה"ו כל המצוות שבהורה מעכבות וכו' ר"א בר פפא בעא קומי ר' זעירא אפילו הקדים תפילה של ראש לתפילה של יד א"ל אוף אנא סבר כן. (ובאבודרהם (ה' ברכות צ"ט ע"ד ר' פראג) כדקתני חזס כל המצוות (שבהורה) מעכבות בעי ר' ירמיה (ר"א בר פפא וכו') אפילו הקדים תפלה של ראש לתפלה של יד וכו' ומדקתני מעכבות משמע שאם הניחם כן לא יצא וצריך להניחם כסדר מצותן וכו' עכ"ל. וכיון להירושלמי הנ"ל). ובמדרש חוית פ"ו פסוק שניך כך היו ישראל צנועים וכו' שלא הקדים אחד מהן תפילין של ראש לתפילין של יד שאלו הקדים אחד מהן תפילין של ראש לתפילין של יד לא היה משה משיבם וכו'.

פ"ב ה"ב דהוות צייסה ומפרסמה. בראשית חכמה שער התשובה פ"ו והמפרסם עצמו שהוא מתענה נענש וכן כתב התשב"ץ וכו' וחבאי מירושלמי ז"ל ריב"ח אמר צירא דתרעא דגיתנם וכו' ואיה דאמרי דהוות צייסא חד יום ומוק' (ומקוה) ליה תרין עכ"ל (הירושלמי) לענינינו וכוונת קביעת הציר פי' הוא כדי שיצא החור מאין לאון עכ"ל ועי' באצו"ר לתענית 112.

פ"ב ה"ב אין צפרית וכו'. במעריך בירושלמי דחגיגה סוף דף ע"ו (ד' וויניציא) אין צפרית חד זמן פי' אם אשרוק ונ"ל כי מזה נקראו צפרים לפי ששורקין וכו'. ובמסוף הערוך ירושלמי וכו' כד נא צפר לבשו מניכין וכו' פי' ענין קריאה. ובהוספות להערוך מ"ד ש גמע (איום) בסנהדרין ירושלמי וכו' ונילפ' גוברין בחירין לבושין מאנין נקיים ונסב עמהון תמנין קדרין חרתין אמר לון כדנא צפר לבשון מניכין. וכדנא צפר תניינות עולו אוול.

פ"ב ה"ב אויים אויים. ביפה מראה ארים ארים. ובמעריך ערך אויים בירושלמי חגיגה וכו' פי' קדושות קדושות כי המכשפות קוראות לעצמן כן וכו' בספר כתיבת יד ה"ג אויים ולמזן יוני הוא וברפוס כתוב אויים ומעות סופר הוא עכ"ל. ובהוספות להערוך לר"ש גמע הנ"ל כיון דעאל למערתא דאשקלון אמר איום איום פתחו לי מדירכון אנא כיון דעאל אמרה מה דאמרה ומייתא פיתא וכו'. ולפנינו בשנויים.

פ"ב ה"ב ואין דנין שנים ביום אחד. הוספתא סנהדרין פ"ו זבבלי סנהדרין מ"ו. **פ"ב** ה"ב תני אמר ר"א כן יעקב. כמגלת תענית פ"ו בבבלייתא דבית לוי אמר ר' שמעון שמעתי שב"ד עונשין ממון ומכים שלא מן החורה לא מפני שכתוב בתורה אלא משום שנאמר ובערת הרע מקרבך. ובאור זרוע (ח"ג, שצ"ד) אמר ר"א שמעתי וכו'.

פ"ב ה"ב ועונשין שלא כחורה. בבבלי יבמות צ' ע"ב מוסיף: ולא לעכור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה. וב"ה שם סנהדרין מ"ו ע"א. ובכרייתא במגלת תענית פ"ו שמעתי שב"ד מלקין והורגין שלא מן התורה.

פ"ב ה"ב שיצא לדרך. כבבלי רנ"ל בימי יונים. אבל במג"ת הנ"ל ליתא. **פ"ב** ה"ב רכוב על סוסו בשבת והביאוהו לב"ד וסקלוהו. וכ"ה לפנינו בבלי זבמנ"ה הנ"ל. אבל כגמ' כת"י שם וברי"ף ועוד ראשונים גרסו שם רכב על סוסו בשבת והביאו לב"ד והלקוהו ואחר שיצא לדרך ואשתו עמו וכו' וסקלוהו. עי' דקדוקי סופרים בסנהדרין הנ"ל. ובפולא חריפתא ברא"ש סנהדרין פ"ו סי' א' אע"ג דבג"מ וברי"ף גרס הכא ברישא והלקהו ובסיפא גרסינן וסקרוהו וכו'. ובספר השמרות לר"י הברצלוני (צד 132) גורס ברישא ובסיפא וסקלוהו. ומ"ש בהערה ובשו"ת הריב"ש החדשות (מונקאטש תרס"א, ד' מ"ג) כמו שמצינו ביבמות וכו' הניא אר"ע בן יעקב ב"ר מכין ועונשין וכו' ומייתינהו עובדות שחיכו מיתה לכמה בני אדם לצורך שעה וכו'. ונראה שגרס כג' ר"י הברצלוני הנ"ל. **פ"ב** ה"ג ב"ה עבדין לון כאשם מצורע. בד' קושט' וב"ה עבדין לון כשלמי אשם מצורע, ובירושלמי ובחים הנדפס בימינו ד' י"ט ע"א כג' ד' וויניציא.

פ"ב ה"ג לכם אינו נעשה. בד' קושט' לכם אינו עושה אבל עושה וכו'. **פ"ב** ה"ג ניחא עולות למחרת היום ההוא שלמים למחרת היום וכו'. ובביצה פ"ב ה"ד ניחא עולות למחרת היום ושלמים למחרת היום וכו'. ובד' קושט' ניחא ניחא עולות, למחרת היום ההוא שלמים ואין שלמים וכו'.

פ"ב ה"ג דור מת בעצרת וכו'. בהוס' חגיגה י"ז ע"א ד"ה אף עצרת יש לו תשלומין בירושלמי אמר ר"י ב"ב וכו' והקריבו למחר כלומר מהתם משמע שיש לו תשלומין וכו' עכ"ל ולפי גירסת הירושלמי שלפנינו לא נאמר זה לראיה שעצרת יש לו תשלומין רק לראיה שאפילו למאן דקרי קרא בלי הפסק ודובחים ועולות הקריבו למחרת לא תקשי דאף כב"ש לא אתיא משום דדור מת בעצרת וכו'. **פ"ב** ה"ד עצרת שחלה וכו'. מובא בפ' ר"ה חגיגה י"ח ע"א.

פ"ב ה"ד כתוב אחד אומר וחג הקציר וכו'. מובא בילקוט שמעוני בק"א. **פ"ב** ה"ד ובלבד שיבליס לעיסתו. כעין זה בדמאי פ"ו ה"ז ושון שהוא מוכר לו שיבליס לעיסתו. ובהוס' חגיגה י"ח ע"ב ד"ה אלא ומסיים בה בירושלמי אר"י ב"ב ובלבד שיכלם (שיבליס) לעיסתו כהדא דתנינן לה וכו' ומלעשות מלאכה בו בזום כלומר ואע"פ שהתורה התירה מלאכה לתשלומין לא מצי למיעבד רק לצורך אכילתו אם כלה עיסתו וכו'.

פ"ב ה"ד עורות של מי. בד' קושט' ניחא עורות שלמים. ובמשנה למלך (כלי המקדש פ"ד ה"ה) בירושלמי וכו' היכא דחל יום טבוח אחר השבת (כן מפרש המשנה למלך מדעתו) עורות של מי וכו' של (כל) המשמרות וכו' של אותו משמר (המשמר) ע"כ (ובירושלמי) ולא ידעתי למה השמיט רבינו דין זה וכו' ע"ש. **פ"ב** ה"ד ואת אמר יום טבוח שלה לאחר שבת. בד' קושט' ואת אמרת וכו'. ובד' זימאמיר ואת אמר יום טוב שלה וכו'. והיה כתוב יו"ט בר"ת: ופתר המעתיק יום טוב, וצ"ל כמו שהוא בד"ז יום טבוח. וכל המאמר מן ואת אמר וכו' עד זרשב"ל קשה להבין וקדוב לומר שהנן מ"ס שכפל חמעתיק הלשון. **פ"ב** ה"ד מורים שאם חלה וכו'. מובא בפ' ר"ה חגיגה י"ח ע"א.

פ"ב ה"ד תני מה החדש למנוי יום אחר. כבבלי חגיגה י"ז ע"ב אמרה תורה מנה ימים וקדש חדש וכו' מה חדש למנוי וכו' ובהוס' שם ד"ה אמרה היה קשה להרב רבינו משולם היכן אמרה תורה למנות ימים וכו'.

פ"ב ה"ד וזא וזא ולן בלשבת פלהדרין. בתוס' חגיגה י"ז ע"א ד"ה אין ליתא לד' מלות אלו.

פ"ב ה"ד אלא בשבתות וביו"ט. בהוס' חגיגה הנ"ל כלומר שלא היה רגיל ומתלבש בכליו ולעבוד אלא אז מפני כבוד היום אבל אי בעי מקריב בכל אות נפשו וכו'. ועי' אצו"ר ביומא צד 14.

פ"ב ה"ד מ"ד אפי' בזוית. בד' קושט' מ"ד הציץ אפי' בזוית.

פ"ב ה"ה במשנה נוטלין לידים וכו'. בפ' גאון לפרה (תוספתא עתיקתא 85) ושנינו לפי' המשניות האלה נוטלין לידים לחולין למעשר (ולמעשר) וכו'. ובהשוכות גאוני מורח ומערב סי' רל"ה נוטלין לידים למעשר וכו' ע"ש.

פ"ב ה"ה מתוך שאת אומר לו וכו'. בפ' רב נסים גאון בברכות נ"ב ע"א ובגמרא דאין דורשין רבני מערבא גרסינן מהוך שאתה אומר לו ידיו שניות אף הוא בודל (בדל) מן התרומה ולא מחמת משקה גזרו עליהם (עליהן) וכו' כלום גזרו על הידים לא מפני (ליתא) כרי שיהא בודל (בדל) מן התרומה מהוך שאתה (שאת) אומר לו ידיו שניות אף הוא בודל (בדל) מן התרומה וכו'.

ובד' קושט'נינא כלום גזרו על הידים אלא (לא) כדי וכו'.

פ"ב ה"ה חסן את אמר אין המעשר טעון רחיצה וכו'. בבבלי חגיגה י"ח ע"ב בשלמא מעשר אמעשר לא קשיא הא ר' מאיר והא רבנן וכו' ע"ש.

פ"ב ה"ה דהנינן תמן חולין שנעשו ע"ג הקודש וכו'. בבבלי חגיגה כ' ע"א בשנויים.

פ"ב ה"ה כל הן דתנינן מטבילין. בפ' רבינו חננאל בחגיגה י"ח סע"ב ירושלמי כן הן דתנינן מטבילין במ' סאה.

פ"ב ה"ו במשנה הטובל לחולין וכו'. בפ' גאון למס' פרה (בתוספתא עתיקתא 85) כך שנינו טבל (הטובל) לחולין הוחזק (והוחזק) לחולין ואסור (אסור) למעשר (במעשר). ועי' בשו"ת רמ"ע מפאנו סי' י"ז.

פ"ב ה"ו במשנה הטובל למעשר וכו'. בפ' גאון הנ"ל טבל למעשר הוחזק (והוחזק) למעשר (בט"ס: למשער) ואסור (אסור) לתרומה.

פ"ב ה"ו במשנה הטובל לתרומה וכו'. בפ' גאון הנ"ל טבל לתרומה הוחזק לתרומה ואסור לקודש.

פ"ב ה"ו במשנה הטובל לקודש וכו'. בפ' גאון הנ"ל טבל לקדש דוחזק לקדש ואסור לחטאת. ובר"ש ורא"ש פרה פי"א משנה ו' כדתנן טבל לקדש והוחזק לקודש וכו'.

פ"ב ה"ו במשנה הטובל לחמור. בפ' גאון הנ"ל טבל לחמור הוחזק (הותר) לקל, טבל לקל לא הוחזק לחמור (ה' מלות ליתא) טבל ולא הוחזק וכו'.

פ"ב ה"ו אפילו טובל לחולין והוחזק וכו'. בבבלי חגיגה הכי קאמר אעפ"י שהוחזק לחולין אסור למעשר וכו'.

פ"ב ה"ו מקוה שיש וכו'. בבבלי חגיגה י"ט ע"א בשנויים.

פ"ב ה"ו במשנה בגדי פרושים וכו'. עי' שו"ת רמ"ע מפאנו י"ז.

פ"ב ה"ו במשנה בגדי אוכלי חרומה מדרס לקודש. בפסקי ריד"א לחגיגה מוסף: בגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת (ה' מלות ליתא). וכן מובא זה בר"ש טהרות פ"א משנה ד'. ובמשנה שבמשניות בגדי קדש מדרס לחטאת. וכן במשנה בבבלי (חגיגה י"ח ע"ב).

פ"ב ה"ו במשנה יומי בן יועזר וכו'. בר"ש טהרות פ"א משנה ד' יוסף חסיד שנכחונה היתה מטפחתו מדרס לחטאת (לקודש) וכו'.

פ"ב ה"ו במגעות שנו. בפ' ר"ג גאון בברכות נ"ב ע"ב זבג' רבני מערבא אמרי ר"י בשם ר"י במגעות שנו בעא ר' זעירה (זעורה) קמי (קומי) ר"י וכו'.

ובפ'

זכפי' הר"ש טהרות פ"ו משנה ה' וזה לשון הירושלמי וכו' במגעות שבו (שנו) וכו'. ובחי' הרמב"ן בנדה ל"ג ע"ב מצאתי בירושלמי וכו' מתני' (ליתא) ר' יוסי (יסא) בשם ר' י' במגעות שנינו פי' אלו השנויין כאן אינן עושין מדרס בלא נגיעה אלא שאם נגעו בכגר עשאוהו כמדרס מדבריהם.

פ"ב ה"ז ר' זעורה בעא קומי ר' יסא. בחי' רמב"ן הנ"ל ר' זעירא בעי קומי ר' יוסי מהיכן וכו'.

פ"ב ה"ז ר' שמואל אחיז רר' הושעיה. וכן הוא ברפוס קושטנמינא. אבל בפ' הר"ש הנ"ל אחיז דר' ברכיה. ובכר שערתי כאצו"ר בפסחים (צד 74) שהאמורא ר' חנניה בר אחיז רר' הושעיה שנמצא לרוב בירושלמי אולי הוא בנו של ר' שמואל זה. והתחכם לדורו ר' הושעיה כמו שהתחכם אביו שמואל לאחיז ר' הושעיה.

פ"ב ה"ז אם מגע הרי מגע. בפ' הר"ש הנ"ל אם במגע הרי במגע וכו'.

פ"ב ה"ז גופו של פרוש. ברמב"ם פי"ג מה' אבות המומאות ה"א ועי' בכ"מ שם. ובתוס' חגיגה י"ט ע"ב ד"ה בגדי וראיה לדבר מצינו בירושלמי בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה (ה' מלות ליתא וקאי למתניתין) ובעי גופו וכו'. ועי' בשו"ת דמ"ע מפאנו סי' י"ז. ובר"ש הנ"ל גופו של פרוש מהו שי"שה כזב אצל תרומה (התרומה) כלומר שיטמא בהיסט ומדרס וכו'. וכן הוא בחי' הרמב"ן הנ"ל.

פ"ב ה"ז התיב ר' יוחנן. כ' מלות אחרונות ליתא בתוס' הנ"ל. ובר"ש טהרות פ"ו משנה ה' התיב ר' חנן. ובחי' רמב"ן הנ"ל מתיב ר' חנן.

פ"ב ה"ז לשומרו. מלה זו ליתא בחי' רמב"ן הנ"ל.

פ"ב ה"ז המשכבות. בתוס' הנ"ל משכבות (והמושבות) וכלי חרס מוקפין (צמיד פתיל) מהורין (מהור) ואי (אין) תימא (תימר) וכו' אפילו מוקפין (צמיד פתיל) טמאין. ובר"ש הנ"ל בשנויים קלים. ובחי' הרמב"ן הנ"ל את הנכנסים ואת היוצאים (הנכנסין ואת היוצאין) וכו' וכלי חרס (חרש) הפתוחין (פתוחין) טמאין וכו'.

פ"ב ה"ז א"ר מנא. בתוס' הנ"ל א"ל ר' מנא וכו'. ובחי' הרמב"ן הנ"ל ואקשי' אמר ר' מנא (מנא) וכו'.

פ"ב ה"ז דתנינן תמן אפילו מאכל ואפילו כסות. בתוס' הנ"ל דתנינן אפילו מובל אפילו כפות הכל טמא, כלום יהיו (אמרו) טמאים. וכן הוא בשם הירושלמי בחדושי הרמב"ן ובר"ש טהרות הנ"ל. וכן הוא לפנינו במשנה ה' פרק ז' דטהרות. ועי' בערוך ערך מבל.

פ"ב ה"ז כלום אמרו טמאים. בר"ש הנ"ל כלום אמרו ידיו (ליתא) טמאים וכו'. ובחי' הרמב"ן הנ"ל כלום אמרו יהו הן טמאים אלא (לא) משום (משם) היסט והכו פירושו דקא מקשי ליה ר' מנא לר"י בן פזי דאוקמא למתני' בחולין דוראי בתרומה קיימינן מדרקתי סיפא הכל טמא וכו'.

פ"ב ה"ז לא כן אמר ר' יוחנן וכו'. בתוס' חגיגה הנ"ל ולא כן א"ר יוחנן ולא חציצות (חציצות) וכו' ולא רשות (ליתא) ע"ה אצל תרומה (התרומה) כלומר וכו'. ובר"ש הנ"ל ולא רשות ע"ה אצל תרומה ומיהו נראה שיש שם מ"ס וגרסינן חולין ואי גרסינן לתרומה היכי גרסינן ולא רשות ע"ה אצל החולין אלא אצל התרומה שכך מוכחת סוגיא דהתם וכו'. ובחי' הרמב"ן הנ"ל לא כן אמר ר"י וכו' וברייטא היא אצל זו ששנויה בתוספתא דחגיגה (פ"ג) דקתני ספק רשות ע"ה מדרסו וחצירו (עי' רפ"ח דטהרות במשנה הדר עם ע"ה בחצר, ולפנינן בתוספתא דחגיגה: וחציצו) והסימו מהורין לחולין וטמאין לתרומה אלמא מהניתין דקתני הכל טמא בתרומה היא וש"מ שלא עשו גופו של פרוש ולא של ע"ה

כזב לטמא משכבות וכו' הארכתי לכתוב מן התוס' והן מניהן: ולא רשות ע"ה לחולין אלא אצל תרומה (כהג' הר"ש הנ"ל) וכו' ע"ש.

פ"ב ה"ז גופו של קודש וכו'. ברמב"ם (אבות המזמאות פ"ג ה"א) אבל המהור לקדש אינו כזב לחטאת. ובכ"מ שם: גז"ש בירושלמי עב"ל.

פ"ג ה"א במשנה בתרומה וכו'. במשנה בבבלי ובפי' גאון לפרה (תוספתא עתיקתא 85) וכן שנינו וכו' לתרומה אבל לא לקדש (בקורש). וכ"ה בתשובות גאוני מו"מ רל"ה.

פ"ג ה"א במשנה אחרים ותוך ובית צביעה. במשנה בבבלי ובפי' גאון הנ"ל אחרים ותוך ובית הצביעה (צביעה) לתרומה (בתרומה) אבל לא לקדש (בקורש). ובפי' ר"נ גאון בברכות נ"ב ע"א כדתנן וכו' אחרים ותוך ובית הצביעה לתרומה (כגו' הנ"ל) כלומר שאחוריו נטמאו במשקין ואעפ"כ תוכו טהור וכו'. ובבבלי (חגיגה כ"ב ע"ב) לשמואל הגי' בהשנה בית הצביעה ולר"י בית צביעה.

פ"ג ה"א במשנה לא כמדת הקודש. בתשובות גמ"מ הנ"ל שלא כמדת הקודש מדת התרומה שבקדש מהיר ומגביה (ומגב) וכו'. ועי' במשנה בבבלי (חגיגה כ' ע"ב).

פ"ג ה"א במשנה מהיר ומגב ומטביל. לקמן בגמרא בסוף הלכה א' מהיר את החיטים ומגב את הנקנים ואח"כ קושר. ובתשובות גאונים קדמונים סי' ע"ב (ברלין הר"ח) הגי' בקורש מהיר מטביל ומגב וכו' ע"ש. ובמאירי (מוכא בדקדוקי סופרים חגיגה כ' ע"א) ומ"מ בתלמוד המערב ראיתי שהזכיר מגב אחר הטבילה ר"ל מהיר ומטביל ומגב וכו' ע"ש.

פ"ג ה"א דבר שהוא שוה וכו'. בהוס' חגיגה כ"ד ע"ב ד"ה דתנן ודוגמתו מצינו בריש פירקין בירושלמי וכו' א"ר חנינא (חנניה) זנו' אלו דבר (שהוא שוה) שכזה וכו' בזה טהור וכו' טמא הדא (ודא) היא מעלה אלמא לא חשבינן ליה מעלה וכו'.

פ"ג ה"א אבא שאול אומר וכו' אלא סל וגרנותי. תוספתא חגיגה פ"ג (הוצאת צ"ט) ובקורש נותן לתוך הסל או לתוך גרנותי ומטביל אבה שאול היה אומר כך היו עושין בתרומה אבל לא בקדש. ועי' בבבלי חגיגה כ"ב ע"א שמוכא התוספתא בשנים.

פ"ג ה"א האוחז באדם ובכלים. לפנינו במשנה ה' מקואות פ"ח האוחז באדם ובכלים והמטביל (ומטבילין) ממאין, ואם הדיח את ידו במים (וכשרוא מדיח את ידיו, ובמהניחא דב"מ כבירושלמי) מהירים רש"א ירפה (ירפס, ובמהניחא דב"מ עד שירפה) וכו'.

פ"ג ה"א ר' יונה בשם ר' חיה בר בא. בבבלי פ"ג ה"ז ר' יונה (כן גרס הגהות מימוני ה' ס"ח פ"ג אות ב' ולפנינו שם ר' ינאי) בשם ר' חייא בר ווא ובכלאים פ"א סה"א ר' יונה בשם ר' חייא בר ווא וכו'. ובקדושין פ"ד ה"ז ר' יונה ר' חיה בשם ר' יוחנן הלכה כר"י. ובנדרים פ"ד סה"ז ר' יונה ר' בא בר חיה (צ"ל ר' חיה בר בא) בשם ר"י מודה וכו'.

פ"ג ה"א בבקעת רימון. בב"ר פס"ד בקעתא דבית רימון.

פ"ג ה"א שימשת את ר"ע עומדות מה שלא שימשתו ישיבות. בשבת פ"י ה"ה שמשתי את אבא עומדות מה שלא שימשת את רבך ישיבות וכו'. ובחוריות פ"ג ה"ה וכתה מימרינה יקם תוכי מימרינה מיתבי. ובמגן אבות להרשב"ץ (פ"ד משנה י"ב) ובירושלמי דחגיגה אמר לר"מ שמשתי את ר"ע עומדות מה שלא שמשתי (שמשתי) ישיבות.

פ"ג ה"א ר' יוחנן הסנדלר אלכסנדרי לא מתו הוא. ובר' ויטאמיר לאמהו דוא. פי' שהיה מאלכסנדרי. ואולי מטעם זה נקרא הסנדלר.

פ"ג ה"א כל מי שספיקה בידו וכו'. מובא בילקוט שמעוני בק"א (314).
פ"ג ה"א א"ר יוחנן וכו' כדרך שהנקיים תופסין כו. בבבלי חגיגה כ"ב ע"ב א"ר יוחנן מקום שנקיי הדעת צובעין. וע"ש בגליון.

פ"ג ה"א בקדושתן הן. בר' קושט' בקדושתם הן עומדין (ליתא).
פ"ג ה"א פשיטא שאין משקה מיטמא מן הכוס למטא את היר וכו'. בהקדמה לסדר טהרות מדרמב"ם ובגמרא חגיגה בירושלמי אמרו פשיטא שאין משקה מיטמא מן היר למטא את הכוס וכו'. ועי' לעיל.

פ"ג ה"א ופקקה בסנדלו. בבבלי חגיגה כ"ג ע"א ונפסקה רצועה של סנדלו. ובתוס' שם וביהו בירושלמי מצינו ונפסקה סנדלו. וע"ש בגליון. וברמב"ם (אבות הטומאה פי"ב ה"ג) טעשה היה כאחד שנשא חבית של קדש ממאה במדרס שנשא עמה באותה שעה וכו'. והלשון של הרמב"ם שנשא עמה קרוב יותר לגי' בירושלמי.
פ"ג ה"א ר' ועזרה ר' יסא בשם ר"ל עבר ונשא מרור. בבבלי חגיגה כ"ג ע"א ר' זירא אמר עבר ונשא מרור. וברמב"ם פי"ב ה"ג מאבות הטומאות ואם עבר ונשא וכו' מרור. ומה שזכר שם בשם ר' אילא ליתא בירושלמי.

פ"ג ה"ב במשנה צריכין טבילה וכו'. עי' בתוס' ובהוס' צ"ט ע"א ד"ה מדבר.
פ"ג ה"ב במשנה ובתרומה נטמאת וכו'. במשנה בבבלי ובמתניתא דב"מ ובתרומה אם נטמאת וכו'. וברמב"ם (אבות הטומאות פ"ח ה"ו) מי שנטמאת ידו אחת וכו' בר"א לתרומה אבל לקדש וכו'. ובכ"מ שם משנה וכו' בתרומה אם נטמאת וכו' שהיר (והיר) וכו' ומשמע דה"פ דמתניתין וכו'. וע"ש כפרק י"ב הי"ב ובכ"מ שם.

פ"ג ה"ב מעשה באשה אחת וכו'. ועי' באר שבע תמיד ד' כ"ה ע"א ד"ה ג' מאות.
פ"ג ה"ב א"ר ישמעאל גדולים הן דברי חכמים. כעין זה בשבת פ"א ה"ג א"ר ישמעאל וכו' גדולים הן דברי חכמים שאמרו וכו'.

פ"ג ה"ב אר"י גדולים וכו'. בבבלי חגיגה כ' ע"א וע"ש. ובתוס' חגיגה שם ד"ה נימא ובירושלמי בייתי כל הני עובדא על מהניתין דאודך פרקין בכלים הנגמרים וכו' וקאמר ליה ר' ישמעאל כמה גדולים מעשה (דבריו) חכמים דאמרי כלים הנגמרים כו' משמע דבאשה חברה אורגת עסקינן וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ב שאמרו כלים הנגמרים בטהרה צריכין טבילה בקודש אבל לא לתרומה. בתוספתא כלים ככא בתרא פ"א אמר ר"י כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא נתכוון לשומרו טמא. וכ"ה בבבלי חגיגה כ' ע"א.

פ"ג ה"ב נפסקה נימא וכו'. בתוס' ר"י מפאריז בברכות נ"ב ע"א והא דאמרינן וכו' נימא נפסקה ליה וקשרתיה כמה ומפרש הר"י מ"מ מ"כ דמיירי באשה מרורה וכו' ואף לענין קדש מוקי לה בירושלמי דמייתי עלה ההיא דנגמרו בטהרה צריכין טבילה לקודש ע"ל.

פ"ג ה"ב דתנינן תמן דוסיף ר"ע וכו'. בבבלי חגיגה כ"ג ע"ב. ובפי' המיוחס בטעות להראב"ד כסוף תמיד ובמגלה סתרים של רבינו נסים מקשה מההיא מתניתין דמייתי פ' חומר בקדש דהוסיף ר"ע וכו'. ובתוס' חגיגה כ"ג ע"ב ד"ה שאם הקשה הרנ"ג וכו'. ובתוס' יומא מ"ו ע"ב ד"ה כי ישוב מצאתי בתוס' תמיד של ר' ברוך ברבי יצחק (כווננו להפי' המיוחס להראב"ד הנ"ל) וכו' ע"ש בכ"מ (טומאת אוכלין פ"ח ה"ט).

פ"ג ה"ב רשב"ל אמר יודעין וכו'. בבבלי הנ"ל אמר ר"ל משום בר קפרא וכו' ע"ש. ובפי' הראב"ד הנ"ל והכי מסיק ההם בירושלמי ר"ש בן לקיש למעמיה דהך מתניתין דהסולת והקמורת וה"ק ר"ש בן לקיש יודעים היו שב"ש מחברין (מחברים) ומה בא להעיד על שיירי (שיורי, ובר' קושט' שיירי) מנחות שהיו (שיורו) מחברין לעצמה (את עצמן) משום (מפני) שנוקקו לכליין (לכליין) כלומר מפני שבשעת קמיצה היו צריכין להיות בכלי.

פ"ג ה"ב ר' יוסה בי ר' זמינה בשם ר' יוחנן. וכ"ה לקמן בזה ההלכה ר' יוסי בי ר' זמינא בשם ר"י. וכ"ה בדפוס קושטנינא. וזכר אמורא ר' זמינא בירושלמי בבורים פ"ג ה"ג. ובפי' הראב"ד בהמיד הנ"ל וקפריך התם לר' יוחנן ור' יוסי ב"ח (ר"ה: בר' חנינא) וכו'. ובתוס' חגיגה הנ"ל וזה לשון ירושלמי ר' יוסי בר חנינא בשם ר' יוחנן וכו'. ובמלאכת שלמה פ"ה דתמיד משנה ה' והיינו דקא מפרש בירושלמי ר' יוסי בר' חנינא משום ר' יוחנן מפני מה אמרו שיירי מנחות וכו' ע"ש שהביא פי' הראב"ד הנ"ל בשנויים.

פ"ג ה"ב ר' אחא וכו'. בפי' הראב"ד הנ"ל ור' אחא (ר"א) בשם ר' יוסי (וסא) ס"ל דלאו אשיירי מנחות צריכא להעיד אלא על הסלת וכו' דאע"ג דלאו אוכלין נינהו ואפ"ה מפסלי בגויה. ובתוס' חגיגה הנ"ל ר' אחא אומר בשם ר"ל וכו'. **פ"ג** ה"ב נחא סולת וכו'. בפי' הראב"ד הנ"ל נחא סלת ולכונה וקמורת כלומר בסלת ולכונה וקמורת משכחת לה דצריכא להיות בכלי אבל בגחלים הוי משכחת לה דצריכין להיות בכלי וכו' ומשני שבגחלים של י"ה קאמר וכו'. ועי' בסרכבת המשנה ח"ג ה' טומאת אוכלין פ"ה ה"ט.

פ"ג ה"ב אמר ר' בון בר כהנא. ברוס' חגיגה הנ"ל א"ר בון. ובהו"י יומא מ"ה ע"א ד"ה נתפורו והכי איתא בירושלמי וכו' א"ר אבין וכו'. ובריטב"א יומא מ"ד ע"ב בירושלמי דחגיגה גחלים מאי כלומר למה פוסל את כולם אמר ר' אבדן (ר' בון ב"ב) תפתר וכו' ע"ש. ובפי' ר"ש משאנץ להו"כ (צו פ"א) ור"ג פי' הירושלמי דפ' חומר בקודש וכו' זה לשון הירושלמי סלת וקמורת וגחלים מאי וכו' ע"ש. **פ"ג** ה"ב אבל בחגים (צ"ל בגחלים) שבכל יום וכו'. בפי' הראב"ד הנ"ל והיינו דקא מסיים בירושלמי ובגחלים של כל יום ויום לא כההוא דתנינן (תמן) מהפור (נתפור) ממינו בקב גחלים ונכדן (היה מנכדן) וכ"ה ביומא פ"ה ה"ג לאמה כלומר משם מצינו למדין שלא היה שם מקודשים וכו'. וברמב"ם (טומאת אוכלין פ"ח ה"ט) כד"א בגחלים שחותה במחתה ביוה"כ וכו' אבל גחלים שחותה בכל יום וכו'. וע"ש ככפף משנה. ובפי' הרא"ש בהמיר פ"ה וי"ל דההיא דר"ע איירי בגחלים של יוה"כ פ' וכו' והכי איתא בירושלמי וכו'.

פ"ג ה"ב אמר ר' מתניה וכו' סולת וכו'. בפי' הראב"ד הנ"ל ור' מתניא מקשי לשם בירושלמי לר"ל ור' יוחנן דמפרשים דשם הווקקו לכליין ומתמה עליהם סלת וקמורת ולכונה וגחלים אמאי קא בעי למימר דווקקו לכליין וכו' סלת וקמורת ולכונה לאו בכמה כלים קרבים הם כלומר הרי הקמורת והסלת והגחלים זה בכלי שלו קרב וזה בכלי שלו קרב וכו' ע"ש. ובהשנות הראב"ד בטומאת אוכלין הנ"ל אמת הוא שכך אמרו בירושלמי במס' חגיגה אבל סוף השמועה עלתה אפילו בגחלים דכל יום מפני שנוקקו לכלים מתחלה קודם שעירה אוהן וכו'. ובכ"ט שם טעמו משום דהתם (בירושלמי) מסיים בה א"ר מתניה וכו' סלת וקמורת וכו' י"ל שרבינו (הרמב"ם) יפרש שאינו מסקנא אלא פלוגהא ופסק כמאן דמיקל וכו' ע"ש. ובתו"י יומא מ"ה ע"א ד"ה נתפורו ורכי איתא בירושלמי דחגיגה וכו' ואתמר

ואתמר נמי מפני שנוקקה לכליין (לפני התו"י היה כ"ו לעיל) פי' מחתה זו של זהב שהיא כליין מצרפתה אבל מחתה של כסף שאינה כליין לא מצרפתה ורבי אביר לפרש דירושלמי וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ב והנא מפני שנוקקו לכליין. בד' קושט' וכא נמי שנוקקו לכליין ועי' לעיל.
פ"ג ה"ב כהנא שאל ררבנן דתמן וכו'. במנחות כ"ג סע"ב כי סליק רב כהנא אשכחניהו לבני ר' חייא דיתבי וקאמרי עשרון שח"קו והניחו בביסא (בגסה) וכו' ע"ש.
פ"ג ה"ב אפילו אחרת בינתים וכו'. ברמב"ם אבות המזאה פ"ב ה"ח ואם אינו צריך לכלי לא נטמא אלא זה שנגע בו הטומאה בלבד. ובהשגות הראב"ד שם זה שיבוש וכו' ושניהם טמאין וכו'. ובכ"מ שם ואע"פ שביירושלמי פרק חומר בקדש נראה כפירוש הראב"ד וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ב שמועה לא שמענו משנה שנינו. במנחות הנ"ל אמרו לו זו לא שמענו כיוצא בו שמענו. וביירושלמי כתובות פ"ד ה"ג אנה אמרי שמועה ואת אמרת מהנייתא תבטל שמועה מיקמי מהנייתא. וכן בכמה מקומות.

פ"ג ה"ב בחולין וכו' כר' יהושע. בד' קושט' ודלא כר' יהושע. וכן הגיה הקרבן עדה. וזה עפ"י הבבלי חולין הנ"ל. ואין הכרח להגיה כי לפי הנראה התלמודים מחולקים.
פ"ג ה"ב דרכא אהא וכו'. בד' קושט' דרבי אתא וכו'. ובכ"ל.

פ"ג ה"ב תני ר' יוסי וכו'. תוספתא סוף חגיגה ותו"כ צו בשנויים. וביירושלמי סוטה פ"ה ה"ב תני אמר ר"י וכו' מחוסר כפורים שאינו אוכל (פוסל) בתרומה הרי הוא פסול (פוסל) בקדש, שלישי (רביעי) וכו'. ובפי' רבינו חננאל בפסחים י"ח ע"ב ור"י תני בתוספתא וכו' מנין לרביעי בקדש שפסול ודין הוא ומה מחוסר כפורים שמוחר (שאינו פוסל) בתרומה כדקיי"ל מכל וכו' פסול בקדש, שלישי (כגו' הנ"ל) שפסול בתרומה אינו דין שיעשה רביעי בקדש (שיפסול בקדש) וכו' ובתוס' פסחים י"ד ע"ב ד"ה ואילו מיהו תימא דשלישי דמכל יום יעשה רביעי מק"ז ממחוסר כפורים כדמסיק ר' יוסי שלישי דעלמא ונימא וכו' וביירושלמי מס' חגיגה פריך לה עכ"ל.

פ"ג ה"ב ובתרומה אם נישמאת וכו'. תוספתא חגיגה פ"ג וטובאה בשנויים בתמים דעים רמ"ד.

פ"ג ה"ב כל הפוסל את התרומה מטמא את הידים וכו'. בכלי חגיגה כ"ד ע"ב. ובפיהמ"ש להרמב"ם כלים פט"ו משנה ה' ומעם היות הספרים מטמאים את הידיה כדי שלא ישימו התרומה אצלם וכו' ע"ש ובפיהמ"ש ידים שם. והמקור ביירושלמי כאן.

פ"ג ה"ב והיד מטמא את חבירתה. כן במתניא דב"מ ידים פ"ג משנה ב'.
פ"ג ה"ב רשב"ל אמר ל"ש אלא חבירתה וכו'. בבבלי חגיגה כ"ד ע"א אמר ר"ל ל"ש אלא ידו אבל יד חבירו לא ור' יוחנן אסר אחר ידו ואחר יד חבירו וכו'.

פ"ג ה"ג תוחף את החררה בשפור וכו'. בתוספתא פ"ג דחגיגה אלא הוחב את חררה בכוש או בקיסם ומוכל עמה וית או בצל (כוית בשר) בתרומה וכו'. ובבבלי חגיגה כ"ד ע"ב לא צריכא כגון שתחב לו חבירו לתוך פי' וכו'. ובתוס' שם מיהו בתוספתא גרסינן וכו' אלא החב ליה חבירה (ד' מלות ליהא) או שתחב הוא בכוש וכו' וע"ש.

פ"ג ה"ג תמן תנינן וכו' ליטול את הצרור. לפנינו במשנה כלים י' פ"ח מחלוקת בזה ר"מ ר"י ור' יוסי ועי' בבבלי עירובין צ"ט ע"א א"ר יוחנן מוחלפת השיטה וכו' ובפי' רבינו חננאל שם.

פ"ג ה"ג אונן נוגע (לפנינו במשנה זבחים צ"ח ע"ב אינו נוגע) וכו' כאן כשהסיע

כשהסיע דעתו וכו'. בזבחים שם צ"ט ע"א אונן וכו' הא דאסח דעתיה הא דלא אסח דעתיה וכו'.

פ"ג ה"ד במשנה של יין ושל תרומה. במשנה בבליה של תרומה.
פ"ג ה"ד במשנה אם אמר לו וכו'. במתניתא רב"ט אבל אם אמר וכו'.
ובירושלמי שבת פ"ב ה"ו הילכות הקודש רתנינן אם אמר (לו) הפרשתי בהוכה (להוכה) רביעית וכו'.

פ"ג ה"ד ר' סימון ריב"ל. בבבלי חגיגה כ"ה ע"א אמר ריש לקיש.
פ"ג ה"ד שפסקייתא של כותים מפסקת. בדמאי פ"ה ה"ט מפסקיה של כותין.
ובבבלי חגיגה כ"ה ע"א שרצועה של כותים מפסקת ביניהן.

פ"ג ה"ד הנושה וכו'. במשנה שבמשניות עוקצין פ"ג משנה ה' הקושט.
אבל במתניתא דב"ט שם הנושה וכו'. וכד' קושטנמינא כאן: הקושט וכו'.
פ"ג ה"ד וחלות חריע. בד' קושט' וחלות זריע. ועי' אצו"ר כלאים 22.
פ"ג ה"ד קירויה שהמבילה במים שהן ראון לקדש וכו'. וכ"ה בירושלמי
עירובין פ"ט ה"ד. אבל במשנה שבמשניות בפרה פ"ה משנה ג' שאין (שהן)
ראון לקדש וכו' וכ"ה בפ' הרמב"ם והר"ש שם. ובמתניתא דב"ט כג' הירושלמי
אבל בד' קושט' כאן: שאין.

פ"ג ה"ד גר שנתנייר וכו'. בתוספתא מהרות פ"ט גוי שנתנייר וכו' והברייתא
משובשת שם והגר"א הגיה. ונראה שעל פי ירושלמי דילן הגיה.

פ"ג ה"ד אלו שקודחין וכו'. בפ' המשנה להרמב"ם כאן: ובירושלמי אמרו
קודחין בהם (בהן) את הדמע וענינו הקנקנים שמכניסים בהם הדומע.
פ"ג ה"ו במשנה הגבאים שנכנסו לתוך הבית וכן הגבאים וכו'. במתניתא
דבני מערבא וכן הגבאים וכו'. וכ"ה במשנה בבליה חגיגה כ"ו ע"א. וברמב"ם
(מטמאי משכב פי"ב הי"ד) הגבאים והגנבים וכו'.

פ"ג ה"ו במשנה ובשעת הרגל. בר"ש מהרות פ"ח משנה א' ובשעת
הרגל נאמנין (ליתא).

פ"ג ה"ו אם יש עמהן גוי וכו'. כ"ה דג' בהמשנה ו' מהרות פ"ז במתניתא
רב"ט שם. אבל במשנה שבמשניות הג' משונה. ועי' חגיגה כ"ו ע"א ובפ'י
הרמב"ם במהרות שם.

פ"ג ה"ו ובירושלים נאמנין וכו'. בפירש"י חגיגה כ"ו ע"א ובהדיא תניא בירושלמי
נאמנין על מהירות כל הכלים לקדש. וע"ש בתום ד"ה ובירושלים. ולפנינו
בירושלמי ליתא זה ואיתא בתוספתא חגיגה פ"ג (שורה כ'), בהוצאת צ"ט בכתי"א).
פ"ג ה"ו אריב"ל וכו' עיר שהיא עושה כל ישראל וכו'. נשנה בירושלמי כבא
קמא פ"ז ה"י כיו דמר ריב"ל ירושלים הבנויה וגו' עיר שמחברת ישראל זה לזה.
ומזבא הירושלמי בילקוט שמעוני תהלים ר' תתע"ט ובקנדרם אחרון וע"ש.

פ"ג ה"ו במשנה והמתחיל בעיסתו על גב הרגל. בפ' רבינו חננאל בחגיגה
כ"ו ע"א והמתחיל בעיסתו ברגל פי' כדי למכור ונשאר לו אחר הרגל וכו'.

פ"ג ה"ו במשנה ר' יהודה אומר אף לא וכו'. בפסקי ריד"א ר' יוסי אומר
וכו' ועי' ביצה י"א ע"ב.

פ"ג ה"ו ר' חנניה בשם ר"י. מוכא בפ' ר"ח בחגיגה כ"ו ע"א.

פ"ג ה"ו תני ר' חיה שופכה וכו'. בתוספתא שלפנינו לא נזכר לא מדעת
ר"ח ולא מדעת בר קפרא. ובבבלי (חגיגה כ"ו ע"א) נימא כתנאי דתני חדא
יניחנה לרגל אחר ותניא אירך לא יניחנה לרגל אחר וכו'. ובירושלמי לא

ירעו מדעות אלו התנאים. ובבעלי לא ירעו מבריתיה של ר"ד וב"ק הנ"ל.
פ"ג ה"ז תני בר קפרא שוברה. ביוחסין ובסה"ד (ערך ב"ק) והוא נקרא
 שמעון בר קפרא סוף חגיגה עכ"ל. ובמדרש קהלת פסוק מה יהרון אמר אבא
 בר קפרא וכו'. ובדרג"ל שם משמע מכאן וכו' ולא כמ"ש בס' יוחסין ששמו
 שמעון ושם מביאו בשם ירושלמי דחגיגה ולא נמצא לפנינו. ונראה שהיוחסין
 גרס כן כאן. וכן ליתא בירושלמי חגיגה מה שאיהא בבבלי חגיגה י"ד ע"א
 הניא אמר ר"ש החסיד וכו' עמר הקב"ה ושתלן בכל דור ודור וכו'. ובתוס'
 שם וטרדן ואיכא למ"ד ושתלן פירש"י לפי לשון ראשון נתן נשמתן כגיהנם וכו'
 ונראה לפרש וטרדן שלא נבראו ביחד ושני הלשונות בירושלמי שוה אך הלשון
 משונה ולכך לא חש למתני איכא דאמרי לה וכו' עכ"ל. ובילקוט איזכר תתק"ח
 הני' ושתלן. וכן מ"ש בשו"ת ברבר למוד החכמות (דברי חכמים צד ע') כדאמרין
 בירושלמי דחגיגה פ' אין דורשין בגין דהוה (ר"י בן לוי) פייטנא ומפייש מילוי
 קמי קיסרא וקיסרא דוה רחים כל פיומי וכל בר ניש דמרי טבעון ובהאי ר' יהושע
 חכימא הוה וכו' ע"ש. וליתא לפנינו. וכן מ"ש בבבלי חגיגה ט"ז ע"א אם רואה
 אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וכו'. וע"ש בפ' רבינו
 חננאל ובתוס' שם. ובפתח עינים להרחיד"א בקדושין מ' ע"א התוס' הביאו פי'
 רבינו חננאל ובתוס' כ"י לרבינו יצחק הוקן בעל התוס' הביא פי' הר"ח וכתב
 וז"ל וכן יש בירושלמי וכו'. ולפנינו ליתא.

פ"ג ה"ח במשנה יהיו במקדש. במתניתא דב"מ מוסף: ואומרין להן הזהרו
 שמה תגעו בשלחן ובמנורה ותטבאו את כל הכלים שהיו במקדש. ובמשנה
 בבבלי (חגיגה כ"ו ע"ב) שהיו במקדש ואומרין להן הזהרו שלא תגעו בשלחן.
 ובגמרא שם תנא הזהרו שמה תגעו בשלחן ובמנורה ותנא דירן מ"ט לא תני מנורה
 וכו'. ועי' בפסקי היריד"א כאן וברטב"ם כלים פ"ג ה"א ובהשגות הראב"ד שם ובר"ם כאן.
פ"ג ה"ח במשנה בפני שהן כקרקע. בילקוט עה"ת (שע"ב, ד' שא"לניקא)
 מפני שהוא כקרקע וכו' ע"ש ובתוס' מנחות ד' צ"ז ע"א ד"ה שאני וברטב"ם
 (כלים פ"ד ה"ד) ובכסף משנה שם.

פ"ג ה"ח וחכ"א מיד. פי' ואין צריך הערב שמש עי' בק"ע. ובתוס' חגיגה
 כ"א ע"א ד"ה האונן פי' בשם הירושלמי דמוכא דרבנן אין צריך הערב שמש.
 ועי' ברמב"ם ה' מטמאי משכב הנ"ל.

פ"ג ה"ח הטבילו את המנורה. בתוספתא חגיגה בכת"י (בהוצאת צ"ט) גורס:
 ביו"ט. ופי' רבינו חננאל בחגיגה כ"ז. והניא וכו' שהטבילו המנורה כלילי יום
 וכו'. וע"ש בגליון.

פ"ג ה"ח כנגד צ"ג וכו'. בפי' הרע"ב כתמיד פ"ג משנה ג' ובירושלמי במס'
 חגיגה אמרו כנגד צ"ג אוכרות שבנבואות (כפרשת). חגי זכריה ומלאכי. ובתו"מ
 שם כתב הרע"ב וכו' וגם הרמב"ם הביא לירושלמי זה כפירושו והמיהני דהא
 קאי הירושלמי הזה שם בקושיא דאתמר עלה א"ר חונא (חונה) חישיבתם וכו'
 ואני ג"כ חשבתים ומצאתים בהפך וכו' ולולי שהרמב"ם וכן הר"ב העתיקו הירושלמי
 כמות שהוא הייתי אומר שיש ט"ם בירושלמי דמ"ש חגי זכריה ומלאכי דסמי
 מיניהו זכרי' וכו'. אבל כגירסתינו מובא הירושלמי בילקוט שמעוני כקונטרס
 אחרון. וב"ה בילקוט המקורי זכריה (צד 63). וגבאר שבע כתמיד שם בירושלמי
 סוף חגיגה רשב"ג וכו' ע"ש ובשו"ת רמ"ע מפאנו סי' כ'.

פ"ג ה"ח א"ר חונא חישיבתים ואינן וכו'. אולי ר' חננאל זה הוא אחר עם

מה שנזכר בירושלמי שבת פ"ט ה"ב אישתאלא לר' חונא (כן בדו"ו) ספרא דסדרא ואמר וירועיה מלא. זבבלי בבא בתרא (י"ד ע"א) רב הונא כתב שבעין ספרי דאורייתא וכו'.

פ"ג ה"ח שכתוב בעזרה. בילקוט המכירי הנ"ל כנגד פ"ג חותמות שכתובים בעזרא (שכתוב בעזרה) כל אחד ואחד מעומד (מיחד) שמו של הקב"ה וחותם.

פ"ג ה"ח בשם ר' הושעיה כעובי דינר גורדינון היה בו. בויק"ר פ"ו תנ"י בשם ר' הושעיה כעובי דינר גרדיון היה בו. ובירושלמי כתובות פ"ו ה"ט כנון הרין דינרא קורדיינא שיערד כחצי זהב כל שהוא. ובקדושין פ"ב ה"ה כנון הרין דינר קורדיינא וכו'. ובזמא פ"ד ה"ד משקל דינר גורדינון.

פ"ג ה"ח מקטר קטורת. כס' כבוד חכמים מתקטר בקטורת אין כתיב אלא מקטיר קטורת וכו'.

פ"ג ה"ח השלחן למה טמא וכו'. ברמב"ם מטמאי טישב (פי"א הי"א) אל תגעו בשלחן בשעה שמראין אותו לעולי רגלים וכו' ובמשנה למיך שם: שוב ראינו בירושלמי סוף חגיגה דאמרין השלחן למה טמא (לא) מפני שמוציאין אותו וכו' ע"ש.

מסכת מועד קטן.

פ"א ה"א במשנה משקין וכו'. הראשונים קראו למס' מועד קטן מס' משקין כי המס' מתחלת במלת משקין. ובויקרא רבא פ' ל"ד סי' ד' מה אנא בעי מיתב ומהניתך במשקין או במאיסתי וכו'. (פשט המדרש מה אתה רוצה ישאלמוד עמוג בל סדרי מועד וזרעים מראשם לסוף. ולא כמו שכתב הט"כ). ובפי' רביך חננאל כמו"ק כ"ה ע"א ירושלמי בתחילת משקין וכו'. וכיון למ"ש לפנינו בפרק א' ה"ה. ובפי' רבינו חננאל במגילה כ"ד ע"ב ירושלמי סוף משקין וכו'. וכיון לפנינו בפ"ג ה"ז. ובערוך חרש ב' ובירושלמי ריש משקין וכו'. וכיון למ"ש לפנינו פ"א סה"ב. ובערוך ערך מרתק ירושלמי בסוף משקין וכו'. וכיון למ"ש לפנינו בפ"ג הלכה ז'. (ובערוך ערך בר ח' בסוף משקין לא חולצין וכו' והגיה בעל ערוך השלם צ"ל במועד קטן. וזה ללא צורך). ומה נראה שכמות המס' מו"ק היתה לפני הר"ח והערוך כמו שהוא לפנינו. ובתמים דעים סי' רמ"ו מס' מועד כתוב שם וכו'. ומה נראה שלא קרא המס': מועד קטן. רק מס' מועד. וכן בכה"ג הנדפס מכבר וגם בדפוס ברלין (198) ובהלכות פסוקות לתלמודי רי"ג נקראו ההלכות מטס' דילן הלכות מועד ולא מו"ק. ובאמת התואר קטן כמעט למותר כי במשניות עפ"י רוב מועד באורו חול המועד. ואיזה מהראשונים קראו לפרק אלו מגלחין אבל רבתי. וע"ד חשיבות המס' מו"ק ראה בספר חסידים (צד 2 ד' ברלין) וגם שמעתי בשני דברים מלאך המות קרוב לשמוע למי שדורש כמעשה מרכבה ובמועד קטן וכו'.

פ"א ה"א במשנה בית השלחין וכו'. וכ"ה במשנה ז' פ"ד בבבא בתרא. ובחי' הרמב"ן בב"ב ס"ח ע"א ויש אומרים שהנוסחא וכו' בית השלחין בה"א וכו' זכך נמצאות הנוסחאות קצת וכו'.

פ"א ה"א במשנה שיוצא בתחילה. בשבלי הלקט סי' רכ"א שיוצא לכתחילה

(בתחילה)

(בתחילה) בין במעין (ממעין) שלא יצא (שאינו יוצא) לכתחילה (בתחילה) ובמהנייתא דב"מ (כתחילה).

פ"א ה"א במשנה ולא ממי קילון. לקמן בהלכה זו בפסקא דמהנייתא אבל אין משקין (ב' מלות ליתא) לא ממי הגשמים ולא ממי הקילון (קילון). וכ"ה במהנייתא דב"מ ובשבלי הלקט הנ"ל. ובפי' רה"ג במקואות פ"ח א' דתנן אבל לא ממי גשמים ולא ממי קילון וכו'. ובערוך השלם ערך קילון אין משקין לא ממי הגשמים ולא ממי הקילון בארץ ישראל ואחרי המלות ארץ ישראל יש נקורה כפסקת ומתחיל במקואות וכו'. וזה מ"ס כידוע שהמלות א"י מוסכות למטה שהנן שם הפרק מפ"ח דמקואות. ועי' בהפלאה שבכרכין שכמדומה ששנה הרב בזה. ועי' ברא"ש ובר"ש מכשירין פ"ד משנה ט' בשם הערוך.

פ"א ה"א במשנה ראב"ע. ברא"ש (דפוס ראשון) ר' אלעזר אומר.

פ"א ה"א במשנה וחכ"א עושין את האמה בתחילה בשביעית. ברי"ף וברא"ש כאן: עושין את האמה בתחילה במועד (ליתא) ובשביעית. ובר"ף משנה דס"מ ליתא המלה: במועד.

פ"א ה"א במשנה ומתקנין את קלקולי המים. במהנייתא דב"מ ובמשניות ד' נאפולי את כל כלי המים. ובריתב"א מו"ק ב' ע"ב את קלקולי המים שהן הניבין שמוציאין בהם כל שופני וכו' מפני שהמים המלוכלכים שיוצאין בהם וכו'. ועי' ברש"י מו"ק ה' ריש ע"א.

פ"א ה"א במשנה על הקברות. בלקח טוב (תשא) מוסף: כדי שלא להרבות מומאה בישראל וכדי שלא למא את דמירות. וי' מלות אלו מר"מ בעצמו. **פ"א** ה"א אפילו שדה בית הבעל. בהוספתא מו"ק פ"א ליתא מלת: אפילו. והמעין בבבלי מו"ק ב' ע"ב יראה שלא היה רפניהם ג"כ המלה: אפילו.

פ"א ה"א כל שהוא פסידה. במלחמות להרמב"ן כמו שפירשו בירושלמי כל שהוא (שהוא) פסידא וכו' עמדה להכחיש (מלהכחיש) זו היא (ליתא) בית הבעל. ועי' בריטב"א מו"ק ב' ע"ב.

פ"א ה"א עד כמה תשחא. בה' חוה"ט לרי"ץ א"ג (ח') בירושלמי כמה תשחא ותעשה (ותיעשה) בית השלחין וכו' לפני הרגל (קורם לרגל).

פ"א ה"א חברי. בכ"י ליירען מתוקן דמלה קבריל.

פ"א ה"א מקרה. בד' קושטנטינא מקרתא. ובברכות ל"ג. (בב"ג) ר"ח מקרית גנאה.

פ"א ה"ר דהוות זריעה סערין מיחצדינן במועדא. בבה"ג (ד' ברלין צד 208) מלאכה שצריכה לז"ט מותרת ושאינה צריכה לז"ט אסורה ואי את בה פסידא כגון מחצר שערי דכי לא חצרון להי פסדן שרי למיחצר אבל חמי לא וכו'. וזהו משאילתות סי' ק"ע. ונראה שמקורם מירושלמי כאן. וגם רי"צ א"ג בה' חוה"מ (י"ט) מביא בפירוש את הירושלמי ע"ז וז"ל בירושלמי הוות זריעה שערין מחצדין במועדא דלא יפקעון ויאכדון. ולפנינו בשנוים קלים. ובבבלי מו"ק י"ב ע"ב רב חצרו ליה חצרא בחולא דמועדא שמע שמואל איקפר לימא שמואל כיחידא ס"ל לא חצרא דחיטי הוה דלא הוה פסיד. ומה נראה דרק דחיטי אסור אבל ההיתר לשעורים ליתא מפורש וזה מפורש רק בירושלמי. ובשאלתות סי' ק"ע דרב חצרו ליה וכו' והא אמר מר דשערי שפיר דמי וכו' והלכתא דשערי שרי דחיטי אסור. ולא רחוק לומר דמ"ש בשאלתות דאמר מר כיון להירושלמי.

פ"א ה"א ר' ביסנא בשם ר' לא. המלה: לא חסרה בירוש' ד' זימאמיר.

פ"א ה"א מה בין שביעית. באו"ז ח"א סי' תקפ"ט ירושלמי מה בין שביעית וכו'.

וכו' שהוא טורח (טריח) בין דבר שאינו טורח (טריח) וכו' והשתא יהיה כך פי' הירושלמי מועד שהוא אסור במלאכה דאורייתא לא התירו רבנן אלא דבר האבד פי' דרשו והתירו אבל שביעית שהיא מותרת דאורייתא התירו שניהם והשתא שמעתי' דירושלמי איפרק וכו' מיהו לאו קושיא היא שאנן' אומר דהבי פירושו מועד ע"י שאסור במלאכה פי' שהאיסור שלו שאסרו רבנן משום טורח מלאכה ישראל חלקו בה רבנן בין אבד לשאינו אבד וכו'.

פ"א ה"א לא דבר שהוא אבד וכו'. בד' קושטנטינא אלא דבר שהוא אבד ובלבד דלא טריח. ובה' חוה"מ לרי"ץ א"ג והתם (בירושלמי) נמי אין משקין אלא דבר שהוא אבד ובלבד שאינו טריח (טרח).

פ"א ה"א כשבעת ימי. ב' מלות אלו ליתא בד' קושטנטינא.

פ"א ה"א אלו הן כי תמציות. בתוספתא מקואות פרק א' (הוצאת צ"מ) ואלו הן מי תמצית כל זמן שהגשמים יורדין וההרים ביצין (בוצצין) הרי הן כמי מעין (ב' מלות ליתא) פסקו גשמים וההרים (אעפ"י שההרים) ביצין הרי הן כמי תמצית וכו' ע"ש וברא"ש ובר"ש פ"א מקואות משנה ו'.

פ"א ה"א חייב בר בון בשם ר' יוחנן. בסדר הדורות (133) לא נזכר מזה.

פ"א ה"א כדי שתפרח הכרית וכו' כרגלי האוו. כעין זה בתרומות פ"ח ה"ו עד היכן וכו' כדי שתפרח הכרית ר' לעזר בר"י בשם רב עד כדי שיעשו כרגלי האוו.

פ"א ה"א מה אנן קיימין. בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (ח') אי בשעה שיוורדין והלא נמשכין (כמושקין) לים הגדול וכו'. וכד' קושטנטינא והלא כמשקים לים הגדול.

פ"א ה"א שדה בית השלחין וכו' אמר ר' ירמיה וכו'. בבבלי בסו"ק ר' ע"א ה"ר בריכה שנוטפת מים משרה בית השלחין זו כותר להשקות וכו' אמר ר' ירמיה ועדיין היא מטפטפת וכו' ע"ש.

פ"א ה"א וחני שמואל כן הפוסקין וכו'. בבבלי סו"ק ר' ע"א תנו רבנן הפסיקות והבריכות שנתמלאו מים מעי"מ וכו'. ולא נזכר זה בשם ברייתא דשמואל.

פ"א ה"א אילו הן עוגיות וכו'. תוספתא שביעית פ"א ומו"ק פ"א. ובס' יחוסים תנאים ואמוראים ערך (בר ציתאי) והבריותא וכו' ובירושלמי דמשקין שם ואין עושין עוגיות לגפנים א"ו הן הברודין (הכרדירין) שבעקרי אילנות וכו' ופי' רבנן נתן בערך בדר בדידין בדל"ה וכו'.

פ"א ה"א יר הבריד. וכן במתניתא דב"מ בכלים פכ"ט. ועי' בתו"ט כאן.

פ"א ה"ב במשנה ר"א בן יעקב אומר וכו'. בשאלות סו"ק ע"ר אליעזר אומר מושכין וכו' ובלבד (ליתא) שלא ישקה את (כל) השדה כולה. ובמגיד משנה (יו"ט פ"ח ה"ג) ובלבד (כגו' השאלות) וכו'.

פ"א ה"ב במשנה צדין וכו'. כחידושי הרמב"ם בראש ספר מעשה דוקח וכן מצאתי במקצת ספרים במשנתנו צדין את האישות וכו' דברי ר"מ (ג' מלות ליתא) ע"ש.

פ"א ה"ב במשנה ר' יהודה אומר וכו'. במשנת בבלי סו"ק ו' ע"ב וחכמים אומרים וכו'. וע"ש בגליון. ובריסב"א שם והרמב"ם ז"ל פסק כר' יהודה נראה שהוא גורם במשנתנו (בהרישא) דברי ר' מאיר כמו שיש במקצת נוסחאות וכו'.

ועי' לעיל. ובמגיד משנה ה' יו"ט פ"ח ה"ה משנה שם צדין וכו' משרה (בשרה) האילן ומשרה (ובשרה) הלבן כדרכן (כררכו) (במועד) ובשביעית וחכ"א וכו' כך מצאתיה בקצת ספרים ובקצתן ר"י אומר וכו'. וע"ש בכ"מ ובכ"י בטור יו"ד סו' הקל"ז ובהעמק שאלה בשאלות הנ"ל.

פ"א ה"ב הדין פתרין וכו'. בד' קושטנטינא תריין פתרין בשהיה לו דבר

מועם

מועט (ממועט) בחוך שדהו בשביעי (בתוך שדהו מערב שביעית) הרי זה מוסף וכו'. וכן הוא בד' וויניציא בשביעית פ"ג ה"ב.

פ"א ה"ב דתנינן תמן ר"א ב"ע אומר וכו'. נשנה זה לעיל במשנה א' בפרק זה ומה זה דתנינן תמן? אבל זה שגרא דלישנא משביעית הנ"ל, ושם נאמר תנינן תמן.

פ"א ה"ב דבר שהוא לצורך המועד. בה' חוה"מ לר"י א"ג (י') בירושלמי ובתקנין וכו' דבר שהוא לצורך המועד אבל דבר שאינו לצורך המועד מותר (אסור).

פ"א ה"ב אבל בשל רבים אפי' דבר שאינו לצורך המועד מותר. בס' האורה לרש"י ח"ב סי' ע"ט אבל של רבים אפילו שלא לצורך המועד מותר. וכן הוא בפרדס לרש"י סי' קנ"ד מס' האורה.

פ"א ה"ב כהרא דבני דסכותא וכו'. בבבלי מו"ק ד' ע"ב ר' ירמיה שרא להו לבני סכותא למיכרא נהרא ממימא. ובבבלי ע"ז נ"ח ע"ב ר"י אקלע לסכות'.

ע' ר"ס שם. ובאו"ז ח"א סי' הקפ"ט כדאמר בירושלמי וכו' כהרה בני סכות איתפחתה במועדא ושרא לון ר"א מעבדינהו. וברא"ש מו"ק פ"א סי' ו' (ד')

ראשון) וגרס בירושלמי כהר"י דבני סכותא איתפחתה מסותא (ליתא) פי' מרחץ של עיר ששמה סכותא נפחתה וכו'. (ומובא זה בשם הרא"ש בשלמי הנכורים

מו"ק סי' אלף קנ"ג ובב"י במזר יו"ד סי' תקמ"ד). ובשו"ת הרשב"א ח"ד (שאלוניקא, סי' שכ"ו) וז"ל וכן תקון של מרחצאות דשרי ר' אבהו כדאיתא בירושלמי דגרסי' התם

בהדר (כהרא) בני דסיכותא איתפחתה במועדא שרא להו ר' אבהו מעבדינן במועדא מן הדא מתקני קלקולי המים שברה"ר (ז' מלות ליתא) וכו'. ועי' במעריך ערך בן.

פ"א ה"ב במריח וכיוצא לא סברנן מימר ובלבד וכו'. ברא"ש הנ"ל במריח וכיוצא פי' בתמיה כל כך התיר להן שהן כווננו במלאכתם במועד והיה בו מורח

גדול ולא כן תנינן (לקמן פ"א משנה ז' ופ"ב משנה ג') ובלבד שלא יכוין מלאכתו אמרן אי לא מזהבדא במועד, (ליתא) כדון וכו' הראב"ד ז"ל. עכ"ל.

ובשו"ת הרשב"א הנ"ל ומשמע התם דאפילו כווננו מלאכתם במועד וכו'.

פ"א ה"ב ב"ע דבר מקמיא וכו'. בתורת האדם (מ' ע"ר ד' וויניציא) וסמך ראייה מצאתי לדברי בירושלמי בית עלמא וכו' ופירוש בית הקברות של אותו

אדם ששמו בר מבטיא (מקמיא, ובר' קישט' דבית מקמיא ובדפוסים האחרונים בתורת האדם: מקמיא). ובמגדל עו ה' יו"ט פ"ח ה"ח והביא (הרמב"ן) ראייה

מן הירושלמי דגרסין ב"ע דבר מבטיא וכו'. ובמלחמות להרמב"ן (וילנא תרכ"ג) במוק ב"ע דבר מטיא וכו' של אותו אדם ששמו בר מטיא וכו'.

פ"א ה"ב ועושין כל צורכי הרבים. בד' קושטנטינא ועושין כל צורכי הרבים בחול המועד. (ב' מלות אחרונות ליתא. וכן ליתא לעיל במשנה א').

פ"א ה"ב א"ל ר' מנא ולא תנא רבי (אולי צ"ל דבי) שמואל אלא להיות שפין את סדקיהן וכו'. בבבלי מו"ק ה' ע"א והתניא בורות וכו' ושל רבים חוטטין

אותן ושפין את סדקיהן וכו' ע"ש. ולא נזכר שהברייתא לשמואל. ובתורת האדם הנ"ל ובמלחמות להרמב"ן במו"ק רב הונא סבר וכו' א"ל ר' מנא (מנא) לא

תני שמואל (רבי שמואל) לא להיות שפין את סדקיהן וחוטטין (חוטטין) אותן גרפין לון וכו' כדי (ליתא) לקבל צורות וכו' והיה ר' הונא סבור להתיר לתקנה

לפי שהוא צרכי הרבים אעפ"י שאינו צורך המועד וכו' והיה רב הונא סבור להתיר לו בכל ענין וכו' וא"ל רב מנא לר"ה דלא תני שמואל בצרכי הרבים

אלא להיות שפין וכו' שביט הקברות אפילו של בני משפחת מצרכי הרבים היא כו'. ובמגדל עו הנ"ל רב הונא סבר מימר (שרי) מן הדא ועושין וכו' א"ל ר' מנא

סונא לא הני שמואל אלא להיות שפין את סדקיהן וחוטטין אותן וגורפין לון כרתנינן תמן וכו' ופי' כי רב הונא היה סבור להתיר בכל ענין וכו' ע"ש.

פ"א ה"ב אילו הן צורכי הרבים וכו'. הוספתא מו"ק פ"ב בשנוים. ובה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (י"א) בהוספתא אלו הן צרכי רבים וכו'. ובפי' רבינו חננאל במו"ק ו' ע"א וירושלמי אלו הן וכו'. ובשו"ת הרשב"א ח"ד סי' שכ"ו ובירושלמי אמרו וכו'. ועי' שו"ת יכין וכו' וכו' סי' ו' וריב"ש סי' ש"צ ושו"ת ב"ח הישנות סי' קמ"ו ובפי' ר"ש בן היתום למו"ק (צד 20). וע"ש בהערות הרב המו"ל נ"י. **פ"א** ה"ב דנין ד"מ וד"נ דיני מכות. כל זה מובא גם בבבלי מו"ק י"ד ע"ב. אבל שארי הלכות שנוכרו בהוספתא הנ"ל לא נזכרו בבבלי. וזכאו"ו (סנהדרין סי' צ') וכן כתב רבינו שכ"מ זצ"ל דבחולו של סוער דנין דיני נפשות וד"מ והכי איתא בירושלמי פ' טשקין וכו'.

פ"א ה"ב ופורין את השבוין. גי' שונות בזה. בירושלמי שקלים פ"א ה"א ופורין ערכין וחרמין וכו'. ובהוספתא (הוצאת צ"ט) הנ"ל ליתא לכל זה. ובכת"י אחר שם ופורין את הערכין וכו'. ובפיר"ח הנ"ל הני' כמו שהוא בירושלמי מו"ק בדפוס. וכ"ה בה' רי"ץ א"ג הנ"ל וברמב"ם ה' יו"ט ש"ו ה"א ועי' כמגדל עז ובמגיד משנה שם שהביאו ירושלמי דילן. אבל בשו"ת הרשב"א הנ"ל ופורין את הערכין וכו'. ובמרדכי ה' חוה"מ כתב ראבי"ה לא ידענא אמאי חשיב פדיון שבויים וכו'. ובריטב"א ריש מו"ק ובירושלמי וכו' מה (ואלו) הן צרכי רבים וכו' ופדיון הבן (ליתא). ובתוס' מו"ק ח' ע"ב ד"ה מפני אבל סעורת פדיון הבן צ"ע אם מותר לעשות במועד וכו'. מזה נראה שלא היה זה לפניהם בירוש'.

פ"א ה"ב ומשקין את הסוטה. ברמב"ם (סוטה פ"ד ה"א) כמ"ו באדר וכו' ובודקין על הראייה לשתות להשקותה. ובכ"מ שם ובפ"ק דמו"ק ירושלמי תניא וכו' ומשקין את הסוטה ומשמע ליה לרבינו דהיינו לוטר דבודקין וכו' ע"ש. וברבה נשא פ"ט והקריב אותה הכהן אינה באה בתוך הרגל וכו' ועי' בהגרד"ל. **פ"א** ה"ב ויורפין את הפרה. זה ליתא בה' רי"ץ א"ג הנ"ל. ובמרדכי הנ"ל מובא הברייתא בקצור לשון וע"ש ובהוספתא מו"ק הנ"ל שיש שנויי נוסחאות בכתבי היד. ובלקח טוב תשא.

פ"א ה"ב ומפרקין את המנעל וכו'. בריטב"א ריש מו"ק ויש תימא קצת היאך קתני בצרכי רבים השקאת סוטה ומהרת מצורע ורציעת ע"ע ופריקה מנעל וכו' וי"ל דלא דק ואיירי דקתני מילין דמתעבדן ע"י אחרים ובלא שכר פעולה נקט נמי הנך בהדיהו וכו'. ובשו"ת הרשב"א הנ"ל ומה שמנו כהדי הנך מובא שאין בהם צרכי רבים כבר פי' הראב"ד ו'ל למה שנאום כאן. ועי' ט"ש לעיל פ"א דשקלים ה"א צד 3.

פ"א ה"ב לא כבר ציינו מארר. מובא בפי' רבינו חננאל מו"ק ו' ע"א בלא זכרון שם הירושלמי. ובתוס' שם ד"ה ואכלאים וע"ש.

פ"א ה"ב לא כבר יצאו באדר. בפי' ר"ח שם מובא זה.

פ"א ה"ב ומניין לציון וכו'. בבבלי מו"ק ה' ע"א (ומובא בילקוט עה"ת ר' תקנ"ב בשנויים) אמר ר"ש בן פזי רמז לציון קברות מן התורה מניין וכו' ע"ש שנוכרו אמוראים שלא נזכרו בירושלמי כאן.

פ"א ה"ב ר' חזקיה ר' עזיאל בריה דר"ח דברת חוורן. בשקלים פ"א ה"ב ובשרידי ירושלמי (188) מוסף: בשם ר' חזקיה דבית חורן וכו'. ובבבלי מו"ק ה' ע"א וכן אמר ר' עזיאל בר בריה דר' עזיאל רבה וכו'. ועי' בפי' ר"ש

בן היתום כמו"ק. ובויוחסין (קראקא ד' ק') עזיאל ברבי עזיאל משמיה דעזיאל רבה ירושלמי. ובלקוט הסכרי ישעיה (221) ר' עזיאל בר בריה דעזיאל סבא משמיה דר' עזיאל רבה.

פ"א ה"ב מצא. במע"ש פ"ה ה"א חני אבן וכו'. והכוונה לתוספתא שקלים פ"א וע"ש. ומונאה ג"כ כבבלי מו"ק ה' ע"א. ועי' בתשב"ץ ח"ג סי' שכ"ג. **פ"א** ה"ב המאהיל עליה טמא. וכן בשרירי ירושלמי. ובתוספתא הנ"ל טהור. **פ"א** ה"ב מה קמצוץ. כעין זה בנויר פ"ט ה"ג אם מצאו קמצוץ וכו' סברין מימר קמצוץ טהור ראשיהם בצד מרגלותיהם. ועי' בתורת האדם (ל"ז ע"ג דו"). **פ"א** ה"ב מה קמצוץ והיה. ביעקלים פ"א ה"א מה מצוין היה. ובר' קושמנטינא בירושלמי כאן: מצא אבן אחת מצוינת אע"פ שאין מקיימין כן המאהיל עייה טמא אני אומר מה מצוין והיה נתון תחתיה וכו'.

פ"א ה"ב אם היה חרש בינתים. בערוך ערך חרש ב' ובירושלמי ריש משקין וכו' אם היה חרש (חרוש) בינתים וכו'. וכסוטה פ"ט ה"א היה חרש בינתים וכו'. **פ"א** ה"ג במשנה את הנגעים להקל. במתניתא רב"מ ובשרירי ירושלמי את הנגעים כהחילה (ליתא) להקל. וכן מובא המשנה לקמן בפרק זה הלכה ה'. ובמשנה למלך ה' יו"ט פ"ז הט"ז רואין את הנגעים בתחילה וגירסא זו נראה שהיא מוחרחה מדברי הירושלמי וכו'.

פ"א ה"ג במשנה וחכמים אומרים. בנמוקי יוסף (סי' אלף קנ"ה) ר' יוסי אומר. **פ"א** ה"ג במשנה ורא יעורר על מתו. ברמב"ם ה' אבל פ"א הט"ז לא תעורר אשה על מת שלה וכו'. ובשו"ת הרשב"א ח"א סי' קט"ז דתנן לא יעורר אדם (ליתא) על מתו וכו'.

פ"א ה"ג מה אנו קיימין וכו'. בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (מ') החם (בירושלמי) נמי במה נן קיימין אי במרווחין ד"ה אסור פי' שהיו האילנות מרווחין ורחוקין זה מזה אסור להשקות את השדה אי ברצופין ד"ה מותר אלא במה נן קיימין במנוטעין (בנמוטעין) מטע וכו' כמרווחין פי' ואסור להשקות את השדה ורבנן עבדי להו כרצופין ומותר להשקות. ועי' באצו"ר שביעית צד 18. וזריב"א מו"ק ו' ע"ב. **פ"א** ה"ג אבל לא במועד. בשביעית פ"ב ה"י אשכח הני מרבצין בעפר לבן בשביעית אבל לא במועד דברי ר' שמעון וד' אליעזר בן יעקב אומר (ח') מלות אחרונות חסרות כמו"ק כאן).

פ"א ה"ג בין ששתו וכו' אלא כאן באילן כאן בזרעים. וב"ה בר' קושמ'. אולם רבותינו הראשונים גרסו כאן: בין באילן בין בזרעים. בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (מ') וחכמים מתירין בזה ובה' בין באילן ובין בזרעים. ומקורו מירושלמי ועי' קאמר מיד: והתם (בירושלמי) נמי וכו'. ובהשגות הראב"ד ה' יו"ט פרק ח' ה"ג וחכמים מתירין בזה ובה' בין באילן בין בזרעים והכי איתא בירושלמי. וברא"ש פ"א דמו"ק סי' ח' והא דקתני חכמים וכו' מפרש (הירושלמי) בין ששתו וכו' בין באילן בין בזרעים. ובשלמי הגבורים מו"ק סי' אלף קנ"ד וכתב הרא"ש ו"ל וכו' בין באילן בין בזרעים עכ"ל. ואח"כ ראיתי בשרירי ירושלמי (190) בין ששתו וכו' אלא בן באילן ובן בזרעים.

פ"א ה"ג בין שלא שתו. בריב"א מו"ק ו' ע"ב הא דתנן זרעים שלא שתו וכו' אבל לשיטת הירושלמי אינו מן המעם הזה אלא משום דסברי דאע"ג שלא שתו דבר האבד הוא וכו' עכ"ל. ולפנינו אינו מבואר.

פ"א ה"ד במשנה ואין נושאין נשים במועד וכו' מפני ששמחה היא לו אבל

מחזיר את גרושהו. במתניא דב"מ ובמשניות ד' נאפולי ובמלאכת שלמה בשם הר"הוסף ז"ל ואין נושאין וכו' אבל מחזיר את גרושתו מפני שמחה לו. ונראה ששתי הגרסאות בהמשנה היו לפני הבבלי והירושלמי. הירושלמי גורס בהמשנה כג' המתניתא דב"מ שאין נושאין נשים במועד מפני הטעמים המפורשים לקמן בפרק זה בהלכה ז' בשם ר' יוחנן מפני ביטול פריה ורבייה ועל שם שאין מערבין שמחה בשמחה ומפני הטורח. אבל מחזיר גרושתו ששמחה היא לו. ולקמן בהלכה זו בפסקא דמתניתין אבל במחזיר (צ"ל מחזיר כמו שהוא בד' קושט') דוא את גרושתו כפני שאינו (צ"ל שהיא) שמחה היא לו. וזה כג' מתניתא דב"מ. ועל זה אמר דדא דת אמר מן הנשואין אבל מן האירוסין אסור. פי' שמחזיר גרושתו שמחה היא לו רק במחזיר גרושתו מן הנשואין שמכיר אותה מכבר אבל מן האירוסין יאינו מכירה אסור. וראיתי אח"כ בהספר היקר שרירי ירושלמי ששם באמת הגי' בפסקא דמתניתין אבל מחזיר גרושתו ששמחה היא לו. ועתה ראיתי שגם בב"י לידען מהירושלמי הגי' כן רק שם מונה מאיזה סופר שאינו שמחה להשוות עם גי' הדפוס. וכעין זה במשנה ירושלמית דו"ר בגיטין פ"ח משנה י"א המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי וכו' צריכה הימנו גט שני איכתי בזמן שנתגרשה מן הנישואין ומודין בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה כמנו גט שני מפני שאין לבו גם בה. ובבבלי כתובות כ"ו סע"ב המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו וכו' אמר רב נחמן תנא באבל רבתי בד"א שנתגרשה מן הנשואין אבל שנתגרשה מן האירוסין נפרעת ע"י עצמה שאין לבו גם בה. ועי' בירושלמי כתובות פ"ח ה"ט. אבל בבבלי גרסו במשנה כגירסתינו עי' בבבלי מו"ק ח' ע"ב וכי שמחה היא לו מאי הוי וכו' ע"ש. וכן תנא דבי שמואל בכו"ק י"ח ע"ב כארסין וכו' ואין עושין סעודת אירוסין וכו' מפני ששמחה היא לו. ובפי' רבינו חננאל שם תנא דכי מנשה וכו' מפני ששמחה היא לו אבל מחזיר גרושהו (ג' מלות חסר בגמ' שם). וראיתי עוד להעיר שגירסתנו בירושלמי בפסקא דמתניתין אבל מחזיר גרושתו מפני שאינו שמחה היא לו היא עפ"י איזה מניה שהגיה עפ"י הבבלי הנ"ל שבמחזיר גרושתו אינה שמחה לו. ובנמוקי יוסף במו"ק סי' אלף קצ"ו ובגמרא איתא אבל מחזיר דוא את גרושתו מפני שאינה תחילה לו (זה ליהא בגמרא בבלי לפנינו) וכו'. ובבה"ג ד' ברלן צד (200) אבל מחזיר הוא את גרושתו מפני שאין שמחה היא לו ואין תחילה היא לו. ועי' בפי' ר"ש בן הירושם בכו"ק צד 29 ובהערות שם.

פ"א ה"ד במשנה תכשיטיה כמועד. בבה"ג (ד"ב צד ר') בחולו של מועד.

פ"א ה"ד אישות זו חולדה. מובא הירושלמי בפי' רבינו חננאל במו"ק ו' ע"ב ובהוס' ד"ה צדין. ובבבלי פכ"א מצודת האישות מהורה וכו' וע"ש במפרשים ובבבלי פרק ט"ז מצודת החולדה טמאה ושל העכברין מהורה.

פ"א ה"ד שהיא סכוכה לשדה האילן. בתוספתא מו"ק פ"א (הוצאת צ"ט) אמר רשב"א וכי באיוז שדה היה ר' מאיר אומר וכו' ולא בשדה הסכוכה לשדה בית האילן.

פ"א ה"ד הוחב בשפור וכו'. בתוספתא פ"א דמו"ק היה ר' יהודה אומר וכו'.

פ"א ה"ד חוררי הנמרים. תוספתא פ"א דמו"ק חורי הנמלים.

פ"א ה"ד כל פירצה וכו'. שביעית פ"ג ה"י וע"ש.

פ"א ה"ד אם היה כותלו גוזה וכו'. תוספתא מו"ק פ"א. אבל בבבלי מו"ק

ז' ע"א כותל הגוזה גוזה) לרשות הרבים (ב' מלות ליתא) סותר וכו'. ובדמכ"ס (יז"ט פ"ח ה"ז) ואם היה גוזה וכו'. ובדמכ"א שם כותל הגוזה לרשות הרבים

לאו דוקא וכו' ובירושלמי לא גרים ליה עכ"ל. והנמוקי יוסף במד"ק סי' אלף קנ"ה מביא הירושלמי כנ"ל הרפוס.

פ"א ה"ה במשנה לא תסוד. בב"י (תקמ"ו) לא תסוד בסוד (ליתא).

פ"א ה"ה במשנה מכלב. בשו"ת ריב"ש סי' רכ"ו והאומן מכליב.

פ"א ה"ה ופסח כגרים. בנגעים פ"ד משנה י"א (כמהניהא דבני מערבא) בהרת כגרים ופשת (וכן בתוספתא שם ולפנינו בירושלמי: ופסת) כגרים נולד לה (ליתא) וכו'. ובב"י ליירען ופסת כגרים ועוד. והמלה ועוד נמחק ע"י אחר. **פ"א** ה"ה לה האוס. וכן להלן. ובב"י ליירען האוס.

פ"א ה"ה תראה כתחילה מחליטין. בב"י ליירען מוסיף: ערב היה לו שמוע מפי כהן שעה אחת. וכל ח' מלות נמחקו שם ע"י אחר.

פ"א ה"ה שמואל אמר פריחה ביניהון. בס' מרכבת המשנה (ח"א מומאת צרעת פ"ד ה"ו) בירושלמי וכו' שמואל אמר פריחה ושחין המורד ביניהון. (ולפני המרכבת המשנה לא היו בהירושלמי כ"ב מידות מן שמואל אמר פריחה ביניהון עד ואמרן) וכו'.

פ"א ה"ה במהמורות. במס' שמחות פ"ג הרי זה נותנו במהמורות. ובה' שמחות למהר"ם סי' ב' וסי' ס"ח וכתוב בירושלמי בראשונה היו קוברין אותו במהמורות ר"ל בחפירות וכו'. ועי' ברא"ש מו"ק פ"ג סי' נ"ו (ר' ראשון) בירושלמי בראשונה היו קוברין אותו במהמורות וכו'. ובמור יו"ד סי' שס"ג ובאדם וחוה נתיב כ"ח ח"ג ובהג"מ ה' אבל פ"א ה"ה ושם פ"ד ה"ד. ובירושלמי מו"ק ו' ע"ב ובירושלמי וכו' קוברין אותם במהמורות וכו'. ובמ"ע יו"ד שס"ג מקום שנוהגין לקבור במהמורות וכו'. ובס' השרשים להרד"ק (שרש טהר) כנ"ל הרפוס.

פ"א ה"ה וזוכרין אותן ברוים. בד' קושט' בארונים. ובירושלמי סנהדרין פ"ו הי"ב בארונים ובעין זה בתוספתא סנהדרין פ"ט וקוברין ארין בארין. ובב"א אחר שם: בארין. ובתורת האדם (מ' ע"א דו") ונותנים אותם בארונים כמו שרזוכר בירושלמי. וכ"ה בחי' הרמב"ן בשבת קל"ט ע"ב. וכ"ה ברימב"א מו"ק ו' ע"ב וברא"ש מו"ק פ"א סי' י' ופ"ג סי' נ"ו. אבל בה' שמחות למהר"ם סי' ב' ברוים. ובס' ס"ח בארונות.

פ"א ה"ה תני המעביר וכו'. בפ"י ר"ח מו"ק ח' ע"א ירושלמי תני המעביר וכו'. ובפ"י ר"ש בן היתום למו"ק צד 27. וע"ש בהערות הרב המו"ל נ"י.

פ"א ה"ה א"ל ר' יוסי ואפילו תימר בארון של עץ. בירושלמי פסחים פ"ח ה"ח אמר ר' יוסה ואפילו בארון של עץ אין בו משום ליקוט עצמות. ובסנהדרין פ"ו ה"א אמר ר' יוסי אפילו בארון וכו'. וכן בשרירי ירושלמי. ובצ"ל. ובפ"י רבינו חננאל הנ"ל ר' יוסי אומר לעולם אין בהן משום ליקוט אלא אם. וכ"ה בה' אבל לר"י א"ג (ע"ד).

פ"א ה"ה ר"ח בשם ר"ז לקומי וכו'. ברי"ף א"ג (ע"ד) וברא"ש מו"ק פ"א אבכמה ספרי ראשונים לא היה זה בהירושלמי.

פ"א ה"ה תני אין שמועה ללקומי עצמות. וכ"ה בפסחים הנ"ל. אבל בסנהדרין פ"ו ה"א תני ליקומי עצמות כשמועין. ובשמות פ"ב כל שקורעים עליו בשעת טיחתו קורעין עליו בשעת ליקוט עצמות. ובירושלמי ובחסין ד' ס"ו ע"א ר"ח בשם ר"ז אין ליקוט עצמות כשמועין והני כן וכו'. ולפי הנ"ל אין גי' זו נכונה. **פ"א** ה"ה והוא שישמע למחר. במור יו"ד סי' ת"ג ירושלמי הניא אין שמוע וכו' והוא ששמע (בד' ויילנא שריפמועצער תר"ם בט"ס: ששמח) למחר אבל אם

אם שמע בו ביום וכו' פירוש אם שמע שלקטו עצמות אביו היום מתאבל עליהם
אעפ"י שלא היה שם עכ"ל. ועי' בתורת האדם וברא"ש מו"ק פ"א סי' י'.

פ"א ה"ה לקרוע ולהתאבל כר' אחא. בפ' רבינו חננאל הנ"ל כר' אחא
דאמר יש לקוט עצמות בארון של עץ (ו' מלות ליתא והן מהר"ח בעצמו והעתיקן
ר"י א"ג הנ"ל). וברישב"א מו"ק ז' ע"ב ובירושלמי אמרו שקורע ואינו מאחה
עליו כמו שקורע בשעת מיתה. ולפנינו אינו מבואר ועי' בשמחות ריש פי"ב
ובה' שמחות למהר"ם סי' ס"ח והניא באבל רבתי כל שקורעין עליו בשעת
מיתתו וכו' ובירושלמי פסחים פ"ח ה"ח וכשבלי הלקט שמחות מ"ה.

פ"א ה"ה שלא להטמאות כר' יוסי. בפ' ר"ח הנ"ל והורה לו שלא להטמאות
כר' יוסי דאמר אין ליקוט עצמות בארון ואפילו של עץ (ח' מלות מר"ח בעצמן
וכ"ה ברי"ף א"ג הנ"ל. וזוה נראה ברור שרי"ף א"ג העתיק מלשון הר"ח).

פ"א ה"ה תני ליקומי עצמות וכו'. רמב"ם ה' אבל פי"ב ה"ז וע"ש בכ"מ.

פ"א ה"ה אלו הן ברכת אבליים מה שהן אומרים בשורה. כאן הטאמר

משובש. ובירושלמי פסחים פ"ח ה"ח אלו הן ברכת אבליים מה שהן אומרים
בבית הכנסת, אלו הן תנחומי אבליים מה שהן אומרים בשורה. וכ"ה בסנהדרין

פ"ו סה"א. ובכו"ק כאן חסר מ' מלות, ורסופר השמיט מן מה שהן עד למה

שהן. ובשרירי ירושלמי בכו"ק כאן הגי' בשלימות. וכן הוא מועתק בפ' רבינו

חננאל בכו"ק ח' ע"א. אבל בפ' רבינו חננאל בכו"ק כ"ה ע"א ירושלמי בתחילת

משקין וכו' ואלי הן תנחומי אבליים מה שאומרים בשורה. ונראה שיר מאוחרת

שלמה בפ' ר"ח כאן להתאים עם מה שכתוב בשבט בירושלמי בכו"ק בדפוס.

ובפ' רבינו חננאל בסנהדרין ט"ז ע"א בשם הירושלמי אלו הן ברכת אבליים

שאמר בכוסות (בבית הכנסת, ועי' ירושלמי ברכות פ"ג ה"א תני עשרה כוסות

שוהין בבית האבל וכו'. ובתורת האדם (מ"ט ע"א) ואמר רב פלמוי וברכת

אבליים שאתם אומרים על הכוס וכו') וכו'. וביר"ף מו"ק סי' אלף רכ"ט ירושלמי

וכו' אלו הן ברכת אבליים שאומרים בבית האבל (בבית"כ). וכ"ה ברמב"ם ה'

אבל פי"ב ה"ז וכשבלי הלקט ה' שמחות סי' י"ב. ובה' אבל לרי"ף א"ג (ס"ה)

והתם (בירושלמי) נמי ברכת אבליים וכו'. ובהערות שם סי' תקע"ז והתם נמי

צע"ע. נראה שלא ידע מקורו. ובתורת האדם (מ"ט ע"א) ובירושלמי מצינו עוד

אלו הן ברכת אבליים וכו' וגם זה חולק עם הגמרא שלנו בפשוטן של דברים

שבגמרא שלנו פירשו ברכת אבליים ברכת רחבה (עי' כתובות ח' ע"ב) וכו'.

פ"א ה"ה רבנן אמרי קילוסין. בפסחים הנ"ל רבנן דקיסדין (ליתא) וכו'.

וברמב"ם הנ"ל אומרים עליהן רבוי שבה להקב"ה ודברי בבושים. ועי' בטור

יו"ד סי' ת"ג וברא"ש הנ"ל ובתורת האדם (פ' ע"א).

פ"א ה"ה אי זהו העירור. בה' חוה"ם לרי"ף א"ג (י"ב) וברמב"ם ה' יו"ט

פ"ו הכ"ד מובא הירושלמי. ובמגיד משנה שם ורבינו פוסק כשמואל לפי שבירושלמי

נראה כמותו. ובתורת האדם (כ"ט ע"ג דו"ו) ובמרדכי מו"ק תתמ"ב. ובנמוקי

יוסף בכו"ק סי' אלף קנ"ו וקו"ל כשמואל דגרסינן בירושלמי לא יעורר וכו' אי

זהו עירור מוכירו וכו' לאחר ל' יום מותר לספור כדרכו מפני שהמיריות ככד

הוא בלבו וכו' ע"כ לשון הראב"ד ז"ל בפירושיו. ועי' ריטב"א מו"ק ז' ע"ב

וברא"ש פ"א סי' י"ג וס' אדם וחיה נתיב כ"ח ה"ג וברדב"ז ח"ג סי' תתקפ"ו.

ובפ' ר"ש בן היהוש צד 27 וע"ש בהערות. ובאשכול ח"ב (145).

פ"א ה"ה בישן וכו'. בסמ"ג (ה' אבילות) בר"א במת ישן שכבר נשתכח אבל

אם מת שלשים יום סמוך לחג מעוררת. וכן ברמב"ם ה' אבל פ"א ה"ו. ובמ"מ (י"ט פ"ו הכ"ד) ובירושלמי חלקו בין מת חדש למת ישן וכו'.

פ"א ה"ה לוייתה במועד. בפ"י רבינו חננאל במו"ק ח' ע"א לא תעורר על לוייתה במועד שנאמר העתידים וגו'. ובערוך ערך לויית ירושלמי בפ' משקין לא תעורר אשה וכו'. ובפ"י רש"י באיוב ג', ח', ובגמ' ירושלמית ראיתי לעורר לוייתן לקונן על לוי שזרם כשימות כמו לא יערער על מתו. ובמחברת הערוך לר"ש פרחון שרש לזה ובתוספתא אמרינן לא תעורר האשה את לוייתה במועד פ"י צערה ודאנותיה. ועי' בספר השרשים לר"י נ' גנאח.

פ"א ה"ה רב נחמן בשם ר"מ אמר לוייתה. בר' קושט' ליתא ב' מלות אחרונות. וכן הנכון. ולנוסחתינו פי' שר"ג בשם ר"מ מפרש המלה לוייתה מלשון המקרא העתידים עורר לוייתו. וע"ד ר' נחמן בשם ר' סנא עי' אצו"ר פסחים 85.

פ"א ה"ה לא ישא אדם אשה וכו'. בתורת האדם (כ"ט ע"ד דו"ו) וכן נראה מאותה גמרא בירושלמי שיש להם המעשה הזה של רב דגרסין עלה תני לא ישא אדם אשה שיש לה בנים ואפילו בקבר משום מעשה שהיה והיא המעשה הזה שנמלה ממנו גדול שכנים לעלות רגל ונתנתן לספקן להספיד בן שהיה לה מבבל אחר וכו' (בבלי מו"ק ט' ע"א).

פ"א ה"ו במשנה וריחים. מלה זו ליתא בירושלמי ד' ויטאמיר. וכן ליתא בפ"י רבינו חננאל ח' ע"ב. וברמב"ם מו"ק שם גירסת הספרים שלנו מעמידן תנור וכיריים במועד ול"ג רחיים וכו' ויש נסחאות דגרסי' ברישא מעמידן תנור וכיריים ושתי ת"ק אפילו לעשות רחים חדשה ואתא ר"י ופליג עליה וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל וכו'.

פ"א ה"ו במשנה במחלצים. בה' פסקות לתלמידי רי"ג (צד 130) במלחצים. וברא"ש מו"ק (ד' ראשון) במחצלים.

פ"א ה"ו סרו בסיד וכו'. בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (י"ג) בירושלמי סד בסיד וכו' מאריך בו מצד אחד ומקצר (ומרחיב) וכו'. וברוקח סי' ש"ז ירושלמי סרו בסיד וכו'.

פ"א ה"ו הני ר"ח מאריך בו ומרחיב בו וכו'. בבבלי ח' ע"ב במתניתא תנא מאריך בו ומרחיב בו. וכ"ה בתוספתא מו"ק פ"א.

פ"א ה"ו זה הבקיע. תוספתא מו"ק פ"א. ובפ"י רבינו חננאל במו"ק ח' ע"ב פי' ירושלמי נברכת זה בקיע. ובערוך בקע ב' ומסתייע זה הפי' מתלמוד א"י דגרסין פ' משקין ועושין נברכת במועד זה הבקיע וכו'. ובהשגות הראב"ד ה' יו"ט פ"ה ה"ד ועושין נברכת וכו' לא נמלט מן המעוות וכו' וכן אמרו בירושלמי נברכת וכו'. וע"ש במ"מ ובמגדל עז שם. ובה' שמחות למהר"ם סי' א' ירושלמי עושין וכו' נקרא בקיע והבקיע אין עושין אותו עולם אלא לשעה והוא נקרא מהמורות בירושלמי וכו' והיינו נברכת דהכא שקוברים בה לפי שעה וכו'. ובתורת האדם (ט"א ע"א) ברם נראין דברי ראב"ד ז"ל שפירש שהיא חפירה של קבר אלא שהוא ז"ל מפני שראה בירושלמי כל שהוא תושב נקרא בקיע אמר שהוא קבר שעושים לגר הושב עד שיעלו אותו לקבר אבותיו ולי נראה שאינו אלא תוספת שמוספין על הקבר וכו' ומה שאמרו בירושלמי כל שהוא תושב נקרא בקיע כל שהוא מוסף על דבר ומיטלטל הימנו נקרא להם תושב וכן אמרו בירושלמי וכו' כל שהוא תושב בשער נקרא פיאה וכו'. ועי' ברא"ש מו"ק פ"א סי' י"ג.

פ"א ה"ו כל שהוא תושב וכו'. בתורת האדם (ל"ט ע"ד) ובירושלמי עושין וכו'

וכו' וכל שרוא הושב נקרא בקיע פירוש זה הבקיע אין עושין אותו לקבור לעולם אלא לשעה לגר ולתושב וכו'.

פ"א ה"ו במה שאינו מפורסם. כפי' רבינו חננאל במו"ק ח' ע"ב ירושלמי ל"ש אלא באדם שאינו מפורסם כלומר אינו אדם חשוב אבל אם הוא אדם חשוב (מפורסם) עושין וכו'. וכן מובא ברי"ף ב"ק סי' אלף קנ"ז ובה' חוה"מ לרי"ץ א"ג וברמב"ם ה' יו"ט פ"ז הט"ו. וע"ש בהג"מ ונמ"מ. ובסמ"ג לאוין ע"ה ובירושלמי שאם היה אדם מפורסם פי' בעל שם. וכתוס' מו"ק שם ד"ה וארון זכראב"ן (פ"ג) בירושלמי אמר ר' מנא (ג' מלות ליהא) וכו'. ועי' במרדכי מו"ק תת"ס וברא"ש ביצה פ"א סי' ה' וברשב"א ור"ן שם ובאשכול ח"ב (145).

פ"א ה"ו כד דמך וכו'. כפי' ר"ח הנ"ל. וכתוס' הנ"ל כהדא דר"ח הברייהו דרבנן דמך בחול המועד (ב' מלות ליהא) עבדיה ליה ארון בשוקא ונראה דלדין שיש קהלות מועטין חשבינן להו מפורסם לכולהו מהים עכ"ל. ובה' שמחות למחר"ס סי' ב' ומה שרגילין בזה"ל לתקן הארון בחצר ביה"כ אעפ"י שהמת בחצר אחרת מותר בירושלמי שרי במת מפורסם וכו' והשתא בזה"ל שאין עם רב מישראל במקום אחד וכשיש מת בעיר כולם ידועים כולם חיובים במת מפורסם וליכא חשדא. אבל ברא"ש מו"ק פ"א סי' י"ד (ד' ראשון) ירושלמי וכו' כד דמך ר' חנינא עבדין ליה חברין רבנן ארון בשוק. ועי' כפי' ר"ש בן היתוב צד 28 ובהערות שם. ובשבלי הלקט שמחות נ"ג. ובשו"ת ריב"ש סי' קט"ז וכב"י בטור יו"ד סי' תקט"ז.

פ"א ה"ו לא יחצוב לו אבנים. כפי' ר"ח הנ"ל. ובה' שמחות למחר"ס סי' א' ירושלמי וכו' ושרא יחצוב לו אבנים פי' לחצוב לו מן ההר היו חצובות בפלוגתא (הפלוגתא) דר"י ורבנן דמהני, היו חצובות פי' היו חצובות מן ההר אלא שצריכין עדיין לסתהן וכו'. ועי' ברא"ש הנ"ל ושבלי הלקט סי' רכ"ג ובטור יו"ד סי' תקט"ז וכב"י שם.

פ"א ה"ז במשנה הציר והצינור והקורה. בסמ"ג לאוין ע"ה (ד' רפ"ב) הציר והדלת (ליתא) והמנעול והמנורה וכו'. ולפנינו והקורה. ולא מצאתי חבר לגי' הסמ"ג. ובשו"ת מהר"ם טרומנבורג (דוצאת בלאך ז"ל סי' נ"א) הצנור והדלת וכו'. ובארחות חיים ה' חוה"מ סי' כ"ב הציר והצנור וכו' והדלת וכו'.

פ"א ה"ז במשנה שנשכרו. בד' קושט' לקמן בפרק זה בהלכה י' שנשכרו בחול המועד (ב' מלות ליתא) וכו'.

פ"א ה"ז במשנה כבשין. לקמן בזה הפרק הלכה י' בפסקא דמתניתין וכל (ליתא) כבשין. וב"ה במתניתא דבני מערבא.

פ"א ה"ז בשם ר' יוחנן מפני בטול פריה ורבייה. בבבלי מו"ק ח' ע"ב ר' יצחק נפחא אמר מפני בטול פריה ורבייה. וע"ש כפי' רבינו חננאל.

פ"א ה"ז בעון קומי ר' יסא וכו'. בניטין פ"ד ה"ה בעון קומי ר' יוסי (יוסא) עבד מהו שישא אשה (ליתא) במועד א"ל נישמיעינה מן יחדא ליבטיל והלא לא נברא העולם אלא לפידיה ורבייה (ח' מלות ליתא) ואמר ר"ש ב"א בשם ר' יוחנן כל שהוא (לפנינו נשנה כאן במ"ס מה שכתוב למעלה: מפני בטול פריה ורבייה וכו') מצווה על פריה ורבייה אסור לו לישא אשה במועד. ולפני הראב"ה היתה הגי' בירושלמי במו"ק כאן כגירסתינו. וז"ל בסי' קנ"א ירושלמי במו"ק וכו' בעי' קביה דר' יוסי העבד וכו' וכל מי שמצווה על פו"ר אסור לישא אשה במועד ופי' מי שחציו עבד וחציו ב"ח היינו לאחר שחזרו ב"ה לחורות כב"ש

כב"ש דלישא שפחה אינו יכול ובת חורין נמי אינו יכול לישא, יבטל ויהלא לא נברא העולם אלא משום פו"ר אלמא דלגבי עבד שייך פו"ר הלכך אסור לישא במועד עכ"ל. ועי' בתום' חגיגה ב' ע"ב ד"ה לא ובתום' גיטין מ"א ע"ב ד"ה לא. פ"א ה"ז ר"א ר' לעזר בשם ר' חנניה ע"ש שאין מערבין וכו'. בבבלי מו"ק ח' ע"ב ואמרי לה אמר ר' אלעזר אמר ר' חנינא לפי שאין מערבין וכו' ועי' ד"ס שם. פ"א ה"ז ר' לא שמע לה מן הרא כי חנוכת וכו'. בבבלי מו"ק שם וראין מערבין שמחה בשמחה מנלן דכתיב ויעש שלמה וגו'.

פ"א ה"ז ר' יעקב בר אחא שמע וכו'. מזה לא נזכר בבבלי שם. ולפי גי' המנהיג (ד"ב ד' צ"א) היה זה כגי' בבלי מו"ק ח' ע"ב. שוב ראיתי שנם ר"י א"ג מביא זאת מבבלי בה' חוה"מ צד י"ג.

פ"א ה"ז מלא שבוע זאת. ברמב"ם ה' אישות פ"י הי"ד וברש"י עה"ת (בראשית כ"ט כ"ו) מובא הירושלמי. ועי' ברמב"ן שם. ובסמ"ג לווין ע"ה ובלכר שלא יעשה סעודת אירוסין וכו' שנאמר מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת וגו' (וי' מלות ליתא, ובשרירי ירושלמי איתא) כראיתא בירושלמי אבל בתלמוד שלנו וכו'. וכן מובא הירושלמי בילקוט שמעוני בקונדרס אחרון. ובמרדכי מו"ק סי' תתמ"ג בירושלמי יליף לה מדכתיב מלא שבוע זאת ונתנה לך וגו' מלא שבוע של לאה שלא להתערב שמחה של זו בזו ומשום הכי נהגו הראשונים שלא לעשות נשואי שתי בנות או שני אחים או אח ואחות ביחד וכו'. ועי' בתום' מו"ק ח' ע"ב ד"ה לפי ובמנהיג ד' צ"א. ובארוחות חיים ה' חוה"מ סי' י' מביאין מן הירושלמי וכו' ובפי' ר"ש בן היתום (29).

פ"א ה"ז ר' אבהו בשם ר' לעזר. בילקוט הנ"ל ר' בא בש"ר אלעזר. בבבלי מו"ק הנ"ל עולא אמר מפני המורח.

פ"א ה"ז הני אבל מתכוין הוא ונושא מערב הרגל וכו'. בבבלי שם מיתבי כל אלו שאמרו אסורין לישא במועד מותרין לישא ערב הרגל קשיא לכולהו וכו'. פ"א ה"ז עלת כלתא וכו'. כפי' רבינו חננאל במו"ק ט' ע"א וכן נמי מי שאמר משום טרחא כר' אבא (בא) דאמר עלת כלתא וכו'. וכן מובא בבבלי הלקט סי' רל"ב ובפי' ר"ש בן היתום.

פ"א ה"ז אבל במחזור וכו' מן הנשואין וכו'. מובא בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (י"ד) ובתום' מו"ק ח' ע"ב ד"ה אבל. וברוקח סי' ש"ז ירושלמי בשום בטול פריה ורביה (ד' מלות ליתא כאן ואיתא לעיל) מחזור גרושתו וכו'. ובב"י במזר יו"ד סי' הקמ"ו ומ"ש מן הנשואין וכו' ירושלמי וכו' והרי"ף והרמב"ם לא הוכירו הירושלמי הוה ולא ידעתי למה עכ"ל. ועי' במנהיג (ד"ב ד' צ"א) ובנמוקי יוסף מו"ק סי' אלף קצ"ן ובס' אדם וחוה נתיב ד' ח"ה ונתיב כ"ב ח"ב ובאשכול ח"ב (145). פ"א ה"ז גודלת וכו' וכו' בבבלי מו"ק ט' ע"ב בשנויים. ובפי' רבינו חננאל ובה' חוה"מ לרי"ץ א"ג הני' בבבלי כמו שהוא בירושלמי כאן.

פ"א ה"ז ונוטלת את שערה זאת צפרניה. בתום' מו"ק י"ח ע"א ד"ה ובגנוסמרי ושמעתי בשם רשב"א שבחוה"מ מוהר למול צפרנים לנשים דקתני בירושלמי וכו' וחשיב נוטלת שיערה וצפרניה וכו'. וברוקח סי' ש"ז ירושלמי נוטלת שיערה וצפרניה. ובס' התרומה סי' ק"ו ובירושלמי בפ"ק דמו"ק קתני בהדי תכשיטין שהאשה עושה במועד ונוטלת שיערה וצפרניה משמע דלאשה שרו רבנן בלא שום שנוי וכו'.

פ"א ה"ז כלשון נקי וכו'. מובא ברי"ץ א"ג הנ"ל. פ"א ה"ז בסיד שהוא מתהרו בתוך המועד. בהוספה מו"ק פ"א (רוצאת

צ"ט) ומורה ר' ירודה בסיד שיכול לגמרו שסדין אותו במועד. ובבבלי טו"ק ט' ע"ב ומורה ר' יהודה בסיד שיכולה לקפלו במועד שטופלתו במועד וכו'. ובירושלמי כאן לא נזכרה התוספתא הנ"ל.

פ"א ה"ח דבית ר' ינאי וכו'. בבבלי טו"ק י' ע"א דבית ר' ינאי וכו' ע"ש. ובפ"י רבינו חננאל שם בתלמוד א"י מפורש לפיכך כתבנו והגהנו זה דבי ר' ינאי וכו' מכליב (מכלב) אחת אחת רי"א כדרכו אפי' (ליתא) אחת אחת מכליב (מכלב) מפסיע כלומר מדלג וכו'. ובה' חוה"ט לרי"ק א"ג (טו') ובירושלמי מסתייע ר' יוחנן והכי איתמר ביה ממלא את המחת וכו' ע"ש.

פ"א ה"ח הרוצענין מכלבין. בלקוטי הרשב"ן ובירושלמי הרצענין-מכלבין.

פ"א ה"ח במפסיע. בשלמי הגבורים כמו"ק סי' אלף קנ"ט ונראה בעיני אפילו בתפירת מנעיים וסנדלים צריך האומן לשנות וכו' וכן הוא בתלמוד א"י.

פ"א ה"ח כל שהוא מזויג את האומרות והו' אומן. וכ"ה בשם הירושלמי בפ"י רבינו חננאל ובה' רי"ק א"ג הנ"ל. ובדפוס ירושלמי קושמנטינא קראקא זיטאמיר וקראטאשין הג' בט"ס: והו' הדיוט. וחסרות שם המלות: והו' אומן וכל שאינו מזויג את האומרות. וט"ס זה הטעה את המניה הפי' ר"ח הנ"ל בר' ווילנא.

פ"א ה"ח את האומרות. במשנה י' פי"א בנגעים את האומרות. ועי' בפ"י רה"ג שם. ובה' רי"ק א"ג הנ"ל את האמרות.

פ"א ה"ח בתופר כיסין. בפ"י ר"ח הנ"ל אר"ס הדיוט (ליתא) תופר וכו'. ובכ"י לירדן בתופר כיסין כיסין היא מתניתא.

פ"א ה"ח איתפלגון חוקיה ור' יוחנן וכו'. בבבלי טו"ק י' ע"א פליגי בה ר"ח בר אבא ור' אסי (ר' יסא, ורחב"א לא נזכר) ותרוייהו משמיה דחוקיה ור' יוחנן וכו'.

פ"א ה"ח ר' יסא הורי לשמואל בר חנינה. בסמ"ג לאווין ע"ה וגרסינן בירושלמי ר' אסא (יסא) הורה לר' (ליתא) שמואל בר' חנינא לסרוג המטות (ליתא) שתי וערב וכו'. ועי' אצו"ר ביומא צד 62.

פ"א ה"ט ובלבד שלא יגרדנו. בתוס' טו"ק י' ע"א ד"ה ר"י ובירושלמי תני ר' חלפתא ובלבד שלא יגלחנו בתחילה ופי' בתוס' דלא ידע מאי גילוח ול"נ דגרסינן שלא יגרדנו.

פ"א ה"ט תני תנור וכו'. תוספתא ביצה פ"ג ובבבלי שם בשנויים.

פ"א ה"ט ואין טולין אותן במטלות. כעין זה בספר הורה בירושלמי מגילה פרק א' ה"א. וע"ש בהערותי צד 35.

פ"א ה"ט ואם בשביל לשפות עליהן. בדפוס יזטאמיר וקראטאשין בט"ס: לשפוך עליהן. והקרבן ערה חגיגה לשפות. ורא' ראה ד' וויניציא.

פ"א ה"ט ר' יודן בי ר' ישמעאל הורי מדוחק. כעין זה בירושלמי שבת פרק ג' ה"ב ר' יודן בי ר' ישמעאל הורי מדוחק וכו'. וסכאן נראה שהיה מחמיר. ועי' בירושלמי יבמות פ"ד סה"ב ר' יודן בי ר' ישמעאל עבדין ליה כן (בדרך הערמה).

פ"א ה"ט ר' יודן בי ר' ישמעאל. במרדכי ביצה סי' תרצ"ד גרסינן בירושלמי ר' יהודה בר' שמואל הורי וכו'. ובהג"ס ה' יו"ט פ"ג ה"י לזין ס"ה גרסינן בירושלמי ר' יהודה בר' שמעון וכו'. אבל בסמ"ג לאווין ע"ה וגרסינן בירושלמי ר' יודא וכו'. ובמרדכי טו"ק תתמ"ד הורה ר' יודן וכו'. וברא"ש ביצה פ"ד סי' ט"ו ובשטה מקובצת שם ל"ד כג' הדפוס. ועי' לעיל שגי' הדפוס נכונה.

פ"א ה"ט הורי מדוחק. בשטה מקובצת הנ"ל הו' מדוחק.

פ"א ה"ט להביא כירה חדשה וכו'. בסמ"ג הנ"ל קדרה (בתחילה) ביו"ט.

ובהג"מ

ובהג"מ הנ"ל ויש ללמוד מכאן שאסור לבשל בקדרה חדשה ביו"ט וכו'.

פ"א ה"י לגג שלשה וכו'. מובא בה' חוה"מ לריו"ץ א"ג. ובריטב"א מו"ק ח' ע"ב ועוד שאמרו בירושלמי על משנתנו הני (ליתא) לגג ג' מפרסת (ולמפרסת) עשרה וכו'.

פ"א ה"י תני ר' חייא השף שף ברגל והמעגל מעגל ביד וכו'. בבבלי מו"ק י"א ע"א השתא במעגילה אמרת שרי, ביד וברגל וכו'. ומהכריותא מר' חייא לא נזכרה.

פ"א ה"י ר' כנא וכו'. ברי"ץ א"ג הנ"ל בשנויים קלים.

פ"א ה"י פוק חמי חד סב וסמוך עלוי. כעין זה בשבת פרק ו' ה"ב אפילו כן א"ל פוק חמי חד סב וסמוך עלוי וכו'. ובפי' המשניות להרמב"ם באבות פ"א משנה ט"ז כאמרם בירושלמי ויל אייתי לי זקן מן השוק דאסמוך עליה ואשרי לך. וכ"ה כפי' רבינו יונה ובמגן אבות להרשב"ץ שם ובכ"י טור יו"ד סי' רמ"ב.

פ"א ה"י אמר ר' בא. בר' קושט' ר' בא בר ממל.

פ"א ה"י הני לא יהא יוצא וכו'. בר' קושט' לא יהא אדם מלקט וכו'.

ובתוספתא מו"ק ספ"א מלקט אדם עצים ועשבים וכו' וע"ש ובירושלמי יבמות פ"ח ה"א מה ישראל בחולו של מועד מנכב מעל פני השדה וכו'. ובלקוטי הרמב"ן למו"ק ובירושלמי גרסינן הני לא יצא מלקט (ומלקט) עשבים וזוכרן בשוק והקשו ואין (שאין) דרכן (דרכו) לאכול מהם (לוכל מהן) במועד? אר"ה וכו' והקשו ולא כן אר"ב וכו' מתניתא בשלקטן ברגל כלומר כשיכודין להתקיים וכו'. ובאגודה (כ') בירושלמי אין ללקט עשבים למכור בשוק שאינו לצורך המועד וכו'.

פ"א ה"י בשאינן אבודין. בריטב"א מו"ק ח' ע"ב שאין אדם דר במועד בדירה סרוחה ועוד שאין לך דבר האבד גדול מזה וכן הוא בירושלמי.

פ"ב ה"א במשנה או שהטעוהו. במשנה בבבלי (מו"ק י"א ע"ב) שהטעוהו פועלים (ליתא). ובפי' רבינו חננאל שם שהטעוהו הפועלים.

פ"ב ה"א במשנה זולף וגומר כדרכו. במשנה בבבלי הנ"ל זולף וגומר ונף (ליתא) כדרכו. וכן הוא בשבלי הלקט רכ"א. אבל בפי' ר"ח שם ובה' שמחות למחר"ם סי' ח' כגו' הירושלמי.

פ"ב ה"א אנו הנינו מי שהפך וכו' תני ר"ח וכו'. כעין זה בירושלמי שבת פ"א ה"ב. ובכ"ז פ"א ה"ב וירושלמי דילן מובא בשנויים קלים בריטב"א מו"ק י"א ע"ב.

פ"ב ה"א תני ר"ח וכו' הפוכין ושנויין. בתוספתא מו"ק שלפנינו ליתא להא תוספתא. וגם בבבלי לא נזכר להא דתני ר' חייא. ובהשגות הראב"ד ה' יו"ט

פ"ו ה"ג אני לא מצאתי כן אלא זהו הפוכין ושנויין וכו' והכי איתא בירושלמי עכ"ל ובר"ן מו"ק (אלף קס"ז) מובא השגות הראב"ד בזה"ל אמר א"א אני לא מצאתי אלא זהו הפוכין אבל הופך לא וכו'. ובכ"י בטור יו"ד סי' תקל"ח מובא השגת הראב"ד הנ"ל כגו' משונה. ובכ"י לידען אילו הנינו ולא תנא ר"ח וכו' אלא מי שהפכן ושניין (שהפכן פעם אחת) אבל אם הפכן בפעם אחת (ושניין) דברי הכל אסור (מותר) וכו' הוינן אמרין לא אמרין אלא מי שהפכן בפעם אחת (ושניין) אבל אם הפכן ושניין (בפעם אחת) דבר הכל מותר (אסור). ובגליון שם מונה כגו' הרפוס.

פ"ב ה"א ר' יוסה אומר אל יאבד דבר כל עיקר. בהג"מ ה' יו"ט פ"ו ה"ב וראבי"ה כתב שקבל מאביו רבינו יואל הלוי שמותר להלוות במועד בריבית וכו' בר' יוסי דאמר בירושלמי שהיה יינו בתוך הכור שלא יאבד כל עיקר דחייש אפילו להפסד מועט ודלא כר' יהודה וכו' ע"ש.

פ"ב ה"א דתני אלו דברים שעושין לאבד וכו'. במס' שמחות פרק ה' ובבלי

מו"ק י"א ע"ב בשנויים. ובתורת האדם (נ"ג ע"ד דו"ו) והתם באבל הניא אבל כל שבעת הימים וכו' ע"ש שנוים מ"פנינו.

פ"ב ה"א שעושין לאבל וכו'. בנמו"י במו"ק סי' אלף קס"ח ובירושלמי משמע שעושין האחרים מלאכה של אבל בלא שום שינוי ואפילו לר' יהודה.

פ"ב ה"א דורכין את עכטו. ברוקח שי"ג ירושלמי דורכין ענביו וולפין יינו.

פ"ב ה"א הפוכין ושנוין. המלה ושנוין ליתא בשמחות ובבלי הנ"ל.

פ"ב ה"א ומשקין בית השלחן וכו'. בתורת האדם (נ"ד ע"ד) ובירושלמי שם כברייתא זו משקין לו שדה (ב' מלות ליתא) בית השלחן לכשיגיע (כשהגיע) זמנו לשתות וכו'. ועי' בה' אבל לרי"ץ א"ג (נ"א) ובפי' שם.

פ"ב ה"א מנו (בר' ויטאמיר בט"ס: מני) א"ל ר"י וכו'. בתורת האדם (נ"ב ע"ב) שמצינו בירושלמי מנו א"ל וכו'.

פ"ב ה"א מחלפה שיטתיה דר' יודה. בר' קושטמניא דר' יוסי. וכצ"ל. והמפרשים דחקו עצמם לחנם. ולא ידעו טמ"ש הרמב"ן הנ"ל בתורת האדם וז"ל כל שכן מחלפא שיטתיה דר' יוסי (כגו' ד' קושט') וכו' א"ר חנינא (חנינא) מנו א"ל חכמים שהן עושין (ליתא) כשיטה (בשיטה) ר"י במועד ע"ב גירסא ירושלמית ופירושה ברור שהן מקשין סאן הנא דפליג עליה דר' יודה לענין שדה ניר וכו' ר' יוסי דהוא בר פלוגתיה במועד א"כ קשיא דר' יהודה אדר' יהודה וכו' והדר מקשי וב"ש דקשיא דר' יוסי אדר' יוסי וכו' ע"ש.

פ"ב ה"א אר"ח מנו אמרו לו חכמים שהן כשיטה ר' יודה. כעין זה בהוריות פ"א סה"ו ר"י ב"ב בשם ר"י אמר מנו אמרו לו חכמים שהן כשיטה ר' יהודה.

פ"ב ה"ב הא בתחילה אסור וכו'. ברא"ש מו"ק פ"ב סי' י"ד ובכה"ג איתא בירושלמי וכו' הא לכתחלה אסור אנן מה קיימין וכו' הוא חטא אנפשיה כלומר אפילו הוא דבר האבד כוון מלאכתו במועד הוא וכו' ע"ש שנויים. ובכה"ג ה' יו"ט פרק ח' ה"ד ובב"י בטור יו"ד סי' תקל"ח.

פ"ב ה"ב סבור דו יכיל קיים ולא קם. בפסקי תוס' מו"ק סי' י' ואם נתעצל שהיה סבור להמתין לא מקרי כוון במלאכתו. וטקורו מכאן. ובמדרכי במו"ק תתנ"ג וכן משמע בירושלמי דפרקין דהיכא דהמתין לדעת לפי שהיה סבור שיוכל להתמתן עד לאחר המועד לא מקרי כוון מלאכה במועד. ועי' במלאכת שלמה כאן.

פ"ב ה"ב ר"ש בי ר' יניו וכו' ילפין מקלקלתא וכו'. בפ' רבינו חננאל במו"ק י"ב ע"ב ובה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (ב'). ובפי' ר"ש בן היתום (59). וברא"ש מו"ק פ"ב סי' י"ו אומרים (ליתא) ילפין וכו'. ועי' באשכול ח"ב (צד 148) ובס' ארם וחזה נתיב ד' חלק ה'. ובריטב"א במו"ק י"ג ע"א אפקריה ר' ינאי (כן הוא בבבלי מו"ק הנ"ל אבל בירושלמי ר"ש בי ר' יניו) לפרדסיה וכו' אמרינן עלה בירושלמי ילפין מקלקליא וכו' כלומר בני אדם קרובים ללמוד מן הדברים המקולקלין יותר מן הדברים המהוקנים ולכך יש לו לאדם חשוב לזהר במעשיו מאד. וביוחסין (קראקא ד' צ"ו) והוא (ר' ינאי) אמר ילפון ממקלקלתא ולא ילפין מתקנתא על פרדסו במו"ק ירושלמי עכ"ל (וגרס בהירושלמי כגו' הריטב"א הנ"ל). ובתשכ"ן ח"ב סי' מ"ו דילפי מקלקלתא וכו' כדאיתא בירושלמי דמשקין.

פ"ב ה"ב ר"ח בר אשי בשם רב. וכ"ה בבבלי מו"ק י"א ע"א.

פ"ב ה"ב רב יהודה הורי. וכ"ה בבבלי מו"ק י"א ע"א.

פ"ב ה"ב מסיקין לפסין וכו'. במ"מ ה' יו"ט פ"ח ה"ג ובריטב"א מו"ק ח'

ע"ב וכן התירו בירושלמי לעשות אלפאסין וקדרות וכן שפודין ואסכלאות וסבינין. ואפילו לכתחלה וכ"ש לתקן וכו' (לפנינו אינו מבואר). ובני מו"ק אלף קס"ג וכתב הרמב"ן ז"ל ובירושלמי התירו להסיק אלפסין וקדרות לצורך המועד. וכ"ה בלקוטי הרמב"ן למו"ק.

פ"ב ה"ב כאילין פומפייא. במוסף הערוך ירושלמי דמ"ק וכו' כאילין פומפייא פי' המפרש מין מגדרת לגרר בו גבינה ולחם עכ"ל.

פ"ב ה"ב זפתון גרבא ולא זפתין כוונתא. בבבלי מו"ק י"ב ע"א זפתין כוונתא וכו'. ובפי' רבינו חננאל שם י"ב ע"ב מפורש בירושלמי זפתין גרבא ולא זפתין כוונתא דזפתא גלידא עכ"ל. וע"ש בגליון. ובירושלמי ע"ז (פ"ב ה"ד) קנקנים שאינן זפתות וכו' כי נן אמרין אהן כוונתא לא בלע וכו'.

פ"ב ה"ב דזפתא דקדקירא. ובר' קישמאנטינא דזפתא דקדקירא היא (ליתא) ובבבלי נדה כ' ע"א אמר ר"י אמר שמואל כקיר וכו' טמאה. ופירש"י כקיר שעה שחורה. ועי' מ"ש רב"ז באכער ז"ל בספרו על ר' תנחום הירושלמי צד 90.

פ"ב ה"ב אית דמחלפין. בבבלי מו"ק הנ"ל בשם רב דימי מנהרדעא.

פ"ב ה"ג במשנה שלא תאבד. בשערי תשובה (רי"א) בשביל שלא יאבדו (שלא תאבד) ובלבד שלא יכוין את מלאכתו למועד (במועד) וכו'. ועי' בשו"ת ריב"ש סי' קע"א.

פ"ב ה"ג ודלא כר' יודה. מובא במלאכת שלמה כאן בשנויים קלים.

פ"ב ה"ג ר' יעקב בר אחא בשם רבנן. בפי' רבינו חננאל במו"ק י"ב ע"ב בירושלמי וכו' ר"י ב"א בשם ר' אבין. (רבנן). וברא"ש מו"ק פ"ב סי' י"ז ר"י ב"א בשם אביו. ובר"ף מו"ק סי' אלף קע"ד כג' הדפוס. ועי' בגמ' שם.

פ"ב ה"ג פרקמטיא אבדה שרי וכו'. וכן להלן בפרק זה סה"ד פרקמטיא אבדה שרי. (ובד' זוטאמיר כמ"ס: פרקמטיא עבדה שרי). ובבבלי מו"ק י' ע"ב כפרקמטיא האבד דמי ושרי. וכן הוא שם י"א ע"א. ועי' בבה"ג (ד' ברלין צד 201). ועי' תשובות גאוני מורח ומערב סי' ק"נ. ובפי' רבינו חננאל ובר"ף הנ"ל מובא זה. ובאשכול ח"ב (צד 198) כסחורה שיש לחוש לעפוש אם לא תתהפך שרי למטלולי וכו'. ובסמ"ג לאווין ע"ה וגרסינן בירושלמי שאם היה דבר האבד שאינו מצוי תמיד לאחר המועד כגון ספינות שיירות וכו'. וזכ"י בטור יו"ד סי' תקל"ח כתב ג"י ירושלמי וכו' פרקמטיא אבדה וכו' אם יש לו סחורה וכו'. **פ"ב ה"ג** שרי מטלטלתה במועדא. ברא"ש פ"ב סי' י"ז שרי מזכנא במועדא ובפ"א סי' כ"ג שרי מזכניהו במועדא.

פ"ב ה"ג הדא שיירתא שרי בה' חוה"מ לר"י א"ג (ט"ז) בירושלמי הדא שיירתא שרי וכו' והכי אמר מר רב נטרונאי מי שבא דבר סחורה בירו לישא זליהן וכו' היתר גמור הוא ואמר רבינו האי לענין שיירה של חוגנים הבאה בחול המועד ויש במה שנמכר להן (כצ"ל) שבר וכשנמנעין באין לידי הפסד וכו' הרי נאמר בתלמוד (ביון לירושלמי דילן כי בבבלי לא נזכר מפורש משיירה) כי ליקח מהם ולמכור בחוה"מ מותר וכו'. ובתשובות גאוני מורח ומערב סי' קמ"ט לר' פלמוי גאון וששאלתם רגילין אשכנזיים וכו' וכשנמנעין משיירה אחרת וכו' השוכה כך ראינו כל דבר שיש בו הפסד התירו חכמים וכו' וע"ש בהערות.

פ"ב ה"ג ר"י בר אחא בשם ר' יסא. במנהיג (ד"ב צד 93) ר"י בר חייא (אחא) בשם יסא (ר' יסא). וברא"ש מו"ק פ"א סי' כ"ג ר' יעקב בשם ר' אחא

בשם ר' יוסי. ושם סי' כ"ח יעקב בר אחא בשם ר' יוסי. וכ"ה בשלמי הנבורים מו"ק סי' אלף קס"ה.

פ"ב ה"ג שרי מיוזבן מינה במועדא. וכן הוא בר"ח וברא"ש וברי"ף שם. ובה' חוה"מ לרי"ץ א"ג הנ"ל הדא שיירתא שרי למיוזבן מינה בחולא (ליתא) דמועדא. ובתורת האדם (נ"ה ע"ד) אמרו בירושלמי הדא שיירא שרא מוזבן מינה בחולא דמועד וכתבוהו רבינו הגדול והגאונים ז"ל בפסק הלכה וכו'. וכ"ה בלקומי הרמב"ן ובמ"מ ה' יו"ט פ"ו הכ"ב. אבל במנהיג הנ"ל ליתא המלות שרי מוזבן וכו'. וכשו"ת ר"י נ' מינאש סי' קמ"ה תשובה כבר הודענו אותך שאם נכנס לשוק ומצא סחורה וכו' בירושלמי הדא שיירתא שרי למוזבן מינה בחולא דמועדא. **פ"ב** ה"ג דשיירתא מיעול ומיזל עיבדיתה. בה' רי"ץ א"ג הנ"ל הוה ידע דשיירתא תיעול ואזלה עיבדיתה. ובמנהיג הנ"ל מעיל ומיזל עיבדתא. וכשו"ת ריב"ש סי' ש"כ דשיירתא אולא ומיזל עיבדיתה. וברא"ש מו"ק פ"א סי' כ"ג לא (ליתא) הוה ידע דשיירתא וכו'.

פ"ב ה"ג אין ידע דלא מיוזבן וכו'. בכת"י ליידען אין ידע דו מיוזבן וכו'. זסופר אחר הגיה דלא מיוזבן. ורוב מהראשונים פי' שאימתי מותר לקנות ולמכור להשיירא אם לא יעשה זה בחוה"מ או יאבד גם מן הקרן. ואיזה מהראשונים כמו הרמב"ן מפרשים שפרקמטיא אבודה היא שיאבד מן השכר. ושתי הדעות נובעות מגי' הירושלמי כאן. איזה מרבותינו גרסו בירושלמי כגי' הדפוס והוא פחת מן אגרא יובין. ואיזה גרסו והוא פחת מן קרנא. בה' רי"ץ אבן גיאת הנ"ל אי ידע דהוא (דלא) מוזבין ופחית מן קרנא (אגרא) יובין ואי לא יובין. וכן במנהיג וכשו"ת ריב"ש הנ"ל. וכ"ה ברא"ש מו"ק פ"א סי' כ"ג. ובסמ"ג לאוזין ע"ה גרסינן בירושלמי אר"י ב"ב אגרא לקרנא (וקרנא) אי ידע דלא מוזבין והוא פחת מן קרנא וכו' מכאן משמע דאין קרוי דבר האבד אלא א"כ פחת מן הקרן אם ימתין וכו'. אבל בתורת האדם (נ"ה ע"ד) בירושלמי וכו' כל שאינו צריך לדבר אלא להשתכר בו אסור וכו' והראב"ד כתב מן הירושלמי הוה עבורי רווחא מינה פסידא הוא וכו'.

פ"ב ה"ג אגרא וקרנא קרן הוא וכו'. כפי' רבינו חננאל במו"ק י"ג ע"א קרנא ואגרא (אגרא וקרנא) קרן או (צ"ל אי) ידע דמוזבן (דלא מוזבין) ופחת מן קרנא וכו'. וכן העתיק הר"ח ר"ש בן היתום עי' בפירושו צד 62 הערה 12. ובה' רי"ץ א"ג הנ"ל אמר ר"י בר אבין אגרא וקרנא קרן הוא אי ידע דהוא מוזבין ופחית מן קרנא פי' מן השכר שהוא מכלל הקרן יובין ואי לא לא יובין. ובמנהיג הנ"ל אגרא וקרנא קרנא הוא אי ידע דלא מוזבין אפי' מוסיף כל שהוא (ד' מלות ליתא) מוזבין וכו' על פרקמטיא המזדמנת בחולו של מועד מתוך הירושלמי שהבאתי למעלה שמותר לקנותה וגם למכור את סחורתו אי מיזל ככל עבדתא בין קרנא בין אגרא עכ"ל. וכשו"ת ריב"ש הנ"ל אגרא וקרנא וכו' ופי' פחות מן קרנא דר' יוסי ב"ר בון ר"ל מן השכר שהוא מכלל הקרן לפי סברתו כי הוא חולק עם ר' מונא וכן פי' זה הירושלמי הר"י בן גיאת ז"ל בהלכותיו וכו'. ועי' בהג"מ ה' יו"ט פ"ו הלכה כ"ב. כל המאמר מר' יוסי ב"ב ליתא בכת"י ליידען. ונכתב שם בגליון.

פ"ב ה"ג מפקד לר' הושעיה בי ר' שמי דהוה פרוש. בירושלמי שבת פרק י"א ה"ה ר"י בי ר"א מפקד לר' הושעיה בי ר' שמי דהוה פריש וכו'. ומשני אלה המקומות מוכח שפתרון המלה פרוש או פריש שהיה מפרש בים. בשבת שם

שם נסר שהוא חוץ לספינה וכו' מיעבד תקנה לאילפא וכו' וע"ז קאמר שם: דהוה פריש, וכן כאן: ואילפא מורכא לך וכו'. ועי' במבוא הירושלמי ד' קמ"ה ע"ב. **פ"ב** ה"ג ואת אתי משתי גבן ובין. בכת"י ליידיען ואת אתי מסתי גבן ובין ובסמ"ג לאווין ע"ה אמנם מוכר כדי שיהו לו מעות בריוח להוציא בשמחת המועד מותר דגרסינן בירושלמי ד' יוסי ור' אליעזר (ר' יצחק בי ר' לעזר) מפקדי לר' אושעיה דהוה פריש (פרוש) פי' שהיה פורש מלמכור אי אה ידע דאת מוכן (ואילפא מורכא לך) ואת שתי גבן ובין וכו' ברא"ש מו"ק פ"א סי' כ"ג. ובב"י בטור יו"ד סי' תקל"ט מוכא הרא"ש בשנויים. ובס' אדם וחוה נהיב ד' ה'ה ואפילו יש לו מה יאכל ואם ימכור יעשה הוצאה יותר בריוח לשמחת המועד וכן מוכח מהירושלמי וכו' ואנו רגיל לומר למלון בחוה"מ שיקבלו ריבית וכו' ויוציאו לשמחת י"ט כדאיהא בירושלמי וכו'. ובהג"מ (יו"ט פ"ז) וכתב בעל ס"ה (הנ"ל) והיה רגיל לומר למלון וכו' כי ההיא בירושלמי דלעיל.

פ"ב ה"ג ר' יונה בוצרייה וכו'. בסמ"ג הנ"ל ר' יונה הוה ליה ספרין אתא (ליתא) שאל לר' הונא מהו מזרבנינון (מזבנתין) במועדא א"ל שרי (ליתא) בכל הוצאות) מחרי את במועדא (מועדא). וכ"ה ברא"ש הנ"ל ובהג"מ ה' יו"ט פ"ז הלכה כ"ב בשנויים קלים. ובמדרכי מו"ק תתמ"ו מתוך הירושלמי משמע דאינו ר"ל אין לו מה יאכל ממש אלא יש לו בצמצום ורוצה למכור ולהרויח כדי שיהא לו מעות בריוח מותר דקאמרי' ר' יונה הו"ל ספרים אתא שאל לרב (לרב הונא) וכו' משמע מהתם כדי להרחיב ידו להוציא במועד מותר. ובירושלמי מו"ק י"ב ע"ב שאומר בירושלמי ואפילו למשתי קונדיטון מנהון (ליתא) דאלמא אפילו שלא לדרוויח כמונותיו שארי.

פ"ב ה"ג פרגמטיא ניגבת וכו'. בפ' רבינו חננאל במו"ק י"ג ע"א מוכא זה. ובאור זרוע ב"מ סי' (שמ"ב) פר"ח זצ"ל ופירש בתלמוד א"י במשקין פ"ב ר' חנינא (חנניה) חברין דרבנן אמר פרקמטיא ניגבת וכו'. ובעיטור (כ"ס) ירושלמי פרגמטיא מנכסי יתומים קטנים וכו'.

פ"ב ה"ג בשיש ערים. בר' קושט' בשיש ערים יורעין (ליתא) וכו'. וכן בפיר"ח הנ"ל. **פ"ב** ה"ג כך אנו אומרים פיקדון וכו'. בעיטור (שתוף) וכך אנו אומרים לשון אתמרא הוא בגמרא ירושלמי וכו' ובסמ"ג משקין פקדון אינו גובה מנכסי יתומין. ובעיטור (כ"ס) ירושלמי כך אנו וכו'. ובעיטור (בקרית) ירושלמי במו"ק כך אנו אומרים וכו'.

פ"ב ה"ג אילו היה לי מי שיימנה עמי. בירושלמי זכחים הנרפס בימינו (ד' מ"ה ע"א) אילו הווין לי רבנן שיומנו עמי. ותיקון לשון באחר הוא.

פ"ב ה"ג כלום אסרו בשר בכור להשקל בלטרטא וכו'. מכאן נראה שזה מדרבנן אבל עי' בזכחים ע"ה ע"ב התפוס בכור לכרך הבית מהו שישקול בלטרטא וכו' ובהוס' שם ד"ה התפוס אי האי דאמרין אינו נשקל בלטרטא הו' דרבנן נוחא אבל בהדיא מוכחא בחלק ובפ"ק דתמורה שהוא דאורייתא דדריש וכו' ע"ש. ובשטה מקובצת שם פ"ה וכו' לכך נראה דודאי אסור לשקול בלטרטא לכ"ע מדאורייתא וכו'. ולא נזכר בירושלמי דילן.

פ"ב ה"ג כלום אסרו לעשות מלאכה בחולו של מועד. רוב מהראשונים ס"ל דמלאכה בחולו של מועד הוא מדרבנן (עי' בה"ג ד' ברלין צד 199) ומקורם מירושלמי כאן. ובפ' רבינו חננאל במו"ק י"ג ע"א מוכא הירושלמי. ועי' בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (כ"א) ובאשכול ח"ב צד 9. וברמב"ם ה' יו"ט פרק ו' הלכה ב'

כ' ובהג"מ שם. ובהוס' חגיגה י"ח ע"א ר"ה חולו ש"ט. ובאור זרוע ח"א סי' הק"ג וסי' תקפ"ט מובא הירושלמי ג"כ. ושם מסיים: הא למדת אפילו דבר האסור בחוש"מ לא מהסר אלא מדרבנן וכו'. ובדיוטב"א ריש מו"ק אבל בעל הלכות גדולות ז"ל כתב שאין איסור מלאכה במועד אלא מדרבנן בעלמא וכו' ורמב"ם ז"ל כך כתב בדבריו בה"ג וכן רבינו הם ז"ל וכו' וירושלמי משמע בדברי ר"ת ז"ל דאמרינן אר"א בר סמל וכו' כלום איסורו וכו' אלמא דרבנן הוא ולכך היה אומר שהיה מתירו אלו היה מי שימנה עמו ואלו אסורא דאורייתא ליכא למימר הכי וכו'. ועי' שבלי הלקט סי' רכ"א ובלקוטי הרמב"ן למו"ק ובחי' תרמב"ן ע"ז כ"ב ע"א ובאשכול ח"ב (9). ובמנן אבות להרשב"ץ פ"ג משנה י"א ובארוחות חיים ה' חוה"ט סי' ל"ג ירושלמי אר"א בר סמל וכו' ההרתי מלאכה בחוה"ט כלומר שאין איסור לעשות מלאכה וכו'. ובנמוקי יוסף במו"ק סי' אלף קנ"ב וכן נראה מן הירושלמי אמר ר"א ב"ם וכו' ועוסקין בתורה כגון אנן (ב' מלות ליתא) וכו'. ועי' ברא"ש מו"ק פ"א סי' א' ובמגיד משנה יו"ט פ"ז ה"א בירושלמי וכו' ועוסקים בתורה כדון אינון אכלין וכו'. ובאגור (ה' חוה"ט) מצאתי דחו"ה דאורייתא ויש מביאין ראיה מן הירושלמי שהוא מדרבנן. ועי' בס' יראים החדש סי' ש"ד.

פ"ב ה"ג יהא הירדן בעל גבולך. בירושלמי סנהדרין פ"ח ה"ב יהיה ירדן וכו'. ובחידושי אנשי השם במו"ק כלומר אם הוכירך ואתה ירא מזה לברוח על הספק דאין לך דבר האבד גדול מזה ור' יוחנן דקאי בא"י נקט לברוח בעבר הירדן וכו'. ועי' בשו"ת ב"ח ישנות סי' קמ"ו.

פ"ב ה"ג קבלין רשות להיפטר מכול. בסנהדרין הנ"ל קובלין לרשות להיפטר מכול. ובהגהות מרדכי ככתב בתרא (פ"ט תרס"א) בירושלמי וכו' אתפס לבולים וכו'. ובשו"ת המיוחסות בסעות להרמב"ן סי' כ"א כהדא ר' שמעון ברי' דרשב"ג נתפס לבולי וכו' ופי' נתפס לבולי בתוך העשירים טחמת עשרו ובולי הם העשירים וכו'. ועי' במ"מ ה' נחלות פ"ט ה"י. ובמרדכי מו"ק תתנ"ו אמרינן בירושלמי א"ר יוחנן קובלין לרשות שהוא שליט על בולין וכול לקבול במועד ולדון לפניו ולהסתלק מכולי פי בולי שר וכו' ודכוותיה התיר ר' אבי העזרי לאדם לקבול בשביל חובותיו במועד. ומובא המרדכי בכ"י מור יו"ד סי' תקמ"ה. ובס' כבוד חכמים קבלין רשותא וכו'.

פ"ב ה"ג לוזין בריבית וכו'. בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג סי' הכ"ה (הוצאת רנ"ר ז"ל) מדהני בתוספתא לוזין בריבית למעורת (לחבורת) מצוה ולקידוש החודש. ובשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (הוצאת בלאך ז"ל צד 322) ואמרינן בתוספתא שהיו לוזין בריבית לעבור השנה וכו' ע"ש. ושם (צד 57) והביא ראיה מדהניא בתוספתא (כן הוא שם בכ"י) לוזין בריבית וכו'. ובמנהגי (ד"ב צד 25) בשם ר"ג גאון במגילת סתרים ובאו"ז ח"א ל' ובאו"ז ח"ב תמ"ז והנ"ג ובשבלי הלקט נ"ה ור"כ ובפסקי ריקאנטי ס"ה ובתשובות השייכות לס' משפטים סי' י"ד מובא הירושלמי וע"ש. ובמרדכי כבא מציעא (רפ"ו) והר" שמואל מבונברק היה מתיר (מעות צדקה) להלוותם בריבית וראיתי וכו' לוזין בריבית לחבורת מצוה וכו'. ובמשנה למלך ה' מלוה פ"ד הי"ד מאריך בזה.

פ"ב ה"ג לחבורת מצוה ולקדוש החדש. כעין זה לקמן בפ"ג סה"ח.

פ"ב ה"ג ואמר יהא חולקי עם אילין דאכלון. בסנהדרין הנ"ל יהא חלקי עם מאן דקדש ירחא הכא רומשית. ובאו"ז (ע"ש, כ"ג) ופ' בן סורר ר' יוחנן חוה וכו'.

פ"ב ה"ד במשנה ובהמה ואבנים. וכ"ה במתניתא דב"מ. אבל במשנה בבבלי ליתא

ליתא מלת ואבנים. ובה' פסוקות לתלמידיו רי"ג זכבה"ג ה' מזער ובתשבות גאוני מורח ומערב ע"ו ובפי' רבינו חננאל במו"ק י"ג ע"א כני' הירושלמי. ועי' לקמן בירושלמי בפרק זה ה"ד נחא כולחן, אבנים? כהדא זכו'.

פ"ב ה"ד במשנה מבית האומן. בתשב"ץ קמן (קס"ה) מוסיף: כחול המזער. **פ"ב** ה"ד במשנה אם חושש להן. בבה"ג (ד"ב צד 202) זבשבי' הלקט סי' רכ"ד ואם חושש להן שמא יגנבו (ב' מלות ליתא, זכני' הבה"ג כן בבבלי פסחים נ"ה ע"ב וע"ש גי' הרי"ף והרא"ש) וכו'.

פ"ב ה"ד נחא כולחן אבנים זכו'. בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (כ"א) בירושלמי נחא כולחן, אבנים כהדא אם היה כותלו גוחה (גוחה) לרשות הרבים (ב' מלות ליתא. ועי' לעיל פ"א סה"ד) וכו' ש"מ בשביל צורך המזער מותר לו ילוקח ליקח ובשביל צורך המזער מותר לו לבעל הבית לשכור אפילו בדבר שאינו אבוד זכו' וכן אמר רב נטרונאי. ובשיטת ריבב"ב לרי"ף ירושלמי נחא כולחן אבנים מאי כהדא (כהדא) אם היה כאלו גוחה זכו'.

פ"ב ה"ד כותרו ובונהו. ברמב"ם ה' יו"ט פ"ח ה"ו ואם היה גוחה כותרו מפני הסכנה זכו'. ובהג"מ שם בירושלמי מפרש דהתירו סופו משום החילהו וכו'.

פ"ב ה"ד ריבב"ל וכו'. מובא בפי' רבינו חננאל במו"ק י"ג ע"א ובה' רי"ץ א"ג הנ"ל ובילקוט שמעוני בקונטרס אחרון בשם הירושלמי בשנים קלים.

פ"ב ה"ד תני בשבת כותר. בתוספתא מו"ק פ"ב זכע"ו פ"א ובבבלי ע"ו י"ג ע"א לא נזכר משבת. והגר"א הגיה בתוספתא הנ"ל: בשבת. והגהתו נובעת מירושלמי כאן. ועי' בבבלי גומין ח' ע"ב זכמ"ש במבוא לס"ע רבה צד 59. **פ"ב** ה"ד ומעלה לארכיים. בתוספתא הנ"ל וחותם ומעלה בערבא. וב"ה בילקוט הנ"ל. ובפי' ר"ש בן היתום (צד 63).

פ"ב ה"ד שני מצאנו שלא נכבשה ידיחו אלא בשבת. וכן הוא בירושלמי שבת פרק א' ה"ח. והמקור לזה בסדר עולם רבה פ"ק י"א. וע"ש בהערותי הערה כ"ו. **פ"ב** ה"ד הרי שאין לו מה יאכל וכו'. בתשובות הג' (שערי תשובה רי"ד) אם אין לו מה יאכל קוצר ומעמר ודש וזורה וזורר וזוהן ובלבד שלא ירוש בפרות וכו'. ועי' בבבלי מו"ק י"ב ע"ב.

פ"ב ה"ד אבל במספק לרבים וכו'. בלקוטי הרמב"ן למו"ק ובירושלמי אמרו במספיק לרבים שדש אפילו בפרות אע"ג שהוא מלאכה גדולה זש' פושטי וכו'. וכן מובא הירושלמי באשכול ח"ב (148). וברא"ש מו"ק פ"ב סי' י"ז ובמור יו"ד סי' תקל"ז. ועי' בב"י שם. וברמב"ם מו"ק י"ב ע"ב ובירושלמי אמרו שאם היה מספיק לרבים וכו'.

פ"ב ה"ד אין מפנין וכו'. בפי' רבינו חננאל במו"ק י"ג ע"א ירושלמי אין מפנין לא (ליתא) מדירה נאה לדירה נאה ולא מדירה נאה לדירה כעורה (כאורה) וכו'. ועי' באשכול ח"ב (צד 149) וברוקח סי' ש"ז ובשבלי הלקט סי' רכ"ד זכתניא סי' נ"א ששכניאם הירושלמי. ובמגיר משנה ה' יו"ט פ"ח הט"ו ורבינו (הרמב"ם) סובר שאין הירושלמי מסכים לגמרתו וכו' ע"ש. ובס' אדם וחוה נתיב ד' ח"ה ובירושלמי מפנין וכו' ונראה שהירושלמי פליג אנטרא דירן וכו'.

פ"ב ה"ד ולא מדירה כאורה לדירה כאורה, בבב"י ליירען ולא מדירה נאה לדירה כאורה. ובגליון שם מונה כני' הדפוס. וכני' כתי"ל כן בראב"ן (פ"ג ע"ג) ע"ש. **פ"ב** ה"ד ולא מדירה כאורה לדירה נאה. בר' קושט' ליתא זה. וכן ליתא ברא"ש מו"ק פ"ב סי' י"ח. וכבר העירותי בכ"ט שני' הרא"ש מתאימות לגי' ירושלמי

ירושלמי ד' קושטמינא. ועי' בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (כ"א) ובמור יו"ד סי' תקל"ה ובשו"ת אבקת רוכל סי' קס"ו.

פ"ב ה"ד ובתוך שלו. בפ' רבינו חננאל הנ"ל ובתוך שלו אפילו מדירה נאה של חבירו (ב' מלות ליתא) לדירה כעורה (כאורה) שלו (ליתא) מפניו וכו'. ובהשגות הראב"ד ה' יו"ט פ"ח המ"ו בירושלמי משל אחרים בתוך שלו אפילו מנאה לכעורה וכו' ואע"פ שיש לדקדק על זה הירושלמי מן הגמרא, נאה ומתקבל הוא עכ"ל ועי' בהג"מ ובמגדל עז ובמגיד משנה ובכ"מ ובכ"י במור יו"ד הנ"ל. ובהוס' מו"ק י"ג ע"א ד"ה אין בירושלמי מתיר מבית אחר לביתו שערכ לאדם לדור בשלו. ובריתב"א מו"ק שם וגרסי' בירושלמי וכו' אפילו מדירה נאה לדירה כעורה וכו' והיה נראה שאין הש"ס שלנו סובר כן וכו'. ועי' כרא"ש הנ"ל ובפ' ר"ש בן היתום (48) ובתרומת הדרן צ"ג.

פ"ב ה"ד אין מפניו וכו'. שמחות פי"ג בשנויים. ומובא בירושלמי בפ' רבינו חננאל הנ"ל ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ע"ג) וברמב"ם ה' יו"ט פ"ח ה"ט ועי' במ"ס שם. ובה' אבל פי"ד המ"ו ובראב"ן (פ"ג ע"ג) וע"ש ובאו"ז ח"ב השנ"ה אות ה'. ובשו"ת הרשב"א ח"א סי' שס"ט ותה"ט' ובתורת האדם (ל"ח ע"ד) ובמור יו"ד סי' שס"ג בשנויים. ובשלמי הגבורים מו"ק סי' אלף קנ"ו אין מפניו וכו' וזה מבואר בתלמוד א"י.

פ"ב ה"ה במשנה אף מעבין. במגיד משנה ה' יו"ט פ"ח הי"ד משנה שם וכו' רי"א מעבין ויש גורסין אף מעבין; וברא"ש מו"ק (ד' ראשון) רי"א אף מפניו. **פ"ב** ה"ה במשנה מוכרי פירות כסות וכלים. במנהיג (ד"ב ד' צ"ג) רתנן מוכרי פירות כסות (כסות, וגו') המנהיג יותר נוח ובעין זה בירושלמי ע"ז פ"ג ה"ג והרא כסות דבר של בזיון הוא וכו'. ובר"ן שם ובירושלמי וכו' והרא כסות וכו' וכלים מוכרים בצנעה וכו'. ובמו"ק מ"ג ע"ב וכוס מבית חונן וכו'.

פ"ב ה"ה כיני מתניתא מעבין. פי' של"ג אף מעבין. או שכחונו שלא גרסין כגו' הרא"ש אף מפניו.

פ"ב ה"ה רי"א וכו'. בפ' רבינו חננאל במו"ק י"ג ע"ב בירושלמי רי"א יאבד דבר מועט (ממועט) ואל וכו' ר' יוסי (יוסה) אומר וכו'. וכן מובא בירושלמי בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג.

פ"ב ה"ה אית מילין במועד וכו'. כבבלי מו"ק י"ד ע"א הלכות מועד כהלכות כותים וכו'. ובפ' רבינו חננאל במו"ק שם אית מילין (במועד) דקשין הן החמירו (ליתא) מנגעים ואהלות. ובפ' ר"ש בן היתום (64) אית מילין וקשיין מנגעים ואהלות. **פ"ב** ה"ה תמן אמר ר"י בשם רב פורסין ע"ג שיפוף בשבת. גי' מתוקנת בריטב"א מו"ק י"ג ע"ב וז"ל ופירשו בירושלמי שלא נחלק ר' יהודה אלא בקש מחובר שצריך מזור גדול ומלאכה גמורה לעקרו אבל בקש תלוש מותר. מירי דהוי אמצעית שמותר לפרוס אותה ע"ג פירות או לכנים (ה' מלות ליתא) וכו'. ובשרירי ירושלמי (197) ע"ג שיפוף כולו לכנים בשבת. ונראה שכחנת הסופר במלת כולו שהיתה לפניו הגי' כבהריטב"א והוא קצר וכתב כולו.

פ"ב ה"ה לחולש מן הקרקע ביניהן. זה מפורש בתוספתא מו"ק פ"א דבר האבד וכו' בד"א בתלוש אבל במחבר אף דבר האבד אין עושין אותו במועד. **פ"ב** ה"ה חרמי טיבריה. בשו"ת הרשב"א חלק ה' סי' ל"ה (ליורנו סי' רס"ח) גורם חכמי (חרמי) טבריה. וזכ"ה בשו"ת הרשב"א חלק ב' סי' רס"ח. ועי' אצו"ר בפסחים (צד 60).

פ"ב ה"ה ורשושי עכו. בשו"ת הרשב"א הנ"ל ישישי עכו, ועי' כפ"פ פ"ד (קל"ב). וכן ר' תנחום הירושלמי גורם בהמשנה דשושות כמו שהוא לפנינו. ועי' מה שהעיר באכער ז"ל בספרו צד 89.

פ"ב ה"ה צד הוא בחכה וכו'. בפ"י רבינו חננאל במו"ק י"ג ע"ב ירושלמי צדי חיה ועופות ורגלים (ר' מלות ליתא) צדין (צד) בחכה ובמכמורת ולא (אפילו) כן אינן) ממעטין בשמחת הרגל וכו'. וכוונת רבינו חננאל כן הוא בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (כ"ב) זכס' האורה לרש"י סי' ע"ט (וע"ש בהערות רש"ב ז"ל) ובשבלי הלקט סי' רכ"א. ובפ"י ר"ש בן יהוס (65) ובמנן אבות להמאירי (צד פ"ז) ומשני צד הוא בחכה צד הוא במכמורת ואפי' כן אין ממעטין בשמחת הרגל פי' בתמיה שז"מ אינה צידה כדרכה. ועי' אצו"ר לפסחים צד 60.

פ"ב ה"ה ר' אמי מיקל לון. בפ"י ר"ח הנ"ל ר"א מיקל לון. ובה' רי"ץ א"ג ה"ל ר' אמי מיקל לרון מפני (ליהא) שממעטין בשמחת הרגל פי' התיר להם לצוד בכל דבר להרבות שמחה ברגל שאם אי אתה מתיר להם אלא חכה ומכמורת אין צדין אלא מעט וממעטין בשמחה. ועי' במנן אבות הנ"ל.

פ"ב ה"ה ר' אמי. בשרידי ירושלמי ר' מא. וכן הוא בשבלי הלקט סי' רכ"א ר' מי. וכן לקמן פרק ג' ריש הלכה ה' ר' אמי הוה ליה עובדא וכו'. ובשרידי ירושלמי שם: ר' מא. ולפנינו בכבלי רמי. ואולי הוא ר' מי. אבל לא כן דעת הערוך ערך אביי.

פ"ג ה"א במשנה ואירו מגלחין. בריטב"א במו"ק אין מגלחין וכו' נראה דהוה ליה למתני אלו מגלחין דהכי קאי דקתני ואלו אבל בכל הנוסחאות גורסין ואלו וכן גרסו הגאונים ז"ל וכו'.

פ"ג ה"א במשנה לו חכמים. בה' שמחות למהר"ם ט' חכמים נדרין (ליתא).

פ"ג ה"א במשנה מטומאתו לטהרה. ככה"ג (ד. בריין צד 203) מטומאתו לטהרה וכל העולין מטומאה לטהרה הרי אילו כזהרין ושאר כל דאדם אסורין (י"א מלות ליתא לפנינו). ובמשנה למלך ה' יו"ט פ"ז הו"ט דהגי' במהניחין כגי' רש"י והר"ן והמצורע (וכן הוא לפנינו) העולה מטומאתו לטהרתו ודלא כגי' רבינו (הרמב"ם) ז"ל דגרים והעולה מטומאתו לטהרתו וכו'. ועי' במגיד משנה: רבינו גורם במשנה והנוזר והמצורע והעולה (ליתא) מטומאתו לטהרתו וכו'.

פ"ג ה"א ר' אבון בשם חזקיה. בשרידי ירושלמי ר' בון ר' יסא (ב' מלות ליתא ועי' אצו"ר העניות צד 79) בשם חזקיה.

פ"ג ה"א דר"י אמר אסור לפרש לים הגדול. ברא"ש כו"ק פ"ג סי' א' והראב"ד ז"ל פי' דפלוגתא דר' יהודה ורבנן איירי ביוצא חו"ל והכי מוכח בירושלמי דגרסינן התם ר"י כדעתיה וכו' מעתה כיון (כהן) שיצא חו"ל וכו' ומסתבר כהאי פירושא וכו' ע"ש ובאצו"ר פסחים 62. וגירסתנו כהן שיצא לחו"ל תמיה קצת שהלא אמרו בשמחות פ"ד ה"ה ובירושלמי ברכות פ"ג ה"א ובנוזר פ"ז ה"א ובכבלי ע"ז י"ג. מטמא כהן ויוצא חו"ל לדיני ממונות וכו' ע"ש. ומ"ש בנחלת יעקב שם ויוצא ח"ל ועורר על שדהו וכ"ה בירושלמי דמ"ק וכו'. לפנינו במו"ק ליתא זה ואיתא בברכות ונוזר הנ"ל.

פ"ג ה"א שמעון בר בא אתא לגבי ר"ח א"ל כתב לי חרא איגרא דאיקר. כעין זה בחגיגה פ"א ה"ח חייא בר בא אתא לגביה דר' לעזר א"ל פייס לי לר' נשייא דכתיב לי חרא איגרא דאיקר וכו'. ועי' בבכורים פ"ג סה"ג שמעון

בר וזא הוה כד מסקום (בגליון הגיהו: בדמסקום) ושלח ליה ר' אבהו חרא איגרא וכו'. ועי' לעיל בחגיגה פ"א ה"ח צד 60.

פ"ג ה"א אינו ע"ב לאדם לגלג בכ"ה. בשרירי ירושלמי לא אתא אלא (ליתא) מימר לך אפילו היה (ליתא) חבוש וכו'. ומובא הירושלמי בשנויים קלים בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (ד' כ"ג) ובהוס' מו"ק י"ג ע"ב ד"ה והיוצא. ובה' שמחות למחר"ס סי' ט' וברא"ש מו"ק פ"ג סי' א' ובטור יו"ד סי' תקל"א ובהג"מ ה' יו"ט פ"ז ה"ח ובמרדכי כו"ק התנ"ז.

פ"ג ה"א וחל יום שלשים שלו וכו'. מובא בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (כ"ג) ובהוס' מו"ק יו"ד ע"א ד"ה ומנודה וברא"ש מו"ק פ"ג סי' א' ובילקוט שמעוני בקומטרס אחרון ובמרדכי הנ"ל. ובכסף משנה (יו"ט פ"ז ה"ח) גרסין בירושלמי וכו' הננודה שהתירו לו חכמים אי (אם) בשהתירו וכו' ואי (אם) בשלא התירו לו קודם לרגל אל יגלח כלומר אל יגלח ברגל דלאו אנוס הוא וכו' וחל שלשים (יום ל') ברגל וכו' מדברי רבינו משמע דלית ליה האי ירושלמי שהתיר לו קודם הרגל משום דבגמרא דידן וכו' ע"ש.

פ"ג ה"א אין נידוי פחות וכו'. ברא"ש מו"ק פ"ג ירושלמי וכו'. ועי' בס' התרומות ש"ד. **פ"ג** ה"א בקשו לנדות את ר"מ. עי' בבלי סוף דורות. ובתשב"ץ ח"א סי' ל"ג ובירושלמי פרק א"מ מצאתי בקשו לנדות את ר' מאיר וכו' כלומר שמי שאינו יודע דיני נדוי אין נדויו כלום וכו' ע"ש.

פ"ג ה"א חבירך מנדין לך. בשרירי ירושלמי רבי חבירך מנודים לך. **פ"ג** ה"א כל הדין שבחא וכו'. בפ' רב נסים גאון בברכות י"ט ע"א ובגמרא דאלו מגלחין רבני מערבא הזכירו זה המעשה ואכרו כל הדין שבחא ולית היכתא כר' איינער אר"ח וכו' ע"ש.

פ"ג ה"א ולית ר"א ידע שאחרי רבים להטות. בכי"ל כתוב זה בגליון הכת"י. **פ"ג** ה"א זהו תנורו של חכניי. בהוספתא עדיות פ"ב חתכו חוליות וכו' והיה נקרא תנורו של עכנאי שעליו רבו מחלוקת בישראל. ובשרירי ירושלמי לחכניי. ובפ' דה"ג לכלים פ"ה משנה י' תנורו של עכנאי פי' זהו שאמר שהקיפודו תשובות כעכנא זו שהוא נחש ובתלמוד א"י נופל במועד (פי' דה"ג קורא למס' מו"ק: מועד, ועי' לעיל פ"א צד 77) של חכנאי ויש לו ב' פירושים שהיה בו חכן (כנראה שצ"ל חכך כמו שהוא לפנינו בירושלמי) ועוד אף שם זה נחש הוא עכ"ל. וכשמה מקובצת בבבא מציעא נ"ט ע"ב ובירושלמי נמי יש חכנא ושמה בעל התנור היה שמו חכנאי וכו'. ועי' בפ' ר"י מפאדיו בברכות י"ט ע"א ובהוס' ב"מ נ"ט ע"ב ד"ה זה.

פ"ג ה"א חכך גדול וכו'. בבבלי ב"מ נ"ט. אך גדול היה וכו'. ועי' לעיל. **פ"ג** ה"א ריביל שלח וכו'. בבלי ברכות י"ט ע"א ומובא הירושלמי בשאלות. סי' ק"ל ובפ' רבינו חננאל במו"ק יו"ד ע"ב וע"ש. וברמב"ם פ"ו מה' ת"ת הי"ד מי ששלחו לו ב"ד וקבעו לו זמן ולא בא. וע"ש בכ"מ שמרמו להירושלמי. ובטור יו"ד סי' של"ד מובא הרמב"ם ועי' בכ"י שם.

פ"ג ה"א אילולא דלא חרמית. בפ' ר"ח הנ"ל אילולי דלא חרמית ב"נ מן יומא הוינא מחרים ליה. וברמב"ם ה' תלמוד תורה פ"ו הי"ג ובטור יו"ד של"ד וחכמים גדולים היו משתבחים במעשיהם הנאים ואומרים שמעולם לא נידו אדם ולא החרימוהו לכבודן. ועי' בכ"מ שם. ובשו"ת מהר"ם מרומנוג' (דוצאת רנ"ד ז"ל) סי' תכ"ד ובירושלמי דפרק א"מ תיתי לי דלא שמתי (דלא חרמית) איניש

מיומי וכו'. ובשול"ת הרשב"א ח"ד סי' פ"ו ועוד שאפשר לי לומר דאין דיני
ה מוחרם והמנורה שוין בכל וכו' ע"ש.

פ"ג ה"א שעל כ"ד דברים. בפ"י ר"ח הנ"ל ובערוך ערך דגם ובילקוט שמעוני
נביאים ר' אלף ס"ט כשם ירושלמי שעל כ"ד דברים מנדין לכבוד הרב (ב' מלות
אחרונות ליתא, ואיתא בבבלי ברכות י"ט ע"א וע"ש) וכו' ע"ש. ובשול"ת זקן
אהרן (קושטנמינא פתח"ו) סי' כ"ה דתנן על שני מקומות מנדין על כבוד הרב
וכל שנינו במשנתו עד נפק דק ואשכח תלת וכו'. וגירסתו משונה משלפנינו.
פ"ג ה"א יחרם כל רכושו וגו'. בירושלמי נדרים פ"א ה"א לוסר כל נכסיו
כמה דאת אמר יחרם כל רכושו והוא יכרל מקהל הגולה וכו'. וכאן לא נזכר מזה.
פ"ג ה"א אית סגין מניהון מברדן במתניתא. בבבלי ברכות י"ט ע"א בכ"ד
מקומות וכו' וכולן שנינו במשנתנו וכו' במשנתנו קאמרינן והא ברייתא היא
זבמתני' ליכא וכו' ע"ש. ובפ"י ר"ש בן הירושלמי למו"ק (87) מהדרין במתני'.

ובערוך (ערך דגם כד' ראשון) אית סגין מניהון במתניתין.
פ"ג ה"א תמן הנינן וכו' שכל המביא את הרבים לידי חילול השם צריך
נידוי. רמב"ם פ"ו מה' ת"ת וטור יו"ד ושו"ע סי' של"ד. ובג"י שם המביא את
הרבים וכו' ירושלמי פרק אלו מגלחין קאמר אעזבדא דחוני המעגל דשלח לו
שמעון ב"ש אלמלא חוני אתה גזורני ע"יך נידוי (י"א מלות ליתא) תמן תנינן
וכו' צריך אתה להתנדות (לנדות) וכו'.

פ"ג ה"א שאילו נגזרה גזירה. בפ"י רבינו חננאל במו"ק י"ז ע"ב בתעניות
(הר"ח כיון לירושלמי תענית ולא להבבלי שם וכן סה שצ"ן שם הר"ח לרה"ש
זלפסחים ג"כ כיון להירושלמי שם ושם ולא להבבלי כמו שצ"ן המגיה בש"ס
שם) שלח לו שמעון ב"ש וכו' שאילו לא נגזרה גזירה בשני אליהו וכו'. ועי'
ברמב"ם ה' ת"ת פ"ו הי"ד וככ"מ שם ובג"י שם שהביא ירושלמי ד"ן.

פ"ג ה"א לא נמצאת מעכב את הרבים מ'עשות מצוה. ז' מלות אלו ליתא
כד' קושטנמינא. ובכת"י ליידען ליתא בגוף הכת"י מן מביא את הרבים וכו'
עד לא נמצאת. והגיה שם זה בגליון. ועי' מ"ש באהבת ציון וירושלים רה"ש 17.
פ"ג ה"א שכל המעכב את הרבים וכו'. רמב"ם ה' ת"ת וטור יו"ד הנ"ל.
זבב"י שם ירושלמי פרק אלו מגלחין תמן תנינן וכו' וכל המעכב את הרבים
לעשות מצוה צריך נדוי. ובתשב"ץ ח"ב סי' ק"ו והמעכב את הרבים מלעשות
מצוה אמרו בירושלמי דמשקין שהוא צריך נדוי וכו'. וברייב"ש רנ"ג ואיתא
בירושלמי דמו"ק וכו'.

פ"ג ה"א תוורם איש רומי וכו' וטור תוורם. וכ"ה כביצה פ"ב ה"ז. אבל
בפסחים פ"ו ה"א תוורם איש רומי וכו' מהו תורם וכו'. ובירושלמי ברכות
פ"א (כדו"ז 3. 1. 18) תוורם הרופא וכן בתוספתא פ"א דאהלות.

פ"ג ה"א את אלעזר בן הנר. בדפוסים אחרונים מהירושלמי אלעזר בן חנוך. ועי'
בדקדוקי סופרים בברכות י"ט ע"א ובערוך ערך דגם. ובמנורת המאור (גר ג') בן הגר.
פ"ג ה"א שפיפק בטהרת הירידים. בערוך הנ"ל שפיפק בנטילת ידים. וגראה
שהיה אחד מתלמידיו של המיסר הדת הנודע שפיפק בנטילת הידים.

פ"ג ה"א אפיז מדברי סופרים. כד' קושטנמינא אפילו שווא (ליתא) מד"ס.
ובערוך דנ"ל ד' ראיון: המפפק אפילו בדבר אחר (ליתא) מדברי סופרים צריך נדוי.
פ"ג ה"א סוקלים ארונו. כד' קושטנמינא סוקלים כ"ד (ליתא) ארונו
בשמחות פ"ה ה"י שליח כ"ד נוטל את האבן ונותנה על ארונו לקיים בו מצות
סקילה

סקילה. ובה' אבל לר"ץ א"ג (ע') סוקלין את ארוננו פי' מניחין אבן על ארוננו וזו היא סקילהו.

פ"ג ה"א תמן הנינן דכמה השקוה וכו'. במתניתא דבני מערבא בעדיות פ"ה משנה ו' דוגמא השקוה. וכן בספרי נשא וברכה ובילקוט שם. ובפי' רבינו חננאל במו"ק י"ז ע"ב ירושלמי וכו' בעדיות (ר"ח ציין המ"מ) דכמה דכוותה פי' גרים שכמותה השקוה כלומר גינה (עקביה) שמעיה ואבטליון ונידוהו וכו'. וכן הוא בערוך ערך דגם ע"ש. ובהוס' ר"י מפאריז בברכות י"ט ע"א (בס' ברכה משולשת) ד"ה דוגמא ובהוס' שם וכן משמע בירושלמי דמ"ק מהו דוגמא (דכמה) דכוותה וכו'.

פ"ג ה"א המבזה זקן אפילו לאחר מיתה. בערוך הנ"ל המבזה הזקן וכו'. וברמב"ם פ"ז הי"ד המבזה את החכם ואפילו לאחר מותו. ובכסף משנה שם: מיסרא כלשונה בירושלמי פרק א"מ וכו'. ובטור יו"ד סי' רמ"ג והמבזה את החכם אפילו לאחר מותו וכו'. ובב"י שם כראה לירושלמי דילן. ועי' בשו"ת אבקת רובל סי' ר"ב. וכן הוא בשו"ע יו"ד של"ד. וביורחין (ר' ל' ע"א קראקא שמ"א). ואומר בספרי הדא אמרה המבזה זקן אחר מותו חייב נדוי.

פ"ג ה"א ביומוי דר' ועורה וכו'. כרא"ש מו"ק פ"ג סי' ח' ירושלמי בימיו דר' וירא וכו'. א"ל ר' אלעאי (ר' לא) השתא מרחיקין (מרחקין) וכו' אמר רב אסי (ר' יוסה) וכו' ע"ש. ובב"י בטור יו"ד סי' הקד"א ומצאתי בירושלמי ביומוי דר' וכו' אמר לון ר' אילא וכו'.

פ"ג ה"א חזרו ונמנו. כד' קושטנטינא חזרו וגמרו. ובשו"ע יו"ד סי' של"ד וכשיגיע הזמן מתירין לו אם ירצו אף אם לא יחזיר בו ומכל מקום טוב הוא שלא יתירו לו אם לא יחזור וכו'. ובבאר הגולה שם: הרא"ש בשם הירושלמי. וכיון לפי' הרא"ש במו"ק פ"ג סי' ח' שמפרש הירושלמי כן.

פ"ג ה"א המנודה לרב. בשנויים בבבלי מו"ק ט"ז ע"א וע"ש ובשמחות פ"ה הי"ד. ובריטב"א מו"ק ט"ז ע"א וקמ"ל שיש רשות ביד ב"ד להחמיר בנדויו הן בגופו וכו' וכן מוכח בירושלמי בפירוש וכו' עכ"ל. ולפינו אינו מכואר.

פ"ג ה"א עד כדון חכם שנידה. בהשב"ץ ח"א סי' ל"ג ובירושלמי פרק א"ט עד כדון חכם שנידה ואפילו חסיד (חבר) שנידה כלומר שמצינו חכם שנידה שנדויו נדוי חסיד שנידה מהו שנדויו נדוי וכו'.

פ"ג ה"א הדא אמרה וכו'. בבבלי מו"ק י"ז ע"א שפחה של בית רבי מאי היא דאמרתא דבי רבי (דבר פטא) חויתיה להדוא גברא דהוה מחי לבנו גדול (לחד מיינוק) וכו'. ובפי' רבינו חננאל במו"ק י"ז ע"ב אמרתא הוא לחד ספר מחי ינוקא וכו'. ובפסקי הוס' במו"ק סי' ע"ז אחד היכה לבנו קטן יותר מדאי ונדוהו עכ"ל. ומקורו מהירושלמי כאן. ומה שהגיהו שם בפסקי הוס': לבנו גדול לקחו מהבבלי הנ"ל. ואין צורך להגיה. ובתשב"ץ הנ"ל אמרתא דבר פטא דקא עברה מקמי כנישתא יומא חד חות מחי חד סופר לחד מיניק וכו'. ובפ' ר"ש בן היתום (88) אמרתא דר' וכו'. ושו"ת הרשב"א ח"ד (שאלוניקי תקס"ח) שט"ז ואמרין בירושלמי וכו' חדא אמרתא מן הא דבר פנוי (דבר פטא) היא דעברה קמי חדא כנישתא חמא חד ספר מחי לחד תינוק וכו' ע"ש. ובס' דברי ריבות (הוסיאטין תרס"ב ד' ב') דאמר בירושלמי וכו' אמרתא מן דבר פנוי וכו' עי' ביד מלאכי שם"ו שלא זכר ירושלמי דילן.

פ"ג ה"א חד ספר מחי לחד מיינוק יהיר מן צורכיה. זה עפ"י תוספתא

כבא קמא פרק ט' האב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו שהיכו ושהיזק.
הרי אלו פטורין חבלי יותר מן הראוי להן הרי אלו חייבין.

פ"ג ה"א העושה דבר שלא כשורה. ברישב"א מו"ק י"ז וגרסי' נמי התם (בירושלמי)
הא דאמר העושה וכו' ועי' ברין נדרים ו' ע"ב. ובשול"ת ריב"ש סי' רע"א וברשב"א הנ"ל.
פ"ג ה"א רשב"ל הוה מעיינו תנין. בד"ק בט"ס: תונין. ובבלי מו"ק י"ז ע"א
בשנויים. ובשול"ת מהר"ם אלשקר סי' צ"ב (ד' קמ"ה) ובזוראי דאשתמים מייניהו
דברי הירושלמי שכתבו שם בפ' ובבירור דההוא גברא ליסמים הוה דאתמר התם
דיש לקיש וכו' יהי (י"א) ההוא גברא סחרם (חש על נפשיה) אמ' נתחייבו לי (דילמא
נפשי) פרי בתריהון כלומר רץ אחריהם וכו' ע"ש ובתשב"ץ ח"ב סי' רל"א.

פ"ג ה"א המנדה את מי שאינו צריך וכו'. בד' קושטנטינא המנדה את מי
שאינו חייב נדו ונדה אותו נדו נדו. ובפ' רבינו חננאל במו"ק י"ז ע"א ירושלמי
הרא אמרה המנדה לכו (את מי) שאינו צריך וחזר הוא ונדוהו (ג' מלות ליתא)
נדויו השני (ליתא) נדויו ובשנויים קטנים בפ' ר"ש בן יהושע (86). ובשול"ת
מהר"ק (סי' קס"ט) ואע"ג דמשמע בירושלמי שצריך שיחזור הוא וינדהו וכו'.
ובריב"א מו"ק י"ז ע"א גרסי' בירושלמי ה"א המנדה את מי שאינו צריך נדו
ונדוהו נדו נדו פי' של שני. ועי' בשול"ת מהר"י מברונא סי' קפ"ה.

פ"ג ה"א תני מת אחד ממנדיו וכו'. בשמחות פ"ה הט"ז מת א' מהמנדים אם
נתן רשות לחברים מתירים לו ואם לאו אין מתירים לו. ומבואר ברא"ש מו"ק פ"ג.
פ"ג ה"א מעשה באחד וכו'. בס' כבוד חכמים (שיצא לאור ע"י מק"נ תרנ"ט
צד 25) וז"ל אמנם כל זה קשיא להרמב"ם שכתב שיחיד מומחה מתיר החרם
או ג' הריזות וכו' שאם סת החכם המנדה באים ג' ומתירים וכו' ונ"ל כי הרב
סמך על הירושלמי שנראה שחולק על תלמודו וכו' וז"ל הירושלמי התם ריב"א
בשם ר' אבא (בא) בר סמאל (מסל) מעשה באחד שמת אחד (לפנינו בט"ס:
אחת) מן המנדים (ממנדיו) ולא התירו לו ולא כן אמר ר' ירושע (בן לוי)
בשאין (הר"א בשאין) שם נשיא וכו' וקאמת (וקמת) מאי (מה) דאמר ר"י בשלא
חזר בו פי' ה"ה מי שהעמיד ההוא וכו' בשלא חזר בו ור"ל אינו תלוי הדבר
בנשיא ולא בחשיבות המנדה וכו' ונצטרך לומר לפי דרך זה בהירושלמי וכו'
ואת' למה הניח הרב (הרמב"ם) התלמוד שלנו ופסק בהירושלמי? והלא התלמוד
שלנו הוא בתרא טפי וחלכתא כבתראי כדפסק הר"ף בסוף עירובין וכו' ונ"ל
כי לא מיבעיא הכא פסק הרמב"ם כמו הירושלמי אלא בכמה דוכתי ג"כ, כי
הוא מבואר לטי ושרגול בדברי הרב, ובדרכי פסק ספרו, שכשרואה הרב מחלוקת
בין תלמוד בבלי לירושלמי וראה בדבר מבואר בירושלמי ומכלול ארוך בבבלי
או לעולם פוסק הרב בירושלמי שהיה קצר ומבואר בפסק סבלי אריכות וכו' ע"ש.
פ"ג ה"א ר' יעקב בר אביו. בכ"מ ה' ת"ת פ"ז ה"א ר' יעקב בר אביו.
זכן הוא בב"י במור יו"ד סי' של"ד. ובפ' ר"ח במו"ק י"ז ע"ב כגו' הדפוס.
ובכבוד חכמים הנ"ל ר' יעקב בר אבין.

פ"ג ה"א נמנו באושא וכו'. בשנויים בבבלי מו"ק י"ז ע"א. ומובא הירושלמי
בפ' רבינו חננאל במו"ק י"ז סע"ב. ובהגהת אשרי מו"ק פ"ג סי' ט"ז מובא
זה בשם האו"ז ולא נזכר מהירושלמי. וכן מה שכתוב שם בהג"א בשם האו"ז
מאן דמצער שליחא דרבנן וכו' וכל המבואר את הרבים וכו' המכונה את הזקן
וכו'. וכל זה נובע מהירושלמי ולא מהאו"ז.

פ"ג ה"א דא"ר שמואל בשם ר' אבהו. במדרש שמואל (ז') ר' שמואל ברכי אבה.

פ"ג ה"א כקדושת ארון. בפ"י רבינו חננאל הנ"ל נוהגין בו קדושת הארון ששימש הלוחות (ב' מלות אחרונות ליתא). ובהגהת אשרי הנ"ל נזכר זה מאו"ז ולא מהירושלמי. והירושלמי מוכא במגן אבות להרשב"ץ פ"ג משנה ח'.

פ"ג ה"א זקן שנידה לצורך עצמו אפילו כהלכה אין נידויו נידוי. בד' קושטמניא ליתא המלות: אפילו כהלכה. ובפ"י רבינו חננאל במ"ק י"ז ע"ב ירושלמי וכו' ד' חייא בש"ר יוחנן (הר"ח קצר כאן שמות האמוראים) זקן וכו' כגירסת הרפוס. אולם לפני הראשונים היתה כאן גי' אחרת וז"ל הרשב"א בשו"ת ח"א סי' תר"ט שאלת עוד אם יכול אדם לנדות לכבודו במקום גדול ממנו דבירושלמי נראה שאינו רשאי דגרסינן התם תלמיד חכם שגדה לכבודו אין נדויו נדוי, ומקימא התם במימרא במקום רבו (ג' מלות אחרונות ליתא) ולשון רבו לאו דוקא ככל התלמוד אלא גדול ממנו וכו' השוכה וכו' ואמרין התם דהתלמיד שגדה לכבודו נדויו נדוי ולא חלקו בין בפני רבו בין שלא בפני רבו ואם היה חלוק זה לזה לא הוה שתיק נמי מיניה ובספרים שלנו כך היא הגירסא בירושלמי זקן שגדה לצורך עצמו וכו' עד כאן לא חלקו שם בין בפני רבו בין שלא בפני רבו וכו' ואפילו יש בספרים שבידך דדוקא בפני רבו גם כזה נראה דלא סמכין עליה כיון דלא פרשו בגמרא הכי וכו'. ובתשובות הרא"ש כלל כ"ח ומה שכתב מר שבירושלמי איתא ת"ח שגדה לכבודו אין נדויו נדוי ומקי לה בגדה במקום רבו (כג' השואל בתשובת הרשב"א הנ"ל) ראיתי בירושלמי וכתוב בו ד' תנחום בר' חייא (ר"ת ר"ח) בשם ר' יוחנן זקן שגדה לצורך עצמו וכו' ולא מוקי לה במקום רבו וצ"ע לפירוש הירושלמי דכיון דנידוהו כהלכה אמאי אין נדויו נדוי וכו' שוב מצאתי בספר אבי העזרי ז"ל ור' חייא בשם ר' יוחנן זקן שגדה וכו' ולא ידענא מאי פירוש דהא סנדין על כבוד הרב ושם הכי קאמר שגדוהו כהלכה אין נדויו נדוי ומיהו לא נתכוון אלא לריוח שלו שישתכר בהתרת הנדוי הילכך אינו נדוי עכ"ל וכו' עכ"ל. ובשו"ת מהר"י קולון סי' כ"ה מצאהי כתוב בשם מהר"ם ז"ל ובירושלמי קאמר שגדה לצורך עצמו אין נדויו נדוי וצ"ל דהתם איירי לפני רבו דהוי כמורה הלכה כדי שלא יקשה מתלמוד דידן וכו'. ובאגודה (ל"ה) פ"י ה"א דאמרין בירושלמי אין נדויו נדוי היינו אם נידוהו בפני רבו. ובשו"ת מהר"י מברונא סי' קפ"ח ובירושלמי קאמר זקן וכו' וצ"ל דהתם מיירי בפני רבו וכו'. ובמור יו"ד סי' של"ד ירושלמי זקן שגדה לצורך עצמו וכו' וכתב אבי העזרי לא ידענא מה פירושה וכו'. ובב"י שם נראה שהיה המנהג לפ"ז שכר בשביל התרת הנדוי וכו'. ובדרכי משה שם כתב בא"ז מס' מ"ק הא דאמרין בירושלמי חכם שגדה לכבוד עצמו אינו נדוי הינו שנידוהו משום מגן שנתחייב דוקא בממון שלא נתחייב בבירור לגמרי כגון שנידוהו משום שאינו רוצה ליתן טס וכו'. וברמב"ם ה' ת"ת פ"ו ה"ב וכן החכם עצמו מנדה לכבודו וכו'. ובהג"מ שם הא דאמרו וכו' אבל אם לא בזה בכלום אך שאין מכבדו כמו שחייב לכבודו וכו' בהכי איירי הא דאמר בירושלמי דפרקין ר' אחא בר חייא (ר"ת ר"ח) בשם ר"י זקן שגדה וכו'. ועי' בתרומת הדשן סי' רע"ד ובשו"ת אבקת רובל למרן הב"י סי' קפ"ז ובשו"ת רד"ך בית י"ח חדר י"ג.

פ"ג ה"א ביזמוי דר' ירמיה. בב"י במור יו"ד סי' של"ד בירושלמי ביזמוי דר' ירמיה אתא עקא וכו' והתם וראי כהלכה היה שגדוהו על שבוהו ולצורך עצמו היה וכו'. ושם להלן בב"י ומ"ש אין מנדין אותו בפרהסיא וכו' בירושלמי שלא (שלח) בעי מנרתא דכספא וכו'. ועי' בשו"ת אבקת רובל למרן הב"י סי' ר"ב

ר"ב. וכפי' ר"ש בן היתום (88) גבי מנורתא דרחבא (בעי מנורתא דכספא) וכו'.
פ"ג ה"א שמעתי שאין מנדין וקן וכו'. מובא כפי' ר"ח במו"ק י"ז סע"ב
 בשנויים קלים. וברמב"ם פ"ז מה' ת"ת ה"א חכם וקן בחכמה וכו' שמרח אין
 מנדין אותו בפרהסיא לעולם אלא א"כ עשה כירבעם ב"נ וחביריו. וזה מירושלמי
 כאן. עי' בכ"מ שם. ובאשכול ח"ב (157) ובירושלמי אר"ח שמעתי שאין מנדין
 וקן אא"כ חמא והחמיא (ליהא) כירבעם ב"נ וכו'. ובס' יחסי תנאים ואמוראים
 (בר נתן) וגרסינן בא"מ ירושלמי ר"ח בריה דר"י וכו'.

פ"ג ה"א א"ל דכמה השקוה. כפי' ר"ח הנ"ל א"ל מי שאמר (ב' מלות
 ליתא) דכמה השקוהו ונדוהו (ליהא) וכו'. ובכ"י בטור יו"ד סי' של"ד ומיהו קשה
 דמסיק החם (בירושלמי) א"ל דוגמא השקוה. וכ"ה בכ"ס ה' ת"ת פ"ו ה"א.
פ"ג ה"א וכירבעם ב"נ וחביריו עשה. כפי' ר"ח הנ"ל אלא א"כ עשה כירבעם
 ב"נ וחביריו שהעמידו עגלים (ב' מלות אחרונות ליתא). ובשו"ת ר"י לאמאש
 וצד (36) והכי מוכח בירושלמי דתמן תנינן אין נוקקין לבנות את הזקן אלא
 א"כ חמא כירבעם ב"נ ומקשה מההיא דברכות והירץ דרמו אלין לאלין משמע
 מהא דבזיון החכם הוא חמא גדול וכו'. ובכ"י הנ"ל וכי כירבעם ב"נ עשה
 וכו'. ועי' בכ"מ הנ"ל.

פ"ג ה"א ונרון אילין לאילין. בב"י הנ"ל ונרין (ונרון) אילין לאילין וכו'. וכן
 הוא במשנה למלך ה' ת"ת פ"ז ה"א. ועי' בכ"מ ה' ת"ת פ"ז הי"ב.

פ"ג ה"א אם כשנשאל קודם לרגל לא יגלה. בד' קושטנטינא קודם לרגל
 יגלה. וכן הוא באשכול ח"ב (150) וברא"ש מו"ק פ"ג סי' א' וכן הנכון כמו
 שהוא לעיל בריש הלכה זו בהמנורה שהתירו לו חכמים.

פ"ג ה"א ולא מצאו פתח לנדרו אלא ברגל. בתוס' מו"ק י"ד ע"א ד"ה
 ובנורה וכן מי שנשאל לחכם מוקי לה (בירושלמי) כשבא כחול הכועד אי נמי
 לפני המועד לא מצאו בו פתח וכו'. ולפנינו אינו מבואר. וברא"ש מ"ק הנ"ל
 אלא אנן קיימין כשנשאל קודם הרגל ולא מצא פתח לנדרו עד שבא וקן אחד
 מוקני גליל ולפי' הירושלמי מאן דאית ליה פותחין בחרטה פירוש בחרטה כל
 דרו וכו'. ובס' אדם וחיה נתיב ד' ח"ה ונראה לפי הירושלמי שאם היה בענין
 שהיה בדעתו להשלים נדרו ברגל ואח"כ נמלך להתירו דלא מקרי אנוס ואסור
 לגלה. ועי' בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (כ"ג).

פ"ג ה"א בברחו שנים. בד' קושטנטינא בברחו ז' (ליהא) שנים. ובכת"י
 ליירען משרת מאיר (ר' מאיר) היתי (חיותי) וכו'.

פ"ג ה"א מקלו של ר' מאיר. יש מי שהגיה (ר"י ריפמאן ו"ל) קלמו של
 ר' מאיר. אבל בס' רמזי הפטרת להרוקח (פנחס) כמקלו של ר' מאיר שאמר
 בירושלמי שהיתה מלמדת תורה לרשב"א עכ"ל. ובפסיקתא (עניית סוערת)
 צריך הדיין שיהא לפי המקל וכו'.

פ"ג ה"א היתה בידו והיא היתה מלמדהו דעת. בנדרים פרק ט' ה"א היתה
 בידו והיא היתה מלמדתי דעת.

פ"ג ה"א הרי זה מיקל בסכין. בשמחות פ"ה ה"ט הגי' כמו שהוא לפנינו
 והגר"א הגיה שם: בתער. וכן הוא בבבלי מו"ק י"ז ע"ב. ובה' אבל לרי"ץ א"ג
 (ומ"ט) ואמר מר רב האיי דתער ומספרים וכו' ובירושלמי מיקל בסכין אבל לא
 במספרים ובתספורת (בסכין ובמספרת) וכו'. ובתורה האדם (ס"ג ע"ג דו"ז)
 ובירושלמי מיקל בסכין ובמספורת אבל לא במספרים וכו' ע"ש.

פ"ג ה"א ר' שמואל בר ר"י בעי וכו'. גי' משונה לפני הראשונים: באשכול ח"ב (צד 157) ובירושלמי ר"ש בעי וכו' מותר לכבס ב' במים? התיב ר"ח הגי' אלו דברים שאכל אסור כל ז' גהוץ והספורת, בתוך ל' נמי? אלא כשתכפוהו אכלות, הוא אמרה שהוא אסור, פי' ע"כ ברייתא דלא אסר' בז' אלא גהוץ ותם' בתכפוהו מיירי ולהכי מותר במים, ואין לדייק מזה וכו' וגרסי' בירושלי הדא אמרה שדוא מותר פי' כל' מותר גהוץ ותם' ולא מצאתי כן בכבלי וכו' ע"ש. ובה' שמחות למחר"ם מרומנברורג סי' מ"ו ירושלמי רשב"י בעי בתוך שלשים בתוך ז', בתוך ז' פי' בתמיה וכו' בתוך ז' מותר לכבס כסותו במים מי שתכפוהו אבילו התיב ר"ח חברין דרבנן וההניא אלו דברים שהאכל אסור בהם כל ז' גרוץ והספורת ואם בתוך שלשים הוא אסור תוך ז' לא כל שכן אלא כשתכפוהו אבילו הדא אמרה שדוא אסור, ויש ספרים דגרסינן מותר וכו'. ומובא התשובה ממחר"ם בהשונות כייכוני השייכות לספר שופטים סי' י"ט וע"ש.

פ"ג ה"א אית הניי הני בגל מותר וכו'. בקרבן עדה מגיה כאן. אבל באו"ז ח"א סי' שס"ג וכן מוכח בירושלמי קולא בשניהם וכו' שפה ונמילת צפרנים אית הניי הני בגל מותר ובאבל מותר (אסור) וכו'. ובאו"ז ח"ב סי' תמ"ב וכן אני יצחק ב"מ המחבר אומר דשפה שריא אפילו בימי אכלו דאמר בירושלמי וכו' שפם וכו' כגי' הדפוס. וכן דוא בתורת האדם (ענין הספורת ס"ג ע"ב דו"ו) ובשבלי הלקט ה' שמחות סי' ל"ג ובב"י בטור יו"ד סי' ש"צ.

פ"ג ה"א שהוא מיקל כאן וכאן. באו"ז שם ושם מי שהוא מקיל באבל ובגל. ובתורת האדם ושבלי הלקט הנ"ל כגי' הדפוס. ועי' בב"י הנ"ל.

פ"ג ה"א ר"ש בר אבא. בתורת האדם הנ"ל ר' שמעון בר רב משמיה דרב וכו'. ובאו"ז שם ושם ר' יעקב בר אחא (ד' מלות חסרות לפנינו) וכו' כדברי מי שדוא מקיל באבל (בהלכות אבל). ובשבלי הלקט הנ"ל ר' יעקב בר אבא וכו'. ובשירי ירושלמי (צד 199) ר' יעקב בר שמעון ב"א וכו'. ועי' בב"י הנ"ל.

פ"ג ה"א ובלבד נטויות. בתורת האדם הנ"ל ובלבד נטויות כלומר נטויות ויוצאות על הפה ומעכבות. ובה' שמחות למחר"ם ב"ב סי' כ"ב ירושלמי שפה (שפם) וכו' ובלבד נטויות פי' שהשערות ארוכים ונטויות לפניו, ובאו"ז ח"א סי' שס"ג ובלבד במנייה. ובאו"ז תמ"ב נ"ל פי' נטויות היינו וכן במדרכי ה' אבילות התע"ה. ובתשובות השייכות לס' שופטים י"ח ירושלמי וכו' ובלבד כי מוטות פי' שהשערות ארוכות ונטויות לפיו.

פ"ג ה"א ר' יצחק בר נחמן בשם ר"ח. בתורת האדם הנ"ל ר' סימון בשם ר"ח. וכן בב"י הנ"ל. אולם גם במקומות אחרים נמצא ר' יצחק בר נחמן בשם ר' חנינה. **פ"ג** ה"א זוג בא לפני רבי. כסה"ד (צד 115) לפני רבא.

פ"ג ה"א אחד מעמתן. באו"ז שס"ג ירושלמי וכו' אחד מעמת פי' מאותו מקום וא' מידר פי' מאותו מקום, ובאו"ז המ"ב מעמת' פי' מאותו מקום וכו' הא למדת שכשהותרו הצפרנים הותרה השפה וכן הלכה למעשה וכו' עכ"ל. ובשבלי הלקט ה' שמחות ל"ג בירושלמי וכו' ר' סימון בשם ר' חנינה שני זוגות היו אחד מחמתן (וכ"כ בכבלי מו"ק י"ח ע"א) ואחד מדרעלה אחד בשפם וכו'. ולפנינו: מידר עלה. ואחרי המלה מידר יש נקודה המפסקת. וכ"ה בירושלמי בר' קושט' ובשירי ירושלמי (צד 149) מידר עלא. ונראה שהגי' השבה"ל מדרעלה הנכונה. וזה שם עיר. ובירושע י"ט י"א נזכרת שם עיר: מרעלה ושם פסוק מ"ו: וידאלה. (וכ"ה ברוב כתבי יד בר'). ובס' הארץ (צד 149)

מובא מקום אחד בשם. דיר עלי. ואין לרחוק ולומר שהלשון בירושלמי עלה אחד וכו' קאי על עיר חמתן שהלא היא היתה בבקעה (עי' כפתור ופרח פרק י'). ובירושלמי עירובין ספ"ה זכור אני שהיה בני מגדל עולין לחמתה וכו' והתיר רבי שיהא בני מגדל עולין לחמתה וכו'. והלשון צריך תקון. ועי' בתוספתא עירובין שם. ובירושלמי מגילה פ"א ה"א ויראלה, חירייה. ובד' זיטאמר שם: חורייה. ואולי היה להעיר ויראלה. שם אחר שלא נודע לנו. ועי' שביעית פ"ט ה"ב (ד' חוניצא) סבות דרעלה (אולי צ"ל וירעלה) צפון עמתו. ואפשר שהן השתי עירות עמתן וירעלה הנזכרות בירושלמי מו"ק כאן. ועכשיו ראיתי שרר הכ' ר"ש קליין בספרו בייטראגע וכו' (צד 80) מגיה בירושלמי כאן תחת: מידר. מגדר. ולפי מה שכתבתי לא נצרך להגיה. קאהוט לעוזי ויאסטראוז כלם מביאים מירושלמי דילן עיר בשם: ידר. וסמכו על גי' הירושלמי המוטעת.

פ"ג ה"א יהיב מצמי פרויי. באו"ז סי' שס"ג והוה יהיב מכמיר מפרויי. ובשכולי הלקט ה' שמחות ר"ד מצאתי בתשובות הגאונים ז"ל אבל שרי למשקל מופריה בשנינו בימי אבלו וכו' וכן מוכיח בירושלמי גרסיןן התם רשב"א דמכת אחתיה והוה יתיב מצמי מפרא וכו' ע"כ לשון הירושלמי משמע מהכא שזה המעשה היה בהוך שנעה וע"כ היה מכסה אותן בפני ר' נתן שלא היה רוצה להקל בפני הכל וכו'.

פ"ג ה"ב במשנה ואילו מכבסין במועד וכו'. עי' הוספתא פסחים פ"ג ג' אומניות עושין וכו' הכובסין שהן הבאין מחוץ הים וממדינת הים מכבסין במועד וכו'. **פ"ג** ה"ב במשנה לחכם והותר. בבה"ג (ד. ברלין צד 203) והותר זמי שאין לו אלא חרוק אחר מותר לכבסו במועד (ט' מלות אחרונות ליתא. ועי' בירושלמי בפרק זה הלכה ב' ובבלי מו"ק י"ד ע"א שזה מאמר ר' יוחנן).

פ"ג ה"ב במשנה מטפחות וכו' ומטפחות הספג. כעין זה במשנה כלאים פרק ט'. ובה' פסוקות לתלמידי רי"ג (צד 131) מטפחות ידים (הידים) מטפחות ספרים (ומטפחות הספרים) מטפחות מרחץ (הספג). ובמור יו"ד סי' תקל"ד ואית דגרסי הספרים ומטפחות הספגין שמטפחין בהן כשיוצאין מבה"מ.

פ"ג ה"ב במשנה וכל העולין. בה' שמחות למטה"ס סי' י"א הובין והזבות הנרות והיודות (ד' מלות ליתא, ואיתא במשנה בבבלי מו"ק י"ד ע"א ובה' פסוקות ובבה"ג ה' אבל) וכו'. ועי' בהוס' מו"ק י"ח ע"ב ד"ה והעולים.

פ"ג ה"ב בלגרי נשים וכו'. בד' קושט' בלרי נשים. ובאו"ז ח"ב סי' שמ"א דאמרין בירושלמי בפ"ב דכלאים ר"א בשם ר"י בלגרי נשים וכו' והיתי מפרש בלגרי היינו מסך שפירסוהו ע"ג נגינה בשעת רחיצה וכו' מיהו מורח היא בעיני לבדות לי פי' מלבי מפני שלא קבלתי ועוד דילמא בלגרי נשים בירושלמי היינו בלרי דתוספתא דתנן בתוספתא וכו' בלרי נשים וכו' ובלרי דתוספתא היינו סדינים וכו' ולפי"ז הא דמסיים בירושלמי הוא בלגרי נשים הוא בלגרי אנשים לאו סתמא דתלמודא קאמר אלא ר' יוחנן קאמר לה ע"ל.

פ"ג ה"ב אנטינייא. בכלאים פ"ט ה"ג אנטיטיה. ועי' באציו"ר שם.

פ"ג ה"ב ובלחוד תריי. באשכול ח"ב (צד 158) ובירושלמי ובלחוד תריי וכו' פי' שבא למעט שאם יש לו ב' יכול ללבוש א' בעי"ט ולפשוט השני ולכבס בעי"ט. **פ"ג** ה"ב בעון קומי ר' יוסה וכו'. בהג"מ ה' יו"ט פרק ו' הכ"א ירושלמי בעון קומי ר' יוסי (יוסה) בגדי קטנים וכו' אלא חלוק אחד דמי (ליתא) כלומר דרכן של קטנים וכו' ומיהו לא יכבס אלא אחד עכ"ל. וזה מה' שמחות למטה"ס מרומנ'

מרטנ' סי' י"ז. והירושלמי מובא בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (כ"ה) ובאשכול הנ"ל ובני מו"ק סי' אלף קצ"ה ובשלמי הגבורים שם ובתוס' מו"ק י"ד ע"א ד"ה שאין ובראב"ן (פ"ג ע"ג) וברא"ש מו"ק פ"ג סי' כ"א ובסמ"ק סי' קצ"ה ובתה"ד סי' פ"ח ובשבלי הלקט סי' רכ"ח ונרוקח סי' ש"ז. ובסמ"ג לאווין ע"ה וגרסי' בירושלמי בגדי הקטנים בגדי נשים (ב' מלות ליתא) וכו'.

פ"ג ה"ב אין קורעין וכו'. כל המאמר משובש לפנינו. ובשדה יהושע כתב: ולא הבינותי לאיזה ענין בייתי לה הבא וכו'. אבל הגי' האמיתית בהג"מ ה' אבל פרק י"ג ה"ט וכן אין לאכול עמו רוב עם כל כך עד שיחלקו לשני מקומות דגרסינן בירושלמי וכו' לא מברין אלא קרובין (קרוביו) של סת הוות מגורתיה (מסלתיה) זעירא וקריביו בעו (בען) למיכל (מיעול) לגביה סהו דיעלון וכו'. אבי"ה עכ"ל. ומובא זה כאן לפי שמובא מקודם האבעיא ששאלו מר' יוסי. וכן הלכה זו שאלו ג"כ קומי ר"י. וברב"ז (ה' אבל פ"ג ה"ט) ויש מי שכתב שאין לאכול עמו רוב עם והכי איתא בירושלמי אלא שלא נהנה העולם כן והם מכוונים לכבד את החיים ואת המתים. ובשו"ע יו"ד שע"ח אין לאכול עם האכל כל כך בני אדם שיתחלקו לשני מקומות. ובבאר הגולה שם: הג"מ מהירושלמי. ואח"כ ראיתי כי הביא הירושלמי והג"מ בס' הנכבד מפתח התלמוד צד 183.

פ"ג ה"ב דו מקללה חמר. בר' קושט' דו מקל לה חמר.

פ"ג ה"ב הני מטפחות ספרים וכו'. מובא כפי' רבינו חננאל מו"ק י"ח ע"ב ובה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (כ"ה) וע"ש. ובמגיד משנה ה' יו"ט פ"ו הכ"א ומטפחות הספרים נראה מן הירושלמי שהוא מטפחות ספרי הקדש אבל יש מפרשים מטפחות אומני התספורת וכו'. ובנ"י במו"ק סי' אלף קצ"ד ובירושלמי גרים מטפחות ספרים כלומר של ס"ת דגרסינן עלה כמטפחות ספרים וכו' ובסלאכת שלמה כאן: אבל נמוקי יוסף ז"ל כתב בירושלמי גרים הספרים פי' של ס"ת וכו'. וברישב"א מו"ק י"ז ע"ב בירושלמי אין מכבסין אותן במימי רגלים אפילו בחול (ב' מלות ליתא) וכו'.

פ"ג ה"ג כמשנה קידושי נשים. בהשוכות הג' (שערי תשובה רי"ב) והא דתנן ואלו כוהבין במועד קדושי נשים זהו שטר אירוסין אבל שטר כתובה שטר חוב רוא ואין כותבין אותו במועד וכו'.

פ"ג ה"ג כמשנה ומתנה. בראב"ן וכשו"ת ריב"ש סי' ש"צ ומתנות.

פ"ג ה"ג במשנה וגזירות כ"ד. במור יו"ד סי' תקמ"ה ובמגיד משנה ה' יו"ט ס"ז הי"ב ואגרות (וגזירות) כ"ד. ועי' בתוס' כתובות ק' ע"ב ד"ה אגרות. ובראב"ן (פ"ג ע"ג) ופסקי דינין.

פ"ג ה"ג ואינו מיצר. מובא בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (כ"ה).

פ"ג ה"ג אימולוגים. בר' קושט' אימולוגים. ובפי' רבינו חננאל במו"ק י"ח ע"ב ירושלמי וכו' אומי לוגיאוס וכו'. ובמוסף הערוך מובא ירושלמי דילן ע"ש. ובילקוט איוב ר' התק"ה מכראשית רבה כ"ח אולוגין שלה.

פ"ג ה"ג מוזנות אלמנה. כס' השטרות לר"י הברצלוני (צד 62) ירושלמי שום היתומים ואגרות מוזן האלמנות וכו'. וכן מובא בה' רי"ץ א"ג הנ"ל. ובסמ"ג לאווין ע"ה ומפרש בירושלמי אגרות שום היתומים ואגרות מוזן האלמנה והכנות (ליתא) אמנם בכללם גם שומות ששמן לבעל חוב וכו' ע"ש. וזה מרמב"ם ה' יו"ט פ"ז הי"ב. ועי' ברוקח סי' ש"ז.

פ"ג ה"ג המן אמר וכו'. בירושלמי יבמות ספי"ב תמן אמרין קרבת

קדמנא וכו'. ובסנהדרין פ"א ה"ג תני בראשונה היו כותבין וכו'.
פ"ג ה"ג ריגליה דימינא. בס' התרומה סי' קל"ג הכל בידה הימנית ולא
 ההא שמאל מסייעתו כדאיהא בירושלמי אע"ג דמן ההורה א"צ ימין וכו'.

פ"ג ה"ג דמיתחוי על ארעא. בירושלמי סנהדרין הנ"ל דמיתחוי לנא (ליתא)
 על ארעא. ובבבלי יבמות ל"ט ע"ב דמיתחוי לבי דינא על ארעא. ובתוס' יבמות
 ק"ו ע"ב ד"ה ער והא דאמר כהחולץ ורקת קדמנא רוקא כבי דינא דמיתחוי
 על ארעא ובכל ספרים איתיה וכן בסנהדרין ירושלמי (תתוס' לא זכרו שהירושלמי
 הזה נמצא ביבמות שם במקומו?) וכו'. ובס' התרומה סי' קל"ג דמטי עד
 לארעא וגם יש ספרים שאינו כתוב וכו' עכ"ל. ובהמקור בתוספתא יבמות פי"ב
 בכל ההוצאות ליתא המלות: על ארעא.

פ"ג ה"ג לא רעינא ליה. בד' קושט' לא רעינא לי' ולא צבינא ליה לא
 בעינא (שוניא) וכו'. ובתוספתא יבמות פי"ג (הוצאת צ"מ) לא שפיא ליה ולא רעיא
 ליה וליתא היא צביא לאיתנסבא ליה.

פ"ג ה"ג קומפרומיסין. בד' קושט' קומפרומיסין. ומוכא הירושלמי במוסף
 הערוך. ועי' בערוך השלם.

פ"ג ה"ג זה בורר וכו'. בבבלי ב"מ כ' ע"א בשם ר' ירמיה. ועי' ד"ס שם.
פ"ג ה"ג ואגרות של רשות זו שאילת שלום. בפ' רבינו חננאל במו"ק י"ח
 ע"ב ובר"ף שם מוכא זה. ועי' בה' חוה"מ לרי"ף א"ג ובעיטור (כתיבת שמרות)
 ובאשכול ח"ב (צד 158) וברמב"ם ה' יו"ט פ"ו הי"ד ובהג"מ ובמגדל עו שם
 ובשבלי הלקט סי' רכ"ה. ובשו"ת טהר"ם מרומנונג (הוצאת בלאך ז"ל) סי'
 קפ"ד בירושלמי דמו"ק מותר לכתוב אגרת שלום בחוה"מ. אבל בבב"ג (ד'
 ברלין צד 203) ומפרשי רבנן איגרות של רשות פתקי דרשוותא וכו' אבל
 בירושלמי כתב שהן אגרות של שאילת שלום וכן כתבו רבינו משה ורב אלפס.
 ועי' בשערי תשובה רט"ו.

פ"ג ה"ד במשנה בספר העזרה. במשנה בבבלי מו"ק י"ח ע"ב בספר עזרא
 ובסמ"ג לאווין ע"ה אף בספר תורה שבעזרה. ועי' אצו"ר בתענית צד 97.
פ"ג ה"ד במשנה וטוזה לעצמו. בסתניהא רב"מ וטוזה על יריכו (ב' מלות
 ליתא) וכו'. וזכ"ה במשנה בבבלי מו"ק י"ט ע"א. וזכ"ה בירושלמי לקמן בפרק
 זה בהלכה ד' בפסקא דמתניתין.

פ"ג ה"ד אין כותבין שטרי ארסיות. בהוספתא מו"ק פ"ב בשנויים. ובשו"ת
 הרשב"א ח"ג סי' רע"ג שאלת אם מותר לכתוב חשבון תקופות בחולו של מועד
 כמו שמותר לכתוב חשבונותיו כדאי' בתוספרא דמשקין וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ד נמצאתה סתיר וכו'. כעין זה לעיל פ"א סה"י. ובב"י במד' יו"ד
 סי' תקמ"ה ואע"ג דבירושלמי הקשו על זה ואמרו אם אתה אומר כן נמצאת
 וכו' גמרא דידן פליג עליה שהרי התירו כל מלאכה וכו'.

פ"ג ה"ד אם אינו מאמינו למלוח וכו'. גי' אחת במגדל עו ה' יו"ט פ"ו הי"ב
 זז"ל וגם בירושלמי משמע כן במקצת שמפרש מעם אחד שמא לא יודמן לו
 סופר או בית דין אחר ויתרשלו ויפסד ויאכר עכ"ל.

פ"ג ה"ד כמועדא. בתוס' מו"ק י"ט ע"א ד"ה ר"י אבל ריב"א היה מביא
 מן הירושלמי להתיר להניח (תפילין) דאמר וכו' בחולא (ליתא) דמועדא. אבל
 בתוס' בנחות ל"ו ע"ב ד"ה יצאו הגי' במועדא. ובהג"מ ה' תפילין פ"ד אות
 ט' כמועד פי' בחול המועד.

פ"ג ה"ד לגבי ר' חננאל. ברא"ש ה' תפילין במדרשו של ר' חננאל.
פ"ג ה"ד לגבי ר' אבא בר נתן. בבבלי מו"ק י"ט ע"א אורי ליה רב לרב
 חננאל ואמרי לה רבה בר בר חנה לר"ח הלכה וכו'. ולפני איזה מהראשונים
 היה בהירושלמי כג' הבבלי רבה בר בר חנה כמו בהוס' מו"ק ובמנחות הנ"ל
 ובעירובין צ"ו ע"א ד"ה ימים ובס' התרומה סי' רי"א וסמ"ג עשין כ"ה וברא"ש
 ה' תפילין ובשו"ת הרא"ש כלל כ"ג אות ג' וברישב"א מו"ק י"ט ע"א ובאבודרהם
 (עומר) הגי' לגביה רבה בר בר חנה. ובשרידי ירושלמי אדא בר חונה. אבל
 באו"ז ח"א סי' הקפ"ט ובהג"מ הנ"ל לגביה ר"א בר נתן. ובשו"ת מהרמ"ע
 מפאנו סי' ק"ח ואע"ג דבמקצת ספרים גרסינן בירושלמי ר' אבא בר נתן במקום
 רבה בר בר חנה וכו'.

פ"ג ה"ד א"ל הב וכו'. בסמ"ג ובהג"מ הנ"ל א"ל לספריה (ליהא) וכו'.
 ובהרא"ש ה' תפילין א"ל רב זיל כתוב ליה פי' בלא הערמה. ועי' ברישב"א הנ"ל.
פ"ג ה"ד וזיל כתוב לך. בתוס' מו"ק הנ"ל זיל הב ליה תפילין ואת כתב
 לך דהנן כותב אדם תפילין לעצמו. ובהג"מ הנ"ל זיל הב ליה תפילין וזיל
 כתוב לך אחרגין וכו'.

פ"ג ה"ד איזיל כתוב ליה. בתוס' מו"ק הנ"ל כתוב ליה פירוש בלא
 הערמה. ובשבלי הלקט (צד 386) וזר' אביגדור נ"י כתב ירושלמי פרק א"מ
 חד בר נש וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ד בכותב להניח. בתוס' מו"ק הנ"ל פירוש רב מעמיד המשנה להניחם
 אחר המועד אבל להניח במועד ישרי. ובאו"ז הנ"ל בכותב להניח פי' אבל
 ללבוש אפילו לאחרים כותב ש"מ שמותר ללבוש תפילין בחולו ש"מ. וברא"ש
 הנ"ל בכותב להניחם פי' להניחם עד לאחר המועד. ובסמ"ג לאווין ע"ה ובירושלמי
 מפרש רב בר"א להניח פי' להניחם אחר המועד וכו'. ובסמ"ג עשין כ"ה פי'
 רב מפרש המשנה להניח עד לאחר המועד.

פ"ג ה"ה במשנה מפני שאמרו שבת וכו'. שמחות פ"ז ה"א וע"ש.

פ"ג ה"ה במשנה שבת עולה. במלחמות להרמב"ן סוף מו"ק: השבת אינה
 עולה. וזה ט"ס.

פ"ג ה"ה במשנה רגלי' עולין ואין מפסיקין. לקמן בפרק זה סוף הלכה ה'
 בפסקא דמתניתין הגי' לנכון: והרגלים מפסיקין ואין עולין. וב"ה במהניחא
 דב"ס ובמשנה בבבלי. וכצ"ל. וכתורת האדם (ע"א ע"ד) הרגלים מפסיקין וכו'.
פ"ג ה"ה גזירת שבעה סנדל וספן. בשרידי ירושלמי (סנ) דלר וספן.

פ"ג ה"ה גזירת שלשים. ברמב"ם אבל פ"ז ה"א אבילות כל שלשים יום
 ומנין סמכו חכמים לשלשים יום שנאמר ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים
 מכלל שהאבל מצער כל שלשים יום. ובמגדל עז ובמגיד משנה שם בירושלמי
 סומכה מקרא דובכתה את אביה וגו' מכלל דלצערה שלשים יום. ובסמ"ג הנ"ל
 וזרי הכתוב אומר ובכתה וגו' מכלל שבאבל וכו'. ולפנינו בירושלמי כאן ליתא
 הראיה מהקרא. אבל לענין גזיר אמרו בירושלמי גזיר פ"א ה"ג ואית דבעי
 נישמעניה מן הכא ובכתה וגו' מה ימים שנאמר להלן שלשים אף ימים שנאמר
 כאן ועי' בס' מפתח התלמוד צד ר' מ"ש שב הרב המחבר. ובשו"ת מהר"י
 וזייל סי' י"ז אבל תוך ל' וכו' ואסמכינא אקרא ויעש לאביו אבל וגו' כדאיתא
 בירושלמי. וזה שלא בדיוק כי מהקרא ויעש לאביו אבל ז' ימים נלמד לקמן
 בירושלמי סמך לאבל מן התורה שבעה ולא שלשים.

פ"ג ה"ה גיהוץ והגלחת. בד' קושט' והספורת. ובסמ"ג ה' אכילות כמז' שאמרו בירושלמי גזירת שלשים גיהוץ אחיו והספורת (כג' ד"ק). ושם בסמ"ג וכבר בארנו שיש בירושלמי גזירת שלשים גיהוץ אחיו ותספורת. ועי' בתוס' מו"ק כ"ג ע"א ד"ה כל ובשבלי הלקט ה' שמחות סי' מ"א.

פ"ג ה"ה אי זהו גיהוץ וכו'. בה' שמחות למהר"ם מרומנבורג סי' ע"ט כל ל' יום לגיהוץ פי' ללבוש כלים המגוהצים בין כלי צמר בין כלי פשתן וכן מפורש בירושלמי. ועי' תוס' מו"ק כ"ג ע"א ד"ה כל.

פ"ג ה"ה ר' חלבו ר' חונה בשם רב. בנזיר פ"ג ה"א ר' חלבו בר חונה (ר' חונה) בשם ר' יוחנן חל יום שמונה שלו וכו'. ועי' מ"ש באהבת ציון וירושלים במגילה צד 6. **פ"ג** ה"ה מגלח ערב שבת. בבה"ג (ד. ברלין צד 207) ובנון שחל שמיני שלו להיות בשבת ערב הרגל מותר לו לגלח בערב שבת. ועי' בבלי מו"ק י"ז ע"ב. ובמרדכי מו"ק תתצ"ח וגרסינן בירושלמי ר"ח וכו' להיות בשבת ערב הרגל (ב' מלות ליתא, וגרס המרדכי כג' הבה"ג הנ"ל) וכו'. ע"ש וברא"ש מו"ק פ"ג סי' ו' וזו גרסי' בירושלמי ר' חלבו וכו' ע"ש. ובתוס' מו"ק י"ז ע"ב ד"ה כשחל כגון שמע שמועה בשבת דקבורתו לא היה בשבת ובירושלמי מוקי לה כשגררתו חיה וכו'. ולא העירו שכל זה שהביאו מעצמם מפורש בירושלמי. ובשו"ת זקן אהרן סי' צ"ד וראיה מהירושלמי ר' חלבו ור"ה וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ה שגררתו חיה. בה' שמחות למהר"ם סי' ס"ח וגרסינן בירושלמי וכו' כלומר היאך אפשר שיחול יום ח' בשבת אא"כ נקבר בשבת והא לא אפשר ומשני תפטר שגררתו חיה ונתיאשו בשבת (ליתא) מלבקש ולשבת אחרת הו' יום ח' שלו וכו'. ועי' בשו"ת מהר"ם מרומנבורג (סי' ש"כ, הוצאת בלאך ו"ל). ובסמ"ג ה' אכילות ומפרש בירושלמי כגון שהיה יום שמועה שבת (זה איתא לקמן בירושלמי בהלכה זו) או שגררתו חיה ונתיאשו בשבת מלבקשו. ובשבלי הלקט ה' שמחות סי' מ"ד ואע"ג דהתם (בירושלמי) מוקי לה בענין אחר שבא לו שמועה קרובה בשבת או בהרואי מלכות ובנפל לים (ה' מלות אחרונות ליתא) משנהיאשו וכו'. ועי' בתוס' מו"ק כ"ג ע"ב ובראב"ן סי' ק"ח ובארחות חיים צד 594 ובשו"ת זקן אהרן הנ"ל.

פ"ג ה"ה ותני כן הרי מי שגררתו. שמחות פ"ב וע"ש. ובראב"ן ק"ח. **פ"ג** ה"ה השזרה והגולגולת רובו. באהלות רפ"ב אלו טמאין באהל המת כוית מן המת וכו' השזרה והגולגולת וכו'. ובשמחות הנ"ל רי"א השדרה והגולגולת הן רובו. וע"ש בהגר"א.

פ"ג ה"ה שסהמו גוי. בשבלי הלקט (שמחות סי' מ"ד) ופריך בירושלמי שמיני בשבה היכא משכחת לה וכו' ומקי לה בנקבר בירי נכרים וכו' ע"ש. **פ"ג** ה"ה ר' אמי הוה ליה עובדא. בירושלמי נזיר פ"ג ה"א ר' אמי הוה ליה עובדא וגילח יום שלשים (ו' מלות ליתא) והוה ליה עובדא וגילח ליום ל"א. וכנראה שכן היתה הגי' בשרירי ירושלמי (צד 200). ובכת"י ליידען וגילח יום ל' ואחר רבי. ושתי המלות האחרונות נכתבו בכת"י ע"י סופר אחר.

פ"ג ה"ה לגלח יום שלשים. בה' אבל לר"י א"ג (ס"ב) ומותר נמי לגלח כיום ל' בירושלמי מותר לגלח ביום ל' ממתינתי' ח' ימים קודם הרגל (לרגל) בשלו הימנו גזרת ל' וכו' ובפסוקות באת לו שמועה יום ל' היא כשמועה רחוקה וכו' ומותר לספר כיום ל' דקיי"ל הלכה יום ל' כלאחר ל' ובגדולות וכו'. ומ"ש בשם הפסוקות. זה כהירושלמי. ומ"ש בשם הגדולות עי' בבה"ג ד' ברלין צד 228.

פ"ג ה"ה שמפני כבוד הרגל התירו. בתום מ"ק י"ט ע"ב ד"ה כאבא שאול מובא הירושלמי בשנויים. וע"ש בגליון מה שהגיהו שם.

פ"ג ה"ה מן הדא דתני. בירושלמי נויר הנ"ל ועוד מן הדא דאמר ר' יוחנן (ג' מלות ליתא) על כל הסתים כולן (ליתא) וכו'. וגירסתינו יותר נוחה כי ברייתא היא בשמחות פ"ט.

פ"ג ה"ה ר"א בשם ר' יוחנן. בסמ"ג ה' אבילות ולא דוקא שמונה אלא אפילו שבעה שכך אמר אבא שאול וכו' עוד גרסי' בירושלמי ר"א בשם ר"י אומר הלכה כאבא שאול.

פ"ג ה"ה ותני כן הלכה כדבריו. שמחות פ"ו.

פ"ג ה"ה בין ימים בין גזירות בטלו וכו'. בריטב"א מ"ק י"ט ע"ב ובירושלמי (כיון למ"ש לקמן בסוף ה"ה) וכו' גזירות בטלו ימים טובים (ליתא) לא בטלו ושיילינן כיון דגזירות בטלו למאי הלכתא לא בטלו ימים טובים ואמרינן דה"ק דגזירות למ"ד ליבטלי לגמרי אם בטלם מעליו שגלח קודם הרגל אבל אם הגזירה עומדת במקומה שלא גלח בערב הרגל ימי למ"ד במקומן עומדין שאין רגל מפסיק עכ"ל ולפינו ליתא כל זה.

פ"ג ה"ה ר"י אומר אעפ"י וכו'. בסמ"ג הנ"ל ובירושלמי אר"י אעפ"י שלא גלח ערב רגל יגלח לאחר הרגל ר"א דורה לר"ש בר אבא לגלח אחר הרגל.

פ"ג ה"ה לא אמר אלא ג' הא ענים לא. בהחלוקת שבין בני א"י ובבל. שבני א"י פוזרין האבל עד שיהיו לו ג' ימים לפני הרגל ובבבל אפילו שעה אחת ובני א"י עושין עפ"י ירושלמי דילן. ובבבלי (מ"ק כ' ע"א) ואפילו שעה אחת.

וזכרנן (פ"ג ע"ג) דאמר ליה רב כהנא (רב חניבה) לרבינא הולכתא מאי וכו'. ואח"כ ראיתי בתשובות הגאונים שערי צדק (שער ר' סי' י"א) ובני א"י אינו נפטר עד שיהיו לו ג' ימים לפני הרגל מן הדא הקובר את מתו ג' ימים קודם הרגל וכו'.

פ"ג ה"ה הקובר את מתו וכו'. בב"י טור יו"ד סי' שצ"ט בשנויים קלים.

פ"ג ה"ה ותני כן הקובר וכו'. בתוספתא מ"ק פ"ב ובבלי מ"ק כ' ע"א בשנויים וע"ש. ומה שהגיה הקרבן עדה כתוב כן בתוספתא. ועי' בשמחות פרק ו' ובש"ע יו"ד שצ"ט ובבאורי הגר"א שמביא הירושלמי בשנויים.

פ"ג ה"ה עושין בצינעה במקום אחר. בבבלי מ"ק (י"ט:) עושין בצנעה בתוך ביתו. ובתוספתא מ"ק פ"ב בצינעה אצל אחרים. ועי' בד"ס שם.

פ"ג ה"ה מהו להראות לו פנים. בה' אבל לדי"ץ א"ג (נ"ו) ולענין אבל ברגל אתמר התם (בירושלמי ובפ"י שם לא הערה המקור) מהו להראות לו פנים ריב"א בשם ר' חנינא והלא אמרו אין אבילות (אבל) בשבת מפני מה אמרו מותר (ליתא) להראות וכו'. ועי' בב"י הנ"ל.

פ"ג ה"ה ר' יעקב בר אירי בשם ר' חנינא. בסדר הדורות (238) לא נזכר מזה.

פ"ג ה"ה אבל ביום הראשון וכו'. בתורת האדם (ס"א ע"ב דו"ו) ובאבל (פ"ו וע"ש) ובירושלמי תני להא מתניתא הכי אבל ביום הראשון וכו'. ובאצו"ר בברכות צד 64 הארכת בזה.

פ"ג ה"ה ביום השני הוא נותן תפילין. בבראשית רבה פ' ק' (קושמנטיא רע"ב) ר' אליעזר אומר בראשון אינו נותן ובשלישי (ביום השני) הוא נותן.

פ"ג ה"ה אם באו פנים חדשות אינו חולצן. בסמ"ג (ה' אבילות) אמנם שינו במס' שמחות וכן בירושלמי דמי שמתו ובירושלמי דמ"ק וכו' באו אחרים לנחמו חולצן.

פ"ג ה"ה אם ביום השני וכו'. כמתנות כהונה פ"ק הכי גרסינן בירושלמי

דפ' ואלו מנלחין ואם ביזם שני אינו מניח (אינו נוהן הפילין) ביזם ראשון (ב' מלות ליתא) איצטריכא למימר כמי שמתו מוטל לפניו דמי.

פ"ג ה"ה ר"ז ר"י בשם רב. בסמ"ג הנ"ל ובפי' גרסי' בירושלמי דמ"ק על דברי ר"א שאומר שם בשני נוהן הפילין ורב ירמיה בשם רב אומר הלכה כר' אליעזר.

פ"ג ה"ה בשלישי הוא עושה בצנעה. בשמחות פ"ה ה"א אבל שבעת ימים אסור לעשות מלאכה וכו'. ושם פרק ו' ה"א בשלישי יוצא ועושה בצניעא. ובבבלי מ"ק כ"א ע"ב אבל ג' ימים הראשונים וכו' ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה.

ובתנחומא (סק"ז, ד' הנדפס מכבר) כך שנו רבותינו אבל כל שבעת ימי אבל אסור בעשיית מלאכה ואם היה עני מדוקדק יעשה מלאכה לאחר ג' ימים וכו'.

ובכ"ד פ' ק' כגוי' התנחומא. ועי' תוס' מ"ק כ"א ע"ב וה"נ הניא במס' שמחות יכו'. וזה' אבל לרי"ץ א"ג (נ') ובירושלמי הרי שאין לו מה יאכל (לזכר) ביזם הראשון וביזם השני אינו עושה מלאכה כג' לא יעשה וכו' ע"ש וברמב"ם ה' אבל פ"ה ה"ח.

פ"ג ה"ה אבל אמרו חכוא מאירה וכו'. כב"ד הנ"ל. ובפי' רבינו חננאל מ"ק כ"א ע"ב ירושלמי תבא מאירה לשכיניו שהצריכוהו לאבל לעשות ולאכול (ג') מלות מר"ח בעצמו. ובשבלי הלקט (שמחות סי' ל"ח) ובכלבו שהצריכוהו לעשות ולזכר. וברא"ש מ"ק פ"ג סי' פ"ט ירושלמי וכו' שהצריכוהו לאבל לאכול משלו ולעשות מלאכה. ובהורות האדם (נ"ג ע"ג ד"ו) בשנויים קלים. וזה' שמחות

למהר"ם סי' ח' בשם ר' שמעיה ז"ל מצאתי כתוב דמכאן ואילך עושה בצניעא ארישא נמי קאי דאפילו עשיר מותר לאחר ג' וכו' מיהו בירושלמי משמע דאעני

דוקא קאי דמסיק עלה תבא מאירה וכו' כלומר שלא פרנסותו זכר פי' הראב"ד וכו' זכ"ה במדרכי מ"ק התם"ו ובהג"מ ה' אבל פ"ה ה"ח זכר"י במ"ק סי' א"ף ר"י

ובשלמי הגכורים שם. ובהתוס' מ"ק כ"א ע"ב ד"ה מכאן לא זכרו ירושלמי דילן. ובהגת אשרי בס"ק פ"ב סי' ד' מצאתי כתוב בשם רבינו שמעון זכו' מיהו

בירושלמי משמע דקאי אעני וכו'. וזכ"ס אדם וחוה נתיב כ"ח ח"ב זכר פשוט בירושלמי כי העשיר אסור כל ז' אבל העני דוקא עושה בצנעה וכו'. ובשו"ת

זקן אהרן סי' רמ"ו כמו שאמר בירושלמי אבל (ליתא) שאין לו מה יאכל וכו' אבל אמרו חכמים (ליתא) תבא מארה על שכיניו של זה שהצריכוהו לאכל משלו וכו'.

פ"ג ה"ה בר קפרא אטר אפילו בשלישי לא יעשה. ב"ר פ' ק'. ובתורת האדם הנ"ל וגמרא דילן (מ"ק כ"א ע"ב) דקתני שלישה, מהניתא דבר קפרא

היא, וכן הלכתא עכ"ל. וזכ"ה בנמו"י במ"ק סי' א"ף ר"ט.

פ"ג ה"ה דבר קפרא אמר אין תוקפו וכו'. ב"ר הנ"ל. אבל בבבלי לא נזכר ממאמר בר קפרא. ובתורת האדם הנ"ל דבר קפרא עביר אבל שלשה ימים.

ומזכא בירושלמי בשבלי הלקט שמחות סי' כ' זכתניא סי' ס"ז בשנויים קלים. וברא"ש מ"ק פ"ג סי' ל"ו בירושלמי וכו' דעביר אבל רק ג' ימים. וזכ"י במור

י"ד סי' ש"פ ומפרש בירושלמי דמעמא דג' ימים הראשונים חמירי משאר ימים משום דתלתא יומא נפש מייסא על גופא וכו'. זעי' בפ' ר"ש בן היתום (107).

פ"ג ה"ה בשם ר' לוי. בילקוט איוב ר' תתק"ו בשם ר"י בן לוי. וברא"ש הנ"ל אמר ד' אבין (אבא) בריה דרב פפי ר"י דסיכנא (דסכנין) בשם בר קפרא.

פ"ג ה"ה ואפילו פרש חניכס. בויק"ר פ"ח דבק"ה רבה פ"ב פסוק ער אשר לא ירתק. ובילקוט איוב הנ"ל ליתא מלת: ואפילו. וכן הנכון. וכן ליתא

ברא"ש מ"ק וזכ"ס אדם וחוה הנ"ל. ועי' בבלי שבת קנ"א ע"ב.

פ"ג ה"ה אריסיו וכו' הרי אילו עושין. בבבלי מ"ק י"א ע"ב האריסין וכו'.

הרי אלו יעשו אחרים בשבילן. אבל כפי' רבינו חננאל ובתוס' שם ד"ה רשב"ג לא גרסו המלות: אחרים בשבילן.

פ"ג ה"ה אריסיו וחכיריו וקבליו. בר' קושטנטינא אריסיו וחכיריו וקבלנין וכו' חמוריו (לפנינו בט"ס: איכריו) וספניו וגמליו אינן עושין. וברא"ש מו"ק פ"ב סי' ג' והכי איתא בירושלמי האריסין והחכירין והקבלנין הרי אלו עושין חמדין (ליתא) וגמלין וספנין אין עושין וכו'. ובה' שמחות למחר"ס סי' ח' ירושלמי גרסי' אריסין וחכירין וקבלנים הרי אלו עושין חמרים וגמלים וספנים אין עושין ריב"ל אמר היתה וכו' הרי זו עושה א"ר יוסי וכו' אבל בתחלה אסור וכו'. ולפנינו משונה. והיה לרבותינו הכת"י מהירושלמי שממנו הדפיסו אח"כ בקושטנטינא.

פ"ג ה"ה פרה מגטלת וכו'. באשכול ח"ב (148) ומסתייע לן מירושלמי דאתמר עלה ריב"ל אמר היתה לו פרה וגימלת (מגטלת) בעיר זו עושה הר"א אומר בהא דחייב ליה הא בתחילה אסור. ולפנינו בשנויים.

פ"ג ה"ה שני אחין שני שותפין וכו' נועלין את חנותן. זה לא כהבבלי מו"ק י"א ע"ב מריון בריה דרבין וכו' ופסקיה לגמלא אמר רב אשי גברא רבה כמר בריה דרב אחא עביד הכי נהי דלפסידא דידיה לא חייש אדאחרים לא חייש? ובפי' רבינו חננאל מו"ק כ"ג סע"א ובריי"ף מו"ק סי' אלף קמ"ח ובה' אבל לרי"ץ א"ג (נ"א) וברמב"ם ה' אבל פ"ה ה"ט טובא ירושלמי דילן. ובתורת האדם (נ"ה) ע"א דרין' וירושלמי פליג דאתמר התם שני אחים וכו' ואין הלכה כן וכו' ורבינו הגדול (הרי"ף) ז"ל השמיט המעשה הזה של מר מריון ומר בריה דרב אחא וכו' וכתב הירושלמי שהוכרנו נועלין חנותן וזה תימא גדולה אם עלה על דעתו שהגמרות הללו חלוקות בזה היאך הניח גמרא ערוכה וסמך על הירושלמי וכו'. וברא"ש מו"ק פ"ב סי' ה' הרב אלפסי לא הביא הך עובדא (הנ"ל) והביא גירסת ירושלמי ב' אחים וכו' ולכאורה נראה דפליג אנמרא דידן דלגירסת הירושלמי יפה עשה דפסק לגמרי וכו' והראב"ד ז"ל הקשה מהירושלמי אנמרא דידן וכו'. וחידוש שלא העירו רבותינו הנ"ל על פי' רבינו חננאל הנ"ל שממנו בוודאי לקח הרי"ף. והירושלמי דילן טובא גם באשכול ח"ב (צד 148) וע"ש. ובשבלי הלקט שמחות סי' ל"ה ותניא סי' ס"ה ובכלבו קי"ד ובבי"ט ח"א רס"ו ושו"ת מהרש"ל סי' ס"ו. **פ"ג ה"ה** שני חנוונים. בה' שמחות למחר"ס (ח) ובשו"ת זקן אהרן ס"א ליתא. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (נ"א) ובאשכול ה' אבל ליתא המלות: שני מבחים. ובתניא (ס"ה) ליתא לחנוונים ולמבחים. וברא"ש פ"ג כמ"ק כג' הדפוס.

פ"ג ה"ה שאירע לאחר מהן דבר. בריטב"א מו"ק י"א ע"ב טובא הירושלמי כג' חדשה וז"ל ומ"מ שמעינן מהכא דשותפין דחנות שאירע אבל לאחר מהם חכירו עושה לו מלאכתו בחנותו כדרכו אלא א"כ הוא אדם חשוב ואפילו באדם חשוב כל היכא דאפשר לעשה בצנעה עושה וכן הוא בירושלמי עכ"ל. ועי' בבבלי מו"ק שם. **פ"ג ה"ה** וחכיריו ופועליו עושין בצנעה במקום אחר. כל זה ליתא בר' קושטנטינא ובכת"י לידען וחכיריו ופועליו וכו'.

פ"ג ה"ה ולא אוכל כל צורכו וכו'. שמחות פ"י וע"ש. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ל"ג) ובירושלמי אוכל (לא אוכל) כל צרכו וכו' ע"ש שנויים. ובה' שמחות למחר"ס סי' ס"ד טובא ג"כ בשנויים. וברוקח סי' ש"ג ירושלמי בפרק א"מ מי שמתו וכו' ע"ש ובראב"ן (פ"ד ע"ג) ובשו"ת זקן אהרן סי' ל"ח ובמס' שמחות תניא אבל כל זמן שמתו טוטל לפניו אינו מסב ואינו אוכל בשר וכו' בר"א בחול אבל בשבת אוכל כל צרכו וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ה חייבוהו בשאר וכו'. ברי"ק א"ג הנ"ל וד"ג (ורשב"ג) אומר סתוך שנהחייב וכו'. ובאשכול ח"ב (164) דבירושלמי אר"ג חיי שעה התרת לו פי' בשר ויין, חיי עולם, מצות עונה לב"ש וכו'. ובתורת האדם (ענין מי שמתו) התרת לו כל שאר מצוותיה של תורה אם (ליתא) חיי שעה וכו' ע"ש. ובמלחמות בסוף טו"ק ובירושלמי פרק מי שמתו (לא זכר הרמב"ן בירושלמי במקומו?) איתא הכי רשב"ג אומר הואיל והתרת לו את אלו התרת לו כל מצותיה של תורה.

פ"ג ה"ה נמסר לרבים. בה' שמחות למהר"ם סי' ס"ז משנמסר המת (ליתא) לרבים וכו' נמסר לכתפים כמי שנמסר לרבים דמי (ליתא). ועי' בשו"ת מהר"ם מירושלם סי' ש"כ. ובהנ"ט ה' אבל פ"ד ה"ו בירושלמי גרסינן נמסר לרבים וכו' ומסקנא לן אי הולך הוא בספינה או בעגלה אי דמי לנמסר לכתפים אי לא. אב"ה. עכ"ל. ועי' בראב"ן סי' ק"ח ובסמ"ג (ה' אבילות) בירושלמי דמי שמתו דמשנמסר המת לרבים אוכל בשר ושותה יין נמסר לכתפים כנמסר לרבים דמי.

פ"ג ה"ה ר' כנא הורי לרבי ארמניא. וכן הוא בד' קושטמניא. ובפי' רבינו חננאל בסו"ק הנ"ל ובאורו תכ"ד ובה' שמחות למהר"ם הנ"ל בר' סנא שהורה לר' יעקב (ליתא) ארמניא וכו'. ובשבלי הלקט הנ"ל בר' סנא (סנא) שהורה לר' יעקב ארמטא (ארמניא) מכין שאתה (שאת) גדול (משפחה) מונה לעצמך. ובהניא דנ"ל לר' יעקב ארמטא. ור' יעקב ארמניא נזכר עוד בירושלמי גיטין פ"ו ה"ו רב נחמן בשם ר' יעקב ארמניא. ואולי ר' יעקב ארמניא הוא אחד עם ר' יעקב נבולאי שזכר בירושלמי כמה פעמים ונבולאי באורו הררי ותואר על ארץ הרים כמו ארמניא. אמנם נמצא ג"כ עיר בשם נבל.

פ"ג ה"ה לאחוי דר' יהודה בר זבדי. מצינו ר' אבא ר' יעקב ור' סימן בר זבדא. ונזכר עוד בירושלמי נדרים פרק ו' ה"ו ר' חייא בר זבדא.

פ"ג ה"ה בגון אילין דקברין בבית שריי. בד' קושטמניא בבית בריי. ובמלחמות להרמב"ן בסו"ק אילין דקסרין דקברין בבית שריי. וכן בתורת האדם (נ"ב ע"ג דר"ו) גירסת עצמו: בבית שריי. אבל בתורת האדם (ס"ז ע"ג) הביא בשם הראב"ד אילין דקסרין דקברין בבית שאן. ובחי' הרמב"ן בחולין ע"ו ע"א אילין דקסרין דקברין בבית שריי. וכן ברא"ש סו"ק פ"ג סי' ל"ט כגון אלו דקסרין (ליתא) דקברין בבית בירי. ובה' שמחות למהר"ם סי' ע"ג אילין דקסרין דקברין בבית כירה. ובס"י ע"ב כגון אילין דקברין בבית כירה. ובאורו ח"ב סי' תכ"ד כגון אלו דקברין בבית סרה. והניחו שם: אלו דקסרין דקברין בבית בירי. ובהוס' סו"ק כ"ב ע"א ד"ה מהדריהו ובירושלמי אינו כן דהכי תנן סת (ליתא) שהוליכו אוהו ממקום למקום כגון דקברין במקום אחר. ובראב"ן סי' ק"ח דקברין בבית כהדא. ובה' אבל לרי"ק א"ג (ט"ה) ליתא כגון אילין וכו'. וע"ד בית בירי עי' אצו"ר בפסחים צד 40. וע"ד בית הקברות בקסרין עי' אצו"ר בפסחים צד 51.

פ"ג ה"ה הכל הולך אחר גדול המשפחה. בכבלי מו"ק כ"ב ע"א אפילו הלך גדול הבית לבית הקברות מונה עמה, מונה עמה, מונה עמה (ליתא) ע"ש.

פ"ג ה"ה ר' יעקב בר אחא בשם ר' אסי. בראב"ן סי' ק"ח ר' אחא בשם ר"י וכו'. ובה' אבל לרי"ק א"ג הנ"ל ר"י ב"א בשם אסי (ר' אסי).

פ"ג ה"ה ריב"א בשם ר' אסי לחומרין וכו'. גירסאות שונות בזה לפני הראשונים. במלחמות להרמב"ן בסו"ק הנ"ל ובתורת האדם (ס"ז ע"ג) והראב"ד ז"ל פי' כן וכו' והביא לו ראיה כמה שאסרו בירושלמי וכו' מהו אחר גדול משפחה (ר' מלול ליתא) ר' יעקב (ב"א) בשם ר' יוסי (אסי) לחומרין מה לחומרין

לחומרין חומרין שאם היה גדול משפחה כאן אלו ואלו (ליתא) מונין משיצא הסה ואם היה גדול משפחה שם אלו וא"ו מונין משיסתם הגולל ואם אין שם גדול משפחה אלו שכאן מונין משיצא המת וא"ו ששם משיסתם הגולל (י"ד מלות אחרונות ליתא) ע"ב בירושלמי וכו' עכ"ל. ובתורת האדם (נ"ב ע"ג ד"ו) מביא מעצמו בירושלמי כני' הרפוס שלנו. וכן מוכח כני' הרפוס בה' אבל לרי"ץ א"ג (מ"ה). ובה' שמחות למתה"ס סי' ע"ב בשם אבי העזרי. אבל שם כסי' ע"ג מביא בשם הראב"ד כמו שהביא מטנו הרמב"ן הנ"ל. ובתוס' מו"ק כ"ב ע"א ד"ה מהדריתו הביאו בירושלמי כני' הרפוס. והקשו מהו לחומרא הא זימנין אולינן לקולא וכו'. ולפי גי' הראב"ד הנ"ל אין קושיא. וברא"ש מו"ק פ"ג סי' ל"ט כני' הראב"ד ע"ש. ובשו"ת גאונים קדמונים (ברלין תר"ט) סי' ל"ה. וגם בבבלי מו"ק כ"ב ע"א הגירסאות לפני הראשונים משונות בזה. ראה ה' פסוקות להלכותיו רי"ג (צד 124) ובה' אבל לרי"ץ א"ג צד מ"ד. וברמב"ם (ה' אבל פ"א ה"ה) אינו מחלק כלל אם נשאר גדול הבית שם או הלך בעיר אחרת. עי' לחם טשנה שם. פ"ג ה"ה סלק הלל אחזה עימיה. באו"ז הנ"ל סלק הלל אחזה עמה וכו' כי סלקת נבי (נב) אחוך שלוף מסאנך (שלף סנדלך) כלומר נהג עמהם אבלות והם עמך כי בסתימת הגולל חל האבילות על כולכם מיהו בגמ' דידן לא משוי חילוק בין גדול המשפחה כאן או החם וכו'. וכ"ה בה' שמחות למתה"ס סי' ע"ב ובראב"ן הנ"ל.

פ"ג ה"ה מכיון שאת גדול המשפחה. בד' קושטנמינא מכיון דאית גדול המשפחה וכו'. ושהי הגירסאות מצינו בהראשונים, בראב"ן ובאו"ז ובה' שמחות למתה"ס הנ"ל כיון שאתה גדול המשפחה. ובתוס' מו"ק כ"ב ע"א ד"ה מהדריתו כיון שיש גדול הבית וכו'.

פ"ג ה"ה הרי שמפנין וכו'. בראב"ן סי' ק"ח ובשו"ת מהר"ם מרוטנבורג סי' ת"ג (הוצאת בלאך ז"ל) וראה ברורה מצאתי אני אליעזר בירושלמי הרי שמפנין אותו וכו' ומוכיח התלמוד דהאי דאמר הגולל שני היינו היכא דפינהו תוך ז' לגולל הראשון וכו' ונראה בעיני דעל זה סמכו רבותינו וקני אשפירא כשנפטר רבינו קלונימוס הוקן והיתה העיר במצור ושמהו בארון בבית המקדש ומנו לו מיר ז' ול' אע"פ שהיה דעתו לפנוהו לאחר המצור כמו שעשה שקברוהו אח"כ במגנ"ץ וכו'. וכ"ה בשנים קלים בה' שמחות למתה"ס סי' ס"ז וסי' ס"ח ע"ש ובאו"ז ח"ב סי' תכ"ד ובתוס' ר"י מפאריז וברא"ש וברשב"א בברכות י"ח. וברא"ש כו"ק פ"ג ובמרדכי שם ובירב"ז ח"ב סי' תשל"ב ובתורת האדם (ל"ח ע"ד). ובשו"ת הרשב"א ח"א סי' רצ"ב וגרסינן בירושלמי הרי שמפנין וכו' משיסתם הגולל השני כלומר למנין שבעה וכו'.

פ"ג ה"ה ר' יונה הוה ליה עובדא. בה' שמחות למתה"ס סי' ס"ח בירושלמי וכו' ורבינו יהונתן (יונה) הו"ל עובדא. ובהג"ט פי"ב ה' אבל ה"ו גרסינן בירושלמי וכו' ר' יונתן הוה ליה עובדא. ועי' בראב"ן הנ"ל.

פ"ג ה"ה שאל לר' זעורה לר' אמי. ככת"י לידען שאל לר"ו שאל ר"ו לר' אטי. ובתורת האדם (מ"ח ע"א) ליתא המלות: לר' אמי. ובמרדכי מו"ק תתקכ"ד שלח ר' זירא שאל לר' אמי וברא"ש מו"ק פ"ג סי' ל"ט ושאל לר' ירמיה. עי' בירושלמי שבת פ"ז ה"ב ובע"ז פ"א ה"ט שלח שאל לר' זעורה ר' זעורה שאל לר' אמי. פ"ג ה"ה לחומרא הורי לך. בתורת האדם הנ"ל חומרא הורי לך. ובמרדכי הנ"ל לחומרא אורי לי (לך). וברא"ש הנ"ל כדאתו (אתא) לגביה וכו'.

פ"ג ה"ה לפנותו משיסתם הגולל הראשון. במדרכי הנ"ל משיסתם הגולל הראשון פי' ואפילו פינהו תוך ז'. ועי' בשו"ע יו"ד שע"ה אם מפנין את המת מקבר לקבר וכו'. ע"ש שמקורו מכאן. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ע"ג) והילכתא הרי שמפנין אותו מקבר לקבר בין היה בדעתם לפנותו בין לא היה בדעתם לפנותו וכו' מונין משיסתם הגולל הראשון והכי איפסקא בירושלמי, ואמר רב האי און מנהגינן להעתיק את המת מקבר במקומו וכו'.

פ"ג ה"ה גמליאל דיקונתיה. בר' קושט' דיקונתיא. ובנדרים פ"ה ה"י גמליאל דקונתיה. **פ"ג** ה"ה קברוניה בורסאי. בר' קושט' בורסאי. ובאו"ז ח"ב סי' הכ"ד קברוניה באסיא וכו'. ובסדר הדורות (94) כורסאי ועי' בראב"ן הנ"ל. ויש מי שהגיה קברוניה בקסריא. ואין זה נכון.

פ"ג ה"ה יישוע אחוי דדוריי. בירושלמי גימין פ"ד סה"ב דושו אחוי דדורו הוה משבק איתיה וכו'.

פ"ג ה"ה ויעש לאביו וגו'. בה' אבל לרי"ץ א"ג (ט"ה). ובתורת האדם (ט"ז ע"ב) ובירושלמי סמכינן לה דכתיב ויעש לאביו אבל שבעת ימים. וכן מובא הירושלמי בתוס' מו"ק כ' ע"א ד"ה כה ובילקוט שמעוני בקונדרס אחרון. וברמב"ם אבל פ"א ה"א ובסמ"ג (ה' אבילות) אעפ"י שנאמר בהורה ויעש לאביו וכו' ניתנה תורה ונתחדשה הלכה.

פ"ג ה"ה ולמדין דבר קורס למ"ה. וכ"ה בשם הירושלמי בתוס' מו"ק הנ"ל ובילקוט שמעוני הנ"ל בהמיה. אבל במדרש ב"ר פ' ק' (קושטניא רע"ב וויניציא ש"ה). ליסדן דבר קורס מ"ה. וקצת ראייה לגי' זו כי בעל המאמר כאן הוא ר' יעקב בר אחא בשם ר"ז, ולעיל בפרק א' הלכה ז' ר' יעקב בר אחא שמע לה מן הדא מלא שבוע זאת. ובשאלהות סי' ל"ה מביא זה ומסיים ודלמא שאני יעקב משום דהוה חשוב וכו'. ונראה שכיון להירושלמי כאן ודחה אותו. וכן מ"ש ברמב"ם הנ"ל נהנה תורה ונתחדשה הלכה. כיון ג"כ לגי' המדרש הנ"ל. ועי' בכתם סוזר חיו"ד סי' שמ"ו סי' ח'. ובש"ש שם.

פ"ג ה"ה שימר על עולמו תחילה. בילקוט הנ"ל שימר על עולמו ז' (ליתא) תחילה. ועי' תוס' מו"ק כ"א ד"ה דאי ובילקוט תלמוד תורה מר"י סקילי. מובא בהצופה בארץ הגר ש"ג חוברת א' מירידי הרב הגדול רש"א פאזאנאסקי נ"י.

פ"ג ה"ה איה דבעי מימר אלו שבעת ימי אבלו של משהלח הצדיק. כוונתו לזה להסדר עולם רבה. ראה רש"י בבראשית רבה פ"ג כאור שבעת הימים אלו שבעת ימי אבלו של משהלח וכו' ומפורש בסדר עולם אלו שבעת ימים מה מיבן אלו שבעת ימי אבלו של משהלח שעכבו את הפורענות וכו'. ובהערותי בס"ע פ"א הערה ח' הראיתי כי מ"ב רש"י היה זה בהס"ע גם עוד לפני קדמונים. ולפנינו בס"ע ליהא.

פ"ג ה"ה תסגר מה ימי המת שבעה וכו'. נזיר פ"ז ה"ג בשנויים. ובילקוט ישמעוני בקונדרס אחרון כימי (ליהא) תסגר מה ימי הסגר ז' אף ימי המת וכו'. וכן הוא הגי' כאן בספר כבוד חכמים. ובסמ"ג (ה' אבילות) ואעפ"י שבירושלמי דוחק להביא מקראות מן התורה שאבילות שבעה אינו מצות עשה מיוחדת לכל אלא סמך למנהג מביא. ועי' בבראשית רבה פ' ק' ובמפרשים שם.

פ"ג ה"ה חד ברבי אמר. וכן ברבה בראשית הנ"ל. אבל בנזיר הנ"ל חד כי רבי אמר. וכצ"ל. ובמכאן הירושלמי (ד' ע') ועוד חכמים רבים לא ידעו מהגי'

בנויר הנ"ל. ובדורות הראשונים (ח"ב 70) מפרש חר בי רבי על בית הנשיאים וזה לא כן רק הכחנה אחד מהתלמידים.

פ"ג ה"ח ימי שבעה וכו'. בה' שטחות למהר"ם סי' ס"ח כדגס' בירושלמי ויתמו ימי כבי אבל משה אלו ז', אבל אלו ל', ועי' או"ז ח"ב סי' תכ"ד ובילקוט שמעוני בקונדרס אחרון ובכראשית רבא פ' ק'. ובתשובות הג' שערי תשובה (ר"כ) ואשכחן בירושלמי וכו' א"ר וירא והכתיב ויתכו ימי כבי אבל ימי כבי תמו אבל זכירתו לא הם וכו' ע"ש ולפנינו ליתא.

פ"ג ה"ה ר' יונה זר"ח וכו'. בילקוט המכירי עמוס (צד 68) ירושלמי ר' יוסי (יונה) זר"ח בשם (ליתא) ר' יודן והפכתי וכו' אמ"ר מי (אמי ועי' מ"ש לעיל ספ"ב) לרחב"א אימא (או) וכו'. ובכ"מ מצינו ר' יונה ר' חייא וכו' עי' פאה פ"ד ה"ד ונחלה פ"ב ה"ה ר' יונה ר' חייא וכו'. והוא ר"ח בר אבא, עי' ס"ש חגיגה פ"ג ה"א צד 71 שורה 32.

פ"ג ה"ה אית תני תני שמועה קרובה בתוך ל' וכו' אית תני תני וכו'. מחזקת ר"א זר"ע בשטחות פי"ב ועי' כראשית רבא פ' ק' ובבלי מו"ק כ, ע"א ועירובין מ"ו ע"א וכפי' רבינו חננאל שם.

פ"ג ה"ה שמועה קרובה וכו' ורחוקה אין לה שבעה ושלישים. ברמב"ם אבל פ"ז ה"א. ובמגדל עז שם מי שנאה לו שמועה כו' פרק א"ם ובירושלמי ובתשובות הנאונים ז"ל. ובאו"ז ח"ב סי' תל"א וראיתי כתוב שיש בירושלמי דמו"ק להדיא גם דין שלשים אינו נוהג ואני ראיתי בירושלמי תני (כן) שמועה קרובה יש לה שבעה ושלישים, שמועה רחוקה שבעה אין לה שלשים יש לה כך ראיתי בירושלמי שלפני עכ"ל. וכזבא האו"ז בהנחת אשרי מו"ק פ"ג סי' כ"ט. ועי' בב"ר פ' ק'. **פ"ג** ה"ה א"ל ר' יוסי מכיון וכו'. בבבלי מו"ק כ': ר' יוסי בר אבין.

פ"ג ה"ה ר' אירי דקיסרין בשם ר' יוחנן. בבבלי כו"ק כ' ע"ב תני ר' אדא דקסרין קמיה דר' יוחנן וכו'. ואיזה מהראשונים גרסו שם ר' אבא דקיסרין. וביוחסין תני ר' אדא סבא דמן קסרי קמיה דר". ובה' שטחות למהר"ם סי' ל"ב בירושלמי ר' אחא (ר' אירי) דקיסרין בשם ר"י שמע (באה לו) שמועה קרובה בשבת ולמחר נעשית רחוקה (ג' מלות ליתא) למחר קורע ומתאבל, הך גירסא פליגא אדירן וכו'. ובסמ"ג (ה' אבילות) חנא אדא דמן קסרין וכו'.

פ"ג ה"ה אמר ר' חנניה אינו מתאבל? בבבלי מו"ק כ' ע"ב ר' מני אמר אינו קורע ר' חנינא אמר קורע א"ל ר"מ לר"ח בשלמא לדידי דאמינא אינו קורע היינו דלא איכא אבילות שבעה וכו'.

פ"ג ה"ה ויש קריעה וכו' אפילו למחר כמה וכו'. וכן הוא לקמן בפרק זה הלכה ז' בשם ר"ז אפילו לאחר כמה וכו'. ובה' שטחות הנ"ל וכי יש קריעה בלא איבול? ומשני שכן על אביו ועל אמו אפילו לאחר (למחר) כמה ימים (ליתא) אם לא קרע בתוך ז' וכו'. ושם סי' ס"ח ואחר שעברו ימי אבול נמצא אביו בתוך המנוס וכו' והורה לו ר' אליקים שאין צריך אלא לקרוע וכו' והביא רבינו אב"ן ראיה לדבריו מירושלמי א"ר מנא יש קריעה בלא איבול שכן וכו'. ומובא זה בהג"ס ה' אבל פ"א ה"ב. ובתורת האדם (כ"א ע"א וד' ע"ט ע"א) וכך אמרו בירושלמי אר"מ וכו' שכן על אביו ועל אמו אפילו אחר כמה חייב לקרוע וכו'. ועי' רא"ש מו"ק פ"ג סי' כ"ז ובמדרכי מו"ק תתצ"ט ובאשכול ח"ב סי' מ"ח ובאו"ז ח"ב סי' תכ"ד ובסמ"ג ה' אבילות ובתשובות השייכות לספר שופטים (יח). **פ"ג** ה"ה אפילו למחר כמה חייב לקרוע. בכתי' לידען אפילו לאחר כמה

זכו'. ובטור יו"ד סי' ש"מ ועל אביו ואמו קורע והולך וכו' ובעל הלכות כתב (עי' בה"ג ד' ברלין צד 208 מלמטה שורה ג') לעולם וכו'. ובכ"י שם ולענין הלכה כיון שהרמב"ן הכריע כדבריו בעל הלכות שדבריהם דברי קבלה ועור שהירושלמי כסיוע להו הכי נקמין עכ"ל. ובתוס' מו"ק כ' ע"ב ד"ה קורע ונ"ל שיש לסמוך יותר על ה"ג מרב צמח גאון דאין קורעים לאחר ל' יום אלא על אביו ואמו בלבד וכו'. ולא זכרו הירושלמי.

פ"ג ה"ה אפילו מפילה וכו'. בה' אבל לר"י א"ג (ל"א) בירושלמי ר"א בשם ר"י וכו' ע"ש שנוים ק"ם.

פ"ג ה"ה האנק דום וכו'. בה' אבל לר"י א"ג (ס"ז) בירושלמי האנק דום מכאן שהוא צריך לצווח על (ליתא) המתים וכו' ע"ש. ובה' שמחות למהר"ם (י"ג) ירושלמי פ' וא"מ האנק דום מכאן שמצווחין על המתים. ובתורת האדם (נ"ז ע"ב) ובירושלמי פרישו האנק וכו' וכו' במרדכי ה' אבילות תתע"ב. ועי' בב"י ובב"ח בטור יו"ד ריש סי' שמ"ד. ובילקוט יחזקאל שם"ד האנק דום מכלל שהוא צריך לצווח.

פ"ג ה"ה פארך וכו' אלו התפילין. בכבלי ברכות י"א ע"א אמר ר' אבא בר זבדא אמר רב אבל חייב וכו' חוץ מן התפילין שהרי נאמר בהם פאר שנאמר פארך חבוש עליך וכו'. וע"ש בפ"י ר' נסים גאון.

פ"ג ה"ה לכסות את פיו. בה' אבל לר"י א"ג לכסות את פניו. וכן בהורת האדם ובילקוט הנ"ל וכן בריטב"א מו"ק כ"ד ע"א. אבל בעיטור (ציצית ח"ג) ובירושלמי צריך לכסות את פיו.

פ"ג ה"ה ויכנינה מלרע. בה' אבל הנ"ל דלא יהוון אמרין (אמר ר"ח וכו') פומיה הוא חושש (חשש). ובהורת האדם הנ"ל פומיה הוא חייש. ובריטב"א הנ"ל ופרכינן כסנייה מלרע ופריק דלא (ליתא) פומיה הוא חשיש. ועי' ברדב"ז ה' אבל פ"ה ה"ט. ובכ"י בטור יו"ד סי' שפ"ו ובירושלמי וכו' הוא חשיש עכ"ל ונראה מהירושלמי הוה שאותם שנוהגים לעטוף סודר תחת זקנם וכו' מועים הם וכו' וכאמת בדירי הוה עובדא פעם ראשונה שראיתי מי שהיה עושה בענין זה הייתי סבור דהוא חייש בפומיה ער שאח"כ נודע לי שהיה אבל עכ"ל. **פ"ג** ה"ה שהגדולים הולכין אצל הקטנים. בה' אבל לר"י א"ג הנ"ל ומנין שהגדולים אצל הקטנים דכתיב אל תבוא בית מרוח ואל תלך לספור (ג' מלות ליתא). **פ"ג** ה"ה ר' יוסה וכו' ולא כן אלפן רבי. בכרכות פ"ב ה"ה ר' יוסי הוה ליה עובדא ושאל לר' בא בר כהן לגבי ר' אחא (ג' מלות ליתא) א"ל לא כן אלפך. ובירושלמי דפוס קראקא קראטאשין וויטאמיר ופטרקוב במו"ק כאן איתא אחרי כן: ר' אמי הוה ליה עובדא שלח לר' בא בר כהן א"ל ולא כן אלפן רבי. וכל המאמר הוא מ"ס, כי מר' אמי נשנה כאן תרין עובדין ששאל מר' חייא בר אבא ורשב"ל ולא יותר.

פ"ג ה"ה אתון שריין ואינן אסורין. בד' קושמנטינא אין תימר רבנן דהתם (ליתא) דדרומא אינן אסורין ואינן שריין. ובשרידי ירושלמי אין תימר רבנן דדרומא אינן שריין.

פ"ג ה"ה מקום שנהגו לרחוץ אחר הסטה מרחיצין. בתורת האדם (נ"ז ע"א) ירושלמי וכו' ונראה מכאן שהיו במקצת המקומות נוהגין הקרובין והמכריין להרחיץ את האבלים קודם הבראה וכו'. ובטור יו"ד סי' שפ"א ירושלמי וכו' וכתב הרמב"ם (צ"ל הרמב"ן, וכיון להנ"ל) יראה מכאן וכו'.

פ"ג ה"ה הרא דאת מר ברחיצה שהוא של תענוג וכו'. מובא ברמב"ן הנ"ל וברא"ש פ"ג דכו"ק סי' ל"ז וברמב"ם ה' אבל פ"ה ה"ר וע"ש ברדב"ז ובכ"מ.

פ"ג ה"ה שבואל בר בא וכו'. בברכות (פ"ב ה"ז) הגי': כהדא (ליתא) דשבואל בר בא וכו' אמר לון דלא יסחי מיית הוא אין בעי אפילו בט"ב אין בעי אפילו ביוה"כ. וכן בשרידי ירושלמי אמר לון דלא. ולפנינו במו"ק כאן הגי' אין כיני אפילו בט"ב אין כיני אפילו ביוה"כ. אולם הגי' מתוקנת בה' שמחות למהר"ם מרטנבורג סי' ק"ד וז"ל פיר"ח איסטנס מפונק דניון דלרפואה הוא בשעת הרחק שרינן ליה וכו' ולא נהירא להר"י דאמרינן בירושלמי וכו' אבל אסור וכו' שאינה של תענוג מותר כהדא דשבואל בר בא עלו בו חטמין אתון שילין לר' יוסא כהו דסחי א"ל יסחי (דלא יסחי) מה אנן קיימין אם בדבר שיש בו סכנה אין בעי אפילו בט"ב אין בעי אפילו ביוה"כ אלא אפילו שאין בו סכנה הלכך מותר האכל לרחוץ בימי אבלו בחטין אפילו בתוך ו' היכא דאינו עושה לתענוג וכן לחוף ראשו היה נראה דמותר וכו' ובתורת האדם הנ"ל ירושלמי וכו' עלו לו חטמין מותר. ובמאירי (ברכות ט"ז ע"ב) ובתלמוד המערב וכו' אמרו אבל אסור ברחיצה של תענוג כל ו' אבל ברחיצה שאינה של תענוג מותר כהדא שבואל ב"ר אבא עלו בו חטמין שאלו לר' אבא (ר' יסא) מהו דסחי אמר להו יסח, מה נן קיימין אם בשל סכנה אף ביום הכפורים אלא בשאינה של סכנה והואיל ולצורך היא מותרת (י"ז מלות אחרונות ליתא בכל ההוצאות ותחת זה איתא: אין כיני (בברכות הנ"ל: בעי) אפילו בתשעה באב וכו'. וזה תמוה) ואעפ"י שיראה מכאן שביום הכפורים דוקא בסכנה וכו' עכ"ל.

ועי' בשו"ת מהר"ם מרטנבורג (הוצאת בלאך ז"ל) סי' קצ"ז ובאצו"ר ברכות צד 59.

פ"ג ה"ה הורי ר' בא בר כהן הנייא. בברכות הנ"ל הורי ר' בא כהן תניא. וכ"ה ביומא פ"ח ה"א ובהעניה פ"א ה"ו. ובשרידי ירושלמי כהן תניא.

פ"ג ה"ה בבא סן הדרך וכו'. בפ"י רבינו חננאל במו"ק כ"ד ע"א ירושלמי אבל שבא סן הדרך והיה רגליו קיהות מותר לרחוץ שאין רחיצה צונן רחיצה (ד' מלות אחרונות נאמרו בירושלמי לעיל) וכו' ע"ש. ובמאירי הנ"ל.

פ"ג ה"ה הני מקום שנהגו וכו'. בראב"ן (פ"ד ע"א) גירס' ירושלמי שואלין בשלום אבל בשבת במקום שנהגו אפילו בתוך ו' דאין אבל בשבת וכו'.

פ"ג ה"ה ר"ה רבא אצל (צ"ל אול) לחד אתר וכו'. בברכות פ"ב ה"ה בשנים קלים. ובפ"י ר"ח הנ"ל ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ס"ב) ובתורת האדם (ע"ד ע"ב) זבס' אדם וחה נהיב כ"ח ח"ג וברמב"ם (אבל פ"י ה"א) וגותן שלום לכל אדם. ועי' בלחם משנה שם.

פ"ג ה"ה חמא אביליא בשוכתא. במדרכי מו"ק תתצ"ו וחמא תרין (ליתא) אבלים וכו' ע"ש וברא"ש מו"ק פ"ג סי' ל"א ירושלמי בפ"ק היה קורא (ולא נזכר מהירושלמי במקומו כאן ?) וכו'.

פ"ג ה"ה כמנהג מקומינו. וכן הוא בילקוט עה"ת ר' י"ז. ובה' שמחות למהר"ם סי' ס"ב כמנהג ארצנו (ליתא) ומקומנו. ובמדרכי הנ"ל כמנהג מקומינו וכמנהג ארצנו (ב' מלות ליתא). ובסוד יו"ד סי' שפ"ה כמנהג מקומי. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ס"ב) שלום עליכם כמנהג.

פ"ג ה"ה שאין אבל בשבת וכו'. בכבלי מו"ק כ"ג ע"ב בני יהודה ובני גלילא הני אמרי יש אבלות בשבת והני אמרי אין אבלות בשבת וכו' ע"ש ובכ"ר פ' ק'. ובשמחות ספ"י ביהודה נותנין שלום ככניסתם ובצאתם ללמדך שאין אבל

אבל בשבת. וברישב"א מו"ק כ"ב ע"ב ד"ה ת"ר הביאו הכבלי הנ"ל בני' משונה. ובארוחת חיים (591) ובדרום שואלין פי' ארץ יהודה נקראת דרום. ובבה"ג ה' ברכות פ"ו ובשבת פרים כי דרכיה ומברך דכתיב ברכת ה' היא תעשיר וכו' וזה מירושלמי כאן. ועי' בהקדם שנה שניה צד 32 מה שהעיר בזה ידידי הרב הגדול רש"א דר' פאזנאנסקי נ"י.

פ"ג ה"ה שמואל אמר פח"ו חובה וכו'. בכבלי מו"ק כ"ד ע"א אמר שמואל פח"ו חובה נת"ר רשות וכו' ע"ש ובבראשית רבא פ' ק'.

פ"ג ה"ה חד תלמיד מן דשמואל וכו' שמע שמואל ואיקפד עליו ומיה. כעין זה בירושלמי ברכות פ"ב בנימין גנוכיי נפק ומור משמיה דרב מותר שמע שמואל ואיקפד עליו ומיה וכו'. וכן בכ"מ.

פ"ג ה"ה רב אמר ח"ו חובה. בכבלי מו"ק הנ"ל ורב אמר אף פריעת הראש רשות ועי' בב"ר פ' ק'.

פ"ג ה"ה תרין בניו דרבי. כ"ה פ' ק' בשנויים. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ס"ב). תרין תלמידין (בנוי) דרבי נפקון חד רישיה מגלייה ושלף (ושלח) סנדליו וכו' ש"מ דפריעת הראש בשבת ואין מנעליו כרגליו סגלה את ראשו ופודעו כדי לפרסם שאינו נוהג אכילות בשבת יש לו מנעלים וכו' ע"ש. ובמהנות כהונה בב"ר הנ"ל ובירושלמי גרום חד ראשיה מגלי וחד ראשיה מכסיה (ו' מלות ליתא) חד ראשיה מגליה ולביש (ושליח) סנדליו (סנדליו) וחד ראשיה מכסי ושליח (ולביש) סנדליו ע"כ (בירושלמי) שליח פי' מופשט עכ"ל.

פ"ג ה"ה ר' יונה סלק לגביה ר' גוריון. בבראשית רבה פ' ק' ר' יונה אול' למחוייה אפין לאחוי דר' גוריון וכו'. ובירושלמי כבא מציעא פ"מ ה"ט ר' מנחם אחי ר' גוריון קומי ר' לא. ובפאה פ"ג ה"ו אחתיה דר' גוריון כתבת נכסי לאחיה וסלק אחיה רבה וכו'. ובפי' רבינו חננאל במו"ק כ"ד ע"א לגביה ר' גוריון בשבת בנו ז' ימי אכלו (ה' מלות אחרונות מר"ח בעצמו, וכן הוא בה' אבל לרי"ץ א"ג (ס"ב) ומה נראה ששאב מפי' הר"ח).

פ"ג ה"ה מה את סבר. בפי' רבינו חננאל הנ"ל א"ל את דבר דילפין עובדא מינך דבשבת מותר בנעילת הסנדל (ר' מלות מר"ח בעצמו).

פ"ג ה"ה לא ילפין עובדא וכו'. בויק"ר פכ"ג ר' יונה הוה מליף לתלמידיו ברכת אכלים אמר יהוון גכרין בכל מלה. ואפשר שלזה רמז ר' גוריון לר' יונה שאינו מתלמידיו. ויודע מעצמו הלכות אכלים.

פ"ג ה"ה ואפילו דבר של תורה. בילקוט איוב ר' תתצ"ח אפילו בדברי תורה.

פ"ג ה"ה אילו תנא. בס' כבוד חכמים: אלו הוי תנא לא הוי מיית.

פ"ג ה"ה אם בגופו וכו'. בפי' רבינו חננאל הנ"ל אם ביסורין (ליתא) שבגופו אם בחסרון (ליתא) ממנו וכו'.

פ"ג ה"ה אבל שונה הוא במקום שאינו רגיל. כעין זה בברכות פ"ג ובשבת פ"א ה"ד שונה הלכות רוגליות. ובה' שמחות למהר"ם סי' י"ג גרסינן בירושלמי אבל שונה וכו' פי' לפי שאין זה שמחה. וע"ש סי' מ"ד ובהגהת אשרי מו"ק פ"ג סי' ד' מובא זה. ובתוס' מו"ק כ"א ע"א ד"ה אלו ובשבלי הלקט ה' שמחות סי' כ"ו ובמרדכי מו"ק התפ"ח. ובהג"מ ה' אבל פ"ה גרסינן בירושלמי אבל שונה וכו' ומכאן כתב רבינו אבי"ה סעד למה שנהגו רבותינו לעסוק בה' אכלות וכו'. **פ"ג** ה"ה ור' יסא לא רגילי. כעין זה בכלאים פ"מ סה"ד ואין תימר דהוא ר' יוסה בר נש ועיר וכו'.

פ"ג ה"ה דריב"ל קדמיא. וב"ה בשבלי הלקט ונתניא הנ"ל. אבל בסדר הרהות (220) בירושלמי וכו' ר"י ב"פ חסוי דריב"ל הוה ליה עוכדא קדמייתו שלח ליה בר קפרא וכו'.

פ"ג ה"ה אם היה להוט. בב"י בטור יו"ד סי' שפ"ד גרסין הו בירושלמי אם היה להוט אחר התורה מותר ולא כתבוהו הפוסקים עכ"ל. אולם הירושלמי מובא בשבלי הלקט שמחות כ"ו ותניא סי' ס"ה.

פ"ג ה"ה על כל דבר האמור בתורה וכו'. בבבלי מו"ק ד' כ'. ובשמחות פ"ד בשנויים.

פ"ג ה"ה ואחותו הנשואה. בבבלי מו"ק כ' ע"ב ואחותו נשואה בין מאביו בין מאמו (ד' מלות ליתא) ובה' שמחות למטהר"ס סי' ל"ח פי' הראב"ד או מאביו או מאמו וכן משמע בירושלמי דקתני סתמא ואחורו נשואה וכן פי' רבינו אב"ן וכן נמצא בה' קטועות (ועי' בה' פסוקות לתלמידיו רי"ג צד 127) ונספר הזהיר. ובמרדכי מו"ק תתפ"ו ואחותו הנשואה וכו' פי' רבינו אברהם או מאביו או מאמו וכן משמע בירושלמי דקתני סתמא ואחותו נשואה. ובהג"מ ה' אבל פ"ב ה"א וכן נראה למורי רבי שי' כדמישמע בירושלמי דקתני סתמא ואחותו נשואה ודלא כרבינו יואל שהלך לרחוץ בו ביום שנפטר אחותו. נשואה מאמו ולא שהיה צריך לכך אלא כדי להורות הלכה להלמידים כי היה רוצה לפירש בין מאביו בין מאמו כלומר משני הצדדין אבל לא מן האב או מן האם ולא נראה למורי כדמסכת בירושלמי ע"כ. ועי' בב"י בטור יו"ד סי' שע"ד ובראב"ן (פ"ד ע"א).

פ"ג ה"ה ארוסתו לא מתאכל וכו'. עי' שמחות הנ"ל. ובפי' רבינו חננאל במו"ק כ"ד ע"א ירושלמי וכו' תני (ליתא) ארוסתו לא מתאכל ולא אונן עליה (ליתא).

פ"ג ה"ה רב דסכת אחיה וכו' הוי שלח סנדלך. בבבלי מו"ק כ' סע"ב דאמר רב לחייא בריה וכו' באפה נהוג אכילותה. ועי' בבבלי כתובות ד' ע"ב דא"ל רב לחייא בריה וכו'. ובפי' רבינו חננאל הנ"ל של נעליך מעל רגליך. ובתורת ה' דם (י"ז ע"ד) כד תהא סליק להתם (לגביי). ובה' שמחות למטהר"ס סי' ל"ט כד תהא סליק לגבאי שלף מנעליך. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ל') כד מסתלקת לגבאי שלוף סנדלך ש"ס הלכה כחכמים המחמירים וליתא כמאן דמיקל עכ"ל.

פ"ג ה"ה ר' טנא הוון בנוי דר' חנינה אחיו מיתין. במקום אחר לא מצאתי מזה זכר שר' טנא היה אחיו של ר' חנינה.

פ"ג ה"ה הרי שהיה עסוק עם המת וכו'. עי' שמחות פ"י. ובבבלי ברכות י"ד ע"ב הניע זמן ק"ש עולה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל, הא גופא קשיא רישא אמר פטור וסיפא חייב וכו'. ובירושלמי כאן לא נזכר רישא דברייתא.

פ"ג ה"ה מאימתי כופין את המטות. ברכות פ"ג ה"א בשנויים ועי' שמחות ספי"א.

פ"ג ה"ה דרגש נוקפת ואינה נכפית. וכן בברכות הנ"ל. אבל בנדרים פ"מ ה"ה ואינה נוקפת. ועי' שמחות פי"א. וברא"ש מו"ק פ"ג דרגש אינו צריך לכפותה אלא זוקפו. ובפי' רבינו חננאל בסנהדרין כ' סע"א.

פ"ג ה"ה ר"ש בן אלעזר אומר וכו'. ברא"ש מו"ק הנ"ל בשנויים. ועי' בבבלי מו"ק כ"ז ע"א ובשמחות פי"א.

פ"ג ה"ה באילין ערסתא קיסרייתא דאית לה ניקבן. במשנה א' סקוואות פ"י וקלטרין של יוסף הכהן היתה נקובה מצדה.

פ"ג ה"ה על הארץ אין כתיב כאן. בפי' רבינו חננאל במו"ק כ"א ע"א וא"ר יוחנן שלא קיים כפיית המטה א"ל מאי וישכב ארצה לאו ארצה ממש הוא (מ' מלות ליתא בבבלי שם) אלא כעין ארצה כדמפרש בירושלמי רי"א וישבו לארץ.

אינו כתוב על הארץ אלא לארץ בדבר הסמוך לארץ מיכן שהיו ישנים על ממות כפופות. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (מ"ה) ירושלמי וכו' ר' כרוספדי (קריספי) וכו'. וכן מובא בסמ"ג ה' אבילות וע"ש ובריטב"א מו"ק כ"א ע"א. ובפי' ר"ש בן יתום (137). פ"ג ה"ה על ממות כפופות. בברכות פ"ג ה"א על ממות כפופות. וכן בסמ"ג הנ"ל. וברמב"ם ה' אבל פ"ד ה"ט וחייב לישב על מטה כפופה. ובהשנות הראב"ד שם לא מצאתי שורש לזה. ומקור הרמב"ם בירושלמי כאן.

פ"ג ה"ה כרי שיהא ניעור בלילה. בשבלי הלקמ שזחות י"ח ובתניא ס"ז ובירושלמי מפרש טעם אחר מהוך שהוא ישן על מטה כפופה הוא ניעור בלילה ונזכר שהוא אבל פי' ונמנע מ"ה שהרי אסור בת"ה. וע"ש בהערה. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (נח) בירושלמי פי' מושיבין אותו על מטה זקופה כדי לכבדו עכ"ל ולפנינו ליתא.

פ"ג ה"ה אמר אני בופה את המטה וכו'. שמחות פי"א.

פ"ג ה"ה אבל אם אמר הרי אני כופה וכו'. בריטב"א מו"ק כ' ע"א ובירושלמי אמרו על ברייתא זו במקום דברי ר' יוחנן (עי' בבב"א מו"ק כ"ז ע"א) וכו' אבל אם אמר כופה אני את מטהי שומעין לו כלומר שומעין לו לישן ע"ג כרים או ע"ג ספסל וכו'.

פ"ג ה"ה מתניתא לא אמרה כן וכו'. בתורת האדם (ס' ע"ג) ובירושלמי אמר וכו' מתניתא לא אמרה כן וכשמבדילין אותו וכו' בכהן גדול הדיוט לא פירש אלמא אעפ"י שכופה מטהו אין שומעין לו ליסב על ספסל ומתרחץ וברבים הא ביחיד לא ולא עבדין כן כלומר כששנינו הכהן גדול דוקא לא שנו אלא ברבים שאין אחד ודאי אין שומעין לו אלא מיסב עמהן על מטה כפופה או על הארץ אבל ביחיד לכל שומעין ולא עבדין כן כלומר אין בני אדם נוהגין בזה אלא כופה ומיסב על הספסל אפילו ברבים מכל מקום למדנו מזה הברייתא השנויה באבל שהזכירו בנמרא ירושלמית זו שאם כפה מטהו שומעין לו לישן ע"ג ספסל וב"ש ע"ג קרקע עכ"ל. ולזה כיון בבאורי הגר"א בשו"ע יו"ד שצ"ז. ושם מ"ס נמצא בדבריו.

פ"ג ה"ה והוא מיסב על הספסל וכו'. בס' חמרא וחיי בסנהדרין י"ח ע"א בשם המאירי אמרו בירושלמי דא אמרה אין ספסל בכפית המטה שהרי כהן גדול חייב בכפית המטה וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ה כפית הממות וכו'. בשמחות פי"א בשנויים.

פ"ג ה"ה חר תלמיד מן דר' כנא הורי וכו'. כעין זה בירושלמי יומא פ"ח ה"א חר תלמיד מן דר' מנא הורי לחד מן קריכו דנשיא וכו'. וע"ש באצו"ר צד 88. פ"ג ה"ה הדר בפונדק וכו'. כעין זה בירושלמי ע"ז פ"א ה"ד ובפונדק מותר וכו'. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (מ"ו) ובהורת האדם (ס' ע"א) ירושלמי חני הדר בפונדק וכו' פי' פונדק הרבה נכנסין ויוצאין שם הרבה לנין כתוכו אף בלילה שמא יאמרו כשפים הוא עושה לנו וכו'. ובארחות חיים (צד 634) וכן נמי כתוב בירושלמי הדר בפונדק וכו' כך כתב הרמב"ן (הנ"ל) ז"ל וכו'. ובתוס' מו"ק כ"א ע"א ד"ה אלו ובסמ"ג ה' אבלות דאמרין בירושלמי המהארח בפונדק וכו' חרש הוא כלומר שלשם מכשפות עושה דבר זה וכמו כן עבדים ושפחות וגוים מצוין בינינו ויש לנו לחוש שמא יאמרו מכשפות הוא. ועי' באו"ז ח"ב תכ"ד מנהיג קי"ב ע"א שבה"ל סי' י"ח תניא סי' ס' ובכ"מ אבל פ"ה הי"ח ועוד בספרי ראשונים.

פ"ג ה"ה הרי שמת חמיו או חמותו. שמחות פ"א. ובתורת האדם (מ"ו ע"ג ד"ו) ושוב מצאתי בירושלמי הרי שמת חמיו וכו' ל"ש אלא חמיו וחמותו הא בשאר כל הקרובים (הא אחד כל הקרובים) לא, ועכשיו אם נסמך על הגמרא הו"ו שלא יהא בה טעות ספרים נתבררה ספקתנו שהיא מתאבלת עמו על כל קרובי בעלה אעפ"י שהוא אינו נוהג עמה אלא על חמיו וחמותו עכ"ל ועי' באשכול ח"ב סי' מ"ח. ובכ"י במזרז"ר סי' שע"ד ש"מ על כל הקרובים שלו היא מתאבלת וכו' וכב"ד דהכי איתא בירושלמי עכ"ל.

פ"ג ה"ה או אחד מקרובי אשתו. בתורת האדם הנ"ל ליתא. ובהרמב"ן העתיק הירושלמי בבאורי הגר"א ליו"ד סי' שע"ד אות ז' וע"ש.

פ"ג ה"ה אחיו דאיתתיה דבר נחמיה מית אתון ושאלון ליה. (לר"י בן פוי). בירושלמי שבת פ"ב ה"א ר' יהודה בן פוי הורה לאילין דבר נחמיה בן. וע"ש באצו"ר צד 34.

פ"ג ה"ה שהוא מותר בת"ה. בתורת האדם להרכב"ן (ע"ד ע"ד) ובירושלמי נמי נרמין הכי מפני שאמרו וכו' אמר (ליתא) ר"ס בשם ר"י שהוא כותר בתשמיש המטה פירוש ברנל ולא בשבת לפיכך זו עולה וזו מפסקת. ועי' בהוס' מו"ק כ"ג ע"ב ד"ה יש. ובריוט"א במו"ק שם ובירושלמי נחלקו אמוראין ברבר דאיכא מ"ד דכותר בת"ה ואיכא מ"ד אסור ואנן על ש"ס דילן סמכין וכו'.

פ"ג ה"ה א"א אבוק. בהורת האדם הנ"ל פירוש רצה לומר לו שלא אמרה ר' יוחנן מעולם. ועי' בס' אגדות אמוראי א"י (ח"ג 161 הערה 3) מ"ש רב"ז באכער ז"ל.

פ"ג ה"ה אלא מן אילין מיליאי דהכין הכין. בתורת האדם הנ"ל והדר אמרין אמר ר' יעקב בר אחא (ב' מלות ליתא) אין איתאמרה (דאיתאמרה) אין (ליתא) לא איתאמרה אלא מן מילי דהכין הכין פירוש בין שנאמר או שלא נאמרה אם הדבר אמת כן רוא עכ"ל. וכבר הראיתי באצו"ר בשבת (צד 102) שהלשון דהכין הכין פירוש שאין להאמין לדברים אלו שנאמרו בשם ר' יוחנן זכעין זה בתרומות פ"ח ה"ה על ר' שמעון בן לקיש. ובסופה פ"ט ה"ב על ר' שמעון בן יוחאי. ובשבת הנ"ל על ר' חנינא. ועי' בירושלמי סנהדרין פ"ד ה"א וזכר הוה חמי הכין והכין הוה מכון.

פ"ג ה"ה והלא אמרו אין אבל ברנל וכו'. בתוספתא מו"ק פ"ב ובשמחות פ"ז אבל במועד כאילו אינו אבל ונוהג בצנעא. ובתורת האדם הנ"ל והלא אמרו אין אבל ברנל אלא שהם (ברבים) נוהגין בו בצנעא פירוש שהוא אסור וכו' פי' הביא ר"ס בשם ריב"ל הברייתא השנויה באבל דקתני ונוהג בצנעא וכו'. ובתלמודות ה' להרמב"ן בסוף מו"ק מובא הירושלמי כג' הדפוס.

פ"ג ה"ה א"ר בא אפשר וכו'. בתורת האדם הנ"ל אמר ר' אבא אפשר לשבעה בלא רגל וא"א לשבעה בלא שבת וא"ה שבת תפסיק ליכא אבילות שבעה א"ת לא תפסיק וכו'. ובארוחות חיים (צד 591) זפי' בירושלמי וכו'.

פ"ג ה"ז במשנה רבן גמליאל. בשמחות פ"ז רשב"ג אבל במשנה בכלית מו"ק י"ט ע"א ושם כ"ד ע"א ר' גמליאל. וכן בפ"י ר"ח שם וברב"ז ה' אבל פ"י ה"ג. ועי' הוס' עירונין מ"ו ע"א ד"ה דאמר כרשב"ג דאמר וכו' ובנמוקי יוסף מו"ק סי' אלף קצ"ו והלכה כרבן גמליאל (צ"ל רשב"ג) דכל מקום ששנה רבן גמליאל (צ"ל רשב"ג) במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וכו'.

פ"ג ה"ז דבית ר' יניי אמרי עצרת וכו'. בבבלי מו"ק כ"ד ע"ב לא נזכר מר' ינאי ושם זכרו מחלוקת אמוראי בכל ומאמר ר"א בשם ר' הושעיה שלא נזכר בירושלמי.

פ"ג ה"ו א"ר יומי כי רבני צ"ל בי ר' בון.

פ"ג ה"ו הני אין מראין פנים וכו'. בפ' רבינו חננאל במ"ק כ"ד ע"ב ירושלמי אין מראין פנים לא בר"ה ולא ביו"כ. ובתורת האדם (ע"ז ע"ד דו"ו) ירושלמי אין מראין פנים וכו'. וכ"ה בה' אבל לרי"ץ א"ג (נ"ו) ובכת"י בס' ארחות חיים (צד 634). ועי' ב"י בטור יו"ד שצ"ט.

פ"ג ה"ו אמר ר"ש בר ר"י יוה"כ שחל להיות בשבת מראין בו פנים. בפ' רבינו חננאל הנ"ל לא היה כל זה בהירושלמי. ובקרבן עדה הגיה כאן: אין מראין בו פנים. אולם בה' רי"ץ א"ג הנ"ל חל יוה"כ להיות בשבת מראין לו פנים כהדא וכו'. ובתורת האדם הנ"ל אמר ר"ש בר ר"י יוה"כ שחל להיות בשבת מראין בו פנים.

פ"ג ה"ו לא מפני התפלה. בר' קושט' אלא מפני התפלה. וכן בת"ה הנ"ל. **פ"ג** ה"ו שנייא היא יוה"כ שחל להיות בשבת. וכ"ה בפ' ר"ח ורי"ץ א"ג הנ"ל. ובתורת האדם הנ"ל כהדא ר' חוקיה וכו' פירוש האי מעשה לסתור דברי ר' שמואל בר רב יצחק מיייתי ליה דכיון דמשום תפילה הוא לא שנא יוה"כ שחל להיות בשבת ולא שנא חל להיות בחול אין מראין בו פנים שהרי שוין הן בתפילה אבל הרב ר' יצחק בן גיאת ז"ל הערה מכאן דבשחל בשבת מראין בו פנים ואין זו דרך הגמרא הו"ע כ"ל. ובס' ארחות חיים הנ"ל ופי' הרמב"ן ז"ל (כיון להנ"ל) האי מעשה לסתור דברי ר"ש בר רבי יצחק מיייתו לה וכו' ע"ש. ובאמת גירסאות שונות בזה. ובוודאי הרי"ץ א"ג מפרש הירושלמי להלכה לפי גירסתו.

פ"ג ה"ו שנייא היא יוה"כ שחל להיות בחול. ו' מלות אלו לא היו לפני הר"ח ורי"ץ א"ג הנ"ל ולא לפני האו"ז ח"ב סי' תל"ב. אבל לפני הרמב"ן הנ"ל היו. **פ"ג** ה"ו במשנה אין קורעין וכו'. יש מרבותינו, כמו רי"ץ א"ג (נ"ח) הראב"ד והראב"ה (עי' ברא"ש מ"ק פ"ג סי' נ"ט) מפרשים המשנה במועד ר"ל בחול המועד. ובתורת האדם (כ"א ע"ב) מתניתין אין קורעין וכו' הא מתניתין כלה במועד קיימא כדקתני סיפא כהדיא וכו'. ועי' בשו"ת גאונים קדמונים סי' ל"ו. ובאשכול ח"ב (166) תשובה למר רב נחשון וכו' ולהלמודא דמערבא נמי המשנה בחול קאי ע"כ ולא נראה לי כיון דרישא אין קורעין וכו' אלא קרובין ש"ס במועד קאי וכו'. ובכלבו סי' קי"ד אבל האשל הגדול רש"י ז"ל נהג דין אניעות בחולו של המועד וקרע קריעה כמו הירושלמי עכ"ל וזה שלא כהנ"ל.

פ"ג ה"ו במשנה ואין מברין אלא על מטות זקופות. בבבלי מ"ק כ"ו סע"ב אין מברין על מטות זקופות. ובתשובות גאונים קדמונים סי' ל"ו והא דקתני רבנן אין מברין (אלא) על מטות זקופות וכו' ומשנה זו ששנויה אין מברין על מטות זקופות בחול וכו' ע"ש וברמב"ם (אבל פי"א ה"ג) אין מברין אלא על מטות זקופות וכו'. וע"ש ברדב"ו.

פ"ג ה"ו במשנה בבית האכל. ברוקח סי' שי"ג וברמב"ן וברא"ש הנ"ל לבית האכל. ועי' בתוס' מ"ק כ"ז ע"א ר"ה ואין זאת המשנה על כרחין נסדרה בהיפך ושמא כל זה מן הכרייתא וכו'.

פ"ג ה"ו במשנה ולא באסקוטלא. בתורת האדם הנ"ל ולא באסקוטלא. וברא"ש מ"ק פ"ג (ד' רא"ן) ולא באסקוטלא ולא בקטולא ולא בס"ן וכ"ה בטור יו"ד סי' ת"א ולפנינו אלא בסלים. וברדב"ו אבל פי"א ה"ג ונראה שלא היה (הרמב"ם) גורם ברישא דמתני' אין מוליכין לבית האכל לא בטבלא וכו'.

פ"ג ה"ז ובלבד קרובים שהן ראויין להתאבל. באשכול ח"ב (צד 166) ובירושלמי מוקים נמי מהני' במועד דאתמר עלה ובלבד קרובים שראויים להתאבל כלומר שאר קרובים אסורים לקרוע במועד. וכ"ה בה' אבל לרי"ץ א"ג הנ"ל.

פ"ג ה"ז כהדא דהני חכם שמת קרוביו ואפילו קרובים שאינן ראויין להתאבל בד' קושט' הניא חכם שמת הכל קרובין ואפילו קרובים שאינן ראויין להתאבל כהדא וכו'. י' מלות אלו לא היו כאן בתיירושלמי לפני הראב"ה שמוכא במדרכי מו"ק התפ"ד ובהג"מ ה' אבל פי"א ה"א ובהוס' מו"ק כ"ד ע"ב ד"ה אלא וז"ל דיש הבראה בחול המועד וכ"כ ראב"ה והביא ראיה מן הירושלמי דגרסינן התם אין טברין וכו'. הראויים להתאבל כהדא ר' אבון וכו'. ועי' בה' שמחות למת"ם סי' ל"ג. אבל באשכול הנ"ל וכדחני חכם שמת הכל קרוביו וקורעין. וכן הוא ברא"ש כו"ק סי' נ"ט. והובא הרא"ש בב"י בטור יו"ד סי' תקמ"ז.

פ"ג ה"ז דהני חכם שמת. תוספתא מו"ק פ"ב.

פ"ג ה"ז כהדא ר' אבון דמך במועדא ולא גמל ליה ר' מנא חסד וכו' עד מות שנא. יחוסו של ר' מנא לר' אבין לא היו טובים עי' ירושלמי יבמות פ"ט ה"ה ר' אבון בעא קומי ר' מנא עבדי שניות מהו שיאכלו בתרומה אמר ליה שתוק ויפה לך וכו'. ובמדרש קהלת פ"ג עת לחשות ועת לדבר אינתהיה דר' מנא דמכת בציפורין סליק ר' אבון לגביה למחמיה לי' אפין וכו' אל"ה הא מטא ענתא דאורייתא דמחשי סתעלייה למשתקה. ובשקלים ספ"ה ר' אבין עבד וכו' אתא ר' מנא לגביה אל"ה חשי מה עבדיה וכו'.

פ"ג ה"ז עד מות שנא. בתורת האדם (ט"ז ע"ג) עד מות שנא.

פ"ג ה"ז כהדא דחני. בתורת האדם (ט"ז ע"ג) והרב ראב"ד ז"ל וכו' וקשה לנו על הסברה הזאת מה שמצינו בירושלמי ר' כון דמך וכו' ואמר קרמיהון האין (כהדא) דחני רבי (ליתא) חכם שמת הכל כקרובין (קרוביו) בהינון (באינון) דהוון גביה ואנן (אנן) וכו'. ומובא זה בב"י סי' ש"ט.

פ"ג ה"ז הקורע מן המלל וכו'. בבבלי מו"ק כ"ו ע"ב ובשמות פ"ט בשנויים. **פ"ג** ה"ז מן האיחוי ה"ז קרע. בבבלי מו"ק כ"ו ע"ב ר"ש בן אלעזר אומר לאחותו. וברי"ף בסו"ק כאן רשב"א אומר באיחוי וקו"ל כוותיה. ונמסקי יוסף שם ורי"ף ז"ל פסק כרשב"א וכן כתב בה"ג קו"ל כרשב"א באבל וכו' והכי איתא בירושלמי (שבת פרק א' ה"ח ובע"ז פ"א ה"ח) ר"ש ב"כ בשם ר' אחא הלכה כרשב"א בשבת ובאבל וכו'. ובהזרת האדם להרמב"ן (ס"ו ע"ב דו"ו) זיינו דקחני רשב"א אומר באיחוי וכתוב בה"ג בכלל גדול ובאבל ובע"ז הלכה כר"ש ב"א (וכן הוא בבה"ג ד' ברלין צד 211) ובהן סמך רבינו (הרי"ף הנ"ל) ז"ל בהלכותיו ודבר זה מצאתי אותו בירושלמי אבל אני חמה שלא ראיתי גדולי הגאונים ורבינו ז"ל שיהו סומכין על הירושלמי בפסקי הלכה וכו' עכ"ל. וכן שנה הרמב"ן דבריו במלחמות בסוף מו"ק. ועי' בב"מ ה' אבל פ"ט ה"ג וכתב הרמב"ן שכן פסק בה"ג והכי איתא בירושלמי עכ"ל. וביון להרמב"ן הנ"ל ולפלא בעיני על הרמב"ן א' שלא העיר ישבירושלמי לא נזכר כלל ההלכה של ר"ש בן אלעזר באיחוי? ב) מ"ש הרמב"ן שלא סמכו רבותינו על הירושלמי בפסקי ההלכות. כידוע זה כנגד הסציאות. ולדוגמא עי' לעיל פ"ג ה"ה בהלכה שני אחין וכו' שאירע לאחר מהן דבר הרי אלו נועלין את חנותן. וע"ש מה שהעירתי. ג) אין אני מבין איך הבינו רבותינו במה שאמרו הלכה כרשב"א באבל להלכה הנ"ל באיחוי והלא נמצאות כמה הלכות באבל כרשב"א וזולת הנ"ל כמו לדוגמא בירושלמי

בירושלמי לעיל פרק ג' הלכה ה' ר' שמעון בן אלעזר אומר שומט קלמנמרין שלה וריו וכו'. ולקמן בירושלמי בפרק זה הלכה ח' ר"ש בן אלעזר אומר האשה קורעת את הפנימי והופכתה לאחוריה וכו'. ובהוספתא כו"ק פרק כ' והובאה בכבלי שבת ק"ה ע"ב תני רשב"א וכו'. וכן יש כמה הלכות מרשב"א באבל במס' שמחות, ומדוע לא נאמר שהלכה כמוהו עפ"י הכלל הנ"ל שהלכה כרשב"א באבל? ויותר קרוב לאמת לומר שבמ"ש בירושלמי בשבת ואבל הלכה כרשב"א כיוונו להלכה ח' במס' שמחות פרק ה' הפועלים שקבלו מלאכה לעשות לאבל בתוך ביתו אסור בתוך בתיים מותר ר"ש ב"א אומר שכר יום וכו' שכר הקיבולת וכו' והלכה זו נשנה מרשב"א גם לענין שבת. עי' אצו"ר שבת פרק א' צד 25.

פ"ג ה"ז איזהו איחוי וכו' כל שאין מקומו ניכר. בשמחות הנ"ל איזהו מאחוי כל שיאחורו כל צרכו. ובה' אבל לר"ץ א"ג (ס"ט) בירושלמי איזהו [איחוי] וכו'. וכן מובא בתוס' מו"ק כ"ו ע"ב ד"ה ובאיחוי ובמס' ג' אבילות. ובה' שמחות למחר"ס סי' ע"ה וריב"א ז"ל שנהרג על קדוש ה' פי' דאיחוי כעין אריגה מעשה ידי אומן וכו' ושולל הוי פי' שתופר כדרכו ורבינו אבי העזריה הביא לו ראיה מדגרסי' בירושלמי איזהו איחוי שאין מקומו ניכר ואין לך תפירה שאין מקומו ניכר וכו'. ולכאורה תמה מדוע לא הביאו ממ"ש לקמן בפרק זה הלכה ח' אי זהו איחוי כאריג? ואולי לא היה לפנייהם זה בהירושלמי.

פ"ג ה"ז הקורע על אביו וכו'. בבלי מו"ק ד' ושמחות פ"ט בשנויים.

פ"ג ה"ז ר' מתן בעא קומי ר"י. וכן בכבלי מו"ק כ"ו. א"ל ר' מתן לר"י. עי' ד"ס שם.

פ"ג ה"ז כשם שקורעין וכו'. מובא בפ' רבינו חננאל בכו"ק כ"ו ע"א ובה' אבל לר"ץ א"ג (כ"ט) ובש"ע יו"ד סי' ש"מ ובאו"ז ח"ב סי' תי"ח.

פ"ג ה"ז ששנה הלכות ועד תורה. וכן בד' קושטנטינא. אבל בד' ויטאמיר ועוד תורה. וכגירסתינו כן הוא בפ' רבינו חננאל מו"ק כ"ו ע"א וברא"ש שם פ"ג סי' נ"ט ובכפתור ופרח פרק מ"ד ובאו"ז ח"ב סי' תי"ח ובפ' ר"ש בן היתום (123). ובתורת האדם (י"ז ע"ב) הלכות ותורה. ובהשב"ץ ח"א סי' קמ"ו הלכות תורה. והמגיה פי' הר"ח בד' ויילנא לא ידע מכל זה.

פ"ג ה"ז ר"א בשם ר"י כל שהוא מבטל וכו'. מדרש קהלת פ"ו פסוק כי העושה. **פ"ג** ה"ז כל ששואלין אותו והוא משיב. כעין זה בכבלי קדושין מ"ט ע"ב.

פ"ג ה"ז אמן דרבנין. בד' קושט' אמן דרבנן. ובתורה האדם הנ"ל אמן רבנן משגיחין עלן. וברא"ש ואו"ז הנ"ל אמן דרבנן משגיחין עלינו (עלינן) ואמן מהיבין להו (לו). וברא"ש (ד' ראשון) כגון אנו דרבנן משגיחין עליו ואינן מגינין להו. **פ"ג** ה"ז אפי' רבנין לא חכמין. בד' קושט' אפי' רבנין לא חכמיין. ובה' ברא"ש הנ"ל ובתשב"ץ ח"א סי' ל"ג. ובכפ"פ ובאו"ז הנ"ל ואנן אפי' רבותינו לא יכלין לכאר משנתינו.

פ"ג ה"ז איזהו רבו וכו'. תוספתא ב"מ פ"ב והריות פ"ג ובבלי ב"מ ל"ג ע"א בשנויים.

פ"ג ה"ז כל שפתח לו תחילה. בשרירי ירושלמי (202) רבו שלמדו מקרא ומשנה. ועי' בכבלי ב"מ ל"ג ע"א רבו שלמדו חכמה ולא רבו שלמדו מקרא ומשנה וכו'. ועי' בתוספתא הנ"ל.

פ"ג ה"ז דברי ר' מאיר. בד' קושט' וויטאמיר דברי ר"א. וגירסת ר' מאיר סוכרת. עי' ירושלמי ב"מ פ"ג ה"ב כל שפתח לו תחילה דברי ר' מאיר וכו' רב כר' מאיר וכו' חד בר נש פתח פומיה דרב ושמע דרמך ובזע עליה. ומובא בירושלמי

הירושלמי כהנ"ט ה' גולה פי"ב ה"ב וע"ש ובשמה מקובצת כ"מ ל"ג ע"א ובאור זרוע ח"ג (כ"ט) סי' צ"ט.

פ"ג ה"ז כל שראיר עיניו במשנתו. בכת"י ליירען מוסף: ומה האיר עיניו במשנתו ואפילו בדבר אחד. והוספה כתובה בגליון ע"י אחר.

פ"ג ה"ז ר' לעזר קרע על שפתח לו תחילה. וכ"ה בהוריות פ"ג ה"ז. ובתוס' מו"ק כ"ה ע"ב ד"ה ועל ור' אלעזר בירושלמי נמי עבר כוותיה (בר' יוסי) ע"כ. וזה שלא כנירסתינו שר' לעזר עשה בר' מאיר.

פ"ג ה"ז בשני מפתחות וכו'. בפ"י רבינו חננאל במו"ק כ"ו ע"ב פי' באר לו משנתו זו ששינינו בתמיר ושתי מפתחות היו לו אחד יורד לאמת השחי (השיחוי) ואחד פותח כיון. פי' היה מכנים ידו ומורדה עד שיחיו (כצ"ל) שהוא אמה וכו' והאחד היה נכון לפניו מכנים ידו כנגדו ופותח. ובפ"י רבינו חננאל בב"מ ל"ג ע"א פי' לו מפתח אחד היה מכנים ידו ופותח בו כיד והאחר לא יכול לפתוח בו עד שהיה מוריד ידו עד שיחיו וכך היה פותח וכן דוא כפורש בתלמוד א"י עכ"ל. ובערוך (ערך כיון ד' ראשון) בירושלמי פרק א"מ שמואל קרע (חלץ) מאניה על ההוא מרכנן דאסבריה הא מהניתין וכו' ושני מפתחות אחד יורד לאמת שחי מהו יורד לאמת שחי שהיה שוחח אמה עד שלא יפתח ואחד פותח כיון פי' פותח לאלתר וכו'. ועי' בה' אבל לרי"ץ א"ג (כ"ט). ובשמה מקובצת כבבא מצינא ל"ג. אחד יורד וכו' א' פותח כיד ואחד שוחח אמה ופותח פי' אחר שהיה מכנים ידו עד שיחיו ופותח ואלו הפרושים שניהם בירושלמי עכ"ל. וז"ל השני ליהא לפניו במו"ק כאן ובהוריות פ"ג ה"ז אבל כבבא מצינא הנ"ל שהיה מוריד ידו עד שיחיו היה פותח כיון.

פ"ג ה"ז על קללת השם וכו'. בפ"י רבינו חננאל בסנהדרין נ"ו ע"ב בירושלמי מנין שקורעין (ליתא) על קללת השם שנאמר ויהי כשמוע וגו' תני ר"ה וכו'. ועי' תוס' מו"ק כ"ו ע"א ד"ה ברכת.

פ"ג ה"ז על קללת הגוי וכו'. בתשובות גאוני מורח ומערב ק"ג השומע הזכרה וכו' ואין חילוק בין שם המיוחד לכינויו לבין ישראל לגוי וכו'. ובש"ת מהרי"ק סי' ק' וכן משמע בהדיא מהוך הירושלמי דגרסונן שם מהו לקרוע על קללת גוי מ"ד רבשקה גוי וכו' הרי לך בהדיא וכו'. ור' משה בן עזרא כתב בספרו: וחשבו קצת מבעלי הנדה כי רבשקה היה משומד (גוי) וזה לא יתכן וכו'. **פ"ג** ה"ז מהו לקרוע וכו'. בפ"י רבינו חננאל מו"ק כ"ו ע"א בירושלמי מהו לקרוע בזמן הזה: משום ר' יוחנן אמרו (הר"ח קצר בשמות האמוראים שאמרו בשם ר' יוחנן) משרבו הגרפנין במל (פסקו) מלקרוע. ובפ"י רבינו חננאל בסנהדרין הנ"ל משמא דר' יוחנן אמרו משרבו וכו'. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ס"ט) ובירושלמי מהו לקרוע בזמן הזה משום ר' יוחנן אמרו (זהו לשון הר"ח הנ"ל) משרבו הגרפנים במלו מלקרוע. וכן מובא באו"ז סי' ה"ח ובפ"י ר"ש בן היתום (122). **פ"ג** ה"ז ר"י ר' ירמיה בשם ר' יוחנן. בסנהדרין פ"ח ה"י ר"י ר' ירמיה בשם ר' חייה בר בא ר' חזקיה ר' ירמיה (ט' מלות ליתא והסופר כאן השמיט מן ר' ירמיה לר' ירמיה) בשם ר"י וכו'.

פ"ג ה"ז מהו לקרוע על הכנויים וכו'. צ"ל מהו לקרוע על הכנויים בזמן הזה. ובפ"י רבינו חננאל במו"ק ובסנהדרין ובאו"ז הנ"ל בשנויים קלים, ושם באו"ז מסיים: מיהו הלכה בר' יוחנן כההיא דפרק ד' מיתות (ד' ס' ע"ב) דאר"ח כ"א. השומע הזכרה בזמן הזה אינו חייב לקרוע וכו' ואגמרא דידן סמינן עכ"ל. ועי'

ועי' בתום' מו"ק כ"ו ע"א ד"ה ברכת. ובשו"ת מהרי"ק סי' ק' ואשר הקשה לך על דברי רבינו משה מה ראה לפסוק לענין ברכת הנוי כר' חייא נגד שמואל כו' ועוד שהרי הירושלמי מוכיח כן שקורעין על הכנויין דקאמר התם ר' שמעון בן לוי (לקיש) הוה קא מהלך באסטרטין אודמין ליה חד כותאי והוה מגדף והוה קורע וכו' ער הדא אמרה שקורעין על הכנויין ושקורעין בזמן הוה ע"כ לשון הירושלמי ובהכי סליק שמעתהא ההם שקורעין על הכנויין והוא דבר ידוע שרבינו משה רגיל לפסוק על פי הירושלמי יותר מכל הפוסקים הירועים אצלנו ואפילו במקום שאין תלמודינו מוכיח כדברי הירושלמי לפעמים יפסוק כמותו היבא שהלמודינו מעמיד משנה או ברייתא בשינוי דחיקא והירושלמי מפרשא בפשטא תוספ' לו שיטת הירושלמי כל שכן וכל שכן הכא דאדרבא תלמוד שלנו מוכח שקורעין על הכנויין דהא מסתמא הכתא כר' חייא לגבי שמואל כרפי' שיש לומר שרבינו משה הולך אחר שיטת הירושלמי וכן מצאתי בתום' שיטה בפרק ארבעה מיתות וזה לשונו השומע הזכיר וכו' וכמדומה לי ראיתי בירושלמי ריש לקיש הוה רכיב חמרא שמע חד דרוה מגדף וקרע מניה וכו' עכ"ל התום' אלא שמביאות הק' עובדא שהבאתי למעלה אך לא באותו לשון כו' עכ"ל מהרי"ק. ועי' באו"ז סי' תי"ח ובכ"מ ה' ע"ו פ"ב ה"י.

פ"ג ה"ז מרהוקא. בפ' ר"ח הנ"ל כאבן או באגרוף תרגום מרתוק פי' הכהו באגרוף על לבו ובערוך ערך מרתק ירושלמי בסוף משקין ויהב ליה מרתוקא גו ליביה. וע"ש בערוך השלם.

פ"ג ה"ז מספקא לי. בפ' ר"ח הנ"ל מספקא לי אילין שקרעתי (ב' מלות ליתא).

פ"ג ה"ז תלת ארבע פסיקן. מובא בפ' רבינו חננאל הנ"ל.

פ"ג ה"ז הרואה ת"ח שמת וכו'. בתורת האדם (ט"ו ע"ג) בשם הראב"ד תניא באבל רבתי (פ' ט') רשב"א אומר חכם שמת כל שעומדין עליו בשעת מיתתו קורעין וכו' נראה לי שרוא שנוש ואדם שמת הוא צריך להיות וכו'. וכ"ה בה' שמחות למהר"ם סי' ל"ו ועי' בגלי מו"ק ד' כ"ה ע"א. ובטור סי' שע"ח ואיתא נמי בירושלמי שהיו נוהגין להתענות כיום מיתת החכמים דגרסינן התם הרואה ת"ח וכו'.

פ"ג ה"ז יבא עלי. באו"ז סי' תי"ח יהא עלי אם מעמתי (כ"יום) כל אותו היום. ובטור הנ"ל כג' הדפוס.

פ"ג ה"ז דדמך בריה דר' אבהו. וכ"ה בפ' ר"ח הנ"ל ובשבלי הלקט שמחות ג' ובתניא ס"ד. ובשרירי ירושלמי בריה דר' יוסי וכ"ה בירושלמי נדרים פ"מ ה"א. ובה' אבל דרי"ץ א"ג (ל"ד) ר' יונה שמע דמית ר' אבהו וכ"ה בפ' ר"ש בן היתום. ובתורת האדם (ס"ו ע"ד) ושמעין מצוואתו של ר"ז שאם רצו אכלים שלא לקבל חכמה זו ושלא לאכול אותו היום כיום הרשות בידם וכן נוהגין על החכמים דאמרין בירושלמי הרואה וכו' ר' יונה הוה שמע (הוה בצור כד) דדמך בר בריה דר' יוסי (כג' ש"י) וכ"ה ברא"ש מו"ק פ"ג. ובתענית פ"א סי' י"ב ובאו"ז ע"ז סי' קפ"א. ובתום' ע"ז ל"ד ע"א ד"ה מתענין דדמך בריה דר' יוסי הגלילי. ועי' בשלמי הנכורים במו"ק סי' אלף ר"ג. ובריטב"א תענית י"ב ע"א דר' יוסי (יונה) איקלע לצור שמע דדמך רבי.

פ"ג ה"ז אע"ג דאכל גובנא וכו'. בשבלי הלקט ה' שמחות סי' ג' ירושלמי וכו' אע"ג דאכל גוביא (גובנא) וכו' נראה להוכיח מיכן שיום שנפטר בו ת"ח ראו להתענות בו כיום עכ"ל. ובתורת האדם הנ"ל אע"ג דאכל גבינה וכו'.

ובריטב"א

זכריטב"א הנ"ל דאכל גרבנין וכו'. וברא"ש תענית הנ"ל נבני. ובאו"ז הנ"ל דאכל גומא וכו'.

פ"ג ה"ז אסקיה צום ההוא יומא. באו"ז הנ"ל כל (ליתא) הרוא יומא.

פ"ג ה"ז ר' בא ור"ה בר חיה. בכבלי מו"ק כ"ז ע"א בשנויים.

פ"ג ה"ז אמר רב ירמיה בשם רב וכו'. כבה"ג (ר' ברלין צד 211) ועל ס"ת שנשרף פי' היכא דקלוי' בזרוע וכמעשה דיהויקיים ששרף את המגילה. ובפי' רבינו חננאל כנו"ק כ"ז ע"א ירושלמי אמר ר' יוסי (י-מיה) בשם רב וכו'. ועי' בה' אבל לרי"ץ א"ג (ס"ט). ובילקוט שמעוני ירמיה שכ"ה טובא בשם ירושלמי שקלים וצ"ל מו"ק אמר רב חונא אמר רב וכו' ובאו"ז ח"ב סי' תי"ח ירושלמי אמר רב אסי בשם רב וכו' ששרפו מלך (ישראל) בזרוע כגון יהויקים בן יאשיהו (מלך יהודה) וחביריו. וכב"י (טור יו"ד סי' ש"ט) ומשמע בירושלמי דאין חייב לקרוע אלא ששרפו ישראל דגרסינן ההם ר' בא וכו' ואפשר דמלך ישראל דנקט לאו דוקא וכו'. ועי' בפ' ר"ש בן היתום (122). ובתוס' מו"ק כ"ז ע"א ד"ה לא ובירושלמי גרס ששרפה מלך ישראל בירוע.

פ"ג ה"ז ואת הדברים זה הכתב. בכבלי מו"ק כ"ז ע"א קדר כל האוכרות שנה. ובתוס' שם ד"ה קדר תימא והא וכו' ובירושלמי לא גרסינן האוכרות. ועי' מ"ש בהערותיו לסדר עולם רבה פרק כ"ד הערה ט'.

פ"ג ה"ז ר"ב ר' חלבו עולא ביריא וכו'. נשנה כאן זה לפי שנוכר לעיל מאמר אחר בשם עולא ביריא שאמר ג"כ בשם ר' לעזר בשם ר' חנינא. ובעין זה בברכות פ"ה (ד' ווינציא 12. 3. 9) נשנו שלשה מאמרים מר' חזקיה בשם ר' ירמיה הרחוקים בענינם זה מזה. ועי' לעיל צד 107 שורה 11.

פ"ג ה"ז תירגם עקילם אתנא סירא. בירושלמי מגילה פ"ב ה"ג אתא נסייא. ובערוך ערך אהנסיאא ובירושלמי פרק א"ט בגמ' אין קורעין והוא ינהגנו עלמות תרגם עקילם אתנסיאא עולם שאין בו מות פי' לשון יון את: אל, הנסיאא מות עב"ל ועי' ערוך השלם ובילקוט המכירי תהלים מזמור ט"ח אות י"ט ואצו"ר למגילה 56. **פ"ג** ה"ז אית תנייא תני תחילת הקרע וכו'. בכבלי מו"ק כ"ז ע"ב מחלוקת ר' טאיר ור"י. ושם תניא נמי הכי ר' יוסי אומר תחילת קריעה וכו'.

פ"ג ה"ז אין חוקה פחות מטפח. ברי"ץ א"ג אבל (ל"ג) אין אחיזה פחות מטפח. וכן הוא בכבלי מו"ק כ"ב ע"ב.

פ"ג ה"ז ר' יהודה בן תימא אומר וכו'. וכן הוא בשמחות פרק ט', אבל בכבלי מו"ק כ"ז ע"ב ר' יהודה בן בתירה אומר על כולן קרע אחד על אביו ואמו קרע אחר. ובהוראת האדם (י"ט ע"ג דו"ו) ובאבל תניא מי שמיה לו אביו ואמו בכת אחת הרי זה קרע לשניהם קרע אחד ר' יהודה בן תימא אומר קרע לזה בעצמו וכו' והדברים נראין כחיצונה הוו שהיא משובשת ומי שמת לו אחיו ואביו קתני ור' יהודה בן תימא הוא ר' יהודה בן בתירה השנוי כאן וכך הוכיחו בירושלמי בברייתא זו (לפנינו בירושלמי ר' יהודה בן תימא) וכו'. ובריתב"א מו"ק שם שמצאו באבל מי שמתו וכו' ואמרי' דר' יהודה בן תימא היינו ר' יהודה בן בתירה שנפסקה הלכה כמותו בש"ס ואין הפי' הוה נכון בעיני וכו'. וביוחסין השלם (צד 67) והרמב"ן ז"ל בתוה"א נסתפק אם ר"י בן בתירה הוא ר"י בן תימא בעבור שאמרו דבר אחד ולא נהירא לי כי בירושלמי לפעמים לוקח תנא אחר שלא לקח הכבלי וכו'. וכיון היוחסין להנ"ל.

פ"ג ה"ז טה לו מת קרע וכו'. גירסא משונה בסמ"ג ה' אבילות וז"ל בירושלמי

מי שמת לו מת וקרע עליו ואחר כך מת לו מת אחר אם בתוך שבעה קורע קרע אחר כלומר די לו בראשון ואם לאחר שבעה מוסיף על הקרע הראשון כל שהוא. מת לו מת שלישי אחר ז' של שני מוסיף כל שהוא וכן מוסיף והולך עד מיבורו, הגיע למיבורו מרחיק ג' אצבעות וקורע, נהמלא מלפניו מדיריו מלאחריו עכ"ל. וכן הוא בשם הירושלמי במדרכי מו"ק סי' תתקכ"א. ולפנינו חסר כל זה. ובשו"ת מהרי"ק שרש נ"ג ואשר שאלת שמי שמת לו מת וקורע ובהוך ז' לאבלו מת לו מת אחר אם די לו בקריעה הראשונה כדברי הסמ"ג, נלע"ד דאע"ג דהסמ"ג מביא הירושלמי שאמר כן דדי לו בקרע הראשון וגם המדרכי מביא ראיה מזה הירושלמי לענין אחר מ"מ וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ז תני חד סב קומי ר' ועירא. כעין זה בסוכה פ"א ה"ב דתנא חד סב קומי ר' ועורה. ובככורים פ"ג ה"ד תני חד סב קומי ר"ז וכו'. ובבבלי מו"ק י"ז ע"א עמד ר' שמואל בר נחמני על רגליו ואמר וכו' א"ר זירא מאי דקמן דאתא האידנא האי סבא בבי מדרשא וכו'. ועי' אצו"ר סוכה צד 70.

פ"ג ה"ז אפי' לאחר כמה חייב לקרוע. לעיל פרק זה הלכה ה' שכן על אביו ועל אמו אפילו למחר כמה חייב לקרוע, ובריטב"א מו"ק כ' ע"ב ובירושלמי אומר אפילו אחר כמה שנים (ליתא) חייב לקרוע. ובבבלי לירדן מונה ע"י אחר לאחר שבעה חייב לקרוע.

פ"ג ה"ז מת לו מת וכו'. בפ' רבינו חננאל במגילה כ"ד ע"ב ובבבלי ורא"ש שם ירושלמי סוף משקין מת לו מת קורע, מת לו מת אחר וכו'.

פ"ג ה"ז שלמו מלפניו וכו'. בפ' ר"ח הנ"ל שלמו מלפניו מתחיל מלאחריו (מאחריו) שלמו מלמעלה (מלמעלן) מתחיל מלמטה (מלמטן) וכו'. ובתורת האדם (י"ח ע"ב) ירושלמי שלמו מלפניו מתחיל וקורע (ליתא) לאחריו וכו'. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ל"ו) ובירושלמי שלמו מלפניו חוזר וקורע מאחריו וכו' וע"ש.

פ"ג ה"ז ר"ח בריה דר' אדא דיפו. וכן הוא בר"ח הנ"ל. אבל בבבלי ורא"ש הנ"ל ר' חיה בר אבא דמן יפו. ועי' אצו"ר פסחים צד 11.

פ"ג ה"ז נעשה כפוחח. ופוחח אינו רשאי לקרוע. עי' שמחות פ"ט פוחח אינו קורע וכו'. ובה' רי"ץ א"ג ובתורת האדם הנ"ל נעשה כפוחח פי' שאינו קורע. ובריטב"א מו"ק כ"ו ע"ב בירושלמי שלמו אלו ואלו נעשה כפוחח פי' ואינו קורע וה"ל כמי שאין לו חלוק לקרוע.

פ"ג ה"ז ר' חנינא בר פפא. בב"ר פ' ק' ר' חנינא בר פפי אויל (סלק) למחזייה אפין (ב' מלות ליתא) לר' תנחום ב"ח דכפר אנין (ב' מלות ליתא) וכו'. **פ"ג** ה"ז לביש סנטיריה וכו'. בבראשית רבה פ' ק' בשנויים. ועי' ערוך סנטר ג' ובמוסף הערוך וכמהנות כהונה שם ובמבוא הירושלמי ד' קל"ח ע"ב.

פ"ג ה"ז התפלל עלינו. בב"ר הנ"ל בשנויים. ובפי' רבינו חננאל במו"ק כ"ו ע"ב צלי עלן וכו'. וכ"ה בשב"ה ה' שמחות סי' כ' ובפי' ר"ש בן היתום (124).

פ"ג ה"ז א"ל יסוג תורעתך. בשב"ה הנ"ל יסוג תורעתך פי' תגדר פרצתך מלשון סוגה בשושנים וכו'. ועי' במהנות כהונה בב"ר פ' ק' ובתניא ס"ז.

פ"ג ה"ז כל ז' החרב שלופה וכו'. ברמב"ם ה' אבל פי"ג הלכה י"ב בניי אחרת. ועי' בהוס' מו"ק כ"ז ע"ב ד"ה מכאן. ובתורת האדם (ע"ח ע"ב) ובגמקין יוסף סי' אלף רנ"ז בשנויים. ובמזר יו"ד סי' שצ"ד מובא ג"כ. ובשו"ת רש"ל סי' ע' כמו שאמרו רז"ל בירושלמי מת אחר במשפחה ידאג כל המשפחה (עי' בבלי שבת ק"ו) נולד בן זכר וכו'.

פ"ג ה"ז לכיפה של אבנים כיון שנתרערה וכו'. כעין זה בירושלמי סנהדרין פ"א ה"א לג' שרידי הירושלמי (260) לכיפה של אבנים כיון שנתרערה אחת מהן נתרעעו כולן.

פ"ג ה"ז א"ר יוחנן הורי ר' יסא לשלול למחר. בכפתור ופרח פרק ו' (צד ק"ו רוצאת לונץ) וכדאיתא בירושלמי כד דמך ר' יהודה הורה ר' יוסי לשלול למחר וכו' עב"ל. וגו' זו איננה ישרה בעיני כי ר' יוסי מת לפני מיתתו של ר' יהודה. ובמאורי (ברכות י"ז ע"ב) מתלמוד המערב וכו' כד דמך ר' יהודה קביל ר' חייא בר אבא אכלוי וכו'. אולם לפנינו בכרכות פ"ג ה"א הנ"ל כד דמך ר' יסא קביל ר"ח בר זוטא וכו'.

פ"ג ה"ז כד דמך ר' יסא הורי ר"ח בר בא וכו'. הסמך לפנינו משוכש. ובפ"י רבינו חננאל בסו"ק כ"ו ע"ב ירושלמי כד דמך ר' יוחנן אורי ר' חייא בר אבא לשלול הקרע בו ביום ולנעול הסנדל (ליתא) בו ביום. (וכ"ה בפ"י ר"ש בן היתום 119 וע"ש הערה 16) וכן הוא בה' אבל לר"ץ א"ג (ל"ד) ובשבלי הלכת ה' שמחות סי' ט"ה ובתניא סי' ע' ובאור"ח ח"ב סי' ת"ח, ושם מסיים: ש"ס שכל אלו הקרעים שוללין אפי' בו ביום וש"ס שחולצין מנעל על ת"ח וכו' עב"ל. ובתורת האדם (ס"ה ע"ד) נראה דעל רבו שולל למחר ואינו מאחה לעולם וכן סעיפו בירושלמי כד דמך ר' יונה הורה ר"ח בר בא לנעול למחר וכו'. ובכאורי חננאל ליו"ד סי' ש"ס אות ל"ט ועל רבו מובהק שולל למחר בירושלמי כד דמך ר' יונה הורה ר"ח בר בא לשלול בו ביום וכו'. זו וגו' לא נראה כי ר' חייא בר אבא לא היה תלמידו של ר' יונה. ואדרבא ר' יונה אמר בכ"מ בשם ר"ח בר אבא. עי' לעיל חגיגה פ"ג ה"א צד 71 שורה 31 ומו"ק פ"ג ה"ה צד

פ"ג ה"ז סת ראובן וקרע וכו'. עי' בבלי נדרים פ"ז ע"א. ומוכא בה' אבל לר"ץ א"ג (ל"ג) ובתוס' סו"ק כ"ו ע"ב ר"ה קרע בשנויים. ובבב"י ליידען סן אמרו לו שמעון כת וכו' עד וקרע ואחר כך, כתוב שם בגליון ע"י אחר. ותחת שכתוב לפנינו: הרי כבר, כתוב שם: היה כבר. ועי' בתמים דעים (קכ"ח). **פ"ג** ה"ז שמעון סת הרי כבר יצא ידי קרעו. בה' ר"ץ א"ג הנ"ל ובפסוקות ובגדולות נמי אמרו לו סת אחיו וקרע וכסבור ראובן הוא ונמצא שמעון יצא ידי קריעה עב"ל. ובתשובות הנאונים (שערי צדק שער ד' סי' ט"ז) פסקו דלא כחירושלמי. **פ"ג** ה"ז שהרי על חי. בכ"י ליידען והרי על חי.

פ"ג ה"ז קרע וחזרה בו נשמה וכו'. ירושלמי ברכות פ"ב ה"א. וברוקח שי"ג בירושלמי דמ"ק ובפרק כהרא דנדרים קרע וחזרה בו נשמה אם על אתר פי' לאלתר אין צריך לקרוע אם לאחר זמן חייב לקרוע. ובתוס' סו"ק כ"ו ע"ב ד"ה קרע ובירושלמי וכו' וכן קרע על אביו ונמצא בנו אם סת על אתר אין צריך לקרוע וכו'. ובה' ר"ץ א"ג הנ"ל ובגדולות אמרו לו סת אביו וקרע וכו'. ונראה שגרסו כן בירושלמי כאן.

פ"ג ה"ז אבא בר בר חנה. בשבועות (פ"ב ה"ד) אבא בר הונא. **פ"ג** ה"ז שלום עליך רבי. בה' ר"ץ א"ג וברוקח הנ"ל כגו' הרפוס. אבל בפ"י רבינו חננאל בשבועות י"ז ע"א ירושלמי וכו' שלום עליך רבי ומורי (ליתא). ובשרית מקום שמואל סי' מ"ב קשיא מדוע כתב הרמב"ם (פ"ב מה' שבועות הלכה י"ז) דשאילת שלום תלמיד לרב הוא שלום עליך רבי ולא כתב שלום עליך רבי ומורי וכו' ע"ש ובאצו"ר ברכות צד 40.

פ"ג ה"ז רבי יעקב בר אידי. בשרידי ירושלמי ליתא מלת: רבי.
פ"ג ה"ז ומה אניס ליה. בכרכות הנ"ל מהניה ליה. ובכת"י ליירען כאן מהסופר בעצמו בגליון: פי' הניה. ועי' בערוך השלם ערך אניס ובשרידי ירושלמי (6).
פ"ג ה"ז בר מירא אמר. בשרידי ירושלמי (205) בר נזירה אמר. ובירושלמי ברכות פ"ב ה"א הגי' לוי בר נזירא. ובשקלים ספ"ב שמעון בן נזירא. ושם לעיל בר נזירא.

פ"ג ה"ח במשנה שלא להרגיל את ההספד. בתורת האדם (ל"ה ע"א) מהנתיין וכו' מפני שמרגלת את ההספד פי' במועד תנן וכו' ובשרידי ירושלמי (205) שלא להרכות את הספד. ובתשובת ר"י אכן גיאת (גנוי ירושלים ח"ב ז') מפני שמגדלת את ההספד. וע"ש בהערות הרב המו"ל.

פ"ג ה"ח במשנה מענות אבל לא מטפחות. בתורת האדם (כ"ז ע"א) מענות ולא מטפחות.

פ"ג ה"ח במשנה ר' ישמעאל אומר. במגיד משנה פ"ו ה' יו"ט הכ"ד רשב"ג אומר.
פ"ג ה"ח על כל המתים כולן וכו'. רוב הלכה ח' טובא בירושלמי משמחות פרק ט'. וגם לעיל בפרק זה טובא בירושלמי כמה הלכות טמס' שמחות. ובלא ספק הטמס' שמחות או אבל רבתי שנמצא לפנינו היא האבל רבתי שמובאה בבבלי באיזה מקומות. ובשו"ת חמדה גנוזה (צ') וששאלתם מהו אבל רבתי, אבל מסכת ומשנה הוא ויש בה הלכות אבילות ורוב הלכות דבאלו מלחחין בה שנויות ושהים הם אחת גדולה ואחת קטנה עכ"ל. וכבר העיר בזה הרב ר' נחום בריל ז"ל במאמרו על הטמס' שמחות דברים נכוחים בזה.

פ"ג ה"ח הוא דוחה כמיסה וכו'. שמחות פ"ט ובבלי מו"ק כ"ב ע"א בשנויים וכגירסתינו כן הוא בשם הירושלמי בה' אבל לרי"ץ א"ג (נ"ג) וז"ל הוא דוחה במטה ואינו מרבה בעסקיו פי' בצרכי קבורתו ובהספדו וכו' ועי' באשכול ח"ב (162).
פ"ג ה"ח על אביו ועל אמו מרבה בעסקיו. בפ"י רבינו חננאל במו"ק כ"ב ע"ב ירושלמי מרבה בעסקי אביו ואמו משמע בתכריכין והספדו. ובתורת האדם (ל"ז ע"א דו"ז) ותניא כאבל על כל המתים כלן מרבה בעסקיו ומתנהג, על אביו ועל אמו משתבח (בסמוך בירושלמי הרי זה משובח). וכן הוא ברי"ץ א"ג הנ"ל.
פ"ג ה"ח מרבה בעסקיו ודוחה כמיסה. בשרידי ירושלמי (205) מרבה בעסקיו ואינו (ליתא) דוחה במטה. ועי' בה' רי"ץ א"ג הנ"ל.

פ"ג ה"ח קנה שפה וכו' דברי ר' מאיר. בבבלי מו"ק כ"ב ע"ב ובשמחות פ"ט ליתא דברי ר' מאיר ועי' בה"ג (ד' ברלין צד 210) מבדיל קמיספה וכו'.
פ"ג ה"ח ואפיק טנא טבייא. ברקח סי' ש"ג וקורע ממלבושו הטוב ירושלמי דשלי מו"ק ר' יוחנן בר שמע דר"ח דמך אייתי טניה טבייא ובזען. ועי' בהג"מ ה' אבל פרק ט' הי"א.

פ"ג ה"ח ר' לעזר בשם כהנא. כעין זה בערלה פ"א ה"ח ור"ל בשם כהנא.
פ"ג ה"ח ככה"ג שאינו מבדיל. בכת"י ליירען שהוא מבדיל. ובסנהדרין פ"ב ה"א והוריות פ"ג ה"ג שיהא מבדיל קנה שפה.

פ"ג ה"ח תני בשם ר' נתן. בבבלי מו"ק כ"ב: ובשמחות פ"ט ליתא.
פ"ג ה"ח האשה שוללת מיר וכו'. עי' שמחות פ"ט. והירושלמי טובא בה' אבל לרי"ץ א"ג (ל"ד) בלא שם האומר.

פ"ג ה"ח אי זהו איחוי כאריג. בפ"י רבינו חננאל מו"ק כ"ב ע"ב ירושלמי זהו איחוי העשוי (ליתא) כאריג. ובתורת האדם (י"ח ע"א) וכן מצינו בירושלמי

איוהו האחוי כאריג. וכן ברא"ש מו"ק פ"ג ובשבלי הלקט שמחות מ"ה. ועי' משנה י' פ"א בננעים האריג מהור.

פ"ג ה"ח על אביו ועל אמו עד יב"ח. ברמב"ם ה' אבל פ"ה ה"ג ועי' בהג"מ שם. ובתורת האדם (ס"ב ע"ד) וזהו שכתבנו מן הירושלמי על אביו ועל אמו יב"ח תניא בה באבל עד שיגיע הרגל ויגער בו חבריו, ומיהו בגמרא משוי חילוק וכו'. ועי' בשלמי הנכורים במו"ק פ"ג סי' אלף רכ"א.

פ"ג ה"ח אסור בניהוץ וכו'. בה' שמחות למהר"ם סי' פ' ובירושלמי מפרש על אביו ועל אמו אסור ללבוש כלים המנוהצין עד יב"ח. וברא"ש מו"ק פ"ג סי' נ"ג ובירושלמי מפרש וכו' ומיהו אעפ"י שלא נמצא בגמרא דין כיון דאיתא בירושלמי ובאבל רבתי אין להקל בדבר. ועי' במור יו"ד סי' שפ"ט ובכ"י שם.

פ"ג ה"ח אי זהו גיהוץ. נשנה לעיל בפרק זה ריש הלכה ה'. ועי' בת"ה הנ"ל.

פ"ג ה"ח וכלי פשתן מנוהצין לבנים. בבבלי מו"ק כ"ג ע"א ושמחות פ"ז מחלוקת ור' אלעזר בר"ש אומר לא אסרו אלא כלים חדשים לבנים בלבד. ובס' אדם וזהו נתיב כ"ח ח"ב וכתב הראב"ד בין של צמר ובין של פשתן כדאיתא בירושלמי וכו'. ועי' בתורת האדם (ס"ב ע"ג) ובה' שמחות למהר"ם סי' ע"ט פ' ללבוש כלים המנוהצין בין כלי צמר בין כלי פשתן וכן מפורש בירושלמי.

פ"ג ה"ח עד שישלח פרע או עד שיגער בו חבריו. בבבלי מו"ק כ"ב ע"ב:

על אביו ואמו יגדל פרע עד שיגער בו חבריו וכו'. עי' ד"ס שם ובשאלות (סי' ל"ה) על אביו ועל אמו מגדל פרע עד שיגער בו חבריו. וכו' בירושלמי:

כ"ה בה' אבל לרי"ץ א"ג (נ"ה) וברמב"ם ה' אבל פרק ו' ה"ג וכפרק י' ה"ה וע"ש ברדב"ז ובכ"מ שם. וכ"ה בשם הירושלמי במנהיג ד' ק"א. ובאו"ז ח"ב:

סי' תמ"ו ולענין לספר תוך יב"ח כי מתוך שאתה עוסק במזונותיך ומצוי בין

השרים אינך יכול לסבול גדול שער הנני מודיעך שלא הוזכרו יב"ח לענין סיפור אחרי אביו ואמו לא בגמ' דירן ולא בתלמוד ירושלמי וכו' וה"ג בירושלמי להדיא

על כל המתים וכו' על אביו ועל אמו עד שישלח פרע או עד שיגער בו חבריו וכו'. ובאו"ז ה"א סי' השנ"ד תשובת הר' ישעיה בי רבנא סלי (ר"י הראשון)

ומאי דכתב מר דגרסי' בירושלמי עד שישלח פרע או עד שיגער בו חבריו

ואמרת שזה חילוק יש בין אביו ובין אמו לשאר המהים דעל שאר המהים

מגלה ל' יום, על אביו ועל אמו יום או יומים אחר ל' יום וכו' אין נראה לי

זה הפי' כלל ואע"ג דתני במס' שמחות ועל אביו ועל אמו אסור עד שישלח

פרע ויגער בו חבריו אין לסמוך על אותה הגירסא שכל הבריות ששביא

התלמוד באלו מגלחין על מדרחא מיטהו ועל חולץ וכו' כולן הן שנויות שם במס'

שמחות כך בשינוי ממה שהן שנויות בתלמוד ואין לסמוך עליהן כי הספרים

נשתבשו מידי סופרים הדיוטות שכתבו ולא נכנסו בישיבה לתקן וכו' והנה התלמוד

שלנו שאנו עוסקים בו תמיד כמה גירסות משונות יש בו כ"ש ברייתות וירושלמי

שארין אנו עוסקין בו וכו' לפיכך אין לסמוך על שום ברייתא או על שום ירושלמי

אם הן כנגד התלמוד שלנו וכו' אמנם טוב הוא להביא אדם סעד מן הבריות

ומן הירושלמי לבאר דבר שרוא סתום ונעלם בתלמוד וכו' וכבר כתבו על אבי

ועל אמו מגדל פרע עד שיגער בו חבריו והכל הוא דבר אחד ולא או זה

או זה כדכתב מר עכ"ל. ובתוס' מו"ק כ"ב ע"ב ד"ה עד טדאמרינן בירושלמי

וכו' עד שישלח פרע ויגער וכו' ויש ספרים שכתבו בהן או יגער בו חבריו

בירושלמי ונראה שהוא מעות סופרים וכו'. ובאשכול (ח"ב צד 163) ובירושלמי

עד שישלח פרע ויגערו בו. וכן הוא ברוקח שי"ג. ובה' שמחות לסהר"ם סי' ע"ו ברם הכא עד שיגערו בו חבריו. ובס' אדם וחוה נתיב כ"ח עד שיגערו בו חבריו פי' ואפילו פגע בו רגל וכן פשוט בירושלמי עכ"ל. ובקרבן עדה כאן: ה"ג עד שישלח פרע ויגערו בו חבריו. ובר' קראטאשין הצינו דמלות: או עד, בין שני חצאי עגולה. וזה עפ"י הנחת הקרבן עדה. כי רוב ההנהגות שם לקוחות מהק"ע. ומהנ"ל יראה הלומד שלשוא הגיה הק"ע ולשוא שלחו ידם המדפיסים בד' קראטאשין להגיה בגוף הירושלמי.

פ"ג ה"ח עד שיגערו בו חבריו. בב"י (כמור יו"ד סי' ש"צ) והג"מ כתבו בפ"י בשם סמ"ק אם עברו שלשים יום קודם הרגל הרגל מפסיק וא"צ להמתין עד שיגערו בו חבריו וטעמא משום דאמרין בירושלמי שיעור גערה ל' יום (לפנינו ליתא) לכך הרגל מפסיקו וכו' ובהג' הסמ"ק (צ"ו) דאמרו בירושלמי דשיעור גערה ל' יום וכו'. ובאגודה (ל"ח) ובאביו ובאמו עד שיגערו בו חבריו מפרש בירושלמי שלשים אחר שלשים אכן נהגו ג' חדשים. ולפנינו ליתא כל זה. **פ"ג** ה"ח ר' שמואל בר אבדומי. בריטב"א מו"ק כ"ב ע"א אבל רב אלפסי ז"ל היה אומר שאינו כן וכדברי רב אלפסי ז"ל מפורש בירושלמי ר' שמואל בר נחמני (בר אבדומי) וכו'.

פ"ג ה"ח המניא יומין. ובשרידיו ירושלמי תלתא יומין. ובהוס' מו"ק הנ"ל תלתין יומין. ובא"ו ח"ב סי' תמ"ו תלתא יומין. (בג' ש"י). ובשבלי הלקט ה' שמחות סי' מ"ו מצאהי בתשובות הג' ז"ל אם חל יום שמיני שמת אביו או אמו להיות בשבת ערב הרגל כבוד יו"ט עדיף ומגלח בע"ש וכו' ולפי גירסת הירושלמי אסור לגלח דגרסין בירושלמי וכו' המניא יומא וכו'. וב"ה בה' אבל לריו"ץ א"ג (נ"ה) ובהניא סי' ע' ובריטב"א הנ"ל. ובמאור בסוף מו"ק. ובב"י (מור יו"ד סי' ש"צ) וכ"כ התוס' (הנ"ל) בשם הירושלמי וכו' מונה (ליתא) שלשים יום קמי מועדא וכו'.

פ"ג ה"ח עד שישלח פרע או. ר' מלות אלו ליתא בריטב"א הנ"ל. וכן ליתא ברי"ף כת"י במו"ק. (עי' דקדוקי סופרים מו"ק צד 74 אות פ'). ובה' שמחות למהר"ם סי' ע"ו.

פ"ג ה"ח ר' שמואל בשם ר"א. בד' קושט' ובשרידיו ירושלמי ר"ש בר ר"א. ובשבלי הלקט ה' שמחות סי' ב' ירושלמי ר' ישמעאל בר אבדימי ב"ת מפני שבטלה (שבטלת) מסנו מצות כבד. ובהורה האדם (י"ח ע"ב) ירושלמי אמר ר' שמואל בר אבדומה (אבדומי) בר תנחום וכו'. ובפי' ר"ש בן היהוש (110) ופי' ירושלמי מפני שנאכרה מסנו מצות כבד את אביך ואת אמך. וע"ש בהערות ובשבלי הלקט ס"ד.

פ"ג ה"ח אסור לילך בסחורה וכו'. בה' אבל לריו"ץ א"ג (נ"ג) וברטב"ם אבל פ"ו ה"ח. ובפי' המשניות להרמב"ם כאן. מובא זה. ובה' שמחות למהר"ם סי' מ"ט גרסין בירושלמי על כל המתים אסור לילך בסחורה וכו' ויאמרו לו לך מעמנו (צ"א עמנו) ורוקא לילך לסחורה לארץ מרחקים בשיירה דאיכא פרסום וכו'. וב"ה במור יו"ד סי' ש"פ וברוקח שי"ג וכ"ה במדרכי מו"ק התצ"ב. ועי' בהג"מ זכרוב"ז בה' אבל פ"ו ה"ח וברא"ש פ"ג דמו"ק סי' נ"א ובשבלי הלקט שמחות ל"ה **פ"ג** ה"ח אם היתה חבורת מצוה וכו'. בנבלי מו"ק כ"ב ע"ב ולשמחת מריעות. ובריו"ף שם (אלף רמ"ו) גי' חדישה אמר רב חסדא ולשמחת מריעות אינו צריך לשתות לאחר שלשים יום אלא לאלתר מותר ליכנס והני מילי בפורענא אבל

אבל בארישתא לאחר שלשים יום וכו'. ובשמחות פ"ט אסור כל יב"ה אלא א"כ היתה לשם שמים. וכן בתורת האדם (ס"ד ע"ב) באבל תניא וכו' ואם היתה חבורה לשום מצוה כגון קרוש ר"ח מותר. ובה' שמחות למהר"ם סי' מ"ט ובתניא סי' ע' אא"כ היתה לשם שמים. ובתוס' שם ד"ה ולשמחת הא דאמרין בירושלמי ובכס' שמחות אם היה סעודה של מצוה מותר לא ידענא מהו קורא סעודת מצוה להתיר באבל אם דוקא סעודת קידוש ר"ח וכו'. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (נ"ד) ובה' שמחות למהר"ם סי' מ"ט ובירושלמי יש אם חבורת מצוה או קדוש החדש מותר חבורת מצוה כגון חבורת פסח או חבורת אכילת קרישים ומע"ש בירושלמי וכו'. ועי' אשכול ח"ב סי' מ"ט ובשבלי הלקט ה' שמחות מ"ו תניא סי' ע' סמ"ג ה' אבילות ובתשובות מיימונית השייכות לס' שופטים סי' י"ט ובמרדכי מו"ק תתצ"ב וברב"ז אבל פ"א ה"ו. וברא"ש מו"ק פ"ג סי' מ'. ובב"י סי' שצ"א ירושלמי אם היתה חבורת מצוה או קידוש החדש מותר וכו'. ובס' אדם וחוה נהיב כ"ח ח"ב וכתב הראב"ד כי הא דאמרין באבל רבתי שאם היתה שמחה לשום שמים שמותר וכו' וכתוב בירושלמי שמותר כל דבר מצוה שצריך הוא בעצמו להיות שם אע"פ שהוא אוכל בחבורה וכו'.

פ"ג ה"ח הרי שריה כחליף וכו'. עי' בבלי מו"ק כ"ד ע"א ובפיר"ח שם. **פ"ג** ה"ח פלוגא אחרת וכו'. בה' אבל לרי"ץ א"ג ס"ה ובירושלמי וכו' פלג אחר וכו' ומ"ד אין לך אסור באחוי אלא יום ראשון עושה שאר ימים תוספת וכו' אין קורע אלא עליון בלבד. וכיון דאמר רב האיי שאינו קורע אלא עליון כדברי המיקל כאן יש לסמוך עליו ולעשות כן. ובתורת האדם (כ"א ע"א דו"ז) ירושלמי וכו' פליגא אחרינא בינהון למ"ד שנייה (כולהו) אסורים באחוי אינו עושה שאר הימים תוספת (ה' מלות ליתא) ואפילו יש עליו וכו' ע"ש. ומובא התורה האדם הנ"ל בשנויים בב"י סי' ש"ט ובבאורי הגר"א ביו"ד סי' ש"ט ועי' בה' אבל לרי"ץ א"ג (ס"ה). ובאשכול ח"ב (צד 159) ובירושלמי פליגי אב"ק ואמרי כולן צריך לקרוע. וברא"ש מו"ק פ"ג סי' כ"ח כובא הירושלמי בשנויים קלים. ובריטב"א מו"ק כ"ד ע"א וכן נראה מירושלמי שאמר שם היה מחליף כגדים כל ז' היה חייב לקרוע וכן אמר שם לדברי האומר אין מתאחין וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ט כמשנה נזה בזה אבל לא מקוננות. במהניתא דב"ט ובשרידי ירושלמי ליתא מלת אבל. וכן ליתא בשערי תשובה רי"ט ובשו"ת חמדה גנוזה כ"ד ובתורת האדם (כ"ו ע"ג) ובשבלי הלקט קפ"ג ושם ה' שמחות י"ג (ומה שהניחו שם הוא ללא צורך). ובמגיד משנה ה' יו"ט פ"ו הכ"ד וברי"ף וברא"ש שם. **פ"ג** ה"ט במשנה נקבר המת לא וכו'. בשערי תשובה הנ"ל דקניני נקבר המת לא מענות ולא מקוננות (ב' מלות ליתא) ולא מטפחות וכו'. ובחמדה גנוזה הנ"ל נקבר המת וכו' וב"ש שאין מקוננות.

פ"ג ה"ט במשנה אבל לעתיד לבוא. במ"מ הנ"ל אבל לעולם הבא. **פ"ג** ה"ט ר' תנחום בר' עילאי. בשבלי הלקט ה' שמחות סי' כ"ג ירושלמי בסוף פרק וא"מ ר"ת בר' עילאי וכו' מהכא משמע שאין להברות האבל בחנוכה וכו'. ובתניא ס"ח ר' תנחומא כ"ע. ושם סי' קצ"ב ירושלמי ר"ת ב"ר עילאי וכו'. ובריטב"א מו"ק כ"ד ע"ב בירושלמי וכו' ר' פנחס (ר"ת) דמך וכו'.

פ"ג ה"ט ר' דוסא וכו'. כשבלי הלקט קצ"ב יוסא וכו'. וברא"ש מו"ק פ"ג סי' נ"ט הגי' רב חסדא. ובה' שמחות לסהר"ם סי' ל"ו ר' מנא.

פ"ג ה"ט סברין מימר מן דעתון דרבנן וברקנן ואשכחון דלא מן דעתון דרבנן

דרבנן. וכ"ה בד' קושטנטינא. אבל לפני איזה מרכותינו לא היו אלו י"א מלות בהירושלמי כאן, בסמ"ג לאווין ע"ה ה' חוה"מ אחרי שהביא הירושלמי שבסמך כתב: אבל בחנוכה זר"ח משמע שלדברי הכל מברין. וזוה ברור שלא היה לפניו בהירושלמי את אשר כתוב לפנינו סברין וכו'. וכנ"ל - הסמ"ג כן לא היה לפני מהר"ם רומנבורג בה' שטחות סי' ל"ו וברא"ש מו"ק סי' נ"ט. (ומובא הרא"ש בב"י טור יו"ד סי' תקמ"ז). ובמרדכי מו"ק תתפ"ד. אמנם לפני השבלי-הלקט והתניא הנ"ל היתה הגי' בירושלמי כמו שכתוב לפנינו.

פ"ג ה"ט סברין מימר מן דעתון דרבנן. בריטב"א מו"ק כ"ד ע"ב בירושלמי וכו' סברון מימר דעתיה דר' אמי (דרבנן) אשכחו דלאו מן דעתיה (דעתון דרבנן). **פ"ג** ה"ט ר' קרוספי. בסמ"ג לאווין ע"ה ר' ברוספדאי. וברא"ש הנ"ל ר' קריספדא. וברא"ש ר' ראשון ספרא דמך וכו'. ובתשכ"ץ קטן סי' תל"א ירושלמי בסוף מו"ק ר' קריסמני וכו'. וביוחסין ר' ברוספדאי וכו' ובתלמוד ירושלמי כתוב שנפטר בחול המועד.

פ"ג ה"ט ועבדון ליה איבריאי סברין מימר וכו'. עי' בשו"ת גאונים קדמונים סי' ל"ו. ובסמ"ג הנ"ל בשם רש"י שאין הבראה במועד וכ"כ הר"מ מאינגלטריא בה' אבילות שלו ומייתי ראייה מירושלמי דסוף כו"ק וכו'. וברא"ש מו"ק פ"ג הנ"ל מובא ג"כ זה וכתב ע"ז ויש לדחות וכו'. (והרא"ש מובא בב"י טור יו"ד סי' תקמ"ז). ובריטב"א בסוף כ"ד ע"ב בירושלמי אמרו בפירוש שאין הבראה במועד דגרסי' התם וכו' הרי אמרו בפ"י שאין עושין הבראה במועד ובחנוכה ובפורים ואין ספק כי השם ירושלמי בקי היה בפ"י משנתנו (כוונתו למשנה ז' בפרק זה ולא מברין אלא קרוביו של מת) וכו'. ובאור זרוע ח"ב סי' ת"ל מובא גי' חדשה וז"ל דאמר בירושלמי סוף פ' א"מ רבנן דכי הו' עבדין הבריאי בחולא (ליתא) דמועדא סברין מימר מן דעתון דכולי רבנן (מן דעתיה דר' אמי) אתעבר בדקון ואשכחון דלא מדעתן כולהן דרבנן אתעבדא. ובסוף המס' הגני מעיר לאיזה סקומות שהביאו הראשונים בשם ירושלמי מו"ק ולפנינו ליתא. ועל איזה מהן כבר העירותי לעיל ועתה אוסיף: בה' אבל לרי"ץ א"ג (נ"ח) ת"ד ההולך לבית האבל אם היה לבו גם כן יברוהו על סמות כפיות ואם לאו יברוהו על סמות זקופות בירושלמי פי' מושיבין אותו על מטה זקופה כדי לכבדו ואם לבו גם כן וכו'. ולפנינו בירושלמי לא נזכר כלל מהלכה זו. בפירש"י לבראשית רבא פי"ז מפני מה נשים מהלכות אצל המת תחילה מפני שהן גרמו לכך מהלכות לפני המטה הרא הוא דכתיב ואחריו כל אדם ימשוך (איוב כ"א) לומר שאותן שהולכין אחריו כולן ימשכו אחר המת ולפניו נשים הולכות לפניו אין מספר במשקין ירושלמי פ"א עב"ל ולפנינו בסוף ירושלמי ליתא זה. ובירושלמי מנהדרין פ"ב ה"ד אית תניי תני הנשים מהלכות תחילה והאנשים אחריהם, ואית תניי תני אנשים תחילה וכו'. ועי' בבלי מנהדרין כ' ע"א. ובתוס' שם ד"ה נשים ובתורה האדם להרמב"ן שער ההוצאה מובא הירושלמי בשניים וע"ש. וכן מה שכתב במגדל עז' ה' אבל פרק ב' ה"ה אבל אין מניחין מטה האשה ברחוב וכו' פרק א"מ ובאבל רבתי ובירושלמי עכ"ל. ולפנינו בירושלמי לא נזכר מזה. בסמ"ג ה' אבילות (ד' רפ"ב) וגרסינן בירושלמי דמו"ק ובירושלמי בפרק מי שמהו בבית האבל פרים מנחם גדול דבהון, שנאמר פרשה ציון ביריה מפני שאין מנחם לה, ובשבת פרים כי אורחיה שנאמר ברכת ה' היא תעשיר ולא תוסיף עצב עמה. ובהגה"מ ה' אבל פ"ד אות מ' וז"ל סמ"ג אבל

אסור לאכול סעודה ראשונה משלו וכו' וגרסינן וכו' בירושלמי וכו'. וכוין להסמ"ג הנ"ל. ובתשב"ץ קמן סי' תל"ב ירושלמי וכו' מכאן ראה שאין לאכל לבצוע לעצמו. ובאור זרוע ח"ב סי' ת"ל ואמר בירושלמי דמ"ק ובאיכה רבתי (לפנינו באיכה רבתי ליתא והרש"ב ז"ל לא התעורר על זה) שכשמכרין אותו אין האכל בוצע אלא המכרה וכו'. ובילקוט משלי (תתקס"ז) ירושלמי (דמ"ק פ"ג) הני בבית האכל בחול פרים מנחם ויהיב לאכל מן הה"ד פרשה ציון בידיה משום דאין מנחם לה הא אם יש לה מנחם פרים מנחם, ובשבת פורים הוא בעצמו אע"פ שיש מנחם שנאמר ברכת ה' וגו'. ובשול"ת הרשב"א ח"א סי' רע"ח שאלת במה שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות ברכות זה לשונו הנוצח נותן פרסה לפני כל אחד ואחד, ואינו נותן ביר האוכל, אלא אם כן הוא אבל (כן הוא בשנויים בה' ברכות פ"ז ה"ה ועי' בכ"מ שם) וגם כתוב בהלכות גדולות דבית האכל פורים גדול ויהיב דהנוציא לאכל פרשה ציון בידיה ננו' (כן הוא בה"ג הנדפס מכבר בה' ברכות פ"ז בשנויים קלים) ולא ירעתי מאין להם זה. תשובה זו מדברי חכמים היא להם כוראי ומקום ידוע היה לי בזה ושכתתיו אם אמצא אחר בריקה אשלח ואודיעך. ולפנינו בירושלמי מ"ק ובכרכות אין רמז לזה רק בירושלמי מ"ק פ"ג ה"ה חטא אביליא בשבתא וכו' בא להודיענו, שאין אבל בשבת דכתיב ברכת ה' היא תעשיר זו ברכה שבת ולא יוסף עצב עמה זו אבירות וכו'. ועי' בחי' הריטב"א מ"ק כ"ד ע"א ובאבודרהם סדר ברכת המוציא ובמגדל עז ה' ברכות פ"ז ה"ה ובא"ז ח"ב סי' תל"ג. במדרכי כ"ק סי' ההקל"ב ובירושלמי אמרין הרוני סלכות מתחילין להתאכל עליהם משנתיאשו לקוכרו ומסיים וכלכד שיא יהא גנב ולכן אין מתאכלין על גנב וקאמר התם כל הפורש מדרכי צבור אין מתאכלין עיי' עכ"ל. וכן הוא בה' פסוקות לתלמודי רי"ג ובנה"ג ה' אבל. ועי' ברמב"ם ה' אבל פ"א ה"ג. ולפנינו בירושלמי מ"ק ליתא זה. ועי' שם פ"ג ריש הלכה ה' ובשמחות פרק ב' ה"א שנשנה זה בשנויים. ברמב"ם ה' אבל פרק י"ד הכ"ד מלמדן את האדם שלא יהא חבלן ולא יפסיד וכו'. וברדב"ז שם הכי איתא בירושלמי. ובמגדל עז שם: מלמדן את האדם וכו' עד משום כל השחית. ירושלמי עכ"ל ובכ"מ שם: מלמדן את האדם וכו' באבל רבתי עכ"ל. ועי' בסור יו"ד סי' שס"ט. ובירושלמי שלפנינו ליתא. בריטב"א מ"ק י"ז ע"ב אע"פ שלבני שער אמרו בירושלמי שהיא כותרת לאחר ז' מפני שנוול הוא לה עכ"ל וברמב"ם ה' אבל פ"ז ה"ג אבל באשה מותרת בנטילת שער לאחר שבעה. ובנה"ג שם כן פסק בה"ג וכן ראבי"ה וכו'. ובר"ף וברא"ש כו"ק פ"ג סי' נ"ג מובא זה כשם אבל רבתי. ולפנינו באבל רבתי פרק ז' הגי' משוכשת. ובנמוקי יוסף כמ"ק סי' אלף קצ"ג והכי איתא בירושלמי אעפ"י שכל שאר שער וכו' והאשה מותרת וכו'. ולפנינו בירושלמי ליתא. בריטב"א מ"ק כ"ב ע"ב והא דאמרין (כו"ק כ"ב ע"ב) שולל לאחר ל' רשות היא ואם רצה שלא לשלול הרי זה משובה וכן בירושלמי עכ"ל. בכלבו סי' קי"ד ובארחות חיים שם ירושלמי כל המספר אחורי המה כאילו מספר אחורי האבן יש אומרים מפני שאין יודע. ולפנינו ליתא בירושלמי ועי' בבלי ברכות י"ט ע"א. ומ"ש שם ושם ירושלמי המה שומע קילוסו כמתוך חלוס (כן בירושלמי ע"ז פ"ג ה"א) וכל מה שהוא אומר בפניו הוא יודע עד שיסתם הגולל וישוב לעפר עכ"ל זה ליתא לפנינו בירושלמי. בס' אדם וחוה נתיב כ"ח ח"ג וכתוב בירושלמי בראשונה היו קוברין אותו במהמורות וכו'.

וכו' אמר ר' אלעזר בר' צדוק כך אמר לי אבא בשעת פמירתו בתחלה קברנו בבקעה ולבסוף לקט עצמותי וחננו בארזים ורא תלקט אתה (בירך) שלא יהיו בזוין בעיניך וכן עשיתי לו נכנס ר' יוחנן ולקטן ופירש עליהם אפרסקל ונכנסתי אני וקרעתי עליהם ופירשתי עליהם את הסרין ונתתי עליהם אפורין יבשים פי' מיני עשבים ע"כ בירושלמי עכ"ל. וביוחסין השלם צד 28 מה שכתב בעל אדם וחוה בהלכות אבל וכו' מהירושלמי וכו' בראשונה וכו' ונתתי עליהם אפורים יבשים פי' עשבים עד כאן בירושלמי וכו'. ולפנינו בירושלמי מו"ק פ"א ה"ד נמצא רק המאמר בראשונה וכו' אבל מאמר ר' אלעזר בר' צדוק וכו' עד סופו ליתא בהירושלמי ועי' באו"ז ח"ב סי' ה"ט. בשו"ת זקן אהרן סי' ל"ח כמו שאמר בירושלמי ברכת ה' היא העשיר וזו שבת וכו' מכאן שאין אכילות בשבת וכו'. דאמר התם (בירושלמי) ר' עקיבא חמיו תלמידי דרובה בכי בשבתא כי מך בריה דהיינו ר' שמעון בנו שמת וכו' ואומר שם (בירושלמי) אמרו לו תלמידיו למדתנו רבינו וקראת לשבת עונג אמר להו האי עונג ידידי הוא וכו'. ומ"ש ברכת ה' וכו' זה איתא בירושלמי דמו"ק פ"ג ה"ה אבל המעשה מר"ע וכו' ליתא. והמעשה מר"ע מובא בירושלמי גם בספרי ראשונים אחרים.

תקונים: צד 2 שורה 8 ובמגדל עז ה' ערכין פ"ב הי"ב שתי לשכות היו במקדש וכו' בשקלים פרק וכו'. ואני אומר וזורני שראיהי בפירושי הר"ם אשכנזי ז"ל בשקלים פרק ואלו הן הממונן התוספתא מוגהת וכו'. וזי הוא הר"ם אשכנזי הנ"ל? אולי כוונתו לבעל המדרכי שנקרא הר"ם בר"ה אשכנזי?

צד 2 שורה 24 ועכשיו ראיתי במדרש שה"ש (הוצאת גרינאוט צד 11) שמוכא הירושלמי דשקלים הנ"ל וגורם ר' יהודה בר פוי בשם ר' יוחנן, כמו שהגהתי.

צד 2 שורה 28 ובילקוט דמכירי תהלים מזמור י"ד בשנויים.

צד 7 שורה 35 ועי' ירושלמי שבועות פ"ו ה"א מחלפא שימתין דב"ש תמן אמר כסף דינגד והכא אמר כסף מעה מחלפין שימתין דב"ה תמן אמר כסף פרוטה והכא אמר כסף תרין מעין וכו' ע"ש.

צד 9 שורה 14 יש להוסיף שכל הסוגיא בבבלי כבא מציעא נ"ה ע"א ושמות האמוראים שם ר' אבא ר' יוחנן ור' אלעזר שחולקים בפ' המשינה דשקלים כאן מפורש בירושלמי כאן (רק שנתהפכו דעות האמוראים) ובדוגמא זו נמצא בבבלי במקומות רבים כמו בקרושין נ"ה ע"א ושם ע"כ בירושלמי שקלים פרק ז' ה"ד ועוד במקומות רבים. ומכל זה נראה בעיני שבחם שקלים ירושלמי שלפנינו באו הרבה תוספות מהבבלי. ולדעתי הדוספות ניספו כבר ע"י רבנן סבוראי שסדרו הש"ס בבלי והמה ספחו הגמ' שקלים ירושלמי להש"ס בבלי.

צד 13 שורה 16 וכתום ריד"א (מהדורא ג') בפסחים צ"ג ע"א דהכי חנן בפ"ב דשקלים מותר שקלים חולין מותר עשירית האופה מותר קניי וזין וכו'.

צד 15 שורה 20 ובשו"ת זקן אהרן סי' נ"ה וכן כתב הרשב"א ז"ל וכו' וההיא בירושלמי דאמר אין ממחין ביד הפרנסים היינו כשהסכימו לשנות מותר עניים לצרכי צבור וכו' ע"ש.

צד 15 שורה 20 ובפ"י רה"ג אהלות פ"ו משנה א'.

צד 15 שורה 42 ובילקוט המכירי תהלים מזמור ל"ט אות ח' בשנויים.

צד 16 שורה 3 פ"ב ה"ז אין דור וכו'. בילקוט המכירי תהלים קכ"ב ב' בשנויים.

- צד 16 שורה 13 ועי' שו"ת מקום שמואל סי' ס"ו אות ב'.
- צד 17 שורה 8 ובילקוט עה"ת ר' תשפ"ו מובא המשנה בשנויים.
- צד 18 שורה 15 ובס' מטה משה (קראקא שנ"א סי' תרט"ו) וכדר' יונה דגרסינן בירושלמי ר' יונה וכו' והא דר' יודא בר אילעאי איתא בנדרים וכו'.
- והיה לפניו הגי' בירושלמי כאן כמו שהוא בדפוס. אבל בס' אלף י"ג הביא הירושלמי בגי' מתוקנת ועי' בס' לקט יושר צד 85.
- צד 19 שורה 18 ועי' בילקוט עה"ת ר' שפ"ו קוץ לא וכו'.
- צד 19 שורה 35 פ"ג ה"ב גמליאל זונה שאל לר' יוסי בי ר' בון. כמבוא הירושלמי (ע"ב) הניח בצ"ע היאך האריך ימים גמליאל זונה מן דור השני עד ר"י בי ר' בון שהיה בדור החמשי. אולם כבר הכאתי באצו"ר שבת צד 109.
- ששני ר' יוסי בי ר' בון היו.
- צד 19 שורה 39 וכעין שני נוסח כזה נמצא בירושלמי גימין פ"ח ה"ב המחזור בכולן עד שיתננה להוך ידה. ובתוס' גימין ע"ח ע"ב ד"ה ואת בערוך בערך נט כתב קבלנו מרבתינו וכו' דאמר בירושלמי המחמיר (המחזור) שבכולן עד וכו'. ועי' בר"ן גימין סי' תקכ"ד.
- צד 20 שורה 13 וכר"ש כלים פט"ו משנה ד' ובפ"ג דשקלים הרם בראשונה וחיפה בקטבלאות ע"ל. ולפנינו במשנה ד' וויניציא וחיפה בקטבלאות השנייה וחיפה בקטבלאות.
- צד 21 שורה 8 ובילקוט שמעוני ישעיה ר' תק"ג מובא ג"כ. וכמנהיג (צד 6 ד' ברל"ן) רבי איתא וכו' ובירושלמי כהובות פרק נערה שנתפתתה (ליתא) וביציאות שבת ירושלמי ובשקלים ירושלמי אסמכיהו אקראי והכי איתא התם ר"ח רבה מפקד לרב וכו' מכאן אמר ר' פנחס ב"י זריות וכו'. ובנראה שהיה לפני המנהיג בשקלים כאן גם ראש המאמר ר"ח רבה מפקד וכו'. ולפנינו בשקלים ליתא.
- צד 21 שורה 20 ובילקוט שמעוני עה"ת ר' תתקמ"ו ובישעיה ר' תל"ם הגירסא כמו בספרי הנ"ל.
- צד 24 שורה 38 והירושלמי דע"ז הנ"ל מובא בשנויים בילקוט המכירי ישעיה ס' ו'.
- צד 29 שורה 11 ובשו"ת מקום שמואל סי' צ"ג גם מ"ש רוס מעלתו דשם מתתיה הוא רק פעם אחת בש"ס וכו' דנמצא עוד במס' שקלים טתתיה בן שמואל.
- צד 29 שורה 37 ומ"ש בבבלי שבת הנ"ל לא כחמורו של ר' חנינא בן דוסא, ובנוסח אחר של ר' יוסי דמן דיוקרת. בירושלמי כאן וכדמאי הנ"ל לא נזכר מזה כלל. ובפי' מהר"י בן מלכי צדק בדמאי פ"א משנה ג' מובא ירושלמי דילן בשנויים.
- צד 31 שורה 35 ובס' מטה משה (ד' קפ"ה ע"ב) כראמרין בירושלמי ר' יוסי עאל לכפרין וכו'.
- צד 32 שורה 11 ובס' השרשים לרד"ק שרש תמר ואמרו בית אבטינס היו על מעשה הקטורת ולא רצו ללמד ושלחו והביאו אומנין מאלכסנדריאה והיו יודעים לפטם כמותם ולא היו יודעים להעלות עשן כמותן שהללו מתמר ועולה כמקל והללו מפצל לכאן ולכאן עכ"ל. ולפנינו בשנויים.
- צד 33 שורה 40 ובסמ"ג עשין קפ"ג (ד' רפ"ב) אמרי' בנמ' רמס' שקלים ד' חותמות וכו' עגל שמש נסכי בקר של גדולים ושל קטנים של זכרים ושל נקבות (כני' הנ"ל) גדי משמש (עם) נסכי צאן (הצאן) וכו' זכר (איל) משמש נסכי (עם נסכי) וכו' שם ע"ש.
- צד 38 שורה 12 ובפירש"י לבראשית רבה פ' ל"א שלשה אמות היו במקדש

אמה מחמשה מפחים ואמה מי' מפחים ואמה מששה מפחים וכו' עכ"ל. ואמה מי' מפחים לא נזכר במקום אחר. ובמאירי לסוכה ה' ע"א ולמה נקראת של ששה בינונית מפני שיש אמה בת חמשה כמו שבארנו ויש בת שבעה וכו'. ועי' מ"ש בהערוהי לסדר עולם רבה פרק כ"ח הערה כ"א לפרש מה שתרנס אונקלוס באמה איש באמת כלך עפ"י מה שכתב העראדאט.

צד 41 שורה 12 ובס' השרשים לרד"ק שורש סור וזכריו רז"ל שהוא שער המזרחי ושבעה שמות נקראו וכו' שער העליון שהוא למעלה מעזרת ישראל עכ"ל. ולפנינו בשנויים.

צד 44 שורה 11 ובסמ"ג עשין קצ"ו שנינו בפרק שתי הלחם שני שלחנות היו באולם מבפנים על פתח הבית אחד של כסף ואחד של זהב על של כסף נותנין לחם הפנים וכו'.

צד 47 שורה 31 ובילקוט שמעוני עה"ת ר' תשמ"ז דתנן אמר רבי וכו'.

צד 49 בסוף העמוד ובס' חק נתן במנחות נ' ע"ב (ד' ע"ה ע"א) אדרבא מהירושלמי משמע דאנודים סמך דהכי איהא התם א"ר ייסא וכו'. ע"ש שמפרש המאמר.

צד 50 שורה 20 ובס' חק נתן במנחות (צד ע"ד ע"ג) וכן מצאתי הגי' בירושלמי וכו'.

צד 50 שורה 36 והספרי מובא ג"כ בפ"י הרא"ש בפרה פ"ד משנה ד'.

צד 50 שורה 41 ובתוספתא כנא קמא פ"ב דרך הרואין להלך באמצע והסומין מן הצרדין.

צד 52 שורה 26 והיוחסין (ד' לונדון צד 23) ובשו"ת חוט השני סי' י"ח השינוי על הרמב"ם שבי' בסוף הקדמתו לפיהמ"ש שר"ש בן הסגן נזכר רק פעם אחת בשקלים כאן מכתובות ומנחות הנ"ל. ואפשר שהרמב"ם גרס שם ר"ש הסגן. וכאן בשקלים גרס בן הסגן.

צד 53 שורה 41 ויש לעיין במשנה פ"ד דתמיד הלכו ונתנום מחצי כבש ולמטה במערבו. ועי' ברמב"ם פ"ז מה' המידות הנ"ל.

צד 54 שורה 8 ועהר ראיתי שקדמני בזה הרא"ה גייגער באו"ג נ'.

צד 54 שורה 33 ובס' יראים החדש סי' תכ"ה דתניא בספרי כל זכור להביא את הקטנים וכו'. והירושלמי דולן לא זכר הרא"מ. ובכלל מזכיר בספרו זה את הירושלמי מעט. ולא כן דרכו בשארי ספריו.

צד 55 שורה 37 פ"א ה"ב רב הונא אכל פשוט כל שבעה. בד' קושמ' ליתא זה. ואולי באור המאמר שרב הונא אכל כל שבעה בסך קטן בפשימין. ובבבלי חגיגה ד' ע"ב רב הונא כי מטי להאי קרא בכי זוכחת שלמים ואכלת שם עבר שרכו מצפו לאכול על שלחנו יתרחק ממנו וכו'.

צד 56 שורה 3 פ"א ה"ב כוית מן המת כוית מן הנבילה וכעדשה נם השרץ. בתוספתא מקוואות פ"ה (הוצאת צוקערמאנדל שורה 7) כוית מן הנבילה וכעדשה מן השרץ ספק יש בהן כשיעור. ספק אין בן, ספיקו ממא, שכל דבר שעיקרו מן התורה ושיעורו מדברי סופרים ספיקא ממא. וע"ש בהגהות הגר"א. ובירושלמי סנהדרין פ"א ה"ז ר' ועירא ר' יוחנן בשם ר' אושעיא אינו חייב עד שיכפור בדבר שעיקרו מד"ת ופירושו מד"ס כגון הנבילה והשרץ ישעיקרם מד"ת ופירושו מד"ס (כן הגי' בכתב אל רסאיל ד' ק"ל ולפנינו משובש) וכו'.

צד 56 שורה 12 ובס' יראים החדש סי' ש"ח ובספרי בפ' ראה תניא לא יראו פני ריקם ריקם מן הצדקה וחכ"א בש"א הראייה שתי כסף וכו'.

צד 56 שורה 26 פ"א ה"ג כך משיבין וכו'. בבבלי חגיגה ז' ע"ב אלא עולות במזרח וכו' חסורי מיחסרא והכי קתני וכו'. ובירושלמי כאן לא נזכר מזה. ונפלא מדוע לא נזכר בירושלמי כאן התוספתא חגיגה פ"א שנוכרה בשנויים בבבלי ביצה י"ט ע"א אמר ר"ש בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה על עולות הבאות לעולם שלא יביא אלא מן החולין וכו' ועל סה נחלקו על חגיגת יו"ט עצמו שבש"א מביא הכל מן החולין וכו'? — שם דבר שהוא בא חובה בא מן המעשר? בירושלמי פסחים פ"ו ה"ה ר"י בר אחא בשם שמואל ב"א זאת אומרת שהיא רשות אין תימר חובה דבר שהוא בא חובה בא מן המעשר?

צד 57 שורה 31 ובילקוט שמעוני ירמיה ס' רפ"ב בהרבה שנויים.

צד 58 בסוף בעמוד ועי' בשו"ת חות יאיר ס' קכ"ט.

צד 61 שורה 9 ובשו"ת חות יאיר (ס' צ"ג, ד' צ"ב ע"ב) אין למדין הלכה מפי הגמרא וכו' וכן מפי המשנה וכתב רשב"א ס' של"ה שר"ל אם זה מ"ש במשנה הוא נגד כללים שבידינו וכו' ע"ש.

צד 61 שורה 30 פ"א ה"ח ר' אבא בר יעקב בשם ר' יוחנן. לי יש ראיות מוכיחות ששם של ר' אבהו היה ר' אבא. ושר' אבא בר יעקב הוא ר' אבהו. ואי"ה אברר זה במקום אחר. ומה שכ' הגר"פ ז"ל כמבוא הירושלמי נ"ח ע"ב שהיה ר' אבהו א' מירושל' ברכות פ"ה ה"א ר' אבהו בשם ר' אבהו דרשו וכו'. בילקוט ישעיה ר' תפ"א גורס ר' ירמיה בש"ר אבהו.

צד 62 שורה 24 ובפ' ר"ג גאון לברכות נ"ח ע"א כיון שאירע לו אותו המאורע המפורשת בחגיגה וקצץ בנטיעות נקרא אלישע אחר מפני שחזר לאחרינו עכ"ל. ולפנינו בירושלמי אינו מבואר.

צד 63 שורה 16 ועי' בפ' ר"ג גאון בברכות נ"ח ע"א.

צד 63 שורה 22 ועי' בפ' ר"ג גאון בברכות הנ"ל.

צד 64 שורה 6 ובילקוט איוב ר' תתק"ו תחת שנאמר לפנינו: ר"א בשם בר מירה, כתוב שם: ר"א בשם ר' גדת אמר בגדל' ממך אל תדרוש ברחוק ממך וכו'.

צד 64 שורה 9 ובילקוט המכירי תהלים מזמור ל"א אות כ"ב בשנויים.

צד 65 שורה 31 ובילקוט שמעוני ישעיה ר' תקי"א ובילקוט המכירי ישעיה מ"ח י"ד ובהללים מזמור ק"ב אות כ' בשנויים.

צד 68 שורה 6 וכן בבעל המורים (תצא, כ"ב, כ"ב) רמז לאיש שהמית באשתו וסקלוהו עכ"ל. וגרס בגמ' כגו' הרי"ף והראשונים הנ"ל. ועי' בשו"ת זכרון יהודה לר"י בן הרא"ש ס' ס"ג וע"ט. ובכתב אל רסאייל צד פ'. וברדב"ז ה' ממרים פ"ב ה"ד.

צד 72 שורה 5 ובפ' רה"ג לכלים פכ"ה משנה ז' מקום שנקי הדעת שותין.

צד 72 שורה 17 פ"ג ה"ב במשנה הכלי מצרף וכו'. ביראים החדש ס' קמ"ח דלא אשכחן צירוף סל אלא לגבי מעלות קדש בחגיגה וכו' דתנן הסל מצרף וכו'.

צד 72 שורה 22 ובר"ש ידים פ"ג משנה ב' וכולה מהני' (דירים) איירי לקדש כדקתני היה מטמאה את חבירתה דהיינו לקדש ולא לתרומה כדתנן בפרק חומר בקדש וכו' ובכל הספרים נמי כתוב שם לקדש (בקדש אבל לא בתרומה)

וכו'. וברא"ש שם דבפרק חומר בקדש תנן היר מטמא את חבירתה לקדש.

צד 76 שורה 26 פ"ג ה"ח תמן הנינן ספק משקין לטמא מטא ולטמא

טהור. בתוספתא טהרות (הוצאת צוקערמאנדל וכן הוא בתוספתא עם הרי"ף) פרק ה' ספק משקין לטמא מטא ולטהר (ולטמא) טהור דברי ר' מאיר וכן היה ר' אלעזר אומר כדבריו (מ' מלות ליתא) ובבבלי פסחים מ"ז ע"א וגדרים י"ט

ע"א ספק משקין לממא לממא אחרים מהור דברי ר"מ וכו'. ועי' בר"ש
מהרות פ"ד משנה ט' תניא בתוספתא וכו'. ובר"ן נדרים שם איכא נוסחי
דנרסי הכא דברי ר"מ וכו'.

צד 76 שורה 41 ובס' חק נתן ליוורנו תקל"ו, ר' קל"ז ע"ד) מאריך בזה
צד 75 שורה 12 ובפי' הרמב"ם בעוקצין פ"ג משנה ה' והירושלמי ביאר
לנו כי חריע הוא הנקרא בערב אל קרטום. ובהג"ה בפי' הרא"ש שם: חריע
קורטום והכי איהא בירושלמי (אינה) עכ"ל. ובאמת לפנינו בירושלמי ליתא כמו
שהעיר בעל הגהה הנ"ל.

צד 78 שורה 10 פ"א ה"א במשנה ואין עושין עוגיות וכו'. בשרשי ר"י בן
ננאח (ענה) ואין עושין עוגיות והם החפירות העגולות שאינם מרובעות וכו'.
צד 83 שורה 30 ויש לעיין בירושלמי סוטה פ"ח ה"ה מה ת"ל חדשה
פרט למחזיר את גרושתו ובאורו שהמחזיר את גרושתו מהאירוסין אינו חוזר
מעורכי המלחמה שאין לבו גם בה וכו"ל. וכן בבבלי סוטה מ"ד ע"א מה ת"ל
אשה חדשה מי שחדשה לו יצא מחזיר גרושתו שאין חדשה לו.

צד 84 שורה 3 ובירושלמי ע"ז פ"א ה"א (ד' וויניציא) תמן תנינן ר' יודה
אומר אשה לא תסוך (תסוד) מפני שניכול (שניוול) הוא לה. ובדפוס האחרונים
בירושלמי: לא תסוד.

צד 84 שורה 7 לעווי מעתיק הירושלמי: ופשתה כגרים.
צד 86 שורה 21 פ"א ה"ו במשנה ומגעילין וכו'. בספרו של ר' הנחום
הירושלמי (בהוספות צד 22) ומעגילין אותן במעגלה וכו'. ושם (צד 29)
מעגילין אותו במעגלה וכו'.

צד 86 שורה 23 פ"א ה"ו ר"י בר נהוראי וכו' רב חסדא אמר וכו'. כאן
מפורש שר"י בר נהוראי היה בן זמנו של רב חסדא, ובסדר הדורות (צד 221)
לא זכר מזה. ושם כתוב (בדפוס קראקא שט"א. כי הסה"ד השתמש ביוחסין
רק מרפוס קראקא) וההוא כתבו אע"ג דר"י ב"נ היה תנא וכו' ולא היא
דבירושלמי אמר שמע ר' יוסי בר נהוראי מה דקאמר ר' לעזר וכו'. וכוננת
הסה"ד לירושלמי שבועות פ"ח ה"א ע"ש. ואולי ר' יוסי זה הוא בנו של ר' נהוראי
בן שנייה הנזכר בירושלמי רה"ש פ"ב ה"א ע"ש באצו"ר צד 21.

צד 87 שורה 19 ובסמ"ק סי' קצ"ה ואמרין בירושלמי דאם המת מפורסם וכו'.
צד 88 שורה 20 ובסמ"ק סי' קצ"ה ומכאן יש נוהגין שלא לעשותו שתי חופות
ביום אחד גם מביאין ראיה מן הירושלמי דמפיק מקרא שלא לערב שמחה בשמחה וכו'.
צד 89 שורה 3 ומכאן נראה ברור שהירושלמי לא ראה את הבבלי והבבלי
לא ראה את הירושלמי. הירושלמי לא זכרה התוספתא שנוכרת בבבלי.
והבבלי לא זכרה השקליא וטריא של ר' חנניה ור' מנא ושיטת ר' חנניה. ר'
יסא בשם ר' יוחנן שנוכרו בהירושלמי כאן.

צד 89 שורה 19 פ"א ה"ח אמר ר"ח בר בא הכל מודין בסירוג וכו'.
בבבלי מ"ק י' ע"א פליגי בה ר"ח בר אבא וכו' חד אמר מסרגין שתי וערב
וכו'. ובירושלמי מפורש שהמ"ד הוא ר"ח בר בא. ובפי' רה"ג לכלים פכ"ד משנה
ח' ששנינו במועד (גם כאן קורא רה"ג למס' מ"ק: מועד) מסרגין את המטות
רי"א אף מסתחין שתי וערב (ב' מלות אחרונות תמוהות הלא הא פלוגתא בזה).
צד 92 שורה 31 ובס' לקט יושר (צד 104) מי שמכר יינו בחה"מ וכו'

וצדדת להתיר אההיא דירושלמי דפרקמטיא אבדא שריא כגון הנהו שיירות
וכתב דמשמע באשרי דפליגי ירושלמי דידה אדידיה, מדקאמר משמע מהך
ירושלמי אין נראה כלל דפליגי וכו' ע"ש.

צד 94 שורה 12 זכס' לקט יושר (צד 105) ואשר כתב (הראב"ה)
להתיר מההיא דשתי את קונריט' במועד וכו' ע"ש.

צד 100 שורה 7 ובמאורי לברכות י"ט ע"א בכ"ד מקומות מצינו במשנה
שמנדין על כבוד הרב כלומר על מי שמזלזל בת"ח או שיקל בהוראתו וכו' ע"ש.

צד 100 שורה 36 ובשו"ת רד"ך (בית כ"ב, ט"ז) ומייתי ההם ההיא
דאלעזר בן חצר (הנד) וכו'.

צד 106 שורה 11 פ"ג ה"א דמכת אחתיה. בסד"ה (35') כשמתה אשתו.
צד 108 שורה 22 צ"ל ובסמ"ג לאווין ע"ה כתוב בה"ג אגרות של רשות
פיסקי דרשוותא וכו' אבל וכו'. ועי' בהערות ותקונים לתשובות הגאונים
(זכרון לראשונים) צד 356 מהרב המו"ל.

צד 110 שורה 37 פ"ג ה"ה תמן לשעבר וכו'. בהוס' מו"ק י"ט ע"ב ר"ה
תלהין ובירושלמי מקשה מן המשנה דאמר גלח ביום שלשים יצא ומשני תמן
לשעבר הכא מהחילה וכו'.

לצד 114 שורה 12 פ"ג ה"ה אבל בשבת הראשונה וכו'. בבבלי מו"ק
כ"ג ע"א בשנויים. ובשמחות פרק י' ג"כ בשנויים ושם מוכא ר' מאיר אומר
בראשונה ובשניה אינו בא לביה"כ וכו'. ובנחלת יעקב שם: ר' מאיר פליג אר'
שמעון וכו' ומצאתי בירושלמי מו"ק ממש כמה שכתבתי עכ"ל. ולפנינו בירושלמי
מו"ק אין רמז מדעת ר' כאיר.

שם פ"ג ה"ה בשלישית יושב במקומו. בארחות חיים (צד 590) זככלבו סי'
קי"ד ירושלמי שבת ג' חוזר למקומו וי"א שבת רביעית. וע"ש בהערות הרב המו"ל.
שם פ"ג ה"ה רי"א אפשר לומר. ביבבלי הלקט (שמחות ל"ז) אי אפשר לומר.
שם רש"א אבל בשבת הראשונה הולך לביה הכנסת. בה' אבל לרי"ץ א"ג
(נ"ב) וכן נהגו מימות קדמונים לצאת לבית הכנסת להתפלל וסיוע למנהגם וכו'
ובירושלמי אשכחן דפליגי תנאי ור"ש אומר אבל בשבת ראשונה הולך לביה"כ
ואינו יושב במקומו והוא שמיקל בכלול והלכה כמיקל וכו'. וברמב"ן בתורת האדם
(ענין האבילות) משיג ע"ז ומסיים והדבר פשוט הוא דכיון דר"ש דברייתא
והירושלמי הוו פליגי את"ק דגמרא דירן ובדין לא תנינן לדר"ש כלל ליתא
לר"ש וכו' עכ"ל. וכבר הערנו במקומות רבים שאי אפשר לדרחות מטעם שלא
נוכר בבבלי כי לא כל הברייתות היו בבבל. ונפלא הדבר מדוע לא סדר
המסדר הירושלמי כאן הברייתא שנוכר בדרך אנב בירושלמי מגילה פרק ד' ה"ד
והא תני יוצא להתנחם אבל לא לנחם? ובבבלי מו"ק כ"א ע"ב זכר הברייתא.
וגם שארי הלכות באבל שנוכרו בירושלמי מגילה הנ"ל לא נזכרו כאן.

שם פ"ג ה"ה הלכה כדברי מי שהוא מוסיף ימים. בתורת האדם להרמב"ן
(ענין אבילות) שהוא מוסיף הימים. ובארחות חיים הנ"ל וקאמר התם הלכה
כדברי המוסיף ימים כלומר מי שאומר רביעית ר"ל שבוע ממש ומי שאמר שבת
שלישית שבת ממש. ובהוס' מו"ק כ"ג ע"א ד"ה ר"י בירושלמי פוסק הלכה
כדברי המוסיף ימים שבעה (ליתא) וראיתי כשהייתי קטן רבינו יצחק זקני שלא
היה יושב במקומו עד שבוע רביעי ולא ידעתי מעמו וכו'. ובתשובות מימוני
השייכות לס' שופטים סי' כ' ועוד מביא ראיה מירושלמי שפוסק הלכה כריב"ל
וכדברי

וכדברי המוסף ימים וכו'. ושוב שמעתי מן החבר ר' שמואל בנו של הר' אלחנן שרבינו יצחק לא היה יושב במקומו עד שבת רביעית וכו'. (מזה מוכח שבעל התוס' במו"ק הנ"ל הוא החבר ר' שמואל הנ"ל).

שם פ"ג ה"ה הרי שבא ומצא אבל בתוך ביתו וכו'. בבבלי מו"ק כ"א ע"ב בשנויים. ובשמחות פ"ו ר"ש ב"א אומר מצאן שיושבין אפילו ביום השלישי מונה לעצמו וכו'. ובבבלי (ד' ברלין 207) רש"א אפילו בא ביום השלישי וכו'. ובפי' רבינו חננאל במו"ק כ"ב ע"א ירושלמי הרי שבא ומצא בתוך ביתו בשני ובשלישי מונה (משלים) עמקן וכו' רש"א אפילו בששי (ברביעי) משלים עמקן וכו'. ובתוס' שם ד"ה דאתא ז"ל הירושלמי וכו' רש"א אפילו בו' משלים עמקן וכו' ובשבלי הלקט (שמחות י"ז) ירושלמי וכו' בשני ובג' מונה עמקן וכו' רש"א אפילו משה (כני' הר"ח הנ"ל, והמניה בש"ס ווילנא לחנם הניה כפי' ר"ח) מונה עמקן וכו'.

הוספות: לשקלים פ"ח ה"ד בס' כתב אל רסאייל צד קל"ו דאמר ר"ש בר נחמני בשלשה מקומות דברו חכמים לשון הבאי וכו'. וע"ש בהערות. במו"ק פ"ג ה"ה א"ל ר"מ מכיון שאת גדול המשפחה. בק"ע ה"ג א"ל ר' מנא מכיון שיש גדול הבית וכו'. ולפי מה שהראיתי לעיל נוסחאות שונות בזה ואין צריכין להגיה.

במו"ק פ"ג ה"ה הני אלו דברים שאכל אסור בהן כל ו' וכו'. בתוס' מו"ק כ"א ע"א ד"ה אלו ושאלת שלום לא חשיב וכו' תכנסת לא חשיב וכו'. ולא העירו שבירושלמי כאן נחשבו בהדיא. ויותר פלא שבאותו הדף נזכרו בתוס' ג' מקומות מירושלמי מו"ק פ"ג ה"ה שנמצאו לפנינו.

במו"ק פ"ג ה"ה מנין לאכל מן התורה ו' ימים וכו'. עי' ס"ש לעיל. ולא נזכר כאן בירושלמי ממ"ש בירושלמי כתובות פ"א ה"א משה התקין שבעת ימי המשתה ושבעת ימי האכל וכו'?

במו"ק פ"ג ה"ה ולא שותה יין. לפלא שלא נזכר בירושלמי מו"ק ההלכה הנזכרה בירושלמי סוטה פרק ח' ה"ה שהיין קוסם מנחמין בו את האכל? במו"ק פ"ג ה"ה הרביעית היא השלישית. במנהגי מהרי"ל (ק"ו ע"ב) זכר איתא בפוסקים שלא ישב האכל במקומו המיוחד לו בבית הכנסת עד אחר ג' שבועות ונוהגים העולם ד' שבועות ואמר דאיתא בירושלמי דהלכה כר' יודא דמחמיר וכו' עכ"ל. ולפנינו ליתא מפורש זה. ועי' לעיל צד 148.

במו"ק פ"ג ה"ה ג' ימים הראשונים וכו'. בשו"ע יו"ד שצ"ט מלאכתו נעשית ע"י אחרים בבתיאם (ליתא) ועבדיו עושין לו בצינעא בתוך ביתו (במקום אחר) וכו' אבל מראין לו פנים (מהו להראות לו פנים) וכו'. ובהנה"ה שם פי' שמבקין אותו כל ימי אכלו והוא מהירושלמי עכ"ל.

במו"ק פ"ג ה"ה ואחתו הנשואה מתאכל ואונן. ד' מלות אלו לא היו בהירושלמי לפני כל הראשונים שנזכרו בהגהת סימוני ה' אבל פרק ב' הלכה א' אות א' ועי' ס"ש לעיל.

במו"ק פ"ג ה"ז ה"א שקורעין על הכינויין. בכתב אל רסאייל ד' פ"ו וד' קכ"ח לא נזכר שמקור הרמב"ם שהקשו עליו הרבה מחכמי לוניל מקור מירושלמי. כאן. במו"ק פ"ג ה"ח עד יב"ח אם היתה חבורת מצוה. בתוס' כתובות ד' ע"א ד"ה אבל דתנן במס' שמחות בהדיא על כל המתים וכו' ועל אביו ועל אמו אסור כל וב"ח אא"כ היה של מצוה אלמא שרי בכל משתה של מצוה.

נשלם ספרי זה בע"ה בחדש סיון תרע"ד כפה ווילנא.